

ANWESHA

Volume VII

**A Multilingual, Multidisciplinary
Research-Based Edited Book**

Women Empowerment Cell, Bijni College

Published by
**Research, Innovation & Publication Cell
Bijni College, Bijni**

ADVISORY BOARD

Dr. Birhash Giri Basumatary

Principal, Bijni College, Bijni, Chirang, BTR, Assam

Mrs. Sabita Ray

Vice Principal, Bijni College, Bijni, Chirang, BTR, Assam

Dr. Babul Basumatary

Coordinator, IQAC, Bijni College, Bijni, Chirang, BTR, Assam

Prof. Sanghamitra Choudhury

Dean, Faculty of Social Science, Bodoland University

Prof. Binita Bora Dev Choudhury

Department of Assamese, Tezpur University

Dr. Sarmistha Acharyya

HoD, Department of Bengali, Sindri College, Jharkhand

EDITORIAL BOARD

Editor

Dr. Anindita Chakravarty

Assistant Professor, Department of Zoology, Bijni College, Bijni.

Members

Dr. Urmila Poddar

Associate Professor, Department of Bengali, Bijni College

Devajyoti Sarma

Assistant Professor, Department of Assamese, Bijni College

Binika Goyari

Assistant Professor, Department of Bodo, Bijni College

Dr. Laimwn Basumatary

Assistant Professor, Department of Political Science, Bijni College

Published by

Research, Innovation & Publication Cell, Bijni College

Edition: December 2025

ISBN: 978-81-988549-2-6

Price: Rs. 200.00

Printed at

Panchajanya Print & Publication

Bamunimoidam, Guwahati- 21

OFFICE OF THE
PRINCIPAL :: BIJNI COLLEGE

বিজ্ঞানী প্রশবিদ্যালয়ৰ অধ্যক্ষৰ কাৰ্য্যালয়
গোৱায়ুনি মাৱসঃ :: বিজ্ঞানী সোত্ৰোঁসালিমা

Dr. Birhash Giri Basumatary
Principal
Bijni College, Bijni

Website: www.bijnicollege.ac.in
Email: bijnicollege@gmail.com
P.O. Bijni, Dist. Chirang (BTAD) Assam
Pin-783390
Phone-03668-295025

MESSAGE FROM THE PRINCIPAL

It gives me immense pleasure to know that the Women Empowerment Cell, Bijni College, is going to publish the seventh volume of its mouthpiece, “ANWESHA”, shortly. This volume comprises 26 research articles that beautifully capture the multidisciplinary spirit by linking diverse aspects of life and society through writings on global and local current issues. Research is the heartbeat of any higher Education Institution, and we encourage researchers and academicians by providing a platform in multiple languages so that knowledge remains accessible and inclusive. This pool of knowledge will be helpful for readers in gaining insight into ethics and values. I wish my warm greetings and compliments to all the authors. I congratulate the members of the Women Empowerment Cell and the Publication Cell of the college for their painstaking efforts in making this publication a great success. I hope this collection of research articles will serve as a valuable resource for students and academicians. I wish every success to this publication.

Place : Bijni
Date: 09.03.2026

(Dr. Birhash Giri Basumatary)

Principal
Bijni College, Bijni

Editorial

The multidisciplinary edited book, “Anwasha,” Vol. VII provides a common platform for academicians from various disciplines. It features a good collection of research articles from nearly all areas of human endeavour. This volume genuinely fulfils its multidisciplinary purpose, covering literature, environment, energy, and sustainability. Articles on clean energy and sustainability can provide insights for the survival of the human civilization. Through their articles, researchers highlight innovative materials and sustainable policies to meet the energy needs of a growing population without jeopardizing future generations. The book also emphasizes fields like literature and social empowerment through self-help groups (SHGs). Through their research, the authors illustrate women’s roles in rural economic development and sustainable resource use. Additionally, authors explore progress in space research, narrating Artemis II, which highlights technical advancements and international cooperation in this inclusive exploration. The book’s multilingual approach helps researchers to express their thoughts and findings confidently to readers and to preserve the cultural diversity present in society.

We thank the authors for their contributions to “Anwasha” Vol. VII and extend our heartfelt gratitude to the advisors for their support in this journey. We hope readers from all sectors of society will gain valuable insights from this book.

Anindita Chakravarty.

Dr. Anindita Chakravarty
Editor, Anwasha

Content

Assamese Section

- ❖ ড° বিৰিধি কুমাৰ বৰুৱাৰ “জীৱনৰ বাটত” উপন্যাসত চিত্ৰিত নাৰী চৰিত্ৰ ■ ড° ভনিতা ভট্টাচাৰ্য্য | 7
- ❖ ‘বাঁহী’ত বেজবৰুৱাৰ প্ৰতিভা ■ দেৱজ্যোতি শৰ্মা | 14
- ❖ গল্পকাৰ জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালা ■ ড° ধীৰেণ বড়ো | 21
- ❖ লক্ষ্মীনন্দন বৰাৰ ‘সখা দামোদৰ’ গল্পত অসমীয়া গ্ৰাম্য জীৱনৰ চিত্ৰ : এটি আলোচনা ■ ড° হৰি নাৰায়ণ কলিতা | 36
- ❖ ভাষিক আবেগৰ শৈল্পিক নিৰ্মাণ : শীলভদ্ৰৰ ‘আত্মীয়’ আৰু ‘মন্ত্ৰ’ ■ ড° মনীষা তালুকদাৰ | 43
- ❖ শংকৰদেৱৰ ‘কালিয়দমন’ নাটত শ্ৰীকৃষ্ণ চৰিত্ৰত ঐশ্বৰিকতাৰ প্ৰকাশ : এটি বিশ্লেষণাত্মক আলোচনা ■ মৃগেন বৰ্মন | 50
- ❖ ৰাভা সমাজত প্ৰচলিত নৃত্য-গীত : এক চমু আলোকপাত ■ ড° প্ৰণীত্ৰ মহন্ত | 58
- ❖ জ্যোতিপ্ৰসাদৰ ‘ৰূপালীম’ নাটকৰ চৰিত্ৰ চিত্ৰণ-এটি আলোচনা ■ ড° তৰুলতা ডেকা | 67
- ❖ দেশী ভাষাৰ প্ৰত্যয়, কাৰক আৰু বিভক্তি : এক ৰূপতাত্ত্বিক অধ্যয়ন ■ শাৰমিন আৰা ৰহমান | 75
- ❖ অসমৰ বাৰমাহী গীতত জৈৱ-বৈচিত্ৰ্য ■ ড° সৰলা দাস | 84

English Section

- ❖ Traditional Ayurvedic Medicine System of Assam: A Scientific Overview with Textual and Pharmacological Insights into Six Major Diseases ■ Dr. Anindita Chakravarty | 95

- ❖ Digital Literacy and Women's Socio-economic Empowerment: A Study on Opportunity, Challenges and Impact ■ Antara Adhikary | 106
- ❖ The Science of Cooking: A Data-Driven Exploration of Kitchen Chemistry ■ Dipak Bhattacharyya | 120
- ❖ Echoes of the Fourth World: Adivasi Identity and Environmental Ethos in Indian English Literature ■ Lipika Chakraborty | 124
- ❖ Public Health Challenges Posed by Pathogenic bacteria "*Escherichia coli*" Strains ■ Lipika Dey Dutta | 132
- ❖ Air Pollution: A Menace to Human Health ■ Dr. Mahanta Talukdar | 139
- ❖ Slavery and the Persistence of Memory in *Beloved* by Toni Morrison ■ Manab Pratim Das | 146
- ❖ The Long-Term Impact of Microfinance on Women's Empowerment: A Case Study of Bardangerikuchi Gaon Panchayat, Kamrup District ■ Narjima Ahmed | 152
- ❖ Green ICT in Higher Education: A Sustainable Approach for a Better Future ■ Nibedita Kalita | 164
- ❖ Role of Physics in Addressing Sustainability Challenges ■ Sanjita Ray | 174
- ❖ Ayurveda Along with Yoga: Important Roles in Present Society ■ Sathi Bhowmick | 177
- ❖ Economic Prospect of Freshwater Prawn and its Utilization by the community people in the Chirang District of Assam, India ■ Dr. Sewali Pathak | 192
- ❖ The Union of *Pride and Prejudice*: Moral Pacification in Jane Austen's *Pride and Prejudice* ■ Shreoshi Saha | 200
- ❖ Role of chemistry in hydrogen as a clean fuel ■ Swapna Saha | 207
- ❖ Artemis II: Humanity's First Crewed Return to the Moon in Half a Century ■ Syed Jawahar Hussain | 215

Bodo Section

- ❖ बर' सल'मायाव गुबुन राव थुनलाइनि गोहोम : मोनसे सावरायनाय ■ बिनिका गयारी | 220

ড° বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৱাৰ “জীৱনৰ বাটত” উপন্যাসত চিত্ৰিত নাৰী চৰিত্ৰ

ড° ভনিতা ভট্টাচাৰ্য্য

সহকাৰী অধ্যাপিকা, অসমীয়া বিভাগ
মাণিকপুৰ আঞ্চলিক মহাবিদ্যালয়

সংক্ষিপ্ত সাৰঃ

ড° বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৱাদেৱে অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যক এক বিশেষ ৰূপ প্ৰদান কৰিছে। তেওঁৰ দ্বাৰা ৰচিত উপন্যাস দুখন— ‘জীৱনৰ বাটত’ আৰু ‘সেউজী পাতৰ কাহিনী’। দুয়োখন উপন্যাসেই খুব জনপ্ৰিয় তথা মনোগ্ৰাহী। ‘জীৱনৰ বাটত’ উপন্যাসখনত অসমীয়া সমাজ জীৱনৰ বিচিত্ৰ দিশৰ প্ৰতিফলন ঘটিছে। উপন্যাসখনত সন্নিবিষ্ট নাৰী পুৰুষ দুয়ো বিধ চৰিত্ৰই সমাজৰ একো একোটা চৰিত্ৰক প্ৰতিনিধিত্ব কৰিছে। উপন্যাসখনত পুৰুষ চৰিত্ৰত কৈ নাৰী চৰিত্ৰই অধিক প্ৰাধান্য লাভ কৰিছে। ‘তগৰ’ হৈছে উপন্যাসখনৰ কেন্দ্ৰীয় চৰিত্ৰ। উপন্যাসখনত তগৰৰ জীৱনৰ বিভিন্ন ঘটনাৰ অৱতাৰণা কৰা হৈছে। কেন্দ্ৰীয় চৰিত্ৰ তগৰৰ উপৰিও উপন্যাসখনত অন্যান্য বহুকেইটা নাৰী চৰিত্ৰৰ সমাৱেশ ঘটা দেখা যায়। এই চৰিত্ৰসমূহৰ জৰিয়তে নাৰী চৰিত্ৰৰ বিভিন্ন দিশক উপস্থাপন কৰা হৈছে। তগৰকে আদি কৰি উপন্যাসত সন্নিবিষ্ট অন্যান্য নাৰীচৰিত্ৰ সমূহে নাৰীৰ মনঃস্তাত্বিক দিশক প্ৰতিফলিত কৰিছে। নাৰী চৰিত্ৰ সমূহৰ দ্বাৰা হিংসা, দ্বেষ, ইৰ্ষা, স্বাৰ্থপৰায়ণতা, প্ৰেম-ভালপোৱা, টুটকীয়া স্বভাৱ, বিশ্বাস-অন্ধবিশ্বাস এই সকলোবোৰৰ সুন্দৰ প্ৰতিফলন উপন্যাসখনত ঘটিছে। স্বকীয় বৈশিষ্ট্যৰে মৰ্য্যাদা প্ৰতিটো নাৰী চৰিত্ৰই উপন্যাসখনৰ কাহিনীয়ে গতি লাভ কৰাত অৱদান আগবঢ়াইছে। তগৰ,

সুপ্ৰভা, আহিনী, মৌজাদাৰণী আদি চৰিত্ৰসমূহে ‘জীৱনৰ বাটত’ উপন্যাসক অনন্য মৰ্য্যদা প্ৰদান কৰিছে। ঔপন্যাসিকে এই নাৰীচৰিত্ৰসমূহক কেনেদৰে চিত্ৰিত কৰিছে সেই বিষয়ে গৱেষণাপত্ৰখনত গভীৰভাৱে আলোচনা কৰিবলৈ প্ৰয়াস কৰা হ’ব।

বীজ শব্দ : উপন্যাস, ঔপন্যাসিক, জীৱনৰ বাটত, নাৰী, চৰিত্ৰ, তগৰ।

আৰম্ভণি :

অসমীয়া সাহিত্যৰ এক উল্লেখযোগ্য শাখা হৈছে উপন্যাস সাহিত্য। প্ৰথম অসমীয়া আলোচনী ‘অৰুণোদয়’ৰ পাতত অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যৰ সৃষ্টি হৈছিল। তেতিয়াৰ পৰা বিভিন্ন পৰিক্ৰমাৰ মাজেৰে আহি অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যই বৰ্তমান এক গৌৰৱময় স্তৰত উপনীত হৈছে। অসমীয়া সাহিত্য জগতৰ কাণ্ডাৰীস্বৰূপ হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা, গুণাভিৰাম বৰুৱা, পদ্মনাথ গোহাঞি বৰুৱা, লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা, ৰজনীকান্ত বৰদলৈ, বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৱা, বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচাৰ্য্য, চৈয়দ আব্দুল মালিক, হোমেন বৰগোহাঞি, মামনি ৰয়ছম গোস্বামী, শীলভদ্ৰ, ভৱেন্দ্ৰ নাথ শইকীয়াকে আদি কৰি অন্যান্য বহু উল্লেখযোগ্য তথা প্ৰতিভাশালী ঔপন্যাসিকৰ হাতত অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যই এক বিশেষ মৰ্য্যদা লাভ কৰিছে।

প্ৰতিথযশা সাহিত্যিক ড° বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৱা অসমীয়া সাহিত্য জগতৰ এক উজ্জল নক্ষত্ৰ। অসমীয়া সমাজ-সংস্কৃতি-ভাষা-সাহিত্যৰ সৈতে তেওঁৰ বিশেষ পৰিচয় আছিল। তেওঁ অসমীয়া সমাজ-সংস্কৃতিক কেন্দ্ৰ কৰি মহত্বপূৰ্ণ সাহিত্য ৰচনা কৰি গৈছে। তেখেতৰ মূল্যবান সাহিত্যৰাজিয়ে অসমীয়া সাহিত্যক সমৃদ্ধ কৰিছে। বিশেষকৈ অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যত তেওঁৰ অৱদান লেখত লবলগীয়া। অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যৰ বিকাশৰ ক্ষেত্ৰত অগ্ৰগণি ভূমিকা গ্ৰহণ কৰা ঔপন্যাসিক সকলৰ অন্যতম হৈছে প্ৰতিভাধৰ সাহিত্যিক ড° বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৱা। উপন্যাস সাহিত্যক প্ৰতিষ্ঠিত কৰাত ড° বৰুৱাদেৱৰ অৱদান যথেষ্ট।

অধ্যয়ণৰ উদ্দেশ্য :

অসমৰ গ্ৰাম্য জীৱনক মনোগ্ৰাহী কৈ তুলি ধৰা ‘জীৱনৰ বাটত’ উপন্যাসত কেবাটাও নাৰী চৰিত্ৰৰ সমাবেশ ঘটিছে। ইয়াত গ্ৰাম্যসমাজৰ লগতে নগৰীয়া সমাজৰ নাৰী চৰিত্ৰক ফুটাই তোলা হৈছে। ঔপন্যাসিক ড° বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৱাদেৱে নাৰী চৰিত্ৰসমূহক উপন্যাসখনত কেনেদৰে চিত্ৰিত কৰিছে তাক আলোচনা কৰাই এই অধ্যয়ণৰ মূল উদ্দেশ্য।

অধ্যয়ণৰ পৰিসৰ :

অধ্যয়ণৰ পৰিসৰত ড° বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৱাৰ ‘জীৱনৰ বাটত’ উপন্যাসখন সামৰি তাৰ নাৰী চৰিত্ৰসমূহৰ বিশ্লেষণ কৰিবলৈ প্ৰয়াস কৰা হৈছে।

অধ্যয়ণৰ সমল আৰু পদ্ধতি :

অধ্যয়ণৰ মুখ্য সমল হিচাপে ড° বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৱাৰ ‘জীৱনৰ বাটত’ উপন্যাসখন লোৱা হৈছে আৰু ‘গৌণ’ সমল হিচাপে উপন্যাসখনক কেন্দ্ৰ কৰি ৰচিত প্ৰৱন্ধ-পাতি গ্ৰহণ কৰা হৈছে।

প্ৰস্তাৱিত বিষয়টি অধ্যয়ণৰ বাবে বৰ্ণনাত্মক আৰু বিশ্লেষণাত্মক পদ্ধতিৰ সহায় লোৱা হৈছে।

মূল বিষয়বস্তুৰ আলোচনাঃ

ড° বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৱা দেৱে ছদ্মনামত দুখন উপন্যাস ৰচনা কৰিছিল। বীণা বৰুৱা নামেৰে ‘জীৱনৰ বাটত’ আৰু ৰাস্মা বৰুৱা ছদ্মনামত ‘সেউজীপাতৰ কাহিনী’ অতি জনপ্ৰিয় এই উপন্যাস দুখন ৰচনা কৰি তেওঁ অন্যতম শ্ৰেষ্ঠ ঔপন্যাসিক হিচাপে নিজকে প্ৰতিষ্ঠা কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল।

বীণা বৰুৱা ছদ্মনামত লিখা ‘জীৱনৰ বাটত’ উপন্যাসখন ১৯৪৪ চনত প্ৰকাশ পাইছিল। এইখন নিঃসন্দেহে বৰুৱাদেৱৰ এখন অনৱদ্য তথা কালজয়ী উপন্যাস। প্ৰকৃত অৰ্থত সাৰ্থক বুলি দাবী কৰিব পৰা এই উপন্যাসখন মানৱ-জীৱনৰ সুক্ষ্ম সুক্ষ্ম ঘটনা কিছুমানৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত। উপন্যাসখনত গাওঁলীয়া আৰু নগৰীয়া- উভয়প্ৰকাৰৰ জীৱন ধাৰাৰ চিত্ৰ দেখিবলৈ পোৱা যায়। ঔপন্যাসিকে উপন্যাসখনৰ কাহিনীৰ মাজেৰে অসমীয়া সমাজ-সংস্কৃতি তথা মানুহৰ জীৱনৰ নানান দিশ, যেনে- সুখ-দুখ, প্ৰেম-প্ৰীতি, আশা-আকাংক্ষা, দোষ-গুণ, ৰীতি-নীতি, ধনী-দুখীয়া, কু-সংস্কাৰ, বিশ্বাস-অন্ধবিশ্বাস, জীৱন সংগ্ৰাম, হিংসা-বিদ্বেষ-ইৰ্ষা আদিৰ সুন্দৰ প্ৰতিফলন ঘটাইছে।

বীণা বৰুৱা ছদ্মনামত লিখা ড° বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৱাৰ ‘জীৱনৰ বাটত’ অন্যতম শ্ৰেষ্ঠ সামাজিক উপন্যাস। উপন্যাসখনত প্ৰায় ত্ৰিশটামান চৰিত্ৰৰ সমাৱেশ ঘটিছে। প্ৰতিটো চৰিত্ৰই উপন্যাসখনৰ কাহিনীক গতি প্ৰদান কৰিছে। স্বকীয় বৈশিষ্ট্যৰে মইয়ান চৰিত্ৰসমূহ। পুৰুষ-নাৰী উভয় চৰিত্ৰৰে গুৰুত্ব উপন্যাস খনত লক্ষ্য কৰা যায়। কিন্তু পুৰুষ চৰিত্ৰৰ তুলনাত যেন উপন্যাসখনৰ নাৰী চৰিত্ৰবোৰ অধিক উজ্জ্বল তথা আকৰ্ষণীয়। উপন্যাসখনত নাৰী চৰিত্ৰসমূহৰ প্ৰাধান্য অধিক যেন অনুভৱ হয়। উপন্যাসখনৰ উল্লেখযোগ্য নাৰীচৰিত্ৰকেইটা হৈছে -তগৰ, সুপ্ৰভা, আহিনী, মৌজাদাৰণী, জেতুকী, নাদুকী, পাভে, পমিলা আদি। উপন্যাসখনৰ কাহিনীটো তগৰতেই আৰম্ভ হৈছে আৰু তগৰতেই শেষ হৈছে, অৰ্থাৎ উপন্যাসখনৰ কেন্দ্ৰীয় চৰিত্ৰ হৈছে তগৰ। তগৰৰ জীৱনৰ প্ৰতিটো স্তৰেই কৰুণ কাহিনী উপন্যাসখনত প্ৰকাশ পাইছে। সেয়েহে উপন্যাসখনত তগৰক কেন্দ্ৰীয় চৰিত্ৰ আখ্যা দিব পাৰি।

তগৰ পৰম্পৰাগত অসমীয়া গ্ৰাম্য সমাজৰ নাৰী। তগৰৰ জীৱন বিভিন্ন ঘাত-

প্ৰতিঘাতৰ মাজেৰে আগবাঢ়িছে। তেনেকৈয়ে চৰিত্ৰটিৰ বিকাশ ঘটিছে। তগৰৰ জীৱনক কেন্দ্ৰ কৰিয়েই ড° বৰুৱাদেৱে উপন্যাসৰ কাহিনীভাগক আগবঢ়াই নিছে। পৰম্পৰাগত অসমীয়া গ্ৰাম্য নাৰীৰ প্ৰতিনিধি যেন তগৰ।

তগৰ এগৰাকী মাতৃহীনা ছোৱালী। এগৰাকী শিক্ষিতা তথা উদাৰ মনৰ ছোৱালী তগৰ। এগৰাকী প্ৰকৃত প্ৰেমিকাৰ ৰূপত তগৰক চিত্ৰিত কৰা হৈছে, যিয়ে জীৱনৰ প্ৰথম প্ৰেমত বিশ্বাসঘাতকতাৰ বলী হয়। ব্যৰ্থ প্ৰেমৰ স্মৃতিয়ে যেন আজীৱন তগৰক খেদি ফুৰিছিল। মিছা অপবাদৰ ভয়াত পিতৃ বাপুৰাম বৰাই তগৰক একপ্ৰকাৰ জোৰ কৰিয়েই ধৰণীলৈ বিয়া দিছিল। পিতৃৰ এই কাৰ্যত তগৰ ক্ষুণ্ণ হৈ পৰিছিল, যদিও পিতৃৰ বিপক্ষে যাবলৈ তাইৰ সাহস নহ'ল। পিতৃৰ আদেশৰ ওচৰত নিজৰ সকলো আশা- আকাংক্ষা বিসৰ্জন দি তগৰ ধৰণীৰ সতে বিয়া হৈছিল। এগৰাকী অতি সাধাৰণ ছোৱালীৰ দৰেই তাইও পিতৃৰ আদেশ মানি লৈছিল।

বৈবাহিক জীৱনটো যে তগৰৰ বাবে আছিল কাঁইটীয়া, দুখ-যন্ত্ৰণাৰে ভৰা। প্ৰতিটো সময়তে শাহুৱেকৰ তচ্ছিল্য, ঠাট্টা, গালি-গালাজ, ধৰণীৰ পৰা পোৱা উপেক্ষা, সমাজৰ বিভিন্ন ব্যক্তিৰ পৰা পোৱা মানসিক অত্যাচাৰে তগৰৰ জীৱনটো দুৰ্বিষহ কৰি তুলিছিল। কিন্তু সেই সকলোবোৰ ভাগ্যৰ লিখন বুলি তগৰে সহ্য কৰি গৈছিল, কোনো প্ৰতিবাদ কৰা নাছিল। ইমানৰ পিছতো তগৰে শাহু আৰু স্বামীৰ প্ৰতি কৰ্তব্য পালন কৰি গৈছিল। স্বামীৰ প্ৰতি তাইৰ অন্তৰত আছিল অগাধ ভক্তি। স্বামীৰ মৰমৰ পৰা বঞ্চিত হৈও তগৰে একান্তমনে সংসাৰৰ দায়িত্ব সুকলমে পালন কৰি গৈছিল। এগৰাকী মাক হিচাপে সন্তান 'কমলী'ৰ সৰু সৰু আশাবোৰ সম্পূৰ্ণ কৰিব নোৱাৰি তগৰ মাজে মাজে হতাশ হৈছিল। জীৱনৰ নানা ঘাত-প্ৰতিঘাতৰ মাজতে তাইক সমাজে অপবাদ দিছিল। সমাজে জীয়াৰী কমলীক গোলাপ ডাঙৰৰ ছোৱালী বুলি জোকোৱা আৰু হাকিম কমলাকান্তৰ ঘৰত চুৰি কৰাৰ অপবাদ এই কাৰ্যই গাওঁলীয়া সমাজৰ কু-চিন্তা আৰু নীচ মানসিকতাক উদঙাই দিয়ে। এনেবোৰ কাৰ্যই তগৰৰ জীৱন নৰকসদৃশ কৰি তুলিছিল। কিন্তু ইমানৰ পিছতো তগৰ হাৰি যোৱা নাছিল। পিতৃ-মাতৃ আৰু স্বামীক হেৰুৱাইও তগৰে নিজকে চম্ভালি লৈ সকলো পৰিস্থিতিৰ লগত সাহসেৰে সন্মুখীন হৈছিল। উপন্যাসিক ড° বৰুৱাদেৱে তগৰক এগৰাকী ধৈৰ্য্যশীলা, শক্তিশালী মানসিকতাৰ নাৰীৰ ৰূপত চিত্ৰিত কৰিছে। উপন্যাস খনত তগৰৰ বাস্তৱবাদী ৰূপটোও দেখিবলৈ পোৱা যায়। অতি সহজভাৱেই নিষ্ঠুৰ বাস্তৱৰ সৈতে তগৰে মুখামুখি হৈছে। তগৰ প্ৰাচীন মূল্যবোধত বিশ্বাসী। ক্ষোভ আৰু প্ৰতিহিংসাৰে তগৰে জীৱনক অধিক জটিল কৰিব নিবিচাৰে। তগৰে সুখ-দুখক সমান জ্ঞান কৰি জীৱনৰ বাটত আগুৱাই গৈছে।

‘জীৱনৰ বাটত’ উপন্যাসখনত উপন্যাসিকে পৰম্পৰ বিৰোধী নাৰী চৰিত্ৰৰ সৃষ্টি কৰিছে। নাৰী চৰিত্ৰৰ ভিন্ন ৰূপ তেওঁ উপন্যাসখনৰ মাজেৰে উপস্থাপন কৰিছে। অসমীয়া

সমাজৰ বক্ষণশীল তথা পুৰণি পৰম্পৰা, ৰীতি-নীতিত বিশ্বাসী নাৰীৰ চৰিত্ৰ উপন্যাসখনত যেনেদৰে অংকণ কৰিছে, তেনেদৰে আধুনিক চিন্তাধাৰা সমৃদ্ধ নাৰীৰ চৰিত্ৰও উপস্থাপন কৰিছে। সমাজৰ সকলো স্তৰৰ নাৰী চৰিত্ৰই ইয়াতে ভুমুকি মাৰিছে।

উপন্যাসখনৰ এটি গুৰুত্বপূৰ্ণ নাৰী চৰিত্ৰ হৈছে সুপ্ৰভা। ঔপন্যাসিক বৰুৱাদেৱে সুপ্ৰভা চৰিত্ৰটো আধুনিক তথা পাশ্চাত্য সংস্কৃতি আৰু জীৱনশৈলী অনুসৰণ কৰা এগৰাকী নাৰীৰ ৰূপত চিত্ৰিত কৰিছে। ৰায়বাহাদুৰ মানিক হাজৰিকাৰ জীয়ৰী সুপ্ৰভাৰ জৰিয়তে ড° বৰুৱাদেৱে সমাজৰ ধনীশ্ৰেণীৰ নাৰীৰ স্বৰূপটোহে যেন প্ৰকাশ কৰিছে। তগৰৰ সম্পূৰ্ণ বিপৰীত স্থিতিত উপস্থাপন কৰা হৈছে সুপ্ৰভাক। অসমীয়া ৰীতি-নীতি, সংস্কৃতিক উপলুঙা কৰা ব্যক্তিৰ প্ৰতীক যেন সুপ্ৰভা। বৰগীতৰ প্ৰতি সুপ্ৰভাৰ আকৰ্ষণ নাই। তাৰ পৰিৱৰ্তে পিয়ানো বজাই ৰবীন্দ্ৰ সংগীত গাইহে ভাল পায়। সুপ্ৰভাৰ ব্যৱহাৰ অমার্জিত। বৈষয়িক সুখ-সন্তোষত নিজকে ব্যস্ত ৰাখি ভালপোৱা সুপ্ৰভাই সন্তানৰ প্ৰতি নিজৰ কৰ্তব্য পালন কৰিবলৈও আগ্ৰহী নহয়। নিজ সন্তানৰ সকলো দায়িত্ব আনৰ হাততেই অৰ্পণ কৰিছে। ঘৰুৱা সহায়কাৰীয়ে সুপ্ৰভাৰ সন্তানক ডাঙৰ-দীঘল কৰিছে। সুপ্ৰভাৰ মানসিকতা তথা আচাৰ-ব্যৱহাৰৰ দ্বাৰা ড° বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৱাদেৱে নগৰকেন্দ্ৰিক সভ্যতাৰ ফোঁপোলা স্বৰূপটোহে যেন উদঙাই দিছে।

ইৰ্ষা হৈছে নাৰীৰ সহজাত প্ৰবৃত্তি। নাৰীচৰিত্ৰৰ এই দিশটোও ঔপন্যাসিকে ‘জীৱনৰ বাটত’ উপন্যাসখনত প্ৰকাশ কৰিছে। উপন্যাসখনত মৌজাদাৰ ভোগদন্তৰ পত্নীক এগৰাকী ইৰ্ষাপৰায়ণ আৰু অসহিষ্ণু নাৰীৰ ৰূপত অংকণ কৰিছে। নাৰীয়েই যে নাৰীৰ শত্ৰু এই কথাষাৰ সত্য বুলি প্ৰতিপন্ন কৰিছে মৌজাদাৰণি চৰিত্ৰটোৱে। কমলাকান্তৰ পিতৃয়ে তগৰ আৰু কমলাকান্তৰ বিবাহৰ প্ৰস্তাৱক অস্বীকাৰ কৰি যেতিয়া পত্ৰ পঠিয়াইছিল, তেতিয়া তগৰৰ পিতৃ বাপুৰাম বৰাই বিবুধিত পৰি সমাধান বিচাৰি মৌজাদাৰৰ ওচৰলৈ গৈছিল। কিন্তু তালৈ গৈ বাপুৰাম বৰাই মৌজাদাৰণিৰ পৰা নানা কটু বাক্য শুনিবলগীয়াহে হৈছিল— “এৰা, হাকিম-মনচুপৰ কথা ভাবিলে ছোৱালীৰ গতি লগোৱা টানেই। সকলোৱেনো আকৌ হাকিম-মুক্তিয়াৰ পায় ক’ত?” (পৃঃ ৫১, জীৱনৰ বাটত)। মৌজাদাৰণিৰ কথা-বতৰা, আচাৰ-ব্যৱহাৰত তগৰৰ প্ৰতি ইৰ্ষা তথা হিংসাৰ ভাৱ প্ৰকাশ পাইছিল। সেইবাবেই তগৰক পিতৃয়ে ইংৰাজী পঢ়াবলৈ ইচ্ছা প্ৰকাশ কৰোঁতে ছোৱালীয়ে ইমান পঢ়ি-শুনি কি কৰিব বুলি মৌজাদাৰণীয়ে প্ৰশ্ন কৰিছিল। তেওঁ বাপুৰাম বৰাক তগৰৰ প্ৰতি থকা ইৰ্ষাৰ বাবেই নানান ককৰ্থনা কৰিছিল— “ছোৱালীক পঢ়ুৱাই-শুনাৱাই আপুনি কি কৰাইছে গাঁৱৰ দহজনে দেখি আছে। আপোন বুলি আমি দেখিও নেদেখা ভাও জুৰি আছে” (পৃঃ ৫১, জীৱনৰ বাটত)। মৌজাদাৰণী চৰিত্ৰটো এটি ইৰ্ষাপৰায়ণ, অহংকাৰী নাৰীৰ ৰূপত ঔপন্যাসিকে উপস্থাপন কৰিছে।

উপন্যাসখনত বিশেষ স্থান লাভ কৰা আন এটি নাৰী চৰিত্ৰ হৈছে আহিনী। আহিনী ধৰণীৰ মাতৃ তথা তগৰৰ শাখ্ৰেক। উপন্যাসখনত আহিনীক এগৰাকী দুৰ্ভগীয়া বিধৱা মাতৃৰ ৰূপত অংকণ কৰিছে। আহিনী এগৰাকী কঠোৰ শাখ্ৰ, যিয়ে পদে পদে তগৰক শাসন কৰিছিল— “হঁয়ে, তোৰনো ইমান পৰে সাজন-কাচোনোই নহয়নে? খুপৰিতে সুমাই কিনো কন্যা সাজিবলৈ লাগিলি?” (পৃঃ ৮৯ জীৱনৰ বাটত)। সুযোগ পালেই তগৰক গালি-শপনি পাৰি তাইৰ জীৱন দুৰ্বিষহ কৰি তুলিছিল— “সেই সোপানো এতিয়া কোনজনী বান্দীক ৰান্ধিবলৈ দিবলৈ আনিছ? মৰখকে ধৰিছে যদি বাহিৰতে চৰু এটা জুৰি ৰান্ধি নেখাৰহঁক কিয়? ৰান্ধনি ঘৰৰ জুইৰ তাপত বেলি দুপৰলৈকে দেই-পুৰি সিজি তহঁতক বিধে বিধে মুখৰ জুতি লগাই ৰান্ধি খুৰাবলৈ মোৰ শক্তি নাই।” (পৃঃ ৯৪ জীৱনৰ বাটত)। কিন্তু এগৰাকী কঠোৰ শাখ্ৰৰ বিপৰীতে, উপন্যাসিকে আহিনীক আইতাক হিচাপে মৰমীয়াল ৰূপত অংকণ কৰিছে। নাতিনীৰ প্ৰতি আহিনীৰ অন্তৰত অফুৰন্ত মৰম আছিল। ধৰণী আৰু তগৰৰ বিয়াৰ পিছত আহিনীৰ তগৰৰ প্ৰতি অতি কঠোৰ ব্যৱহাৰ আছিল। ইয়াৰ মূলতে আছিল আহিনীৰ ভয়। তগৰক বিয়া কৰাই অনাৰ পিছত আহিনীৰ ভয় হৈছিল নিজ পুত্ৰৰ ওপৰত নিজৰ অধিকাৰ হেৰুৱাব বুলি। সেয়েহে বোৱাৰীৰ প্ৰতি তেওঁৰ ব্যৱহাৰ আছিল কঠোৰ। কিন্তু নাতিনী কমলী ওপজাৰে পৰা তগৰৰ প্ৰতি আহিনীৰ ব্যৱহাৰত পৰিৱৰ্তন হৈছিল। তগৰক তেওঁ নিজ জীয়ৰীৰ দৰে জ্ঞান কৰিবলৈ লৈছিল আৰু তেওঁ হৈ পৰিছিল এগৰাকী মৰমীয়াল মাক।

উপন্যাসখনৰ কাহিনীৰ অগ্ৰগতিৰ ক্ষেত্ৰত অৱদান আগবঢ়োৱা অন্যান্য নাৰী চৰিত্ৰ কেইটা হৈছে- কমলাকান্তৰ মাক, জেতুকী, নাদুকী, পাভৈ, পমিলা আদি। ড° বৰুৱাদেৱে কমলাকান্তৰ মাকক এগৰাকী সংবেদনশীল মনৰ নাৰীৰ ৰূপত চিত্ৰিত কৰিছে— “মাক মৰা ছোৱালীজনী আনিম বুলি কথা দি ইমানদিন ৰখাই থৈ এতিয়া মাজ মূৰকত সম্বন্ধ ভাঙিলে-কথা ভাল হ’বনে? জীয়ৰী ছোৱালী উলিয়াই দিয়া এনেয়ে টান; তাতে এবাৰ সম্বন্ধ হৈ ভঙা ছোৱালীক সকলোৱে এঙাব। বাৰে শত্ৰু হ’লেও এনে কাম কৰিব নোৱাৰি” (পৃঃ ৪৩, জীৱনৰ বাটত)। পুৰুষপ্ৰধান সমাজত এগৰাকী সহজ-সৰল নাৰীৰ কথাৰ যে কোনো মূল্য নাই তাৰ প্ৰমাণ কমলাকান্তৰ মাক। তগৰক বিয়া নকৰাই ঐশ্বৰ্য্য আৰু প্ৰতিপত্তিৰ বাবে কমলাকান্তলৈ ৰায়বাহাদুৰ মাণিক হাজৰিকাৰ জীয়ৰী সুপ্ৰভাক বিয়া কৰাই আনিব বিচৰা কথাত কমলাকান্তৰ মাকে আপত্তি কৰিছিল যদিও প্ৰভাৱশালী স্বামীৰ ওচৰত তেওঁৰ কথা মূল্যহীন হৈ পৰিছিল। তেওঁৰ চৰিত্ৰত দুৰ্দৰ্শিতা দেখিবলৈ পোৱা যায়।

কিছুমান গাওঁলীয়া নাৰীৰ বিশেষ প্ৰবৃত্তি প্ৰকাশক চৰিত্ৰ হৈছে- জেতুকী, নাদুকী, পমিলা আদি। ড° বৰুৱাদেৱে এই চৰিত্ৰসমূহ পুৰণি অসমীয়া গ্ৰাম্য সমাজত পটভূমিত অংকণ কৰিছে। নাৰীৰ কুৎসিত ৰূপৰ প্ৰকাশ পাইছে এই চৰিত্ৰকেইটাৰ জৰিয়তে। গ্ৰাম্য

সমাজত কিছুমান নাৰী লক্ষ্য কৰা যায়, যিসকলে কেৱল আনৰ দোষ খুচৰি, বদনাম কৰিয়েই সময়বোৰ পাৰ কৰে। তগৰ বিয়া হৈ ধৰণীৰ ঘৰলৈ যোৱাৰ পিছত গাঁৱৰ নাৰীৰ মাজত হোৱা বিভিন্ন মুখৰোচক আলোচনাৰ পৰা তাৰ উমান পোৱা যায়। পমিলাৰ মুখৰ সংলাপৰ পৰা ইয়াৰ অনুমান কৰিব পাৰি— “ধৰণীয়ে বোলে জাত-কুল মাৰি ছোৱালী আনিলে?” (পৃঃ ৭৮, জীৱনৰ বাটত) পৰচৰ্চা কৰাটো তেনে নাৰীৰ যে অভ্যাসত পৰিণত হৈছে, সেয়া নাদুকীৰ কথাৰ পৰা গম পোৱা যায়— “বিয়া নকৰাইনো পাৰে কেনেকৈ? বিয়াৰ আগতেই চাৰিওফালে বি-বি-বু-বা লাগিল। ছোৱালীৰ বাপেকে ধৰি বান্ধি বিয়া দিলে।” (পৃঃ ৭৮, জীৱনৰ বাটত) আনৰ সংসাৰত কন্দল লগাই ভাল পোৱা এনে নাৰী সমাজৰ আৱৰ্জনা স্বৰূপ। নাদুকী, জেতুকী, পমিলা হৈছে উপন্যাসখনত তেনে কেইটামান নাৰী চৰিত্ৰ।

উপসংহাৰ :

‘জীৱনৰ বাটত’ ড° বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৱাদেৱৰ কেৱল মাত্ৰ এখন কালজয়ী উপন্যাস নহয়, ই হৈছে অসমীয়া সমাজ জীৱনৰ সকলো প্ৰকাৰৰ কথা বা ঘটনাৰ অৱতাৰণা কৰা এখনি দলিলস্বৰূপ। ঔপন্যাসিকে উপন্যাসখনৰ চৰিত্ৰবোৰৰ জৰিয়তে অসমীয়া সমাজৰ নানা দিশ উন্মোচন কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। তেওঁ উপন্যাসখনত সমকালীন সমাজৰ বিভিন্ন স্তৰৰ নাৰীৰ ভিন্ন ভিন্ন ৰূপ সমূহ অতি সুন্দৰ তথা আকৰ্ষণীয়ভাৱে অংকণ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। তেওঁ খুব সুক্ষ্মভাৱে এই চৰিত্ৰৰ বৈশিষ্ট্যসমূহ উপস্থাপন কৰিছে। বৰ্তমানো তেনে নাৰী আমাৰ সমাজত বিদ্যমান। চৰিত্ৰবোৰ কাল্পনিক যদিও বাস্তৱ। উপন্যাসখনৰ প্ৰতিগৰাকী নাৰী চৰিত্ৰই বাস্তৱ সমাজখনক প্ৰতিফলিত কৰিছে। সমাজৰ ভাল বেয়া এই দুয়োটা শ্ৰেণীৰ মানুহৰ চৰিত্ৰৰ প্ৰতিফলন ঘটিছে উপন্যাসখনত সন্নিবিষ্ট বিভিন্ন নাৰী চৰিত্ৰবোৰৰ জৰিয়তে। এই চৰিত্ৰসমূহে উপস্থাপন কৰিছে নাৰীৰ জীৱন সংগ্ৰাম আৰু মানসিকতা। ঔপন্যাসিকে প্ৰতিটো চৰিত্ৰকে সাৰ্থকৰূপত চিত্ৰিত কৰি ‘জীৱনৰ বাটত’ উপন্যাসখনক এক অনন্য মাত্ৰা প্ৰদান কৰিছে।

সহায়ক গ্ৰন্থপঞ্জী :

ঠাকুৰ, নগেন (সম্পাদ) : এশ বছৰৰ অসমীয়া উপন্যাস, জ্যোতি প্ৰকাশন, গুৱাহাটী, ২০১৮
 বৰুৱা, বীণা : ‘জীৱনৰ বাটত’, বীণা লাইব্ৰেৰী, গুৱাহাটী, ২০২০
 শৰ্মা, গোবিন্দ প্ৰসাদ : উপন্যাস আৰু অসমীয়া উপন্যাস, ষ্টুডেন্টচ্ ষ্ট’ৰ্চ, গুৱাহাটী, ১৯৯৫
 শৰ্মা, ড° সত্যেন্দ্ৰ নাথ : ‘অসমীয়া উপন্যাসৰ গতিধাৰা’, সৌমাৰ প্ৰকাশ, গুৱাহাটী, ২০১৩
 শৰ্মা, ড° সত্যেন্দ্ৰ নাথ : ‘অসমীয়া সাহিত্যৰ সমীক্ষাত্মক ইতিবৃত্ত’, সৌমাৰ প্ৰকাশ, গুৱাহাটী,

২০০৬

‘বাঁহী’ত বেজবৰুৱাৰ প্ৰতিভা

দেৱজ্যোতি শৰ্মা

সহকাৰী অধ্যাপক, অসমীয়া বিভাগ, বিজনী মহাবিদ্যালয়

সংক্ষিপ্তসৰ :

বেজবৰুৱা বুলি ক’লে নিশ্চয় কোনো এজন অসমীয়াকে বুজাই কোৱাৰ প্ৰয়োজনীয়তা নাই। অসমীয়া আধুনিক ভাষা-সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ বৰ্ণিল, চহকী ৰূপৰ প্ৰতিষ্ঠাৰ অন্যতম কাণ্ডাৰী আছিল সাহিত্যৰথী লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা। আধুনিক অসমীয়া সাহিত্য ঘাইকৈ আলোচনীকেন্দ্ৰিক। ‘জোনাকী’য়ে দেখুৱাই যোৱা বাটেৰে পৰৱৰ্তী সময়ত বিভিন্ন সাহিত্য-আলোচনী আদিৰ জন্ম হৈছে যিবোৰে অসমীয়া সাহিত্যৰ বিকাশৰ ক্ষেত্ৰত এক গুৰুত্বপূৰ্ণ স্থান অধিকাৰ কৰিছে। এই আলোচনীসমূহৰ ভিতৰত অন্যতম ‘বাঁহী’ আলোচনীয়ে অসমীয়া ভাষা সাহিত্যৰ বিকাশত যি এক উল্লেখযোগ্য অৱদান আগবঢ়াই গৈছে তাক একে আঘাৰতে স্বীকাৰ কৰিব লাগিব। আমাৰ এই আলোচনাত ‘বাঁহী’ আলোচনীখনৰ মাজেদি প্ৰকাশিত বেজবৰুৱাৰ প্ৰতিভাৰ বিষয়ে এটি বিশ্লেষণাত্মক অধ্যয়নৰ আলোচনা কৰিবৰ প্ৰয়াস কৰা হ’ব।

বীজ শব্দ :- ৰোমান্টিক, লোকবিশ্বাস, বৌদ্ধিক, ব্যঙ্গাত্মক, জাতীয়তাবাদ ইত্যাদি।

অধ্যয়নৰ উদ্দেশ্য :

জোনাকী যুগৰ ত্ৰিমূৰ্তিৰ অন্যতম কাণ্ডাৰী লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ প্ৰতিভা অনুবাদ। যাৰ প্ৰতিভা অসমীয়া সাহিত্যৰ আটাইকেইটা শাখাতে বিকশিত হৈছে। ‘জোনাকী’ত আৰম্ভ হোৱা পাশ্চাত্য ৰোমান্টিক ভাৱ দৰ্শাই ‘বাঁহী’ত অধিক পূৰ্ণতা পালে। ‘বাঁহী

আলোচনীখনৰ জৰিয়তে প্ৰকাশিত তেওঁৰ প্ৰতিভাৰ যথার্থ বিশ্লেষণ কৰাই এই অধ্যয়নৰ প্ৰধান উদ্দেশ্য হ'ব।

অধ্যয়নৰ সমল আৰু পদ্ধতি :

আলোচনাৰ ক্ষেত্ৰত মুখ্য সমল হিচাপে 'বাঁহী'ৰ প্ৰথম আৰু দ্বিতীয় খণ্ড তথা গৌণ সমল হিচাপে বিষয় সম্পৰ্কিত বিভিন্ন প্ৰবন্ধ, গ্ৰন্থপাতি আদিকে গ্ৰহণ কৰা হ'ব। বৰ্ণনাৰ প্ৰসংগত বৰ্ণনামূলক আৰু বিশ্লেষণাত্মক পদ্ধতিৰ অৱলম্বন কৰা হ'ব।

অৱতৰণিকা :

সাহিত্যৰ বিকাশ সাধনত একোখন আলোচনী অথবা সংবাদপত্ৰৰ ভূমিকা অতিশয় গুৰুত্বপূৰ্ণ। আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ যি কাঁইটীয়া বাটচ'ৰা সেই পথত 'অৰুনোদয়'ৰ পৰা আৰম্ভ কৰি 'আসাম-বিলাসিনী', 'আসাম-দৰ্পণ', 'আসাম-মিহিৰ', 'জোনাকী', 'উষা', 'বাঁহী', আদি বিভিন্ন ধৰণৰ আলোচনীয়ে নিজৰ নিজৰ সামৰ্থৰে অসমীয়া সাহিত্যৰ বিকাশত অৰিহণা যোগাই আহিছে। এই সকলোবোৰৰ ভিতৰত 'বাঁহী'ত প্ৰকাশিত সাহিত্যৰাজিয়ে অসমীয়া ভাষা - সাহিত্যৰ ভঁৰাললৈ এক যুগান্তকাৰী অৱদান আগবঢ়াই থৈ গ'ল বুলি ক'লেও সত্যৰ অপলাপ কৰা নহ'ব। প্ৰকৃততে 'জোনাকী'ৰ পাতত উন্মেষ ঘটা ৰোমান্টিক ভাৱধাৰাই এই 'বাঁহী'ৰ মাজেৰেই আৰু অধিক প্ৰসাৰ লাভ কৰিবলৈ সমৰ্থ হয়। পদ্মনাথ গোহাঞিবৰুৱাৰ 'উষা'ত প্ৰকাশিত এটি প্ৰবন্ধক আলম কৰি হোৱা মতবিৰোধৰ ফলস্বৰূপে জন্ম লাভ কৰা বেজবৰুৱাৰ 'বাঁহী'য়ে 'নহি জ্ঞানেন সদৃসং পৰিত্ৰমহি বিদ্যতে'- এই মূলমন্ত্ৰকে সাৰোগত কৰি ১৯০৯ চনত কলিকতাৰ পৰা ইয়াৰ প্ৰথম সংখ্যা প্ৰকাশ পায়। ১৯০৯ চনৰ পৰা ১৯২৯ চনলৈ 'বাঁহী' লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ সম্পাদনাত প্ৰকাশিত হৈছিল। বেজবৰুৱাৰ ব্যক্তিত্ব আৰু প্ৰতিভাই 'বাঁহী'ক ঐশ্বৰ্য্যশালী কৰি তুলিছিল। বেজবৰুৱাৰ মৌলিক চিন্তাধাৰা, ভাষিক আদৰ্শ আৰু স্বদেশহিতৈষী মনোভাৱে 'বাঁহী'ৰ জৰিয়তে অসমীয়া সাহিত্যিক আৰু এচাপ আগুৱাই নিবলৈ সক্ষম হৈছিল বুলি ক'লেও মিছা মতা নহ'ব। এই ক্ষেত্ৰত মহেশ্বৰ নেওগদেৱৰ এযাৰ কথা এইখিনিতে প্ৰণিধানযোগ্য - "বেজবৰুৱা অসমীয়া সাহিত্যৰ এক সাহিত্যিক ব্যক্তি মাথোন এনে নহয়। তেওঁ এটি আন্দোলন, বেজবৰুৱাৰ বিকাশ সেই আন্দোলনত আৰু সেই আন্দোলনেই তেওঁৰ সাহিত্য-প্ৰচেষ্টাক দিশ দিলে, মহত্ব দিলে।"

মূল বিষয়ৰ আলোচনা :

সাহিত্য, ধৰ্ম, বুৰঞ্জী, সংস্কৃতি আদি প্ৰায় সকলোদিশতে 'বাঁহী'য়ে অলেখ অৱদান আগবঢ়াই থৈ গৈছে। বেজবৰুৱাৰ পৈণত হাতৰ পৰশে 'বাঁহী'ৰ জৰিয়তে অসমীয়া সাহিত্যৰ বিভিন্ন দিশলৈ যথেষ্ট বৰঙণি যোগাইছে। এনে বৰঙণিৰ কথা ক'বলৈ গ'লেই আমি প্ৰথমেই 'বাঁহী'ৰ পাতত প্ৰকাশিত কাব্যচৰ্চাৰ বিষয়ে ক'ব লাগিব।

ৰোমান্টিক কবিতাৰ দ্বিতীয় স্তৰে যেন ‘বাঁহী’ৰ বুকুতেই বিকাশ লাভ কৰিছিল। লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা, যতীন্দ্র নাথ দুৱৰা, জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালা, কমলাকান্ত ভট্টাচাৰ্য্য, নলিনীবালা দেৱী, অম্বিকানাথ বৰা আদি অনেকে ‘বাঁহী’ৰ কাব্যচৰ্চাৰ জগতখনত অলেখ বৰঙণি দি থৈ গৈছে। বেজবৰুৱাদেৱৰ ‘বাঁহী’ৰ পাতত প্ৰকাশিত কবিতাবোৰৰ মাজেৰে গহীন, লঘু, দাৰ্শনিক চিন্তাধাৰা, দেশপ্ৰেমমূলক অনুভূতি আদি বিভিন্ন ভাৱৰ সমাহাৰ ঘটাটো পৰিলক্ষিত হয়। ‘বাঁহী’ৰ ১ম বছৰ, ১ ম সংখ্যাত বেজবৰুৱাদেৱে ‘বাঁহী’ শীৰ্ষক এটি কবিতা লিখিছিল। যাৰ মাজেৰে কবিয়ে বাঁহীৰ সুমধুৰ সুৰত এই ত্ৰিভূৱনৰ সমস্ত সৌন্দৰ্য্যৰ সমাহাৰ ঘটাটো পৰিলক্ষিত হৈছে। তেখেতৰ ‘প্ৰেম’ নামৰ কবিতাটি ‘বাঁহী’ৰ ২য় বছৰ, ৭ম সংখ্যাত প্ৰকাশিত এটি প্ৰণয়মূলক কবিতাৰ উৎকৃষ্ট নিদৰ্শন বুলিব পাৰি। য’ত প্ৰেমৰ যি মহাশক্তিকৰূপী ক্ষমতা তাক অতি সুন্দৰভাৱে প্ৰকাশ কৰিছে। বেজবৰুৱাৰ দৃষ্টিত প্ৰেমেই জগতৰ ধৰণী, “প্ৰেমত ঘূৰিছে ভূমণ্ডল, প্ৰেমত ঘূৰিছে শতদল।” ‘বাঁহী’ত প্ৰকাশিত পাঁচটা তৰংগত ৰচিত ‘বৰাগী আৰু বীণ’ (চতুৰ্থ বছৰ, ১ম সংখ্যা) বেজবৰুৱাৰ স্বেদেশানুৰাগৰ ভাৱ প্ৰকাশিত হোৱা আন এটি উল্লেখযোগ্য কবিতা।

“গা বীণ। গা

অমৃত- সংগীত,

শুকালে মেলক পাহি,

প্ৰবাস - ভাগৰ

আঁতৰি পলাওক

মুখত ওলাওক হাঁহি।”^২

এই কবিতাটোৰ সম্পৰ্কে হীৰেণ গোহাঁইয়ে এনেদৰে এষাৰ মন্তব্য আগবঢ়াইছে-

“কবিতা হিচাপেও তাৰ গাঁথনি জটিল, সূক্ষ্ম আৰু বিস্ময়কৰ ভাৱে গাঢ়।

সচৰাচৰ দেশাত্মবোধৰ উদ্দীপনাময় প্ৰকাশ বুলিয়েই কবিতাটোৰ ব্যাখ্যা

কৰা হয়। হতাশগ্ৰস্ত, হীনমান্যতা জৰ্জৰ আৰু নিষ্ক্ৰিয় জীৱনৰ পৰা সক্ৰিয়

আৰু সৃষ্টিশীল জীৱনলৈ উত্তৰণ কবিতাটোৰ বিষয়বস্তু অৱশ্যে হয়।

কিন্তু সেই ভাৱ প্ৰকাশ কৰিবলৈ যাওঁতে কবিয়ে ইতিহাস আৰু দৰ্শনৰ

এনে ব্যাপক পটভূমিৰ লগতে তাক জড়িত কৰিছে.....।.....ৰোমান্টিক

কল্পনাৰ, সুদূৰপ্ৰসাৰী সৃষ্টিশক্তিৰ লগত বৰ্তমান বাস্তৱৰ..... কৰুণ

জড়তাৰ সৰ্বস্বয়ংকীয় বেজবৰুৱাৰ কবিতাটোত দান কৰিছে এক অপূৰ্ব

বলিষ্ঠতা, ভাৱপ্ৰবণহীনতা দৃঢ়তা।”^৩

এইবোৰৰ উপৰিও ‘বাঁহী’ প্ৰকাশিত বেজবৰুৱাৰ ‘তৰা’ (প্ৰথম বছৰ, ৪ৰ্থ সংখ্যা), ‘ধনবৰ আৰু ৰতনী’ (চতুৰ্থ বছৰ, ২য় সংখ্যা), ‘আসাম-সংগীত’ (ষষ্ঠ বছৰ, দ্বাদশ সংখ্যা),

‘ব্রহ্মপুত্ৰ-সংগীত’ (সপ্তম বছৰ, ২ য় সংখ্যা) ইত্যাদি কবিতাই প্ৰধান। তেখেতে ‘আসাম-সংগীত’ কবিতাটিৰ মাজেৰে অসমীয়াৰ আত্মচেতনা ভাৱ জগাই তোলাৰ উদ্দেশ্যে প্ৰতিটো ছেদৰ শেষতে দোহাৰি গৈছে এইটো স্তৱকেৰে -

“বাজক দবা, বাজক শংখ

বাজক মৃদং খোল,

অসম আকৌ উন্নতি পথত

‘জয় আই অসম’ বোল।”

কবিতাটিৰ সম্পৰ্কত ড° বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৱাই কোৱা এযাৰ কথা এই খিনিতে উল্লেখযোগ্য - ‘অসম-সংগীত’ কেৱল বন্দনাৰ স্মৃতি সৌধেই নহয়, ই বুৰঞ্জী, সংস্কৃতি আৰু সাধনাৰ তাজমহল।”^{৪৪} তাৰোপৰি বেজবৰুৱাৰ ‘বাঁহী’ৰ পাতত প্ৰকাশিত ‘অ’ মোৰ আপোনাৰ দেশ’ গীতটিয়ে জাতীয় সংগীতৰ সন্মান পাইছে।

এই কবিতাৰ ক্ষেত্ৰখনৰ উপৰিও লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাদেৱে ‘বাঁহী’ৰ মাজেৰে অসমীয়া চুটিগল্পৰ বিকাশতো যথেষ্ট অৱদান আগবঢ়াই থৈ গৈছে। ‘বাঁহী’ত অনেক গল্পকাৰে গল্পসম্ভাৰৰ আগ ধৰিছিল যদিও সেইবোৰৰ ভিতৰত বেজবৰুৱাৰ গল্পই আছিল অনেক। এইবোৰৰ ভিতৰত ‘জগৰামগুৰুৰ প্ৰেমাভিনয়’ (প্ৰথম বছৰ, প্ৰথম সংখ্যা), ‘লোভ’ (প্ৰথম বছৰ, দ্বিতীয় সংখ্যা), ‘মৈদাম’ (প্ৰথম বছৰ, তৃতীয় সংখ্যা), ‘কাশীবাসী’ (প্ৰথম বছৰ, অষ্টম সংখ্যা), ‘ভোকেন্দ্র বৰুৱা’ (দ্বিতীয় বছৰ, ষষ্ঠ সংখ্যা), ‘এৰাবাৰী’ (তৃতীয় বছৰ, দ্বিতীয় সংখ্যা) ইত্যাদিয়েই প্ৰধান। ‘জগৰামগুৰুৰ প্ৰেমাভিনয়’ আৰু ‘ভোকেন্দ্র বৰুৱা’ গল্পদুটিৰ মাজেৰে এক হাস্যৰসৰ ভাৱ ফুটি উঠিছে। আহোম ৰজা প্ৰতাপসিংহৰ মৃত্যুৰ পিছত পুতেক চুৰাম্ফা ৰজা হৈ শাসনৰ নামত কৰা বিভিন্ন ধৰণৰ অন্যায়-অধৰ্মৰ কথা ‘মৈদাম’ শীৰ্ষক গল্পটিৰ মাজেৰে প্ৰকাশ কৰিছে। আকৌ ‘কাশীবাসী’ গল্পটিৰ মাজেৰে গল্পকাৰ বেজবৰুৱাদেৱে যুৱতী অৱস্থাত মান সেনাৰ দ্বাৰা নিগৃহীতা হোৱা এগৰাকী বৃদ্ধাৰ কৰুণ কাহিনী প্ৰকাশ কৰিছে। বেজবৰুৱাদেৱে তেওঁৰ গল্পবোৰৰ মাজেৰে সমাজৰ অন্ধবিশ্বাস, কু-সংস্কাৰ, সংস্কাৰকামী মনোভাৱ, মানৱতাবাদ আদিক নিজৰ কৃপাবৰী হাতৰ পৰশেৰে ব্যংগাত্মক দৃষ্টিভংগীৰে প্ৰকাশ কৰিছিল।

বেজবৰুৱাৰ বিভিন্ন চিন্তা-চেতনাৰ প্ৰকাশ আমি ‘বাঁহী’ত প্ৰকাশিত তেখেতৰ বিভিন্ন বিষয়ক প্ৰবন্ধ, সমালোচনা আদিৰ মাজেৰে প্ৰস্ফুটিত হোৱা দেখিবলৈ পাওঁ। অসমীয়া ভাষা সম্পৰ্কে তেওঁ সদায় সচেতন আছিল। অসমীয়া ভাষাটোৱে যাতে এক শুদ্ধ আৰু পৰিমাৰ্জিত ৰূপ অধিগ্ৰহণ কৰি ব্যৱহৃত হয় তাৰ বাবে সম্পাদক বেজবৰুৱাদেৱে নিজেই যথেষ্ট কষ্ট কৰিছিল। ‘বাঁহী’ৰ প্ৰথম বছৰ, চতুৰ্থ সংখ্যাত বেজবৰুৱাদেৱে হেমকোষৰ বৰ্ণবিন্যাসৰ আধাৰত অসমীয়া ভাষাৰ বৈয়াকৰণিক দিশৰ আলোচনা

আগবঢ়াইছে। তাৰোপৰি, ‘অসমীয়া গৌৰীপুৰত বঙ্গলা সাহিত্য সভা’ (প্ৰথম বছৰ, নৱম সংখ্যাৰ পৰা প্ৰথম বছৰ, দ্বাদশ সংখ্যা) নামৰ প্ৰবন্ধটোৰ জৰিয়তে বেজবৰুৱাই অসমীয়া ভাষা আৰু বঙলা ভাষা দুটা যে পৃথক ভাষা সেই কথা উল্লেখ কৰিছে। ‘পুৰণি আসামৰ জিলগুনি এটি’ (প্ৰথম বছৰ, ষষ্ঠ সংখ্যা) শীৰ্ষক প্ৰবন্ধটিত বেজবৰুৱাই প্ৰাচীন অসমৰ ভৌগোলিক, ৰাজনৈতিক, সামাজিক আদি বিভিন্ন দিশৰ আলোচনা আগবঢ়োৱাৰ বিপৰীতে ‘জগৎ সৃষ্টিৰ বিষয়ে আহোম শাস্ত্ৰৰ মত’ (প্ৰথম বছৰ, তৃতীয় সংখ্যা) শীৰ্ষক প্ৰবন্ধটিত এই জগৎ সৃষ্টিৰ সম্পৰ্কে আহোমসকলৰ মাজত থকা বিভিন্ন লোকবিশ্বাসসমূহৰ কথা আলোচনা কৰিছে। এইবোৰৰ উপৰিও অসমীয়া ভাষা সম্বন্ধে বেজবৰুৱাৰ ‘অসমীয়া’ (প্ৰথম বছৰ, প্ৰথম সংখ্যা) প্ৰবন্ধটিও উল্লেখযোগ্য।

‘বাঁহী’ত নিয়মিতৰূপে প্ৰকাশ হোৱা বেজবৰুৱাদেৱৰ ‘কৃষকথা’ ‘তত্ত্বকথা’ আদি গভীৰ চিন্তনশীল প্ৰবন্ধাদিয়ে আমাৰ আগত বৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ বিভিন্ন দিশ সম্পৰ্কে পোহৰাই তুলিছিল। শংকৰদেৱ আৰু মাধৱদেৱক আধুনিক দৃষ্টিৰে অসমীয়া মানুহৰ হৃদয় আৰু বৌদ্ধিক জগতত প্ৰতিষ্ঠা কৰি, বৈষ্ণৱ সাহিত্যৰ পূৰ্ণ মূল্যায়ণ কৰাটো ‘বাঁহী’ৰ এক যুগমীয়া কীৰ্তি।^৭ এইক্ষেত্ৰত বেজবৰুৱাৰো অৱদান অলেখ। ‘বাঁহী’ত প্ৰকাশিত বেজবৰুৱাৰ ‘শ্ৰীশংকৰদেৱ’ (ষষ্ঠ বছৰ, একাদশ সংখ্যা) প্ৰবন্ধটিত চৈতন্যদেৱ আৰু শংকৰদেৱ উভয়ৰ ভক্তিভাৱৰ স্বকীয়তা অতি সুন্দৰভাৱে বিশ্লেষণ কৰি দেখুৱাইছে।

‘বাঁহী’ৰ মাজেৰে বেজবৰুৱাই বহুসংখ্যক গীতো প্ৰকাশ কৰিছিল। প্ৰায়বোৰ গীতৰ মাজেদি তেখেতৰ কৃপাবৰী ব্যংগ ভাৱটিৰ প্ৰকাশ ঘটিছিল। ‘বাঁহী’ৰ প্ৰথম বছৰ, প্ৰথম সংখ্যাত তেখেতে কৃপাবৰৰ নামত ছটা গীত লিখিছে- ৰিবিট কাৰালিৰ ঠাটত ‘হাতে ঢুকি পোৱা আছিল জোনাই সমুদ্ৰ মথা কালত হে’, বাগেশ্বী সুৰত ‘অনন্ত আকাশ মাজে দে ধোৱা উৰুৱাই’, ৰামপ্ৰসাদী সুৰত ‘আয়ে লুকাই পাৰিলে কণী’, ভৈৰৱী ৰূপতালত ‘কলাই বগাই মিল নাই’ ইত্যাদি। ‘বাঁহী’ত প্ৰকাশিত ‘সখী কোনেনো বজায়?’ (দ্বিতীয় বছৰ, প্ৰথম সংখ্যা) গীতটি ‘বাঁহী’ক লৈ লিখা এটা গহীন গীত।

বেজবৰুৱাই তেওঁৰ কৃপাবৰী ৰচনাৰ জৰিয়তে ‘বাঁহী’ক সমৃদ্ধ কৰি গৈছে। ‘বাঁহী’ৰ ‘কৃপাবৰ বৰুৱাৰ সামৰণি’ শিতানটিত বিভিন্ন ব্যঙ্গাত্মক ৰচনাৰ লগতে কিছুমান কাৰ্টুন চিত্ৰ প্ৰকাশ কৰিছিল। এই ক্ষেত্ৰত অতুলচন্দ্ৰ হাজৰিকাই মন্তব্য কৰিছে-

‘আজিকালি এনে ব্যঙ্গ চিত্ৰৰ প্ৰচলন ভাত-মাছ খোৱা কথা কেছে যদিও সেই কালত সমালোচনাৰ বিকল্প পৰিপূৰক হিচাপে আগবঢ়ুৱা হৈ ইয়াক প্ৰৱৰ্তন কৰিব পৰাত বেজবৰুৱাৰ কৃতিত্ব নিশ্চয় উলাই কৰিব পৰা বিধৰ নহয়।’^৮

এইবোৰৰ উপৰিও ‘বাঁহী’ৰ প্ৰথম বছৰ, দ্বিতীয় সংখ্যাত প্ৰকাশিত হোৱা ‘সন্মোহন কাব্য’ৰ জৰিয়তে নিজৰ পৰম্পৰাগত তথা ঐতিহ্যপূৰ্ণ সাজ পৰিত্যাগ কৰি বিলাতী সাজ

পৰিধান কৰা কইনাৰ প্ৰতি লেখকে কটাক্ষ প্ৰকাশ কৰিছে। সেইবোৰ যিয়ে নহণ্ডক, কৃপাবৰী নিবন্ধ, গীত, কবিতা, গল্প, কাৰ্টুন আদিয়ে তদানীনন্তন অসমীয়া সমাজখনৰ আটাইবোৰ দিশকে সমালোচনা কৰি তাৰ সংস্কাৰৰ বাবে যথেষ্ট বৰঙণি যোগাই আহিছে।

আলোচিত পৰ্যালোচনাৰ পৰা আমি ক'ব পাৰোঁ যে, অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ প্ৰতিটো দিশলৈ আগবঢ়োৱা 'বাঁহী'ৰ অভূতপূৰ্ব অৱদানে 'বাঁহী'ৰ লগতে লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাকো অসমীয়া সমাজত এজন যুগান্তকাৰী নায়কৰ ৰূপত অৱতীৰ্ণ কৰাইছে। এক মননশীল তথা বিজ্ঞানসন্মত চিন্তা আৰু বাস্তৱসন্মত চেতনাৰ জৰিয়তে বেজবৰুৱাই 'বাঁহী'ৰ সম্পাদনা কৰিছিল।

এগৰাকী সম্পাদক হিচাপে যিখিনি কৃতিত্বৰ দাবী কৰিব পাৰে তাতোকৈ হয়তো বহুতো বেছি এই মহৎ কৃতিত্বৰ অধিকাৰী হৈছিল 'বাঁহী'ৰ সম্পাদকৰূপী লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা, যিগৰাকী ব্যক্তিৰ গভীৰ তত্ত্বমূলক প্ৰবন্ধৰাজিয়ে 'বাঁহী'ৰ লগতে তেওঁৰ 'সম্পাদকীয়' শিতানটিকো সমৃদ্ধ কৰি ৰাখিছিল। সেয়েহে শেষত ক'ব পাৰি যে, অসমীয়া আলোচনীৰ উদ্ভৱ আৰু বিকাশত 'বাঁহী' আলোচনীয়ে যি গুৰুত্বপূৰ্ণ অৱদান দি থৈ গ'ল সিয়ে 'বাঁহী'ক এক যুগান্তকাৰী কীৰ্তি হিচাপে অসমীয়া ভাষা সাহিত্যৰ ইতিহাসত কালজয়ী কৰি ৰাখিব।

পাদটীকা :-

১. যতীন্দ্ৰনাথ গোস্বামী (সম্পা.), বাঁহী, সভাপতিৰ একাষাৰ, পৃ. ক
২. লক্ষ্মীনাথ তামুলী (সম্পা.), বাঁহী, পৃ. ৩২৫
৩. হীৰেণ গোহাঁই, অসমীয়া কবিতাৰ বিকাশত বেজবৰুৱাৰ স্থান, শোণিত বিজয় দাস, মুনীন বায়ন (সম্পা.), হীৰেণ গোহাঁই ৰচনাৱলী, প্ৰথম খণ্ড, পৃ. ৩০৩-৩০৪
৪. নমিতা ডেকা, সাহিত্য গৰিমা, বাণী মন্দিৰ, প্ৰথম প্ৰকাশ, ২০০৪, পৃ. ৫৬
৫. জয়ন্ত কুমাৰ বৰা, সাহিত্য অভিক্ষেপ, পৃ. ৪০
৬. চন্দ্ৰপ্ৰসাদ শইকীয়া (সম্পা.), অসমীয়া ভাষা সাহিত্যলৈ বাঁহীৰ অৱদান : সম্পাদক বেজবৰুৱাৰ কৃতিত্ব (নমিতা ডেকা), অসমৰ বাতৰিকাকত-আলোচনীৰ ডেৰশ বছৰীয়া ইতিহাস, ১৯৯৮, পৃ. ২১৩

প্ৰাসংগিক গ্ৰন্থপঞ্জী:-

মূল গ্ৰন্থ:-

গোস্বামী, যতীন্দ্ৰ নাথ (সম্পা.) : বাঁহী, ১ ম খণ্ড, অসম সাহিত্য সভা, যোৰহাট, ২০০১।
তামুলী, লক্ষ্মীনাথ (সম্পা.) : বাঁহী, ২য় খণ্ড, অসম প্ৰকাশন পৰিষদ, গুৱাহাটী, ২০০৫।

গোস্বামী, যতীন্দ্র নাথ (সম্পা.) : বেজবৰুৱা গ্ৰন্থাৱলী, ৩য় খণ্ড, সাহিত্য প্ৰকাশ, ট্ৰিবিউন
বিল্ডিংছ, ২০০৫, গুৱাহাটী।

প্ৰাসংগিক গ্ৰন্থঃ

গগৈ, তলানি ; গোস্বামী, অঞ্জনা ; ৰাজখোৱা, অজন্তা ; শইকীয়া, তৰুণ (সম্পাদনা মণ্ডলী) :
অসমীয়া ভাষা - সাহিত্য - সংস্কৃতি আৰু লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা, পূৰ্বাচল প্ৰকাশ,
গুৱাহাটী, প্ৰথম প্ৰকাশ, ২০১৩

ডেকা, নমিতা (সংক-সম্পা.) : বাঁহীৰ পাতত চিন্তাৰ ৰেঙনি, বনলতা, গুৱাহাটী, প্ৰথম
প্ৰকাশ, ১৯৯৪

শইকীয়া, চন্দ্ৰপ্ৰসাদ (সম্পা.) : অসমৰ বাতৰিকাকত আলোচনীৰ ডেৰশ বছৰীয়া ইতিহাস,
গুৱাহাটী, প্ৰথম প্ৰকাশ, ১৯৯৮

শইকীয়া, চন্দ্ৰপ্ৰসাদ (সম্পা.) : লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা, অসম প্ৰকাশন পৰিষদ, গুৱাহাটী,
প্ৰথম প্ৰকাশ, ১৯৬৮

ইংৰাজী :

Bhattacharyya, Birendra Kumar : Humour and Satire in Assamese
Literature, Sterling Publishers Private Limited, New Delhi-
19827

গল্পকাৰ জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালা

ড° স্বীৰ্ণ বড়ো

সহকাৰী অধ্যাপক, অসমীয়া বিভাগ

পূব কামৰূপ মহাবিদ্যালয়, বাইহাটা চাৰিআলি, কামৰূপ অসম

সংক্ষিপ্তসাৰ :

জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালাক মূলত এজন কবি গীতিকাৰ নাট্যকাৰ আৰু চলচ্চিত্ৰ নিৰ্মাতা ৰূপে জনাজাত। অসমীয়া সাহিত্যৰ সৰ্বাংগীন বিকাশৰ বাবে সাহিত্যৰ প্ৰায়বোৰ বিভাগতে তেওঁৰ হাতৰ পৰশ দিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল। তেওঁ গল্প ৰচনাটো মনোনিৱেশ কৰিছিল। তেওঁ অসমীয়া গল্প সাহিত্যলৈ নটা গল্প উপহাৰ দি গৈছে। জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালাৰ দৰে লব্ধপ্ৰতিষ্ঠ সাহিত্যিক এজনে নিজৰ জীৱনত কেইটামান গল্পহে ৰচনা কৰি ৰৈ গ'ল। আমাৰ প্ৰস্তাৱিত গৱেষণা পত্ৰখনত তেওঁৰ গল্পসমূহৰ বিষয়বস্তু, কাহিনী, ৰচনাকৌশল, পৰিবেশ চিত্ৰণ, চৰিত্ৰ চিত্ৰণ, বৈশিষ্ট্য আদিৰ বিষয়ে বিতং আলোচনা আগবঢ়াবলৈ চেষ্টা কৰা হ'ব।

বীজ শব্দঃ জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালা, অসমীয়া, গল্প, গল্পকাৰ, বিষয়বস্তু, কাহিনী, চৰিত্ৰ চিত্ৰণ, পৰিবেশ

১.০০ প্ৰস্তাৱনা :

জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালা অসমীয়া সাহিত্য-কলা-সংস্কৃতিৰ এজন সিংহপুৰুষ। তেওঁ এজন বহু প্ৰতিভাসম্পন্ন ব্যক্তি আছিল। একেধাৰে তেওঁ কবি, গীতিকাৰ, সুৰকাৰ, গল্পকাৰ, নাট্যকাৰ, প্ৰবন্ধকাৰ, উপন্যাসিকা, সমালোচক আৰু শিশুসাহিত্যিক। ইয়াৰোপৰি তেওঁ অসমীয়া চলচ্চিত্ৰৰ জনক। লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ নাটকৰ পটভূমিত ১৯৩৫ চনত জয়মতী

নামৰ প্ৰথমখন অসমীয়া বোলছবিখন নিৰ্মাণ কৰিছিল। ১৯৩৯ চনত তেওঁ দ্বিতীয় খন বলছবি ইন্দ্ৰমালতী খন নিৰ্মাণ কৰিছিল। স্বাধীনতা সংগ্ৰামত জড়িত থকাৰ বাবে কেবাবাৰো জেলত যাব লগা হৈছিল। ১৯০৩ চনৰ ১৭ জুনত ডিব্ৰুগড়ৰ তামোলবাৰী চাহ বাগিছাত জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালাৰ জন্ম হয়। তেওঁৰ পিতৃৰ নাম পৰমানন্দ আগৰৱালা আৰু মাতৃৰ নাম কিৰণময়ী আগৰৱালা। জোনাকী কাকতৰ প্ৰথম সম্পাদক, ত্ৰিমূৰ্তিৰ অন্যতম প্ৰখ্যাত কবি চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালা তেওঁৰ বৰদেউতা আছিল। তেওঁলোকৰ পূৰ্বপুৰুষ নৱবংগৰাম আগৰৱালা ৰাজস্থানৰ পৰা অসমত আহি ইয়াৰ মাটি-পানী, সমাজ-সংস্কৃতিৰ লগত লগ হৈ ইয়াৰে হৈ থাকিলে। এই বংশৰে হৰিবিলাস আগৰৱালাই কীৰ্ত্তন পুথিখন সৰ্বপ্ৰথমে ছপা কৰি উলিয়াইছিল।

জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালাই চিত্ৰৰঞ্জন দাসে স্থাপন কৰা জাতীয় বিদ্যালয়ৰ পৰা ১৯২১ চনত দ্বিতীয় বিভাগত মেট্ৰিক পৰীক্ষা পাছ কৰে। কলিকতাৰ নেচনেল কলেজত পৰি আই.এ ৰ অধ্যয়ন কৰে। ইয়াৰ পিছত উচ্চশিক্ষাৰ বাবে এডিনবাৰ্গলৈ পঢ়িবলৈ যায়, কিন্তু শিক্ষা সম্পূৰ্ণ নকৰাকৈ ১৯৩০ চনত ঘৰলৈ উভতি আহে। তাৰ আগতে জাৰ্মানীত সাত মাহৰ বাবে চলচ্চিত্ৰ নিৰ্মাণৰ প্ৰশিক্ষণ লৈছিল।

জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালাই স্বাধীনতা সংগ্ৰামত সক্ৰিয়ভাবে অংশগ্ৰহণ কৰিছিল। যাৰ বাবে ১৯৩২ চনত তেওঁক ইংৰাজে ১৫ মাহৰ বাবে কাৰাদণ্ড ভোগ কৰিব লগাত পৰিছিল। শিলচৰ জেলত থাকোঁতে অসুস্থ হোৱাত তেওঁক এৰি দিছিল। পৰবৰ্তী সময়ত ৪২ ৰ ভাৰত ত্যাগ আন্দোলনত জোৰদাৰ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰিছিল।

আগতে উল্লেখ কৰাৰ দৰে অসমীয়া সাহিত্য আৰু সংস্কৃতিত তেওঁ গুৰুত্বপূৰ্ণ অৰিহণা দি গৈছে। তেওঁৰ কবিতা পুথিৰ ভিতৰত *লুইত পাৰৰ অগ্নিসুৰ* আৰু *জ্যোতি ৰামায়ণ* উল্লেখ কৰিব পাৰি। জ্যোতি প্ৰসাদে তিনিশৰ অধিক গীত ৰচনা কৰি গৈছে আৰু গীতবোৰৰ সুৰ তেওঁই দি গৈছে। যিবোৰ গীতক জ্যোতি সংগীত নামেৰে জনা যায়। তেওঁ চলচ্চিত্ৰৰ লগতে অসমীয়া আধুনিক গীতৰ জন্মদাতা। ইয়াৰোপৰি তেওঁ নাট্য সাহিত্য উল্লেখযোগ্য বৰঙনি দি গৈছে। ইয়াৰ ভিতৰত *শোণিত কুঁৱৰী*, *কাৰেঙ লিগিৰী*, *লভিতা*, *ৰূপালীম*, *নিমাতী কইনা*, *খনিকৰ* আদি উল্লেখ কৰিব পাৰি। তেওঁ *কনকলতা*, *সুন্দৰকোঁৱৰ*, *সোণপখিলী* নামৰ নাটকেইখন আৰু *আমাৰ গাওঁ* নামৰ একমাত্ৰ উপন্যাসখন সম্পূৰ্ণ ৰচনা কৰি যাব নোৱাৰিলে। শিশুৰ উপযোগীকৈ তেৰটামান সুন্দৰ কবিতা ৰচনা কৰি থৈ গৈছে।

জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালাই নটা গল্প ৰচনা কৰি গৈছে। গল্প কেইটা হৈছে- *ৰূপহী*, *বগীতৰা*, *সোণতৰা*, *সোণটিৰ অভিমান*, *যুঁজাৰু*, *সতীৰ সোঁৱৰণি*, *সন্ধ্যা*, *প্ৰত্নতাত্ত্বিকৰ কলাঘুমটি* আৰু *নীলা চৰাই*। ইয়াৰোপৰি *জ্যোতিৰ্ধাৰা*, *চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালা*, *Background of Assamese Architecture* আদি তেওঁৰ উল্লেখযোগ্য গ্ৰন্থ। তেওঁ

ৰচনা আৰু দৰ্শনে অসমীয়া জাতীয় জীৱনত নতুনত্বৰ মাত্ৰা প্ৰদান কৰিছে। জ্যোতিপ্ৰসাদ প্ৰসাদ আগৰৱালাৰ দৰ্শনক ৰূপান্তৰ দৰ্শন নামেৰে জনা যায়। ৰূপান্তৰহে জগতখন ধুনীয়া কৰিব পাৰে বুলি তেওঁ বিশ্বাস কৰিছিল। অসমীয়া সাহিত্য আৰু সংস্কৃতি অনন্য অৱদানৰ বাবে তেওঁক ৰূপকোঁৱৰ উপাধিৰে বিভূষিত কৰা হৈছে। মাথোঁ ৪৮ বছৰ বয়সত দুৰাৰোগ্য ৰোগত আক্ৰান্ত হৈ ১৯৫১ চনৰ ১৭ জানুৱাৰীত তেওঁ এই জগতৰ পৰা চিৰবিদায় লয়।

২.০০ জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালাৰ গল্পৰ বিশ্লেষণ :

ৰূপহী গল্পটোৰ বিষয়বস্তু অতি সাধাৰণ। পিতৃ-মাতৃয়ে ছোৱালীৰ ইচ্ছাৰ বিৰুদ্ধে গৈ অপছন্দ পাত্ৰৰ সৈতে বিবাহ পাতি দিয়ে। ফলত ছোৱালীজনীয়ে পৰিয়ালৰ হেচা আৰু নিৰ্ণয়ক সহ্য কৰিব নোৱাৰি চৰম সিদ্ধান্তক বাছি লয়। গল্পটো তেনেকুৱা পৰিস্থিতিত পৰি জীৱন ত্যাগ কৰা ছোৱালী এজনীৰ কাহিনী বৰ্ণনা কৰা হৈছে। জাৰৰ বতৰত ৰূপহীৰ দেউতাকে আলিবাটতৰ ফালে মুখ কৰি মানুহ অহাযোৱা চাই চোতালত বহি চিলিম হুপি আছিল। ৰূপহীয়ে দেউতাকক চিলিমৰ বস্ত্ৰবোৰ যতনাই দি আছিল। সেই সময়তে কলীয়া নামৰ ডেকা লৰাজন ৰূপহীৰ ঘৰলৈ আহিল। সি ৰূপহীকে যে চাবলৈ আহে সেই কথাটো তাই যানে। তাই কিন্তু কলীয়াক ভাল নাপাই। আনহাতদি ৰূপহীৰ পিতৃ-মাতৃয়ে কলীয়াক ভাল পায়। জীয়েকক গোটেৱাৰ স্বার্থতে তাক ভালকৈ কথাবাতা আৰু আলৈপৈচান ধৰে। এদিনাখন হাতীবৰুৱা, হলিৰাম বৰমেধি আদিয়ে ৰূপহীৰ ঘৰত আহি তাইৰ পিতৃৰ সন্মতিৰ্মে কলীয়াৰ লগত ব'হাগৰ সোতৰ তাৰিখে বিয়াৰ দিন লোৱা হল।

“পিছনো কি হ'ব আৰু? বিয়াৰ দিন-বাৰ ঠিক কৰি গৈছে। আমাৰ সকলো যতাবলৈ দিহা কৰিব লাগে। কাহানিনো-? ব'হাগৰ সোতৰ দিন যোৱাত। মঙ্গলবাৰ পৰিছে।” (জ্যোতিপ্ৰসাদ ৰচনাৱলী, পৃষ্ঠা ২৭২)

কিন্তু ৰূপহীয়ে কলীয়াৰ লগত বিয়াত বহিব নিবিচাৰে। তাই বেণুকহে ভাল পায়। বেণুক তাইৰ দেউতাকৰ আগত বিয়াৰ বাবে কবলৈ জোৰ কৰে যদিও সি জানিছিলে তাৰ দৰে দৰিদ্ৰ ল'ৰাৰ লগত নিজৰ জীয়েকক কেতিয়াও নিদিয়। সেইবাবে বেণুৱে ৰূপহীক তাৰ লগত পলাই যাবলৈ প্ৰস্তাৱ দিলে। কিন্তু পিতৃ-মাতৃৰ মৰম আৰু সমাজৰ কথা চিন্তা কৰি তাই একোই নিৰ্ণয় ল'ব নোৱাৰিলে। তেনেকৈ দুয়ো নদীৰ পাৰত কথা পাতি থাকোতে ৰূপহীয়ে গাটো তিয়াই লওঁ বুলি কৈ নদীত জাঁপ দি দিলে। চকুৰ পচাৰতে কি ঘটি গল বেণুৱে ধৰিবই নোৱাৰিলে।

গল্পৰ বিষয়বস্তুটো বাস্তৱ। ভাৰতীয় সমাজ ব্যৱস্থাত পিতৃ মাতৃয়ে সন্তানৰ ওপৰত গভীৰ প্ৰভাৱ পৰা দেখা যায়। জীৱনৰ প্ৰতিটো দিশৰ লগতে ব্যক্তি এজনৰ আটাইতকৈ গুৰুত্বপূৰ্ণ দিশ বিবাহৰ ক্ষেত্ৰতো পিতৃ মাতৃৰ ইচ্ছামতে বা তেওঁলোকে নিৰ্বাচন কৰি দিয়া পাত্ৰৰ লগতহে বিয়া কৰিব লগা হয়। বহুক্ষেত্ৰত ইয়ে অশান্তিৰ কাৰণ হয় আৰু জীৱনলৈ

অমানিশা কঢ়িয়াই আনে। এই সমস্যা আগতে যেনেকৈ আছিল আজিও কিন্তু সমস্যাটো কম হলেও সমাজত দেখা পোৱা যায়। এনেকুৱা বিষয়বস্তু লৈ ৰূপহী গল্পটোৰ বিকাশ যেনেকৈ কৰিব লাগিছিল তেনেকৈ গল্পকাৰে কৰিব পৰা নাই। গল্পটো কলা কৌশলৰ দিশৰ ফালৰ পৰাও যথেষ্ট দুৰ্বল। গল্পটোত কেইবাটাও চৰিত্ৰ আছে। তাৰে ভিতৰতঃ ৰূপহী, কলীয়া, বেণু, ৰূপহীৰ পিতৃমাতৃ, হাতীবৰুৱা আৰু হলিৰাম বৰমেধিয়ে প্ৰধান চৰিত্ৰ। কোনো চৰিত্ৰই পাঠকৰ মনত কোনো ধৰণৰ গভীৰ ৰেখাপাত কৰিব নোৱাৰিলে। কাহিনীৰ দৰে চৰিত্ৰবোৰ দুৰ্বল। ৰূপহী আৰু বেণু দুয়োদুয়োকে ভাল পায়। ৰূপহীয়ে কলীয়াৰ লগত বিয়া হব নিবিচাৰে সেই সূত্ৰে ৰূপহী আৰু বেণুৰ প্ৰতিক্ৰিয়া যেনেদৰে হব লাগিছিল গল্পত তেনেকৈ গল্পকাৰে চিত্ৰিত কৰিব পৰা নাই। শেষ দৃশ্যত বেণুৱে ৰূপহীক তাৰ লগত পলাই যাবলৈ প্ৰস্তাৱ দিছিল কিন্তু তাতো ৰূপহীৰ মানসিক প্ৰতিক্ৰিয়া দেখিবলৈ পোৱা নাযায়। হঠাৎ তাই নদীত জাপ দি আত্মহত্যা কৰা দৃশ্যটো জোৰকৰি চিত্ৰিত কৰাৰ দৰে হৈছে। যিটো কাহিনীটোত নাটকীয়তা অনাত কোনোধৰণৰ সহায় কৰা নাই। তাৰোপৰি গল্পটোত চৰিত্ৰবোৰৰ পৰিচয় সঠিককৈ প্ৰকাশ কৰিব পৰা নাই। উদাহৰণস্বৰূপে কলীয়াৰ বিয়াৰ দিন ঠিক কৰিবলৈ যাওঁতে হাতীবৰুৱা আৰু হলিৰাম বৰমেধি নামৰ দুজন ব্যক্তিয়ে আগভাগ লৈছে। তেওঁলোকে ৰূপহীৰ দেউতাকৰ লগত কথাপাতিছে আৰু বিয়াৰ দিন ঠিক কৰিছে। কিন্তু, এই ব্যক্তি দুজন কলীয়াৰ সম্বন্ধীয়নে পৰিয়ালৰ মানুহ? গাঁৱৰ বা সমাজৰ মানুহ? - তেওঁলোক কোন গল্পটোত একো উল্লেখ নাই। কলীয়াক একে গাঁৱৰে লৰা বুলি ধৰি ললেও তাৰ পিতৃমাতৃ বা পৰিয়ালৰ কথা এবাৰ হলেহ গল্পত উল্লেখ কৰিব লাগিছিল। আৰ্থিক অৱস্থা সচ্ছল হলেই পৰিয়ালৰ পৰিচয় নথকা ব্যক্তিক কোনোও নিজৰ ছোৱালীক বিয়া নিদিয়ে। গল্পটোত দুটামান গীত দিয়া হৈছে। গীতকেইটাই গল্পটোৰ পৰিৱেশ সৃষ্টিত কোনো প্ৰকাৰৰ সহায় কৰা নাই। গল্পটোত অসমীয়া গ্ৰাম্য সমাজৰ চিত্ৰণ কিছু পোৱা যায়।

বগীতৰা/গল্পটোত এজনী দুখীয়া মাউৰা ছোৱালীৰ কাহিনী বৰ্ণনা কৰা হৈছে। যত আইতাকে নিজৰ আৰু নাতিয়েকৰ জীৱনৰ সুৰক্ষাৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি আদহীয়া বৰলা মানুহ এজনৰ লগত বিয়া ঠিক কৰি দিয়ে। ছোৱালীজনীৰ জীৱনৰ আশাভংগ আৰু মানসিক দ্বন্দ্বৰ লগতে বিয়া কৰিবলগীয়া মানুহজনৰ মহানুভৱতাৰ মাজেদি বগীতৰা/গল্পটোৰ কাহিনী আগবাঢ়িছে। বগীতৰা গাঁৱৰ ভিতৰতে আটাইতকৈ ধনীয়া ছোৱালী। বগীতৰাৰ দুখীয়া আৰু মাউৰা ছোৱালী। আইতাকৰ বাহিৰে তাইৰ এই জীৱনত কোনো নাই। গাঁৱৰ সকলো ডেকাই তাইৰ মন পাব বিচাৰে। তাইৰ কিন্তু ঘৰৰ ওচৰৰ বনমালী লৈহে মন। তাৰো অৱস্থা বগীতৰাৰ দৰে। অতি নিৰ্জুঁ স্বভাৱৰ বাবে বগীতৰাক ভাল পায়ো মনৰ কথা কব পৰা নাছিলে। এদিনাখন নৈ পাৰত পানী নিবলৈ অহা বগীতৰাক অকলে লগ পাই মনৰ

কথা কৈ দিলে। তায়ো বনমালীৰ ভালপোৱাক সঁহাৰি জনালে। ইফালে আইতাকে বগীতৰাৰ জীৱনৰ কথা ভাৱি গাঁৱৰ আচৰন্ত পত্নীহাৰা ৰুদ্ৰাম মেধিৰ লগত বিয়াৰ কথা আগবঢ়াবলৈ ধৰিলে। ধাৰ্মিক ৰুদ্ৰাম প্ৰথম অৱস্থাত আইতাকৰ বিয়াৰ প্ৰস্তাৱ পোনচাতে নাকচ কৰি আছিল। বুঢ়ীৰ বাৰে বাৰে হেঁচা দিয়াৰ লগতে বগীতৰাৰ ৰূপৰ কথা চিন্তা কৰি অবশেষত বিয়া কৰিবলৈ বাধ্য হল। এই কথাই বগীতৰা আৰু বনমালীক মানসিক ভাৱে যথেষ্ট আঘাত দিলে, তথাপি সিঁহতৰ আগত কোনো উপায় নাই। এদিন বতাহ বৰষুণৰ মাজত মাছ মাৰিবলৈ গৈ কেইবাজননো নাৱৰীয়াৰ লগত বনমালীয়ো নৈত ধুমুহাৰ মাজত পৰি গল। সকলোৱে কোনোমতে বাছি আহিল যদিও বনমালীৰ খৱৰ নাই। পাৰত সকলোৱে চিন্তিত এই ধুমুহাৰ মাজত নৈত যাবলৈ কোনেও সাহস নকৰিলে। বগীতৰা বনমালীৰ কথা চিন্তা কৰি অস্তিৰ হৈ গল। তেতিয়া একমাত্ৰ ৰুদ্ৰামে ধুমুহাৰ মাজত নৈত গৈ বনমালীক বচাই লৈ আহিছিল। ৰুদ্ৰামে বনমালীক শুশ্ৰূষা কৰিছিল। তেতিয়া ৰুদ্ৰামে বনমালী আৰু বগীতৰাৰ প্ৰেমৰ গভীৰতা অনুধাবন কৰিব পাৰিছিল। বিয়াৰ যোগাৰ পাতি চাবলৈ যাওঁতে বুঢ়ীয়ে ৰুদ্ৰাম বিয়াৰ দিন ঠিক কৰিব কোৱাত তেওঁ কলে বনমালী যেতিয়া ভাল হব তেতিয়াহে বিয়া হব। সকলোৱে আচৰিত হল আৰু বগীতৰাৰ মুখত হাঁহি বিৰিঙি উঠিলে।

বগীতৰা গল্পৰ কাহিনীৰ অতি সাধাৰণ। সহজ সৰল ভাষাত গল্পকাৰে বৰ্ণনা কৰিছে। গল্পটোত উৎকণ্ঠা আৰু নাটকীয়তাৰ অভাৱ স্পষ্টভাৱে লক্ষ্য কৰিব পাৰি। পাঠকে পঢ়িলে গল্পৰ কাহিনীৰ পৰিণাম বুজিব পাৰে। বৰলা আদহীয়া বয়সৰ ৰুদ্ৰাম মেদি কাহিনীৰ আৰম্ভণিতে তেওঁ যে এজন ধাৰ্মিক মানুহ সেইটো দেখুৱাইছে। সেইকাৰণে প্ৰথম অৱস্থাত বগীতৰাৰ লগত বিয়াৰ প্ৰস্তাৱ নাকচ কৰিছিল। পিছত যে তেওঁ বিয়াৰ পৰা আতৰি যাব সেই কথাটো সকলোৱে ধৰিব পাৰে।

“প্ৰভু শঙ্কৰ গুৰুত্ব মোক সুমতি দিয়া। এতিয়া এই বয়সত আৰু কিয় সংসাৰৰ প্ৰলোভন দেখুৱাই মোক মায়াত মুহি থ’ব খুজিছা? মোৰ বুকুত বল দিয়া প্ৰভুত্ব” (জ্যোতিপ্ৰসাদ ৰচনাৱলী, পৃষ্ঠা ২৮১)

কাহিনীৰ আৰম্ভণিতে বগীতৰাৰ সাত বছৰীয়া মউৰা ছোৱালী আৰু আইতাকৰ লগত থাকে সেইখিনি পৰিচয়লৈ ঠিকেই আছিল কিন্তু পৰবৰ্তী paragraph ত সময় বাগৰাৰ লগে লগে তাই গাভৰু হোৱা কথাটো উল্লেখ কৰি কৈশোৰ পৰা গাভৰু অৱস্থালৈ লৈ যোৱা দীঘলীয়া সময়খিনি নেদেখুৱালে হল হয়। একেবাৰে গাভৰু অৱস্থাৰ পৰা আৰম্ভণি কৰিলে একো কাহিনীৰ একো হানি নহলে হয়।

গল্পটোত কেইবাটাও চৰিত্ৰ আছে। তাৰ ভিতৰত বগীতৰা আইতাক বনমালী আৰু ৰুদ্ৰামে প্ৰধান। গল্পটোৰ চৰিত্ৰ কেইটা টাইপ চৰিত্ৰ। বগীতৰা আৰু বনমালী গল্পটোৰ প্ৰধান নায়ক নায়িকা হলেও আকৰ্ষণীয় নহয়। ঘটনা আৰু পৰিবেশে যেনেকৈ নিছে চৰিত্ৰ

দুটা তেনেদৰেই আগবাঢ়িছে। ইয়াৰ ভিতৰত ৰুদ্ৰৰাম চৰিত্ৰৰ বিকাশ সুন্দৰ হৈছে। পত্নীহাৰা আদীয়া বয়সৰ মানুহজন প্ৰথম অৱস্থাত বগীতৰাৰ লগত বিয়া কৰিবলৈ অমান্তি হৈছিল। পিছত বগীতৰাৰ আইতাকৰ হেচা আৰু তাইৰ সৌন্দৰ্য্যত মুগ্ধ হয় বিয়া কৰিবলৈ মান্তি হল। বগীতৰাই বনমালীক ভাল পায় বুলি জানিও নিজৰ জীৱনক তুচ্ছ কৰি নৈৰ ধুমুহাৰ মাজৰ পৰা বনমালী বচাই আনিছে আৰু শুশ্ৰূষা কৰিছে। সেইখিনি সময়ত তেওঁৰ মনৰ অসুস্থতা আৰু মানবীয় দিশটো সুন্দৰভাৱে প্ৰকাশ পাইছে। ইয়াৰোপৰি বনমালী আৰু বগীতৰাৰ বিয়াৰ বাবে আগভাগ লৈছে।

গল্পটোত অসমৰ গ্ৰাম্য জীৱনৰ ভালেমান দিশ চিত্ৰিত হৈছে। গাঁৱৰ বাট পথ, ঘৰবাৰী, গাঁৱৰ মহিলাৰ কাজিয়া, নাৱৰীয়া আৰু মাছমৰীয়াৰসকলৰ জীৱন, বিহুৰ সময়ত অসমীয়া গাঁৱৰ পৰিবেশৰ কিছু আভাস গল্পটোৰ মাজেদি প্ৰকাশ পাইছে।

“বিহুত গাঁৱৰ সকলো ছোৱালীয়েই নাচি-বাগি আনন্দ কৰি ফুৰিছে। ডেকা ল'ৰাবিলাকে পেঁপা বাঁহী বজাই আনন্দত মতলীয়া হৈ ফুৰিছে। গাঁওখনত তেতিয়া বিহুৰ একাধিপত্য ৰাজত্ব। বিহুৰ সুশাসনত সেই ৰাজ্যৰপৰাদশখ শোক নিৰানন্দ পলাই-পত্ৰং দিছে।” (জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালা, পৃষ্ঠা ২৮২)

বগীতৰা গল্পটোত ফৰাছী গল্পৰ ছাঁ লৈ লিখা বুলি গল্পকাৰে পাতনিত উল্লেখ কৰিছে যদিও কোনোটো গল্পৰ অনুপ্ৰেৰণাত বগীতৰা গল্পটো লিখিলে সেইটো তথ্য দি নগল।

“ফৰাছী গল্পৰ ছাঁ লৈ-লিখক” (জ্যোতিপ্ৰসাদ ৰচনাৱলী, পৃষ্ঠা ২৮৪)

সোণতৰা গল্পটোত এজনী গাওঁৰ সহজ সৰল ছোৱালীয়ে চিৰস্তাদাৰ ধূত ল'ৰাৰ চলনাত পৰি কেনেকৈ জীৱনলৈ অমানিশা নমাই আনিলে তাকে দেখুৱাইছে। সোণতৰা দুৰ্গা পূজা চাবলৈ চহৰত থকা বৰদেউতাৰ ঘৰলৈ গৈছে। বৰদেউতাৰ ছোৱালী আৰু বৰমাকে বৰ উৎসাহেৰে তাইক আদৰিছে। গধূলি পৰত চিৰস্তাদাৰৰ পুতেক চন্দ্ৰনাথে সিহঁতক পূজা আৰু থিয়েটাৰ দেখুৱাবলৈ লৈ গল। সেইদিনাৰ চিনাকিৰ পৰাই চন্দ্ৰনাথ আৰু সোণতৰাৰ আন্তৰিকতা আগবাঢ়িবলৈ আৰম্ভ কৰিলে। সোণতৰা ঘৰলৈ অহাৰ পিছত চন্দ্ৰনাথে মাজে সময়ে তাইক দেখা কৰিবলৈ গাঁৱলৈ যায়। সোণতৰাৰ পিতৃ-মাতৃয়ে চিৰস্তাদাৰৰ পুত্ৰ বুলি আদৰ সাদৰ কৰে। দুয়োৰে প্ৰেমৰ পৰিণতিত সোণতৰা অন্তস্তা হ'ল। তাই এই কথা জনোৱা দিনৰ পৰাই চন্দ্ৰনাথ ছাঁটোক দেখিবলৈ পোৱা নগল। তাই চন্দ্ৰনাথে আহিব বুলি আশা কৰি থাকিল যদিও সি কেতিয়াও ঘূৰি নাহিল। শেষত ঘৰৰ মানুহৰ পৰা গাঁৱৰ মানুহেও সোণতৰাৰ অন্তস্তাৰ কথা গ'ম পালে। সমাজৰ সকলো মানুহে তাইক তিৰস্কাৰ কৰিলে আৰু ৰাইজৰ হেঁচাত পিতৃ-মাতৃয়ে তাইক ঘৰৰ পৰা বাহিৰ কৰি দিলে। পৰিয়ালৰ পৰা সমাজৰ পৰা বহিষ্কৃত সোণতৰা বাটত দুখত কান্দি থকা দেখি এজনী ভিখাৰী মহিলাই

লগত লৈ গল। ভিখাৰী মহিলাগৰাকীয়ে তাইক সান্তনা দি নিজৰ লগত ৰাখিলে। তাতে তাই মৰা ছোৱালী এজনী জন্ম দিলে।

জীৱনৰ একমাত্ৰ ভৰসা ভিখাৰীজনীয় মৰি থাকিল। তাই নিৰাশ্ৰয় হৈ মানুহ এজনৰ ঘৰত বনকৰা ছোৱালী ৰূপে থাকিবলৈ ললে। প্ৰথম অৱস্থাত বুঢ়া-বুঢ়ীয়ে তাইক ৰাখিব বিচৰা নাছিল যদিও পুতেক গোলাপৰ কথাত ৰাখিলে। তাইৰ কামত সিহঁতে বৰ আনন্দ পাইছিলে। গোলাপে সোণতৰাক ভাল পাইছিল বাবে বিয়াৰ প্ৰস্তাৱ দিয়াত তাই পোনচাতেই নাকশ কৰিলে। এদিনাখন বুঢ়াৰ ঘৰত শৰাধৰ আয়োজন হোৱা বাবে গাঁৱৰ লগতে বহু চিনাকি মানুহক ভোজত মাতিছিল। তাতে এজনে সোণতৰাক চিনিব পাৰি সকলোৰে সম্মুখত তাইৰ জীৱনৰ কলা অধ্যায়খন খুলি দিলে। লাজে অপমানে তাই আত্মহত্যা কৰিবলৈ নদীত জাপ দিলে। পিছে পিছে দৌৰি যোৱা গোলাপে সাতুৰি তাইক নদীৰ পৰা বচাই আনিলে। গোলাপে সোণতৰাক জীৱন সংগী ৰূপে আকোঁৱালি ল'লে।

“গোলাপ-সকলোৱে এৰক, মই নেৰোঁ। সোণতৰাহু তই মৰিছিলি। আগৰ সোণতৰাহু মই তোক জীয়ালোঁ। এতিয়া আৰু তেনে কথি কৰ কিয়? মই বৰ দুখ পাওঁ।” (জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালা, পৃষ্ঠা ২৯২)

সোণতৰাগল্পটোৰ কাহিনী সাধাৰণ যদিও বাস্তৱ। প্ৰেমত প্ৰতাৰিত হয় বহু ছোৱালীৰ জীৱন ধ্বংস হৈ গৈছে। প্ৰেমত কেতিয়াবা ভুল হৈ গলে তাৰ বাবে অকল ছোৱালীজনীক দোষী সাব্যস্ত কৰাটো পুৰুষ তাত্ত্বিক সমাজত নাৰী প্ৰতি চৰম অৱহেলাকে সূচায়। ছোৱালীজনীৰ সমানে ল'ৰাজন দায়ী। কিন্তু তাক কোনেও প্ৰশ্ন নকৰে, তিৰস্কাৰ নিদিয়ৈ, সমাজৰ পৰা বহিষ্কাৰ নকৰে বৰঞ্চ সাধাৰণ মানুহৰ দৰে সম্মানীয় জীৱন যাপন কৰি থাকিব পাৰে। যুগ যুগ ধৰি সমাজত নাৰীৰ প্ৰতি এনেকুৱা অবিচাৰ চলি আহি আছে। নটা অধ্যায়ত গল্পটো সুন্দৰকৈ সহজ সৰলকৈ গল্পকাৰে বৰ্ণনা কৰিছে। সোণতৰাই বৰদেউতাৰ ঘৰত পূজা চাবলৈ চহৰলৈ আহিছিল। গল্পটো বিশেষকৈ দুৰ্গা পূজাৰ সময়ৰ পৰিবেশটো বাস্তৱ ৰূপত চিত্ৰিত কৰিছে।

“আজি সপ্তমী পূজা। চহৰখনত এটা ন স্ফুৰ্তিৰ ভাব। যেনিয়েই মন কৰা যায় সেইপিনেই কেৱল স্ফুৰ্তিহে, মানুহৰ ভক্তিভাবখিনি স্ফুৰ্তিৰ সাগৰত বুৰ গৈ তলিত পৰি আছেগৈ। পূজাৰ গোন্ধত চহৰখন জাগৃত যেন হৈছে।”
(জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালা, পৃষ্ঠা ২৮৫)

গল্পটোৰ মুখ্য চৰিত্ৰৰ ভিতৰতঃ সোণতৰা, তাইৰ পিতৃমাতৃ, চন্দ্ৰনাথ, গোলাপ, ভিখাৰীজনী, বৰমাক, বৰদেউতাৰ ছোৱালীকেইজনী আদিয়ে উল্লেখযোগ্য। সোণতৰা সহজ-সৰল ছোৱালী। তাইৰ সৰলতাৰ বাবে চহৰত থকা বায়েক কেইজনী ৰং পাই। তাইৰ এই সৰলতাৰ সুবিধা লয় চন্দ্ৰনাথে প্ৰেমত পেলাই জীৱনটো ধ্বংস কৰি দিলে।

চন্দ্ৰনাথ এজন নষ্ট চৰিত্ৰৰ ধূৰ্ত ল'ৰা। ধনী ঘৰৰ ল'ৰা পঞ্জা শূনা আধাতে এৰি উদঙীয়া জীৱন জীয়াই আছে। কামত আৰু কথাত পাকৈত বাবে সকলোৱে সহজতে তাৰ প্ৰতি আকৰ্ষিত হয়। সোণতৰা ভুৱা প্ৰেমত পেলাই তাইক অন্তসত্ত্বা কৰি পেলাইছিল। পিছত নিজৰ উদ্দেশ্য সিদ্ধি হোৱাৰ পিছত সোণতৰাৰ ফালে দুনাই ঘূৰি নাচালে।

আনহাতেদি গোলাপ গল্পটোৰ নায়ক। সোণতৰাৰ দুৰ্দৰ্শাৰ সময়ত ঘৰত আশ্ৰয় দিছে। তাইৰ প্ৰতি গোলাপৰ গভীৰ আন্তৰিকতা আছে। সেইবাবে সকলো কথা জানিও গোলাপে নিজৰ জীৱনৰ সংগী কৰি উদ্ধাৰ কৰিবলৈ আগবাঢ়িছে। গোলাপ এজন সংবেদনশীল, মানবীয়তাৰে পৰিপূৰ্ণ সৎ চৰিত্ৰৰ ব্যক্তি। বাকীকেইটা চৰিত্ৰই সীমিত সময়ৰ মাজেদি গল্পৰ কাহিনীটো আগবঢ়াই নিয়াত সহায় কৰিছে। কম সময়ৰ বাবে চিত্ৰিত হলেওঁ ভিখাৰীৰ চৰিত্ৰটো এটি উল্লেখযোগ্য চৰিত্ৰ। গাঁৱৰ পৰা সোণতৰাক বহিষ্কাৰ কৰি দিয়াত তাইক আশ্ৰয় ভিখাৰী মহিলাজনীয়ে দিছিল। তাইক নিজৰ লগত ৰাখিছিল। ভিক্ষা খুজি তাইক পোহপাল দিছিল। তাইৰ ঘৰতে সোণতৰা এটি মৃত সন্তান প্ৰবস কৰিছিল। তাইৰ অকাল মৃত্যুৰ ফলত সোণতৰা দিশহাৰা হৈ গৈছিল। গল্পটোত নাৰী চৰিত্ৰকেইটাৰ ভিতৰত মানবীয়তাৰে পৰিপূৰ্ণ ভিখাৰীজনী আটাইকেইটা আকৰ্ষণীয় চৰিত্ৰ।

সোণটিৰ অভিমান গল্পটো শিশুৰ দুপ্তামি, মাহীমাকৰ ৰক্ষা ব্যৱহাৰ, মাতৃহীন শিশুৰ মানসিক অৱস্থা আৰু অভিমানৰ ওপৰত কাহিনীটো ৰচনা কৰা হৈছে। সোণটি মৰমৰ লগা ল'ৰা। তাৰ মাক সৰুতে ঢুকোৱা বাবে দেউতাকে দ্বিতীয় বিবাহ পাতিছে। পৰিয়াল বুলি কব লাগিলে মাহীমাক, দেউতাক, ভাইটি আৰু সি লগ লাগি চাৰিজন। সোণটি অত্যন্ত দুপ্ত স্বভাৱৰ ল'ৰা। পঢ়া শূনা আধাতে এৰি দিনৰ দিনটো গাঁৱত থিতঙালি কৰি ফুৰে। তাৰ দুপ্তালি আৰু অত্যাচাৰত অতিষ্ঠ হৈ সৰু ল'ৰা ছোৱালীৰ পৰা আদি কৰি গাঁৱৰ তিৰোতাৰ শাস্তিনাই। সদায় সদায় গাঁৱৰ মানুহৰ পৰা তাৰ দুপ্তালিৰ অত্যাচৰৰ অভিযোগ শুনি মাহীমাক অতিষ্ঠ হৈ গৈছে।

“সদায় আবেলি লগৰীয়া গৰখীয়া ল'ৰাই সোণটিৰ মাহীমাকৰ আগৰ দিয়েহি, “আইটালু আজি মোক চাওকচোন সোণটিয়ে কাণখন চিকুটি তেজ উলিয়াই দিলে।” “আইতালু সোণটিয়ে আজি মোক গালত বাঁকুহি এই চকল একুৱাই নিলে।” “আইটালু আজি মোক সোণটিয়ে হাবিৰ মাজলৈ নি দোমচোৰাত গাত দিলেহি। এতিয়া চাওকচোন গাটো বিজবিজাই আছে।” “আইটালু সোণটিয়ে আজি মোৰ চুৰিয়াখন সোলোকাই বৰ আঁহতৰ পাতল ডাল এটাত আঁৰি থৈছেগৈ। মই এতিয়া লাউগুটিৰ মূৰৰ পানী-গামোচাখনহে পিন্ধি আহিছোঁ।” কিমান শূনিবা? অলেখ,লেখজোখ নোহোৱা গোচৰ। সোণটিৰ মাহীমাকে খঙত সোণটি সোণটিকে চিঞৰ

ধৰে। পিছে সোণটি পায় ক'ত? সোণটিয়ে গৈ কোনোবা বাঁহতল বা
কলতলৰ কোঠত সোমাই আত্মৰক্ষি কৰেগৈ।” (জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালা,
পৃষ্ঠা ২৯৩)

মাহীমাকে ক'ত গালি-শপনি পাৰে তাৰ গাত নালাগে। মাৰিবলৈ গ'ল দৌৰি পলাই
যায়। এনেকৈ দিনটো কটাই সি আনন্দ লাভ কৰে। মাহীমাকে সতিনীৰ সন্তান বুলি তলে
তলে তাক দেখিবই নোৱাৰে তাৰোপৰি তাৰ দুষ্ঠামিয়ে তাইৰ মনত আৰু ঘৃণাৰ ভাৱ সৃষ্টি
কৰি তুলিছিল। এনেকৈ এদিনাখন মাহীমাকৰ ল'ৰাটোৰ হাতত থকা কলি আমটো সি
কাঢ়ি লৈছিলে। তেতিয়া লৰাটোৱে কান্দি কান্দি মাকৰ ওচৰত গৈ তাক মাৰা বুলি মিচা
অভিযোগ দিলে। মাহীমাকে খঙত তাক বেয়াকৈ গালি পৰাৰ উপৰিও কৰাৰ মাৰধৰ
কৰিলে। তাক দিনটো ভাত পানী একো নিদিলে। ৰাতি দেউতাক যেতিয়া আহে মাহীমাকে
কান্দি সকলো কথা কোৱাত সি যায় সোণটিক বেয়াকৈ গালিগালাজ আৰু মাৰধৰ কৰিলে।
সোণটিয়ে তাৰ ওপৰত মিছা অভিযোগ দিয়া বুলি প্ৰতিবাদ কৰিছিল যদিও দেউতাকে তাৰ
কথা নুশুনিলে। সোণটিয়ে শাৰীৰীক আৰু মানসিকভাৱে যথেষ্ট আঘাত পালে। সি যে
দিনটোৰ পৰা ভোকে পিয়াহে আছে কাৰো খৱৰ লোৱাৰ সময় নাই। ৰাতিটো তেনেকৈ
মনৰ বেজাৰত কান্দি কান্দি অকলশৰে কটালে। ৰাতিপুৱা ঘৰত কোনো শুই নুঠাৰ
আগতে গাঁৱৰ নৈৰ পাৰে পাৰে খোজকাঢ়ি সোণটি যি গ'ল আৰু কেতিয়াও ঘূৰি নাহিল।

গল্পটো শিশুক কেন্দ্ৰ কৰি ৰচনা কৰা হৈছে। মাতৃহাৰা শিশুৰ মানসিক স্থিতি আৰু
মাহীমাকৰ ৰক্ষা ব্যৱহাৰে শিশুৰ জীৱনত কেনেকুৱা প্ৰভাৱ পৰে তাকে সোণটিৰ জৰিয়তে
গল্পকাৰে দেখুৱাবলৈ চেষ্টা কৰিছে। গল্পটোৰ প্ৰধান চৰিত্ৰ সোণটি অত্যন্ত উৎপতীয়া স্বভাৱৰ।
তাৰ এই স্বভাৱৰ বাবে গাঁৱৰ সৰু লৰা ছোৱালীৰ পৰা তিৰোতাসকল অতিষ্ঠ হৈ মাহীমাকক
গোচৰ দিয়ে। মাহীমাকে খঙত অকত্যা গালিগালাজ কৰাৰ লগতে তাৰ শাস্তি স্বৰূপে
মাৰে। তথাপি সি দুষ্টালি নেৰে। এদিনাখন মিছা অভিযোগত মাহীমাক আৰু দেউতাকে
মাৰধৰ কৰাৰ লগতে ভোকে পিয়াহে তাক ৰাখিছিল। সেইদিনা সি মনত যথেষ্ট আঘাত
পাইছিল আৰু ঘৰৰ পৰা চিৰদিনৰ কাৰণে গুছি গৈছিল। শিশু মন অতি কোমল। সিঁহতে
খেলা-ধূলা আৰু দুষ্টালি কৰি ৰং পায়। যাৰ ফলত কেতিয়াবা অতিষ্ঠ হৈ অভিভাৱকে
নিয়ন্ত্ৰণ কৰিবলৈ গালি পৰাৰ উপৰি মাৰধৰ কৰিব লগা হয়। বহুক্ষেত্ৰত এইবোৰ সিঁহতে
পাহৰি যায় আৰু বহু ক্ষেত্ৰত জীৱন ভৰ মনত ৰাখি থয়। সিঁহতৰ মন অতি সংবেদনশীল
যাৰ বাবে বয়োজেষ্ঠ মানুহৰ দৰে গভীৰভাৱে চিন্তা কৰিব পাৰে আৰু অনুভৱ কৰিব পাৰে।
সেই কাৰণে মাহীমাকে তাক মাৰাত সিঁ সিমানে দুখ পোৱা নাছিল। যেতিয়া পিতৃয়ে মাহীমাকৰ
মিছা অভিযোগত বৰ বেয়াকৈ মাৰধৰ কৰিলে সি মানসিকভাৱে ভাৰি গ'ল আৰু চিৰদিনৰ
বাবে ঘৰৰ পৰা গুছি গ'ল। সোণটিৰ চৰিত্ৰ মাজেদি শিশুমনস্তত্ত্ব আৰু অভিমানৰ চিত্ৰণ

কৰা হৈছে। গল্পটোৰ আন এটি প্ৰধান চৰিত্ৰ সোণটিৰ মাহীমাক। মাহীমাকৰ চৰিত্ৰটো এটি টাইপ চৰিত্ৰ। দুই এজনৰ বাদে সচৰাচৰ সতিনীৰ সন্তানক মাহীমাকসকলে কেনেকুৱা ব্যৱহাৰ কৰে সেইটো সোণটিৰ মাহীমাকৰ চৰিত্ৰৰ মাজেদি ফুটি উঠিছে।

যুঁজাৰু গল্পটো দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধৰ পটভূমিত ৰচিত হৈছে। অসমীয়া ডেকা ল'ৰা এজনে পিতৃ-মাতৃ, বন্ধু আৰু প্ৰিয়সীৰ মৰম আৰু বাধাক নেওচি দেশ মাতৃৰ বাবে যুদ্ধত গৈ কেনেকৈ জীৱন আত্মত দিলে তাকে গল্পটোত দেখুওৱা হৈছে। যুঁজাৰু গল্পৰ কাহিনী বোম্বাইৰ জাহাজ বন্দৰ পৰা আৰম্ভ হৈছে। যুদ্ধত ভাগ লবলৈ বীৰত্বৰে জাহাজত উঠিছে। যুদ্ধৰ সৈনিক সকলক বিদায় দিবলৈ বন্দৰত পিতৃ-মাতৃ, পত্নী আৰু পৰিয়ালৰ মানুহবোৰ আহিছে। কিন্তু বীৰত্বক বিদায় দিবলৈ কোনো নাহিল আনকি ভালপোৱা ছোৱালী ৰূপহী মাতৃ দিব নাহিলে বাবে তাৰ মনটো বেয়া লাগি গ'ল। লাহে লাহে জাহাজ বন্দৰ এৰি সাগৰৰ মাজেদি যাত্ৰা আৰম্ভ কৰি ভাৰত ভূমি চকুৰে নেদেখা হয় গ'ল। জাহাজত যাত্ৰাৰ সময়ত পুৰণি কথাবোৰ বীৰত্বৰ স্মৃতিত ভাই আহিবলৈ ধৰিলে। সৈন্য ভৰ্তি মিটিঙ ভাগ লৈ সিহঁতৰ উদ্দান্ত ভাষণ শুনি দেশ ৰক্ষাৰ বাবে সৈন্যত যোগদান কৰিলে। পিতৃমাতৃৰ আৰু বন্ধুবোৰে বহুতে বুজনি দিলে কিন্তু সি কাৰো কথা নুশুনিলে। পিতৃমাতৃৰ লগতে ৰূপহীয়ে কান্দোনত চকুৰে নেদেখা হ'ল। ৰূপহীক অন্য কাৰো লগত বিয়া নিদিয়ৈ তাৰ বাবে অপেক্ষা কৰিব বুলি মাকে আশ্বাস দিছিল। জাহাজ খন আহি ফ্ৰান্সৰ মাৰ্ছিলাছ বন্দৰত লাগিল। যুদ্ধৰ পৰিবেশ সৈন্য আৰু সৈন্যৰ গাড়ীৰে বন্দৰখন গিজগিজাই আছে। বীৰত্ব আৰু সৈনিকবোৰক মটৰ গাড়ীৰে ছাউনীলৈ লৈ গল। ফ্ৰান্সৰ চহৰ আৰু বিলাসী বস্তুবোৰ দেখি তাৰ ডেকা মন চঞ্চল হৈ উঠিছিল যদিও সেইবোৰ চাবলৈ আৰু খবৰ লবলৈ তাৰ সময় নাই। যুদ্ধৰ বাবে নিজক প্ৰস্তুত কৰিলে। কিন্তু তাক যুদ্ধক্ষেত্ৰলৈ নিনি মাল কঢ়িওৱা আৰু ফেঞ্চীৰ গোলা-বাৰুদ অনা-নিয়া কামতহে নিয়োগ কৰিলে। বীৰত্বৰে কাম কৰা ফেঞ্চীত বনুৱাসকলৰ ভিতৰত বহুতো মহিলা বনুৱা আছিল। তাতে এনা নামৰ ছোৱালীজনীৰ লগত তাৰ ভাল সম্পৰ্ক গঢ়ি উঠিছিল। দুয়ো নিজৰ সুখ-দুখ, পৰিয়াল আৰু দেশৰ কথাবোৰ আলোচনা কৰিছিল। এনাই প্ৰশ্ন কৰিছিল সি কাৰোবাক ভাল পায় নেকি? সি বিয়া কৰিছে নে নাই? ইয়াৰ তিৰোতাবোৰক ভাল লাগেনে? বীৰত্বৰে ভাল লাগে বুলি কোৱাত তাইৰ মুখত আনন্দৰ জোৱাৰ ফুটি উঠিছিল। কিন্তু লগে লগে বীৰত্বৰে ৰূপহীৰ কথা ভাবিবলৈ আৰম্ভ কৰিলে। এনাই মাজে বীৰত্বৰ বাহুত ধৰি বিভিন্ন কথা সোধে। বীৰত্বৰে মাকে দিয়া চিঠি পঢ়ি পিতৃ-মাতৃ আৰু ৰূপহীৰ কথা ভাবি যথেষ্ট আবেগিক হয় যায়। বীৰত্বৰে এনাক শুধিছিল তাই সচাকৈয়ে ভাল পায়নে। তাই সচাকৈয়ে বীৰত্বক ভাল পাই বুলি কলে। কিন্তু তেওঁলোকৰ মাজত থকা দেশ, জাতি, ভাষা, সমাজ, ধৰ্ম, ৰীতিনীতিৰ ব্যবধানৰ কথা সোঁবৰাই দিছিল। এনাই বুজাই দিছিল প্ৰেমৰ আগত এইবোৰ

তুচ্ছ। তেতিয়া বীৰছৰে তাইক আকোঁৱালি লৈছিল আৰু জীয়াই থাকিলে সিহঁতৰ মিলন হব বুলি কথা দিলে। বীৰছক ফেঙ্ক্ৰীৰ বনুৱা কামৰ পৰা যুদ্ধক্ষেত্ৰত পঠিয়াই দিলে। দুয়োপক্ষৰ মাজত প্ৰচণ্ড গুলিয়াগুলি আৰু গোলা-বাৰুদৰ বিস্ফোৰণত অসংখ্য সৈন্যৰ হতাহতি হ'ল। বীৰছ যুদ্ধত গভীৰভাৱে আঘাত হৈ হস্পিতালত ভৰ্তি হ'ল। এফালেদি হস্পিতালৰ বিছনাত যন্ত্ৰণাত মৃত্যুৰ সৈতে যুঁজ দি আছে আৰু আনফালেদি কাষত এনাই চলচলিয়া নয়নৰে বীৰছক শুশ্ৰূষা কৰি আছে। এই মৃত্যু যন্ত্ৰণাতে ঘৰৰ পৰা অহা চিঠিখন এনাক খৰি দিবলৈ কৈছে আৰু নিজে পঞ্জিগৈ ঘৰৰ কথা ভাবি ভাবি চকুলো টুকিছে। পিতৃ-মাতৃ আৰু ৰূপহীৰ কথা ভাবি আবেগত ভাঙি পৰি অবাগ হৈ চকু মুদিবলৈ আৰম্ভ কৰিছে। এনাই বীৰছক চেতনা আনিবলৈ চেষ্টা কৰিছে কিন্তু বীৰছ আৰু নাই দেশৰ স্বাৰ্থত আপোনজনৰ পৰা বহু দূৰত বিদেশৰ মাটিত দেহ ত্যাগ কৰিলে গল্পটোৰ মূল বিষয়বস্তু প্ৰেম আৰু ত্যাগ। চাৰিটা অধ্যায়ত ৰচনা কৰা 'যুজাৰু' গল্পটোৰ কাহিনী আকৰ্ষণীয়। গল্পটোত কেইবাটাও চৰিত্ৰ আছে। যেনে-বীৰছ, এনা, ৰূপহী, তাইৰ মাতৃ, বীৰছৰ পিতৃ-মাতৃ উল্লেখ কৰিব পাৰি। ইয়াৰ ভিতৰত বীৰছ আৰু এনাই মুখ্য চৰিত্ৰ।

গল্পটোত দ্বিতীয় বিশ্ব যুদ্ধৰ ভয়াবহতা, যুদ্ধ ক্ষেত্ৰৰ বোমা বাৰুদৰ বিস্ফোৰণ, গুলিয়াগুলিৰ দৃশ্য, মৃত্যুৰ সৈতে যুঁজি থকা সৈন্য আৰু সিহঁতৰ ছিন্ন-ভিন্ন দেহ, চিঞৰ-বাখৰ, উ উম্মাদনা অতি সুন্দৰ ভাবে চিত্ৰিত হৈছে। যুঁজাৰু গল্পত বীৰছৰে যুদ্ধ কৰিবলৈ বোম্বাই বন্দৰত জাহাজত উঠি সাগৰেৰে ফ্ৰান্সলৈ গৈছিল। ইয়াতে সাগৰীয়া যাত্ৰাৰ কিছু আভাস পাব পাৰি। ফ্ৰান্সৰ বন্দৰত নামোতে বন্দৰ খনৰ পৰিবেশ, যুদ্ধৰ বাবে বিভিন্ন দেশৰ পৰা সৈন্য, সৈনিক মটৰ-গাড়ী তাৰ লগতে বাটেৰে গৈ থাকতো বীৰছৰ দৃষ্টিৰে চহৰ খনৰ বাস্তৱ চিত্ৰ চিত্ৰিত কৰিছে। যুদ্ধৰ সময়ত পুৰুষ মহিলা বুলি কোনো কথা নাই সকলোৱে দেশৰ বাবে যুঁজিব লাগিব নিজৰ কৰ্তব্য পালন কৰিব লাগিব। দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধত প্ৰায় ভাগ পুৰুষে যুদ্ধ কৰিবলৈ গৈছিল আৰু মহিলা সকলে বোমা-বাৰুদ অস্ত্ৰ-শস্ত্ৰ বনোৱা ফেঙ্ক্ৰীত কাম কৰিছিল। বীৰছ প্ৰথম অবস্থাত এনেকুৱা অস্ত্ৰ বনোৱা ফেঙ্ক্ৰীত কাম কৰিছিল আৰু তাতে এনাক লগ পাইছিল।

“বীৰছৰ ফেঙ্ক্ৰীত বহুত তিৰোতাই কাম কৰিছিল। তাত ছয়ত্ৰিশ বছৰীয়া ছোৱালীৰ পৰা দুকুৰি বছৰীয়া বুৰঞ্জীলৈকে আছিল। সিহঁতে যে কি উদ্যমেৰে মৰোঁ-জীওঁ-সো আধিকৈ কাম কৰিছিল।” (জ্যোতিপ্ৰসাদ ৰচনাৱলী, পৃষ্ঠা ২৯৭)

সন্ধ্যা গল্পটো মানৰ তৃতীয় অসম আক্ৰমণৰ পটভূমিত ৰচিত হৈছে। ৰুদ্ৰকান্ত পৰিয়ালত কবলৈ গলে তাৰ মাতৃ আৰু ভনী সোণপাহী এই তিনিটাই প্ৰাণী। মানে হঠাৎ আক্ৰমণ কৰি সিহঁতৰ গাঁৱ ধ্বংস কৰি দিলে। যি পাৰিছে পলায় নিজৰ প্ৰাণ লৈ

পলাইছে যি পৰা নাই তাক মানে কাটিছে। গাভৰু আৰু মহিলাবোৰক ধৰি নিছে। ৰুদ্ৰকান্তৰ মাকক সিহঁতে হত্যা কৰিলে। মানৰ লগত যুদ্ধ কৰি আঘাট পাই অচতেন হ'ল। মানে মৃত্যু হোৱা বুলি তাক এৰি থৈ ভগ্নী সোণপাহীক লৈ গ'ল। ৰুদ্ৰকান্তয়ে সোণপাহীক বহুত বিচাৰিলে কিন্তু নাপালে। ৰুদ্ৰকান্তই ডেকাদল এটি গঠন কৰি মানৰ বিৰুদ্ধে গৰিলা যুদ্ধ কৰি আছিল। এনেকৈ অভিযান চলাই থাকোতো মানৰ পৰা নিজৰ ভগ্নীক নগ্ন অৱস্থাত বান্ধী ৰখা অৱস্থাত উদ্ধাৰ কৰিলে। তাইৰ লগতে আন এজনী গাভৰু উদ্ধাৰ হৈছিল। তাইৰ শৰীৰ গহনাৰে ভৰি আছিল। ৰুদ্ৰকান্ত আচৰিত হৈ কাৰণ সোধাত তেতিয়া ছোৱালীজনীয়ে ক'লে তাই মানৰ কথা শুনা বাবে গহনা পাতি দি সুন্দৰকৈ ৰাখিছিল আৰু সোণপাহীয়ে শুনা নাই বাবে অত্যাচাৰ কৰিছিল। সেই কথা শুনি ছোৱালীজনীৰ প্ৰতি ৰুদ্ৰকান্তৰ প্ৰচণ্ড খং আৰু ঘৃণা ভাৱ জাগি উঠিছিল। ছোৱালীজনীক খঙতে কুঁৱৰীৰ মৈদামৰ ভিতৰত লৈ গ'ল। মৈদামৰ ভিতৰত থকা গহনা পাতিবোৰ তাইক পিন্ধিবলৈ দিলে নিজেও জাপি দিলে। গহনাৰ ভৰত তাই পোত যোৱাৰ দৰে হ'ল। সেই সময়তে মানে সিহঁতৰ ওপৰত আক্ৰোমণ কৰিলে। মৈদামখন সিহঁতৰ ওপৰত খহি পৰিল। ৰুদ্ৰকান্তক লগৰবোৰে কোনোমতে মৈদামৰ পৰা বচাই আনিলে। কিন্তু ছোৱালীজনী তাতে পোত খাই গ'ল। সিহঁতে মান সৈন্যক খেদি পঠিয়ালে যদিও সি গুৰুতৰভাৱে আঘাটপ্ৰাপ্ত হ'ল। মৃতপ্ৰায় অৱস্থাত সি নিজৰ দেশৰ অন্ধকাৰ ভৱিষ্যতৰ কথা চিন্তা কৰি অস্ত যোৱা বেলিটো লৈ চাই থাকিল। এয়াতে গল্পটোৰ কাহিনী শেষ হয়।

সন্ধ্যা/গল্পটোত মানৰ অসম আক্ৰোমণ সময়ৰ ভয়ানক পৰিবেশৰ কিছু চিত্ৰণ পোৱা যায়। মানে অসম তিনিবাৰ আক্ৰোমণ কৰিছিল। প্ৰতিটো আক্ৰোমণ আনটো আক্ৰোমণতকৈ ভয়ানক আছিল। বিশেষকৈ তৃতীয় বাৰ আক্ৰোমণ অসমখন ছাৰখাৰ কৰি মৰাশালিলৈ পৰিগণিত কৰিছিল। গাওঁবোৰ এফালৰ পৰা ধ্বংস কৰি গৈছিল ঘৰবোৰ জুই লগাই দিছিল। মানুহৰ লগতে গৰু ম'হ পশুবোৰক কাটিছিল। বুঢ়া-বুঢ়ী, শিশু, ডেকা আদিক হত্যা কৰি ছোৱালী মহিলাবোৰক বন্দী কৰি লৈ গৈছিল বা সতীত্ব হৰণ কৰিছিল।

“বানপানী অহাদি এদিন আহিল মানসেনা। যাকে য'তে পালে কাটিলে, মাৰিলে, নানান অত্যাচাৰ কৰিলে। ধন-সোণ লুটি লৈ গ'ল। ঘৰবোৰ জুই লগাই পুৰি গ'ল। তিৰোতাবিলাকক বাছি বাছি ধৰি লৈ গ'ল। ৰুদ্ৰকান্তৰ মাকক মানে কাটিলে, ভনীয়েকক ধৰি লৈ গ'ল; কিন্তু ৰুদ্ৰকান্তই একো কৰিব নোৱাৰিলে।” (জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালা, পৃষ্ঠা ৩০৫)

গল্পটোত প্ৰধান চৰিত্ৰৰ ভিতৰতঃ ৰুদ্ৰকান্ত, সোণপাহী আৰু বন্দী ছোৱালীজনীকে ক'ব পাৰি। ইয়াৰ ভিতৰত ৰুদ্ৰকান্ত মুখ্য চৰিত্ৰ। তেওঁ এজন সাহসী, বীৰ, ত্যাগী আৰু

দেশপ্ৰেমিক যুৱক ৰূপে চিত্ৰিত কৰা হৈছে। গল্পটোৰ কাহিনী কথনৰ লগতে কলা-কৌশলৰ ফালৰ পৰা যথেষ্ট দুৰ্বল।

প্ৰত্নতাত্ত্বিকৰ কলাঘুমটি গল্পটোৰ বিষয়বস্তু অগতানুগতিক। পৰিশ্ৰম, সাধনা আৰু একাগ্ৰতা অবিহনে সফলতা লাভ কৰিব নোৱাৰি তাকে গল্পটোত দেখুৱাইছে। গল্পটোত কাহিনী বুলি একো নাই। ইয়াত এজন প্ৰত্নতাত্ত্বিকে শিলাকুটি নামৰ ঠাইৰ শিলবোৰত থকা পুৰণি মূৰ্ত্তি আৰু ভাস্কৰ্য্যবোৰ দেখি আচৰিত হৈ গৈছে। প্ৰত্নতাত্ত্বিকজনে চাই চাই আত্মবিভোৰ হৈ গৈছে। ভাগৰি সপোনত এজন খনিকৰক লগ পাইছে। খনিকৰজন তেওঁৰ বন্ধু আৰু দুয়ো একেলগে থাকে। ৰজা হৰ্জ্জৰবৰ্ম্মণে ৰাইজৰ আগত জাননি দিলে যিয়ে পাটমাদৈৰ দৰে নিখুঁতকৈ শিলৰ মূৰ্ত্তি বনাই দিব তাক সোণ ৰূপেৰে পুৰস্কৃত কৰা হ'ব। যিয়ে দায়িত্ব লৈ লোৱাৰিব তাক শিৰচ্ছেদ কৰা হ'ব। কোনো আগৱাঢ়িবলৈ সাহস নকৰিলে। কিন্তু খনিকৰজনে আগৱাঢ়িল আৰু ৰজাক শিলৰ মূৰ্ত্তি বনাই দিয়াৰ প্ৰতিশ্ৰুতি দিলে। বন্ধু প্ৰত্নতাত্ত্বিকজনে বাধা দিছিল যদিও খনিকৰজনে নামানিলে। দিন-ৰাতি একাকৰ কৰি ভোকে-পিয়াহে থাকি অশেষ পৰিশ্ৰমৰ ফলত এদিন খনিকৰজনে পাটমাদৈৰ ছবছ প্ৰতিকৰপৰ শিলৰ মূৰ্ত্তি বনাই দিলে। খনিকৰে নিজৰ সফলতাত আনন্দত কান্দি পেলালে। প্ৰত্নতাত্ত্বিকজনে প্ৰথম অৱস্থাত খনিকৰে কৰিব পাৰিব তাৰ ওপৰত সন্দেহ প্ৰকাশ কৰিছিল যদিও শেষত মূৰ্ত্তিটো দেখা পায় আচৰিত হল আৰু আনন্দতে মূৰ্ত্তিটো আকোৱালি ধৰিলে। সেই সময়তে মূৰ্ত্তিটো মাটিত বাগৰি পৰি ভাঙি গ'ল। বন্ধু কি কৰিলা বুলি কৈ- খনিকৰজন কান্দোনত ভাঙি পৰিল। তেনেতে প্ৰত্নতাত্ত্বিকজনৰ কলাঘুমটিত দেখা সোপন খন ভাঙি গ'ল। ইয়াতে গল্পটো সমাপ্তি হয়। গল্পটো ৰচনামূলক অগতানুগতিক। গল্পকাৰে প্ৰত্নতাত্ত্বিকৰ জৰিয়তে প্ৰথম পুৰুষত বৰ্ণনা কৰি গৈ আছে। গল্পটোত শিল্পী এজনৰ সাধনা দেখুওৱা হৈছে। চৰিত্ৰৰ ভিতৰত-প্ৰত্নতাত্ত্বিক, খনিকৰ আৰু ৰজা হৰ্জ্জৰবৰ্ম্মণ এই তিনিটাই মুখ্য চৰিত্ৰ। এইখন এখন প্ৰতীকাত্মক গল্প।

নীলা চৰাই গল্পটো জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালাৰ শেষ গল্প। গল্পটো শিশুক কেন্দ্ৰ কৰি ৰচনা কৰা হৈছে। শিশুৰ কল্পনাৰ অদ্ভুত জগতখন তিলতিল আৰু মিতিল নামৰ দুই শিশুৰ সপোনৰ জৰিয়তে দেখুৱাবলৈ চেষ্টা কৰিছে। শিশু দুজনে নীলা চৰাই বিচাৰি ফুৰাৰ জৰিয়তে প্ৰতীকী অৰ্থত মানুহৰ আশা আৰু প্ৰশান্তিক বিচাৰি হাবাথুৰি খোবাকে দেখুৱাইছে। পৰম্পৰাগত বা অৰ্থপূৰ্ণ কাহিনী গল্পটোৰ মাজত পোৱা নাযায়।

৩.০০ জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালাৰ গল্পৰ বৈশিষ্ট্যঃ

জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালাৰ গল্পকেইটা অধ্যয়ন কৰিলে কেইটাইমান উল্লেখযোগ্য দিশ লক্ষ্য কৰিব পাৰি :

তেওঁৰ প্ৰায়ভাগ গল্পৰ পটভূমি অসমীয়া গ্ৰাম্য জীৱনৰ ওপৰত আধাৰিত। অসমীয়া

সমাজ-সংস্কৃতিৰ কেইবাটিও উল্লেখযোগ্য দিশ তেওঁ গল্পৰ মাজেদি প্ৰকাশ হৈছে। গাঁৱৰ কৃষিজীৱী মানুহৰ জীৱনধাৰা, অৰ্থনৈতিক অৱস্থা, সামাজিক ব্যৱস্থাৰ লগতে প্ৰাকৃতিক দৃশ্যৰ বৰ্ণনা তেওঁৰ প্ৰধান বিশেষত্ব। গীতিকাৰ জ্যোতিপ্ৰসাদৰ প্ৰভাৱ তেওঁৰ গল্পৰ মাজেদি প্ৰতিফলিত হৈছে। তেওঁ কেইবাটিও গল্পত গীত সন্নিৱিষ্ট কৰিছে। বিশেষকৈ ৰূপহী আৰু বগীতৰা গল্পত কেইবাটিও গীত পোৱা যায়।

“কোনে চৰজিলে

নিমীতী প্ৰতিমা

হাঁহিৰে সনা যে দেহা।

আতমাটিকে যে

শুইনেৰে গঢ়ি

পাতিলে ৰূপৰে বেহা।।” (নীলা চৰাই)

তেওঁৰ গল্পৰ চৰিত্ৰবোৰ গাঁৱৰ সহজ সৰল লোকৰ আধাৰত চিত্ৰিত হৈছে। তেওঁৰ প্ৰায়ভাগ গল্পৰ মুখ্য চৰিত্ৰ নাৰী। এই মুখ্য নাৰী চৰিত্ৰৰ নামেৰে গল্পৰ নাম ৰখা হৈছে। যেনেঃ ৰূপহী, বগীতৰা, সোণতৰা আদি।

“জ্যোতিপ্ৰসাদৰ নাটকত যিদৰে পুৰুষ চৰিত্ৰৰ তুলনাত নাৰী চৰিত্ৰবোৰ অধিক ক্ৰিয়াশীল, সেইদৰে গল্পসমূহতো নাৰী চৰিত্ৰবোৰ পুৰুষ চৰিত্ৰৰ তুলনাত অধিক ক্ৰিয়াশীল।” (জ্যোতি মনীষা, পৃষ্ঠা ১৬৪) গল্পৰ মাজেদি ৰোমান্তিকতা আবেদন লক্ষ্য কৰা যায়। গল্পকেইটাৰ মাজেদি প্ৰেমৰ পবিত্ৰতা আৰু ত্যাগৰ মহানতাক প্ৰধানকৈ গুৰুত্ব প্ৰদান কৰিছে।

জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালাৰ গল্পকেইটা পঢ়িলে তেওঁৰ কালজয়ী নাটক বা চৰিত্ৰকেইটাৰ লগত মিল দেখা পোৱা যায়। “সোণতৰা গল্পৰ নাম ভূমিকাৰ নাৰীচৰিত্ৰ সোণতৰা চৰিত্ৰত যেন ‘লভিতা’ নাটকৰ লভিতাৰ বীজটো নিহিত হৈ আছিল। সেইদৰে সতীৰ সোঁৱৰণি গল্পত মালতীৰ চম্পকৰ প্ৰতি থকা প্ৰেম আৰু প্ৰেমাস্পদৰ মঙ্গলৰ বাবে আত্মহত্যাৰ দ্বাৰা আত্মত্যাগ কৰি কৰ্মই মালতীক ৰূপালীম নাটকৰ ৰূপালীম আৰু কাৰেঙৰ লিগিৰী নাটকৰ কাঞ্চনমতীৰ ওচৰ চপাই আনিছে।” (উল্লেখিত গ্ৰন্থ, পৃষ্ঠা ১৬৪) তেওঁৰ প্ৰত্নতাত্ত্বিকৰ কলাধুমটি গল্পটো খনিকৰ নামৰ নাটকৰ বিষয়বস্তুৰ লগত মিল আছে। তেওঁ কেইবাটিও গল্প বিদেশী গল্পৰ ছাঁ লৈ লিখা বুলি উল্লেখ কৰি গৈছে। তেওঁৰ নীলা চৰাই গল্পটো বেলজিয়াম নাট্যকাৰ মৰিছ মেটাৰলিংকৰ কালজয়ী সৃষ্টি দি ব্লু বাৰ্ড নাটকৰ ছাঁ পৰা দেখা যায়।

৪.০০ উপসংহাৰঃ

জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালাই অসমীয়া সাহিত্য আৰু কলা-সংস্কৃতিৰ এটি উজ্বল নক্ষত্ৰ। অসমীয়া আধুনিক গীতৰ জন্মদাতা জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালাই গীত আৰু নাটকৰ ক্ষেত্ৰত

এক উচ্চ স্থান অধিকাৰ কৰি আছে। কিন্তু গল্প ৰচনাৰ ক্ষেত্ৰত তেওঁ এনেধৰণৰ দক্ষতা প্ৰদৰ্শন কৰিব নোৱাৰিলে। বিষয়বস্তুৰ উপস্থাপন আৰু কলা-কৌশলৰ দিশৰ পৰা তেওঁৰ গল্পকেইটা যথেষ্ট দুৰ্বল। এক কথাত ক'বলৈ গ'লে তেওঁৰ গল্পবোৰ সাধুকথাৰ শাৰীতহে পেলাব পাৰি। গল্প ৰচনাৰ দক্ষতাৰ সীমাবদ্ধতাৰ বিষয়ে তেওঁ নিজেও উপলব্ধি কৰিব পাৰিছিল। সেইবাবে হয়তো মাত্ৰ নটা গল্প ৰচনা কৰিয়ে তেওঁ গল্প ৰচনাৰ ক্ষেত্ৰখনৰ পৰা ওলাই আহিল। তাৰ মাজতে *প্ৰত্নতাত্ত্বিকৰ কলাঘূমি* গল্পৰ বিষয়বস্তুৰ লগতে অগতানুগতিক ৰচনাশৈলীয়ে গল্পটোক আকৰ্ষণীয় কৰি তুলিছে। *সতীৰ সোঁৱৰণি*, *যুঁজাৰু আৰু সোণতিৰ অভিমান* গল্পকেইটা তুলনামূলকভাৱে সফল গল্প বুলি ক'ব পাৰি। অসমীয়া সমাজ, পৰিচিত পৰিবেশ আৰু চৰিত্ৰৰ চিত্ৰণৰ লগতে সহজ-সৰল ভাষাত উপস্থাপন কৰা বাবে তেওঁৰ গল্পবোৰ সুপাঠ্য।

গ্ৰন্থপঞ্জী:

গোহাঁই, হীৰেণ (সম্পা.) : জ্যোতিপ্ৰসাদ ৰচনাৱলী, অসম প্ৰকাশন পৰিষদ, গুৱাহাটী, ২০০৩ (পৰিমার্জিত আৰু পৰিবৰ্ধিত ষষ্ঠ সংস্কৰণ)

বৰুৱা, প্ৰহ্লাদ কুমাৰ : জ্যোতি মনীষা, বনলতা, ডিব্ৰুগড়, ২০০৩ (তৃতীয় প্ৰকাশ)

লক্ষ্মীনন্দন বৰাৰ ‘সখা দামোদৰ’ গল্পত অসমীয়া গ্ৰাম্য জীৱনৰ চিত্ৰ : এটি আলোচনা

ড° হৰি নাৰায়ণ কলিতা

সহকাৰী অধ্যাপক, অসমীয়া বিভাগ,
চৰকাৰী আদৰ্শ মহাবিদ্যালয়, বিলাসীপাৰা, অসম

সাৰাংশ :

জোনাকী আৰু আৱাহনৰ পাতত বিকাশ লাভ কৰা অসমীয়া গল্প সাহিত্যই যুদ্ধোত্তৰ যুগত ৰামধেনুৰ পাতত এক বিশেষ মাত্ৰা লাভ কৰে। ৰামধেনু যুগতে বহু কেইজন গল্পকাৰে প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰি অসমীয়া সাহিত্য চহকী কৰি তোলে। সেই সকলৰ ভিতৰত লক্ষ্মীনন্দন বৰা অন্যতম। ৰামধেনুৰ কালছোৱাতে অসমীয়া সাহিত্যৰ বুকুত চুটি গল্পই নানা বৈচিত্ৰ্যৰে উদ্ভাসিত হৈ উঠে। ৰামধেনুৰ কালছোৱাত বিভিন্ন গল্প ৰচনা কৰা লক্ষ্মীনন্দন বৰাৰ প্ৰায়বোৰ গল্প অধ্যয়ন কৰিলে পৰিলক্ষিত হোৱা বিশেষ দিশটো হ’ল ‘গ্ৰাম্য জীৱনৰ বাস্তৱ চিত্ৰ’ অংকন। তেওঁৰ প্ৰায়বোৰ গল্পৰ মূল আধাৰ অসমীয়া গ্ৰাম্য সমাজ। অসমীয়া সাহিত্যত গ্ৰাম্য জীৱনৰ পটভূমিত ৰচিত গল্প সবহ যদিও লক্ষ্মীনন্দন বৰাৰ গল্পত চিত্ৰিত গ্ৰাম্য সমাজ মূৰ্ত আৰু বাস্তৱ অভিজ্ঞতাৰে পৰিপূৰ্ণ। গ্ৰাম্য জীৱন ভিত্তিক বৰাৰ প্ৰতিটো গল্পত চিত্ৰিত হয় হাঁহি-কান্দোন, আশা-নিৰাশা, সুখ-দুখ, আচাৰ-নীতি, প্ৰেম-প্ৰীতি, সমস্যা আদি সমাজৰ নানা দিশ। এই ক্ষেত্ৰত লক্ষ্মীনন্দন বৰাৰ ‘সখা দামোদৰ’ গল্পটিও অন্যতম। গাঁৱলীয়া জনজীৱনৰ পটভূমিত ৰচিত গল্পটিত গ্ৰাম্য সমাজৰ নিখুট ছবি এখন অংকিত হৈছে। অসমীয়া সমাজৰ ৰীতি-নীতি, আচাৰ-অনুষ্ঠান, খোৱা-বোৱা আদিৰ লগতে গল্পটিত গ্ৰাম্য সমাজ জীৱনৰ বিভিন্ন দিশ কিদৰে উদ্ভাসিত হৈছে এই অধ্যয়নত আলোচনা কৰিবলৈ চেষ্টা কৰা হৈছে।

অৱতৰণিকা :

ৰামধেনুৰ পাতত চুটিগল্প ৰচনা কৰি সেই সময়ৰ ভালে কেইগৰাকী গল্পকাৰে অসমীয়া চুটিগল্প সাহিত্যক বিশেষ বৈচিত্ৰ্যপূৰ্ণ আৰু সমৃদ্ধ শালী কৰি তুলিছিল। “ এই সময়ৰ গল্পকাৰ সকলে পোন প্ৰথমবাৰৰ বাবে বাস্তৱৰ সুগভীৰ অন্বেষণত তেওঁলোকৰ মনৰ দুৱাৰ মুকলি কৰিছিল। ” (কলিতা, ২১) এই সময়তে অসমীয়া চুটিগল্পই নানান বৈচিত্ৰ্যৰে উদ্ভাসিত হৈ বিশ্ব সাহিত্যৰ বুকুতো স্বমহিমাৰে স্থান দখল কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল। আৱাহন যুগৰ বিশিষ্ট গল্পকাৰ সকলৰ গল্পৰ ৰস আত্মদান কৰি ৰামধেনুযুগৰ গল্পকাৰ সকলে গল্পৰ ভাব বস্তু আৰু কলা কৌশলত নতুনৰ প্ৰয়োগ ঘটায়। আধুনিক সাহিত্য আৰু বিশ্বসাহিত্যৰ নিবিড় সংযোগ ঘটাই বিৰিধ বিষয়ৰ প্ৰৱন্ধপাতি আৰু কবিতাৰ লগতে ‘ৰামধেনু’ কাকতে চুটিগল্পৰ বাবে এক নিগাজী ভেটি স্থাপনত আগভাগ লয়। (কলিতা, ১৯) আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ প্ৰায়বোৰ উপাদানেৰে অসমীয়া সাহিত্যৰ ভঁৰাল চহকী কৰা ৰামধেনুৰ লেখক সকলৰ ৰচনাত সমাজ সচেতনতাৰ ভাব স্পষ্টৰূপত উদ্ভাসিত হৈ উঠা দেখা যায়। জন্মলগ্নৰে পৰা অসমীয়া চুটিগল্পত সমাজ সচেতনতা প্ৰকাশ পাই আহিছে। স্বাভাৱিক ৰূপেই ৰামধেনুত প্ৰকাশিত গল্পসমূহো ইয়াৰ ব্যতিক্ৰম নহ’ল। (ঠাকুৰ, ৪০) ৰামধেনুৰ গল্পকাৰসকলৰ সেই সময়ৰ সমাজখনৰ লগত আছিল এক নিবিড় সম্পৰ্ক। সমসাময়িক সমাজৰ প্ৰতি তীব্ৰভাবে সচেতন হৈ উঠা এই যুগৰ লেখকসকলক তেওঁলোকৰ পাশ্চাত্যপটৰূপে থকা মহাযুদ্ধৰ প্ৰভাবে ৰোমান্টিক চেতনাৰ প্ৰতি উদাসীন কৰি তোলে। (ঠাকুৰ, ৪৪) তাৰ ফলশ্ৰুতিত তেওঁলোক সমাজ সচেতন হৈ পৰিল আৰু তেওঁলোকৰ গল্পত গ্ৰামীন জীৱনৰ বিচিত্ৰতা সমূহ প্ৰকাশ পাইছে। ৰামধেনুৰ কেইবাজনো গল্পকাৰে গ্ৰাম্য সমাজক নিৰ্ভৰ কৰি ভালেমান উল্লেখযোগ্য গল্প ৰচনা কৰি উলিয়াই। সেই সময়ৰ পৰৱৰ্তনশীল সমাজ ব্যৱস্থাৰ নান অভিজ্ঞতা আৰু ঘাট প্ৰতিঘাটত জৰ্জৰিত ব্যক্তিৰ আশা-নিৰাশা, কামনা-বাসনা, সুখ-দুখ, হাঁহি-কান্দোন আদি এই যুগৰ গল্পকাৰ সকলে গল্পত ৰূপ দিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল। গ্ৰাম্য সহজ সৰল জীৱন ভংগী আৰু নগৰীয়া জীৱনৰ কৰাল গ্ৰাসে লীন কৰা গাঁৱলীয়া জীৱনৰ ভাঙোন মুখি পটভূমিক লৈ ৰামধেনুৰ পাতত সাৰ্থক গল্প ৰচা কৰা সকলৰ ভিতৰত অন্যতম হ’ল যোগেশ দাস, শীলভদ্ৰ, লক্ষ্মীনন্দন বৰা, মহিম বৰা, হোমেন বৰগোহাঞি, ভবেন্দ্ৰ নাথ শইকীয়া অন্যতম। তেওঁলোকে বৰ্ণনা কৰা গ্ৰাম্যজীৱনৰ চিত্ৰ অতি মনোৰম।

অধ্যয়নৰ উদ্দেশ্য :

অসমীয়া গল্প সাহিত্যক নতুন ৰূপ আৰু ৰসেৰে জীপাল কৰি তোলা ৰামধেনু যুগৰ গল্পত বিশেষকৈ লক্ষ্মীনন্দন বৰাৰ গল্পত গ্ৰাম্য সমাজৰ চিত্ৰ কিদৰে চিত্ৰিত হৈছে তাৰ আলোচনাই ইয়াৰ উদ্দেশ্য। ইয়াত মূলত লক্ষ্মীনন্দন বৰাৰ ‘সখা দামোদৰ’ গল্পত অসমীয়া

গ্ৰাম্য জীৱনৰ বিভিন্ন দিশ কিদৰে প্ৰতিভাত হৈছে তাৰে আভাষ দাঙি ধৰাই আমাৰ এই আলোচনাৰ মূল উদ্দেশ্য।

অধ্যয়নৰ গুৰুত্ব :

গাঁৱলীয়া জীৱনৰ চিৰ প্ৰবাহমান জীৱনধাৰা আৰু আধুনিক নগৰীয়া জীৱনত দেখা দিয়া বিভিন্ন পৰিৱৰ্তনে সমাজ জীৱনৰ মাজলৈ কিদৰে বিপদ কঢ়িয়াই আনিছে, গ্ৰাম্য সমাজ জীৱনলৈ কঢ়িয়াই অনা এনে ভাঙোনমুখী পটভূমিক আলোচনাৰ মাধ্যমেৰে তুলি ধৰাৰ নিত্যন্তই আৱশ্যক আছে। সখা দামোদৰ গল্প আলোচনাৰ প্ৰধানত গুৰুত্ব সেয়াই।

অধ্যয়নৰ পদ্ধতি :

‘লক্ষ্মীনন্দন বৰাৰ সখা দামোদৰ গল্পত অসমীয়া গ্ৰাম্য সমাজ জীৱনৰ চিত্ৰ এটি আলোচনা’ শীৰ্ষক বিষয়ৰ বিশেষ ভাবে আলোচনা কৰিবলৈ যাওঁতে ঘাইকৈ বিশ্লেষণাত্মক পদ্ধতিৰ সহায় লোৱা হৈছে।

বিষয়বস্তুৰ আলোচনা :

১৯৩২ চনত নগাঁও জিলাৰ হাতীচোঙত জন্ম গ্ৰহণ কৰা লক্ষ্মীনন্দন বৰাৰ ৰামধেনু আলোচনীত মূলত অসমৰ গ্ৰাম্য জীৱনকে প্ৰধান বিষয়বস্তু হিচাপে লৈ গল্প লিখিবলৈ আৰম্ভ কৰে। তেওঁৰ গল্পত গ্ৰাম্য সমাজ জীৱনৰ বাস্তৱধৰ্মী ৰূপ প্ৰতিফলিত হোৱা দেখা যায়। অত্যন্ত প্ৰত্যয়জনক ৰূপত অসমৰ গ্ৰামীণ সমাজৰ বাস্তৱ চিত্ৰ অংকন কৰা গল্পকাৰ লক্ষ্মীনন্দন বৰাৰ উল্লেখযোগ্য গল্প সমূহৰ ভিতৰত অন্যতম হ’ল — হেমন্তৰ হিমে ধোৱা, এৰাবাৰীৰ লেছেৰি, ভাওনা, সখা দামোদৰ আদি। গল্প সমূহত অনাড়ম্বৰ সহজ সৰল, গাঁৱলীয়া জীৱনৰ সুখ-দুখ, আশা-আকাংক্ষা আদি বৰ্ণনাৰ চিত্ৰ ধৰ্মিতাবে অতি সাৱলীল ৰূপত ৰূপায়িত কৰিছে। ইয়াৰ ভিতৰত সখা দামোদৰ তেওঁৰ উল্লেখযোগ্য সৃষ্টি। ‘সখা দামোদৰ’ গল্পৰ মূল কাহিনী ভাগ এনেধৰণৰ:

সখা দামোদৰ গল্পত মুকুটৰ দৰে এজন অতি সাধাৰণ খেতিয়কৰ মাটি আৰু গৰুৰ প্ৰতি মোহ প্ৰকাশ পাইছে। গল্পত এজন কৃষকৰ কৃষিভিত্তিক জীৱনৰ সৈতে কিমান প্ৰেম থাকিব পাৰে, তাৰ বৰ্ণনা দাঙি ধৰিছে। গল্পটোৰ মূল চৰিত্ৰ মুকুট এজন সাধাৰণ হোজা খেতিয়ক। মাটি, পানী আৰু গৰুক লৈয়ে তেওঁৰ জীৱন। ভানুক লৈ সংসাৰত খোজ দিয়া মুকুটৰ দুটা কণমাণি ল’ৰা-ছোৱালী। সিহঁতক লৈ তেওঁৰ সুখৰ সংসাৰখন সুন্দৰ ভাবে চলি আছিল। কিন্তু ভাগ্যই তেওঁৰ পৰা যেন সকলো কাটি নিব খুজিছে। খেতিয়ে তাক নুশুজা হৈছে লক্ষ্মী আয়ে তাক এৰা দিলে। ল’ৰা তিৰোতাকো পুহিবলৈ সমৰ্থ নোহোৱা যেন হৈ পৰিছে। গৰু হালো তাৰ কাৰণে হাৰমান হৈ পৰিছে। এমুঠি অম্বৰ কাৰণে হাঁহাকাৰ কৰিব লগা হৈছে। এসময়ত মুকুটে তাৰ উন্নতিৰ বাবে গৌৰৱ কৰিছিল। আজি সি মনে মনে ভাবে বেচিগৌৰৱ কৰা বেয়া আৰু সদায় একে দৰে থাকিব বুলি ভবাটোও বৰ বেয়া।

আজি সকলো বস্তুই তাৰ সংগ এৰিব বিচাৰিছে। সিহঁতে থকা ঘৰটো বতাহত ভাঙিল, ইফালে খাবলৈ সি কৰা খেতিৰ ধানে নোজোৰে। আখিলৈ মাটি পাবলৈ নাই। নিজৰ দুবিঘা মাটিৰ কাৰণে এহাল বলধ গৰু ঘৰতে পুহি ৰাখিব নোৱাৰে আৰু সি সকলো ভাবি শুনি বলধ হাল বোচা কথাকে ভাবিলে। তাৰে তাৰ উৰুখা পঁজাটো নতুনকৈ সাজিব পাৰিব। বলধ হাল বেছি সি হাস্পাতালত আটেকুৰি টকাৰ চকিদাৰৰ চাকৰি এটা বিচাৰি ললে। আগেয়ে হ'লে এই দৰমহাৰটকা তাৰ হাতৰ মলি যেন আছিল। কিন্তু এতিয়া তাৰ এই টকা কেইটাই জীয়াই থকাৰ সম্বল চ'তৰ বিহুৰে তাৰ মনত ৰংলগাব চাৰি বিহুহে ঢালিছে। সেয়ে তাৰে মনটোও খিং খিঙিয়া হৈ পৰিছে। ভানুৱে কোৱা কথাবোৰৰ সি ভালেদৰে উত্তৰ দিব পৰা নাই। এনে বিহুৰ দিনত গোহালি চাফা কৰে। জাগ দিবলৈ শুকান বিহলঙনি গোটায়। তুঁহখেৰ আদি যতনাই থয়। এপষেক আগৰ পৰা পঘা বটে কিন্তু চাকৰিত সোমাবৰ পৰা তাৰ হতত একো কাম নাই, সেয়ে সি মনৰ বেজাৰত খঙতে ঘৈনীয়েকক দুই চাৰিটা মান কথা শুনায়।

মুকুটৰ সৰু খুলশালীজন মিলিটাৰিত কাম কৰে, সি বিহুত বায়েকৰ ঘৰলৈ অহা কথা। সেয়ে ভানুৱে ভায়েক অহাৰ আনন্দত মনৰ সকলো দুখ আঁতৰাই সকলো বস্তু যোগাৰ কৰি আছে। মুকুটৰ মনত কোনো বিহুৰ আনন্দ নাই যদিও তাৰ সৰু খুলশালীলৈ থকা মৰমৰ কাৰণে সি বিহুটোত ঘৰতে থকাৰ কথা ভাবিলে কিন্তু সিও নাহিল। দুখীয়া বুলি সকলোৰে এতিয়া তাক অৱহেলা কৰে। ইফালে তাৰ 'বৰ ৰঙা' আৰু 'সৰু ৰঙা' লৈ খুব মনত পৰিছে। গৰু বিহুৰ দিনা তাৰ ঘৰত গৰু নাই। কণ কণ ল'ৰা ছোৱালী দুটাই জেদ ধৰিছে সিহঁতক গৰু আনি দিব লাগে। মাখিয়তী পাত সিহঁতে আনি থৈছে। কিন্তু মুকুটে সিহঁতক কেনেদৰে বুজাব তাৰ মনৰ দুখৰ কথা। সকলো ভাবি গুণী সি এইবোৰ দুখৰ পৰা ঈশ্বৰে তৰাব বুলি দুখ কিমান ঘোষা মাতি বিচনাত পৰিল। হঠাতে সি চমকি উঠিল। পদুলিয়েদি গৰু সোমোৱা শব্দ। আজি বিহুৰ দিনত তাৰ নিজৰ কাণকে সি বিশ্বাস কৰিব পৰা নাই। গৰু আহি চোতালৰ মাজত ৰলহি। সি জাপমাৰি বিচনাৰ পৰা উঠি বৰৰঙা আৰু সৰু ৰঙাক চোতালত ৰৈ থকা দেখিল। মুকুটৰ আনন্দৰ সীমা নাই। সৰ্বজনা সখাই তাৰ মনৰ সকলো দুখ জাপিয়ে সিহঁতক পঠাই দিছে। মুকুটে লৰ মাৰি গৈ ল'ৰাটোৱে আনি থোৱা মাখিয়তী ঠালটো আনি সিহঁতৰ গাত বুলাই দিলে। সিহঁতক পিঠা পনাৰে আপ্যায়িত কৰি গামূৰ পিহি মৰম কৰিলে। মণি আৰু ফনীয়ে বেবা লাগি চাই আছে। কিজানি সিহঁতে পিতাকক আনিব কোৱা গৰু হাল এই হালেই। গৰু হালে ঘনে ঘনে মূৰ জোকাৰি অতিথি আপ্যায়ণত সন্তুষ্ট হোৱা কথা জনাই দিলে, সিহঁতে মুকুট আৰু ভানুৰ গাত মুখখন লগাই দিয়ে, কাপোৰ শুঙে। সিহঁতে যাবলৈ অকনো মনকৰা নাছিল যদিও মুকুট আৰু ভানুৱে সেৱা প্ৰাৰ্থনা কৰি সিহঁতক পঠাই দিলে। পদুলিৰ মূৰলৈ সিহঁতক আগবঢ়াই দি দুয়ো চকুপানী

টুকিলে। কিন্তু সেয়া দুখৰ চকুপানী নাছিল সুখৰ চকুপানী আছি। মুকুটে মনতে ভাবিলে হাম্পাতালৰ চকিদাৰ কামটো বাদ দি গনপতৰ খড়োৱাল হ'ব তেতিয়াই সি বৰৰঙা আৰু সৰু ৰঙাক সদায় পাই থাকিব।

“সখা দামোদৰ” গল্পত অসমীয়া গ্রাম্য জীৱনৰ চিত্ৰ :

সাহিত্য আৰু সমাজৰ মাজৰ সম্পৰ্ক নিবিড় আৰু অবিচ্ছেদ্য। দাপোণত আমাৰ প্ৰতিচ্ছবি প্ৰতিফলিত হোৱাৰ দৰে সমাজৰ প্ৰতিফলন ঘটে সাহিত্যৰ মাজত। সমাজক বাদি দি সাহিত্যৰ আৰু সাহিত্যক বাদ দি সমাজৰ প্ৰগতি প্ৰায় অসম্ভৱ। “সাহিত্যই সমাজৰ পৰা সমল পায় সমাজেই সাহিত্যৰ আধাৰ ভূমি, আনহাতেদি সাহিত্য সমাজক নিয়ন্ত্ৰিত কৰে, সৎ পথে চালিত কৰে।” (শৰ্মাদলৈ, ১৬) সেইবাবে পৃথিৱীৰ সকলো সাহিত্যিকৰ ৰচনাত মূল বিষয়ৰ লগত কম বেছি পৰিমাণে সেই সাহিত্যিক দেশ বা জাতিৰ কাহিনী তথা প্ৰাকৃতিক, সামাজিক, অৰ্থনৈতিক, ধাৰ্মিক, সাংস্কৃতিক আদি নানা দিশৰ চিত্ৰ প্ৰতিফলিত হোৱা দেখা যায়। আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ সাহিত্যিকসকলেও তেওঁলোকৰ ৰচনাত অসমীয়া সমাজৰ চিত্ৰ চিত্ৰিত কৰিছে।

গ্রাম্য সমাজজীৱনৰ বাস্তৱ চিত্ৰ অংকনত লক্ষ্মীনন্দন বৰা বিশেষ ভাৱে সিদ্ধহস্ত। তেওঁৰ সখা দামোদৰৰ গ্রাম্য জনজীৱনৰ দাপোণ স্বৰূপ। য'ত গল্পকাৰে অসমীয়া গ্রাম্য সমাজৰ বাস্তৱ চিত্ৰ অতি প্ৰত্যয়জনক ৰূপত অংকন কৰিছে। গল্পটোৰ মূল চৰিত্ৰ, মুকুটৰ মাজেৰে গল্পকাৰে গ্রাম্য সমাজজীৱনৰ বিভিন্ন দিশ পৰিস্ফুট কৰি তুলিছে।

গ্রাম্য সমাজ জীৱনত মানুহৰ জীৱিকাৰ প্ৰথম সমল হ'ল খেতি। খেতি কৰিয়ে গ্রাম্য সমাজৰ লোকে দুবেলা দুমুঠি উলিয়াই। গাঁৱৰ মানুহৰ জীৱিকাৰ সম্বল খেতিৰ মাটি আৰু গৰুহাল। সেই মাটি পানী আৰু গৰু লৈয়ে তেওঁলোকৰ জীৱন গঢ়ি উঠে। মুকুটৰ চৰিত্ৰটোৰ মাজত তাৰে প্ৰতিফলন ঘটিছে। মুকুটৰ জীৱিকাৰ সম্বল মাটিখিনিত মৰমৰ গৰুহালেৰে খেতি কৰি পৰম আনন্দ লাভ কৰে। গল্পকাৰে কৈছে “ইয়াত যে ক'লে-পৃথিৱীবাচক, তাৰ মানে হ'ল মাটি। আমি হালোৱাই মাটিৰ পূজা কৰো।” ইয়াৰ মাজেৰে কৃষিজীৱি গ্রাম্য লোক জীৱনৰ এখন সুন্দৰ চিত্ৰ ফুটি উঠিছে।

ৰঙালী বিহু হিয়াৰ আমঠু। অতীতৰে পৰা আসমীয়া সমাজত ৰঙালী বিহু উলহ মালহেৰে পালন কৰি আহিছে। কিন্তু আৰ্থিক দৈন্যতাৰ বাবে গ্রাম্য সমাজৰ সাধাৰণ লোকে এই হেঁপাহৰ বিহুটিক আদৰাৰ নামত কিমান কষ্ট আৰু দুখ অনুভৱ কৰিব লগা হয় তাৰো এক বাস্তৱ চিত্ৰ ‘সখা দামোদৰ’ গল্পত চিত্ৰিত হৈছে এনেদৰে—

“চ'তৰ বিহুলৈ আৰু তিনিদিন বাকী। তাৰ মনত বিহু নহয় বিহহে।.....

কাজী তিৰোতা হৈও তাঁত এমাৰ মাৰিবলৈ তাইৰ ভাগ্যত নহ'ল।

গিৰীয়েকক বিহুৱান দিয়া সুকীয়া কথা। জপাৰ পৰা পুৰণি বিহুৱান উলিয়াই

পালমাৰিব লাগিব। মুকুটে কোনো পথেই এইবাৰ তাইক সূতাৰ যোগাৰ
দিব নোৱাৰিলে।”

বিশ্বৰ উৎসৱমুখৰ পৰিৱেশে অসমীয়া মনত আনন্দ যোগায়। গ্ৰাম্য জীৱনত যিকোনো
উপায়ে অসমীয়াসকলে বিহু আদৰিবলৈ যত্ন কৰে। সুখে দুখে সকলোৱে মিলিজুলি চেনেহৰ
বিহুটি পালন কৰে। য’ত গ্ৰাম্য সমাজৰ নিভাঁজ চিত্ৰটি প্ৰতিফলিত হয়।

অসমীয়া গ্ৰাম্য সমাজৰ নাৰীসকল অতি সহজ সৰল আৰু স্বামীভক্ত। ইয়াৰ ব্যতিক্ৰম
নহয় ‘সখা দামোদৰ গল্পৰ অন্যতম নাৰী চৰিত্ৰ ভানু। মুকুটৰ দুখ-সুখৰ সমভাগী ভানু।
স্বামী ভক্ত আৰু কৰ্তব্য নিষ্ঠতা ভানুৰ অন্যতম বৈশিষ্ট্য। যিটো গ্ৰাম্য সমাজ জীৱনৰ নাৰীৰ
প্ৰতিভা। ভানুৰ কোনো ওজৰ আপত্তি নাই। কি খাইছে কি পিন্ধিছে তালৈ তাইৰ দৃষ্টি নাই।
তাই মাথো ঘৰখনৰ সমস্ত কাম নিয়মিত কৰি গৈছে। নিজে কি বিচাৰে, কি লাগে সেয়া
ভানুয়ে কোনো দিনে প্ৰকাশ কৰা নাই। সদায় স্বামী হিচাপে মুকুটকে সুখী কৰিবলৈ বিচাৰে।
যিটো গল্পটোৰ মাজেৰে প্ৰকাশ পোৱা গ্ৰাম্য সমাজৰ অন্যতম চিত্ৰ।

অসমীয়া গ্ৰাম্য জীৱনত গৰুক দেৱতা জ্ঞান কৰা হয়। কৃষকৰ বাবে গৰুহালে
ভগৱানস্বৰূপ। সেয়ে জীৱ জন্তুৰ লগতে গৰুকো অসমীয়াসকলে ঘৰৰ একোজন সদস্য
জ্ঞান কৰিছিল। মুকুটৰ খেতিৰ একমাত্ৰ সম্বল গৰুহালকো সি বৰ আদৰ কৰিছিল। গল্পটোত
বৰ্ণিত হৈছে—

“বোপাইহঁত, একঠা খুৰাবি আৰু আশা দশা কৰি আনিছে।..... মুকুটে
গৰুহাল নি ক’লে বুইছ ভানু, এইটোৰ তিনিদাঁত, ইয়াৰ দুদাঁত। তিনিদাঁতীয়াৰ
নাম থৈছে ‘বৰৰঙা’ আৰু দুদাঁতীয়াৰ নাম হৈছে ‘সৰু ৰঙা’ ইহঁতক বহু
বাটৰ পৰা আনিছোঁ। বজাৰলৈকে কিমান দূৰৰ পৰা আনিছিল ঠিক নাই।
এতিয়া দানা পানী দে।”

কিন্তু তাৰ আৰ্থিক অৱস্থাৰ কাৰণে সি তাৰ একমাত্ৰ সম্বল গৰু হাল বিক্ৰি কৰিব
লগা হৈছিল। গৰু হাল বিক্ৰি কৰি সি অলপো শান্তি পোৱা নাছিল। গৰু বিশ্বৰ দিনা গৰুক
গা ধুবাবলৈ নাপাই মুকুট আৰু ভানুৰে চটফটাই আছিল। সন্ধিয়া যেতিয়া তেওঁলোকৰ
ঘৰলৈ মৰমৰ ‘বৰৰঙা’ আৰু ‘সৰুৰঙা’ আহিছিল তেতিয়া মুকুট আৰু ভানুৰ আনন্দৰ সীমা
নোহোৱা হৈছিল। সিহঁতে মনতে নেদেখা ঈশ্বৰক প্ৰণাম কৰিছিল। সিহঁতে গৰুহালক অতিথি
শুশ্ৰূষা কৰাৰ দৰে কৰিছে, অসমীয়া গাঁৱলীয়া সমাজত আলহীক সাক্ষাৎ দামোদৰৰ লগত
তুলনা কৰা হয়। তাৰ এক সজীৱ চিত্ৰ গল্পকাৰে তুলিধিৰিছে। যিটো অসমীয়া গ্ৰাম্য সমাজত
সততে দেখা যায়। গল্পটোত উল্লেখ আছে—

‘ভানু গৰীবৰ ঘৰলৈ অতিথি আহিছে অ’। বৰৰঙা আৰু সৰুৰঙা। বিশ্বৰ
অতিথি সাক্ষাৎ দামোদৰ।”

গল্পটোৰ কথা বতৰাত বিভিন্ন ঘৰুৱা শব্দ, প্ৰবাদ প্ৰবচন আদিৰ ক্ষেত্ৰতো গ্ৰাম্য সমাজৰ বাস্তৱ ৰূপ এটা দেখা পোৱা যায়। যেনে—

“বাপুতাই এদিন কৈছিল “ হেৰ মুকুট ক’চোন এই ভাৰস্তুত কোন সুখী ?
আগতে সকলোমতেই মাত লাগাইছিল, এইটো বৰ শকত প্ৰশ্ন কৰিছি। যুধিষ্ঠিৰ
ৰজাই বকক কৈছিল যাৰ ঋণ নাই, বেমাৰ নাই যি শাকে পাচলিয়ে এমুঠি
খাই নিশ্চিন্তে শুব পাৰে তেৱেঁই সুখী।”

গল্পটোত আকৌ উল্লেখ আছে

“মানুহবোৰ যি তলখুবৰীয়া তেনেকুৱা কিবা এটাহে উলিয়াব। ভানুৱে
শুনিবলৈ পালে ডিঙিত কলহ বান্ধি, ডুবিত পৰি মৰিব।”

ইয়াৰ উপৰি গল্পতটো, গল্পকাৰে ঘৰুৱা কঠনভংগী প্ৰয়োগ কৰা সমানে বিভিন্ন হৰি
নামৰ ঘোষা পদ আৰু লোকগীতৰ প্ৰয়োগ কৰাত ‘সখা দামোদৰ’ গল্পটো অসমীয়া গ্ৰাম্য
সমাজ জীৱনৰ সারলীল চিত্ৰেৰে চিত্ৰিত কৰি তুলিছে।

উপসংহাৰ :

লক্ষ্মীনন্দন বৰাই সখা দামোদৰ গল্পটোৰ মাজেৰে কেৱল অসমীয়া গ্ৰাম্য সমাজৰ
সজীৱ চিত্ৰ এখনে তুলি ধৰা নাই। তেওঁ গল্পটোৰ মাজেৰে গ্ৰাম্য সমাজৰ কৃষি নিৰ্ভৰশীল
লোকৰ সামাজিক, অৰ্থনৈতিক দিশ এটিও বৰ্ণনা কৰিছে। সমাজৰ আৰ্থিক ভাৱে পিছপৰা
লোকসকলে জীৱন যাত্ৰাৰ প্ৰতিটো সময়তে কি দৰে দুৰ্ভোগ ভুগিব লগিয়া হয় সেয়া
গল্পটোৰ চৰিত্ৰৰ মাজেৰে বৰ্ণিত হৈছে। গল্পটিত অসমীয়া গ্ৰাম্য সমাজৰ ৰীতি-নীতি, আচাৰ-
অনুষ্ঠান, খাদ্যাভ্যাস আদি বিভিন্ন দিশ প্ৰকট হৈছে। বিহুৰ আচাৰ-ৰীতিৰ মাজেৰে লোক
সমাজৰ সাংস্কৃতিক দিশ গল্পকাৰে সুন্দৰ ৰূপত তুলি ধৰিছে। লগতে গ্ৰাম্য সমাজৰ কথনভংগী,
জতুৰাঠাট আদিৰ ব্যৱহাৰে গল্পটিক বিশেষ মাত্ৰা প্ৰদান কৰিছে। গল্পটো কৃষিজীৱী গ্ৰাম্যলোকৰ
পটভূমিত ৰচিত অন্যতম গল্প। যিয়ে অসমীয়া গল্প সাহিত্যৰ ইতিহাসত এটি উল্লেখযোগ্য
গল্প হিচাপে চিহ্নিত কৰিব পাৰি।

সহায়ক গ্ৰন্থপঞ্জী

কলিতা, নৱনীতা। গল্পলোচনা। গুৱাহাটী : পৰ্ব্বাঞ্চল প্ৰকাশ, ২০০১। মুদ্ৰিত।
ঠাকুৰ, প্ৰাপ্তি। ৰামধেনুৰ চুটিগল্প। গোলাঘাট : জাগৰণ প্ৰকাশন, ২০০৮। মুদ্ৰিত।
বৰুৱা, প্ৰহ্লাদ কুমাৰ। অসমীয়া চুটিগল্পৰ অধ্যয়ন। ডিব্ৰুগড় : বনলতা, ২০০৫। মুদ্ৰিত।
শৰ্মাদলৈ, হৰিনাথ। সাহিত্য প্ৰৱেশ। বৰপেটা : পদ্মপ্ৰিয়া লাইব্ৰেৰী, ১৯৯৭। মুদ্ৰিত।
শইকীয়া বৰা, লীলাৱতী। অসমীয়া চুটিগল্প প্ৰবাহ। গুৱাহাটী : গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়,
২০০৭। মুদ্ৰিত।

ভাষিক আবেগৰ শৈল্পিক নিৰ্মাণ : শীলভদ্ৰৰ ‘আত্মীয়’ আৰু ‘মন্ত্ৰ’

ড° মনীষা তালুকদাৰ

সহকাৰী অধ্যাপিকা, অসমীয়া বিভাগ, ৰত্নপীঠ মহাবিদ্যালয়, চাপৰ

সংক্ষিপ্তসাৰ :

ব্যতিক্ৰমী ভাষাশৈলী তথা লোকাৱ্যত জীৱনৰ ৰিচিট্ৰি বিষয়বস্তুৰে সাহিত্য সৃষ্টি কৰি শীলভদ্ৰই অসমীয়া কথা সাহিত্যত এটি নতুনত্বৰ সূচনা কৰিছে। শৈশৱ, কৈশোৰ আৰু যৌৱনৰ বৈচিত্ৰময় অভিজ্ঞতাক সংবেদনশীল কথাশিল্পীগৰাকীয়ে শৈল্পিকভাৱে নিৰ্মাণ কৰিছে। গভীৰ জীৱনবোধ আৰু সমাজ সচেতনা তেখেতৰ ৰচনাৰ এক প্ৰধান বৈশিষ্ট্য। অতি অনাড়ম্বৰ আৰু সহজ-সৰল ভাষাৰে শীলভদ্ৰই তেখেতৰ সৃষ্টিৰাজিক অনন্য কৰি তুলিছে তথা উপভাষাৰ প্ৰয়োগে তেখেতৰ লিখনিক এক অন্য মাত্ৰা প্ৰদান কৰিছে। আৱেগবৰ্জিত ভাষাৰে তেখেতে সমাজত চলি থকা ভণ্ডামিক ব্যঙ্গ কৰা দেখা যায়। সংলাপ প্ৰধান চুটিগল্পবোৰে তেখেতৰ জীৱনৰ প্ৰত্যক্ষ অভিজ্ঞতাক মধুৰ কৰি তুলিছে। অত্যন্ত সংবেদনশীল বিষয় কিছুমানক শীলভদ্ৰই তেখেতৰ গল্পৰ মাজেৰে মনোৰমকৈ উপস্থাপন কৰিছে। তেখেতৰ তেনে গল্প দুটি হ’ল ‘আত্মীয়’ আৰু ‘মন্ত্ৰ’। দুয়োটা গল্পৰ মাজেৰে গল্পকাৰে ভাষিক আৱেগৰ এক মধুৰ ছবি অংকন কৰিছে। আমাৰ আলোচনাত দুয়োটা গল্পত ভাষিক চেতনাই মানুহৰ অন্তৰত কেনেদৰে শিপাই থাকে, তাকে বিচাৰ কৰাৰ প্ৰয়াস কৰা হৈছে।

অৱতৰণিকা :

লোকাৱ্যত জীৱনৰ বিভিন্ন পটভূমিক লৈ সৃষ্টিশীল সাহিত্য ৰচনা কৰি অসমীয়া সাহিত্যত এটি নতুন মাত্ৰা সংযোগ কৰা সাহিত্যিকগৰাকী হৈছে শীলভদ্ৰ। তেখেতৰ দ্বাৰা

ৰচিত উপন্যাস কেইখনমান হ'ল 'আগমনীৰ ঘাট', 'আহতগুৰি', 'অবিচ্ছিন্ন', 'অনুসন্ধান' ইত্যাদি। আনহাতে 'মধুপুৰ বহু দূৰ', 'সমুদ্ৰ তীৰ', 'প্ৰতীক্ষা', 'উত্তৰণ', 'বিশ্বাস আৰু অন্যান্য গল্প', 'দায়িত্ব' আৰু অন্যান্য গল্প আদি তেখেতৰ দ্বাৰা ৰচিত গল্পপুথি। সৃষ্টিশীল সাহিত্যৰ বাবে তেখেতে ১৯৯৪ চনত সাহিত্য অ'কাডেমী বঁটা আৰু ২০০১ চনত 'অসম উপত্যকা সাহিত্য বঁটা' লাভ কৰিছিল।

অসমীয়া গল্পসাহিত্যত কথাশিল্পী শীলভদ্ৰৰ গল্পসমূহ একক আৰু অনন্য। তেখেতে সাহিত্যৰ বিষয়বস্তু, ভাষা তথা প্ৰকাশভংগীৰ সুকীয়া বিশেষত্বৰ বাবে গল্পকাৰৰূপে এটি পৃথক স্থান অধিকাৰ কৰিছে। শীলভদ্ৰই সততে মনত কঢ়িয়াই ফুৰিছিল তেওঁৰ জন্মস্থান মধুপুৰৰ বিচিত্ৰ অভিজ্ঞতাসমূহ। সেয়েহে তেওঁৰ গল্পত মধুপুৰৰ ভিন্ন চৰিত্ৰই ভূমুকি মাৰিছে। তেখেতৰ গল্পত প্ৰকাশিত হৈছে ভূমিসংলগ্ন চেতনা তথা মানৱতাৰ জয়গান। তদুপৰি গল্পসমূহৰ মাজত তেওঁৰ সমাজ সচেতনতা তথা তীক্ষ্ণ পৰ্যবেক্ষণ ক্ষমতাও প্ৰকাশিত হৈছে। অতি সহজ-সৰল আৰু অনাড়ম্বৰ তথা 'আৱেগ বৰ্জিত' ভাষাৰে শীলভদ্ৰই গল্পৰ আংগিক নিৰ্মাণ কৰিছে। তেখেতৰ বেছিভাগ গল্পই সংলাপ প্ৰধান। একো একোটা সৰু সংলাপৰ মাজেৰেই গল্পকাৰে পাঠকৰ মনত নতুন চেতনা জাগ্ৰত কৰে। সৰু আয়তন বিশিষ্ট গল্পসমূহৰ মাজেৰে গল্পকাৰে সমাজৰ গুৰুত্বপূৰ্ণ দিশবোৰ অতি নান্দনিকভাৱে প্ৰকাশ কৰিছে। এই প্ৰসংগত প্ৰহ্লাদ কুমাৰ বৰুৱাৰ মন্তব্য প্ৰণিধানযোগ্য - "শীলভদ্ৰৰ গল্পই পাঠকক সহজে আকৰ্ষণ কৰাৰ মূল কাৰণটো হ'ল শীলভদ্ৰৰ গল্প কোৱাৰ অনাড়ম্বৰ শৈলী আৰু অতি বাস্তৱধৰ্মী জীৱন চিত্ৰণ। শীলভদ্ৰৰ গল্পত সমকালীন সমাজৰ শোষক, শাসক আৰু ভণ্ড শ্ৰেণী চৰিত্ৰক ব্যংগ কৰা হৈছে, কিন্তু এই ব্যংগ আনবোৰ গল্পকাৰৰ ব্যংগৰ দৰে সুতীক্ষ্ণ নহয়। শীলভদ্ৰৰ গল্পৰ ব্যংগ অতি মার্জিত আৰু গল্পবোৰ অতি বাস্তৱধৰ্মী হোৱা বাবে কোনো শ্ৰেণী চৰিত্ৰক ব্যংগ কৰিলেও সেইবোৰ ব্যংগ যেন ধাৰণা হোৱাৰ সলনি বাস্তৱ সমাজখনৰ ধাৰণা এটাহে মনলৈ আহে। অসমীয়া ব্যংগ চুটিগল্পৰ ধাৰণাটোত এইটো বৈশিষ্ট্যৰ বাবে শীলভদ্ৰ নিশ্চয় একক আৰু অনন্য লেখক।" (পৃঃ ২৮২)

কথাশিল্পী শীলভদ্ৰৰ গল্পসমূহৰ ভাষিক দিশটো মন কৰিলে দেখা যায় যে বেছিভাগ গল্পতে তেখেতে নিজৰ অভিজ্ঞতাক সৃষ্টিশীলভাৱে প্ৰকাশ কৰিবলৈ যাওঁতে গোৱালপৰীয়া বিশেষকৈ গৌৰীপুৰৰ কথ্য ভাষাই এক বিশেষ স্থান লাভ কৰিছে। ঔপভাষিক বিন্যাসে চুটিগল্প কেনে মনোৰম কৰি তোলে সেই কথা শীলভদ্ৰৰ চুটিগল্পৰ পৰা হৃদয়ংগম কৰিব পাৰি। সেইবাবে শিৱনাথ বৰ্মণে লিখিছে - "কথাশিল্পী হিচাপে শীলভদ্ৰৰ আটাইতকৈ ডাঙৰ কীৰ্তি হ'ল গোৱালপাৰাৰ দৰে অজ্ঞাত অঞ্চলক তেওঁ আমাৰ সমুখত কৰা মনোৰম উপস্থাপন।" (শীলভদ্ৰৰ গল্প সমগ্ৰ) এনেদৰে ঔপভাষিক বিন্যাসেৰে তেখেতৰ সৃষ্টিৰাজি

অন্য ৰূপত নিৰ্মাণ কৰিছে। পৰৱৰ্তী কালত বহুতো গল্পকাৰে চুটিগল্পত ঔপভাষিক ৰূপ ব্যৱহাৰ কৰিছে। এয়া সঁচাকৈ এক লক্ষণীয় দিশ।

গৱেষণাৰ উদ্দেশ্য :

শীলভদ্ৰৰ গল্পবোৰ অধ্যয়ন কৰিলে দেখা যায় বহুতো গল্পৰ মাজেৰে তেখেতে শিপা সন্ধানী চেতনা প্ৰকাশ কৰিছে। একোটা জাতিৰ বাবে মান্য ভাষা যিদৰে এক পৰিচয়জ্ঞাপক চিহ্ন, একেদৰে সেই ভাষাটোৰ ঔপভাষিক ৰূপবোৰো জাতিৰ বাবে গৌৰৱৰ বিষয়। এনে ঔপভাষিক ৰূপে মান্যভাষাক সমৃদ্ধ আৰু প্ৰাচুৰ্যময় কৰে। তদুপৰি মানুহৰ চেতনাত নিজৰ ভাষাটো সততে শিপাই থাকে। মান্যভাষাৰ একতাই মানুহৰ মাজত এক শক্তিশালী বান্ধোনৰ সৃষ্টি কৰে। তেনে এক ভাষিক আৱেগক লৈ শীলভদ্ৰই ‘আত্মীয়’ তথা ‘মন্ত্ৰ’ শীৰ্ষক চুটিগল্প দুটা নিৰ্মাণ কৰিছে। গল্প দুটাৰ মাজত ভাষাগত চেতনা তথা আৱেগ কিদৰে প্ৰকাশিত হৈছে, সেয়া আলোচনা কৰাই আমাৰ গৱেষণাৰ উদ্দেশ্য।

গৱেষণাৰ পদ্ধতি :

এই বিষয়টো গৱেষণা কৰিবলৈ যাওঁতে ঘাইকৈ বিশ্লেষণাত্মক পদ্ধতিৰ প্ৰয়োগ কৰা হৈছে।

বিষয়বস্তুৰ বিশ্লেষণ :

নিজৰ দেশ, দেশৰ মাটি তথা নিজৰ মানুহৰ প্ৰতি মানুহৰ এক সহজাত আত্মীয়তা জৰিত হৈ থাকে। এই আত্মীয়তা অধিক ঘনীভূত হৈ পৰে যেতিয়া মানুহে ভাষিক একৰূপতাৰ অংশ হৈ পৰে। দৰাচলতে কথ্যভাষাৰ একতাই মানুহৰ মাজত এক অনন্য আৱেগিক বান্ধোনৰ সৃষ্টি কৰে। ভাষা সেয়ে ভাৱ প্ৰকাশৰ কেৱল মাধ্যম নহয়, ভাষা হৈ সংঘবদ্ধ সমাজ এখনক একতাৰ জৰীৰে বান্ধি ৰখাৰো এক শক্তিশালী মাধ্যম। জাতীয় চেতনাৰো ধাৰক আৰু বাহক হৈছে এই ভাষা। নিজৰ কথ্যভাষাৰো থাকে এক সুকীয়া মাধুৰ্য, যাৰ দ্বাৰা নিজৰ অভিজ্ঞতা, উপলব্ধি তথা অনুভূতিৰ বাজ্জয় প্ৰকাশ ঘটে।

ভাষাৰ এই আৱেগিক চেতনাক লৈয়ে সৃষ্টিশীল লিখক শীলভদ্ৰৰ ‘আত্মীয়’ আৰু ‘মন্ত্ৰ’ গল্প দুটাৰ পটভূমি নিৰ্মিত হৈছে। নিজৰ কথ্য ভাষাৰ প্ৰতি অত্যন্ত মোহ তথা আৱেগৰ ফলশ্ৰুতিত শীলভদ্ৰৰ বহুতো গল্পতেই গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ প্ৰয়োগ হৈছে। ‘আত্মীয়’ গল্পটোৰ মূল চৰিত্ৰ চহৰত বাস কৰা প্ৰমোদ বৰুৱা ক্ৰমে ভিৰৰ মাজত অকলশৰীয়া হৈ পৰিছে। আনকি পৰিবাৰ আৰু নিজৰ সন্তানৰ মাজতো তেওঁ যেন লাহে লাহে অচিনাকি হৈ পৰিছে। কৃত্ৰিম ভাৱেহে তেওঁ চহৰৰ বন্ধু বান্ধৱ তথা আত্মীয়ৰ লগত কথা পাতে। সেয়েহে তেওঁৰ গগন দাদাকলৈ বৰকৈ মনত পৰে। কাৰণ গগন দাদাক আছিল নিজৰ কথ্য ভাষাৰ প্ৰতি অতি আদৰ থকা এনে এগৰাকী ব্যক্তি যিয়ে বৰ আক্ষেপেৰে প্ৰমোদ বৰুৱাক কৈছিল - “আজিকালি আমাৰ ওটিকাৰ মাসিগুলাও নিজৰ ভিতৰা দেশী ভাষাত কথা নাকয়।

কতগুলো শব্দটো নাইওয়া হৈছে। অতিকাৰ ছাওৱাও শোনে নাই।” নিজৰ মানুহৰ মাজতে নিজৰ কথাভাষাটোৰ সীমাবদ্ধ প্ৰয়োগে হয়তো গগনৰ মনত এনেধৰণৰ দুখবোধ তথা দুৰ্ভাৱানাৰ সৃষ্টি কৰিছে। কিয়নো ভাষিক দুৰত্বই আত্মীয়তাৰ গাঁঠিটোও সোলক ঢোলক কৰিব বুলি হয়তো তেওঁৰ মনে ধৰিছিল।

গগন দাদাকৰ মৃত্যুৰ পাছৰে পৰা প্ৰমোদ বৰুৱা ক্ৰমে নিসংগ হৈ পৰিছিল। কাৰণ তেওঁ আপোন ভাষাটোৰে কাৰো লগত দুআষাৰ কথা পাতিব নোৱাৰিছিল। লাহে লাহে চাৰিওদিশে আৱৰি থকা সকলো মানুহকে তেওঁ অচিনাকি যেন অনুভৱ কৰিছিল। আনকি নিজৰ পৰিবাৰেও তেওঁৰ লগত দেশী ভাষাত কথা নাপাতে। গতিকে কোনোবা মানুহে কথা পাতিলে তেওঁ কাষ চাপি আহি শুনে কিনো ভাষাত কথা পাতিছে। কিজানিবা নিজৰ ভাষাটোৰ মানুহ কাৰোবাক পাই যায়। দুখ লাগে প্ৰমোদ বৰুৱাৰ – “এখন কৃত্ৰিম জগতত বাস কৰা যেন বোধ কৰিছে। প্ৰাচুৰ্যৰ মাজতো যেন তেওঁ নিঃস্ব। সকলো যেন কৃত্ৰিম চিনথেটিক।” (পৃঃ ২) সেয়েহে অন্ধ ভিক্ষাৰীজনে যেতিয়া গাই আছিল – “তোমাৰ পাও ধৰং বাবু, কানা মানষিক দয়া কৰুণ” – প্ৰমোদ বৰুৱা শিহৰিত হৈ উঠিছি আৰু ভিক্ষাৰীজনৰ ফালে আহি অতি আৱেগেৰে কৈছিল – ‘এই তুই কোটিকাৰ মাণষিৰে?’ – আপোন মাতৰাৰে দুজন ভিন্ন ব্যক্তিক চুম্বকৰ দৰে আকৰ্ষণ কৰিছে।

চহৰকেন্দ্ৰিক জীৱনৰ জাক্জমকতা আৰু প্ৰাচুৰ্যই মানুহৰ জীৱন সলনি কৰি পেলায়। তাত গগন তথা প্ৰমোদ বৰুৱাৰ নিচিনা মানুহে নিজক বিচাৰিয়ে হাবাথুৰি খাবলগীয়া হয়। তেওঁলোক হৈ পৰে এক বিচ্ছিন্ন পৃথিৱীৰ বাসিন্দা। নিজৰ ভাষাটোৰ মাজেৰে নিজৰ মানুহৰ মাজত তেওঁলোকে যি আত্মীয়তাৰ অনুসন্ধান কৰি ফুৰে, চহৰকেন্দ্ৰিক জীৱনে তেওঁলোকৰ অনুভূতিত তীব্ৰ আঘাত হানে। সেয়েহে স্বদেশত থাকিও তেওঁলোক হৈ পৰে বিদেশী। একাকীত্বৰ ভাৱনাই তেওঁলোকক ক্ৰমে দুৰ্বল কৰি তোলে। তেওঁলোকে বাস কৰা পৃথিৱীখনৰ পৰা মানসিকভাৱে বিচ্ছিন্ন হৈ পৰে। সেয়েহে কৰবাত তেওঁলোকে আইৰ মুখৰ মাতৰাৰ শুনিলে আকুল হৈ পৰে।

গল্পটোৰ ‘আত্মীয়’ নামাকৰণে এক বিশেষ অৰ্থ বহন কৰিছে। ভাষিক ঐক্যই মানুহৰ মাজত এক আত্মিক চেতনাৰ অনুভূতি জাগ্ৰত কৰে, ‘আত্মীয়’ অৰ্থাৎ আত্মাৰ লগত যি সংযোজিত হৈ থাকে। ভাষা মানুহৰ নিজক প্ৰকাশ কৰাৰ এক আত্মিক উপলব্ধি।

গল্পটোৰ মাজেৰে শিপানুসন্ধানী গগন বা প্ৰমোদ বৰুৱাৰ দৰে মানুহে যে চহৰীয়া জীৱনত স্বকীয় সত্তা বিচাৰি কেনেদৰে কক্‌বকাই থাকে তাৰ এক ছবি প্ৰতিফলিত হৈছে।

শীলভদ্ৰৰ গল্পৰ মূল বৈশিষ্ট্যই হ’ল তেওঁ জীৱনৰ বিভিন্ন অভিজ্ঞতাক সৃষ্টিশীল চেতনাৰে নান্দনিক ৰূপত তুলি ধৰে। ‘মন্ত্ৰ’ তেখেতৰ তেনে এক অভিজ্ঞতাপুষ্ট জীৱনৰ গাল্পিক ৰূপ। ‘আত্মীয়’ গল্পটোত যেনেদৰে ভাষিক আৱেগক পটভূমি হিচাপে লোৱা হৈছে,

‘মন্ত্ৰ’ গল্পটোতও ভাষিক আৱেগে সময় সাপেক্ষে কিদৰে মন্ত্ৰৰ দৰে কাম কৰে তাৰে এক ৰূপ নিৰ্মাণ কৰা হৈছে। প্ৰথম পুৰুষত ৰচনা কৰা গল্পটোত কথকৰ ৰিক্সাৱালাৰ প্ৰতি থকা বিৰক্তিকৰ অভিজ্ঞতাৰ কথা জনা যায়। এজন ৰিক্সাৱালাক কথকে যেতিয়া সুধিছে - ‘যাবা নেকি?’ ৰিক্সাৱালা তপৰাই উত্তৰ দিছে - ‘নাযাওঁ’। ‘কিয়?’ ৰিক্সাৱালাৰ উত্তৰ হ’ল - ‘আলসি লাগছে।’ কথক আচৰিত হ’ল ‘আলসি’ শব্দটো শুনি। সেয়েহে তেওঁ - ‘আলসি? কোটেকাৰ মানসিৰে তুই?’ বুলি আৱেগিক হৈ পৰিছে। তৎক্ষণাৎ ৰিক্সাৱালাৰো আপোন মাতৰাৰ শুনি আৱেগতে চকু উজ্জ্বল হৈ পৰিল, ‘লগে লগে ৰিক্সাৱালাই উত্তৰ দিলে - ‘বালাজানৈৰ। তোমৰা?’ কথকেও ক’লে - ‘গৌৰীপুৰেৰ’। গৌৰীপুৰৰ নাম শুনিয়েই এটা শব্দ নকৰাকৈ ক’লে - ‘ওটেন’। অৰ্থাৎ উঠক।

গল্পটোত একে ভাষাই দুগৰাকী মানুহৰ মাজত কিদৰে মন্ত্ৰৰ নিচিনা কাম কৰিলে তাকে দেখুওৱা হৈছে। গল্পকাৰৰ ভাষাত - “মন্ত্ৰ দৰে কাম। মন্ত্ৰইটো। মন্ত্ৰ মানেইতো কিছুমান শব্দ বিশেষ সুৰ লগাই উচ্চাৰণ কৰা শব্দ।”

গল্পটোত কথকে এই প্ৰসংগত চাহ বাগিছাৰ ড্ৰাইভাৰ তথা মেকানিক এতোৱাৰ কথা উল্লেখ কৰিছে। অতি ভাল ড্ৰাইভাৰ হোৱা সত্ত্বেও এতোৱাই চাহ বাগিছাতে ট্ৰেক্টৰ চলাই হাজিৰা কৰে। তাৰ হাতৰ যাদু দেখি মালিকৰ ভতিজাকে তাক নি শ্বিলঙৰ চৰকাৰী অফিচৰ ড্ৰাইভাৰ হিচাপে নিযুক্তি দিলে। চৰকাৰী চাকৰি, ভাল দৰমহা, জীৱনৰ নিৰাপত্তা আছে আদি কথাবোৰ ভাবি এতোৱাৰ চাকৰিটো পাই বৰ আনন্দ লাগিল। লাহে লাহে নিজৰ মানুহবোৰক, নিজৰ সমাজখনক হেৰুৱাই এতোৱা অস্থিৰ হৈ পৰিল। ভাল নলগা হ’ল তাৰ চৰকাৰী চাকৰি। থিংখিঙীয়া হৈ পৰিল এতোৱা। কেইদিনমানতে সি কেবাটাও দুৰ্ঘটনা কৰিলে। শেষত তাৰ অৱস্থা দেখি তাক বাগানলৈ পুনৰ পঠিয়াই দিয়া হ’ল। তাৰ মন আনন্দিত হৈ পৰিল। দৰাচলতে ‘মন্ত্ৰ’ গল্পটোৰ আৰম্ভণিতে গল্পকাৰে উল্লেখ কৰিছে এনেদৰে -

“আপেক্ষিকভাৱে অনগ্ৰসৰ অঞ্চলৰ বা জনগোষ্ঠীৰ মানুহে অইন অঞ্চল বা অইন সম্প্ৰদায়ৰ মানুহৰ সৈতে সহজভাৱে মিলিবলৈ টান পায়। সংকোচবোধ কৰে। অজ্ঞাতসাৰে মনত এটা হীনমান্যতাৰ ভাৱ থাকে নেকি? বোধহয় এইটো হ’ল বহুদিন ধৰি মনত গোট খাই থকা অৱজ্ঞা আৰু উপেক্ষাৰ সামূহিক স্মৃতিৰ বাহ্যিক প্ৰতিফলন। নিজৰ স্বাভাৱিক পৰিবেশত আৰু নিজ সম্প্ৰদায়ৰ মানুহৰ মাজতহে তেওঁলোকে স্বাচ্ছন্দ্যবোধ কৰে।”

গল্পকাৰৰ এই অভিজ্ঞতাৰ আধাৰত এতোৱা অথবা ৰিক্সাচালকজনৰ অনুভূতিক উপলব্ধি কৰিব পাৰিছে। নিজৰ মানুহ, নিজৰ সমাজখন এৰি এতোৱা যিদৰে নিঃসঙ্গ

হৈ পৰিছে, একেদৰে চহৰৰ ব্যস্ততাত নিজৰ ঠাইৰ মানুহৰ মাত শুনি ৰিক্সাচালকজনৰ চকু মুখ উজলি উঠিছে। মানুহৰ মন মগজুত নিজৰ ভাষাটোৰ মোহ কিদৰে তললৈ শিপাই থাকে সেয়া গল্প দুটাত নান্দনিকভাৱে প্ৰকাশিত হৈছে। লগতে নিজৰ সংস্কৃতি তথা সমাজে মানুহক কেনেদৰে গম নোপোৱাকৈ বান্ধি ৰাখে সেয়াও গল্পকাৰে বৰ্ণনা কৰিছে।

উপসংহাৰ

দৰাচলতে সংহত সমাজ এখন গঠিত হোৱাৰ মূল চালিকা শক্তি হৈছে ভাষা। মানুহৰ চেতনাত সততে নিজৰ কথ্য ভাষাটোৱে ক্ৰিয়া কৰি থাকে। এই প্ৰসংগত ফৰাচী সাহিত্যিক Alphonse Dandet-ৰ বিখ্যাত চুটিগল্প 'The Last Lesson'-ৰ কথা আলোচনা কৰিব পাৰোঁ। গল্পটোত নিজৰ মাতৃভাষা হেৰুৱাবলগীয়া হোৱা কথাটোৱে মানুহক কিদৰে দুখিত কৰে তাৰ এক ছবি বাঙায় হৈ উঠিছে। গল্পটিত নিজৰ মাতৃভাষা প্ৰয়োগৰ শেষ দিনটোত মিঃ হেমেল, গল্পটিৰ কথক তথা গাঁওবাসী অত্যন্ত দুঃখিত আৰু আৱেগবিহ্বল হৈ পৰিছে। কথকৰ অনুভৱ The Last French Lesson মানুহৰ অন্তৰত নিজৰ মাতৃভাষাৰ প্ৰতি থকা আত্মিক চেতনাৰ শৈল্পিক ৰূপ গল্পটোত প্ৰকাশিত হৈছে।

নিজৰ মাতৃভাষাৰ প্ৰতি থকা শ্ৰদ্ধাশীল মনোভাৱ প্ৰকট হৈ উঠিছে মিত্ৰদেৱ মহন্তৰ 'চিৰ চেনেহী মোৰ ভাষা জননী' গীতটিৰ মাজেৰে। সাম্প্ৰতিক যুগৰ ডিজিটেল মাধ্যমবোৰলৈ চালে দেখা যায় যে সামাজিক মাধ্যমত বিভিন্ন প্লেটফৰ্মত অসমীয়া ভাষাৰ বহুল প্ৰয়োগ হৈছে। কিন্তু মনকৰিবলগীয়া কথাটো হ'ল অসমত প্ৰচলিত আঞ্চলিক বা ঔপভাষিক ৰূপবোৰ প্ৰয়োগ কৰিও বিভিন্ন ধৰণৰ ভিডিও বা কন্টেন্ট সৃষ্টি কৰি থকা হৈছে আৰু সেইবোৰ সামাজিক মাধ্যমত উপস্থাপন কৰা হৈছে। অথচ মান্য অসমীয়া ভাষাটো কাৰো বাবে অপৰিচিত নহয়। তৎসত্ত্বেও ঔপভাষিক ৰূপবোৰ প্ৰয়োগ কৰি হৈছে। এই কথা বিশ্লেষণ কৰিলেই দেখা যায় দৈনন্দিন জীৱনত মানুহে যি ভাষাৰে কথা কয়, সেই ভাষাৰে যদি কিবা শিকিব বা জানিব পাৰে। তেতিয়া মানুহে অধিক আকৰ্ষিত হয়। সেইবাবে উন্নত দেশবোৰত শিশুসকলক মাতৃভাষাৰ মাধ্যমেৰে শিক্ষাদান কৰা কথাটোত অতি গুৰুত্ব দিয়ে। গতিকে ভাষা হৈছে মানুহৰ নিজৰ সত্তাক জীয়াই ৰখাৰ এক মাধ্যম। এই প্ৰসংগত নেলচন মেণ্ডেলাই কোৱা উক্তি এটা উল্লেখ কৰিব পাৰি - "If you talk to a man in a language he understands, that goes to his head. If you talk to him in his language that goes to his heart."

ওপৰোক্ত দুয়োটা গল্পত গল্পকাৰে প্ৰমোদ বৰুৱা, গগন, কথক তথা বিজ্ঞাৰালা আদি চৰিত্ৰবোৰৰ মাজেৰে আমাৰ চেতনাত প্ৰৱাহিত হৈ থকা ভাষিক আত্মীয়তাৰ ছবিখন জল্জল পটপটকৈ তুলি ধৰিছে।

সহায়ক গ্ৰন্থ :

বৰুৱা, প্ৰহ্লাদ : অসমীয়া চুটিগল্প অধ্যয়ন। বনলতা। গুৱাহাটী। ২০১৫। মুদ্ৰিত।

শৰ্মা, সত্যেন্দ্ৰনাথ : অসমীয়া সাহিত্যৰ সমীক্ষাত্মক ইতিবৃত্ত। সৌমাৰ প্ৰকাশ। গুৱাহাটী।
২০১১। মুদ্ৰিত।

শীলভদ্ৰ : শীলভদ্ৰৰ গল্প সমগ্ৰ। বনলতা। গুৱাহাটী। ২০০৭। মুদ্ৰিত।

ভকত, দিজেদ্ৰ নাথ : অসমৰ কোঁচ-ৰাজবংশী জনজাতী। প্ৰকাশক অন্যান্য ভকত। ২০০৮।
জানুৱাৰী।

শৰ্মা, নবীন : অসমৰ লোকসংস্কৃতিৰ আভাস। বাণী প্ৰকাশ। ২০১৮। গুৱাহাটী।

শংকৰদেৱৰ ‘কালিয়দমন’ নাটত শ্ৰীকৃষ্ণ চৰিত্ৰত ঐশ্বৰিকতাৰ প্ৰকাশ : এটি বিশ্লেষণাত্মক আলোচনা

মৃগেন বৰ্মন

সহকাৰী অধ্যাপক, অসমীয়া বিভাগ
বিজনী মহাবিদ্যালয়, বিজনী

সংক্ষিপ্তসাঁৰ :

অসমীয়া নাট্য সাহিত্যৰ জন্মদাতা শঙ্কৰদেৱ। মহাপুৰুষ শঙ্কৰদেৱে অসমত ভক্তি ধৰ্ম প্ৰচাৰ আৰু প্ৰসাৰৰ উদ্দেশ্যেৰে নাট্যশাস্ত্ৰ, ভাগৱত, পুৰাণ আদিৰ পৰা কাহিনী সংগ্ৰহ কৰি অসমৰ পুৰণি লোকনাট্যধৰ্মী অনুষ্ঠানৰ পৰা সমল সংগ্ৰহ কৰি ব্ৰজাৱলী ভাষাৰ মাধ্যমত অংকীয়া নাট ৰচনা কৰিছিল। অৱশ্যে অসমৰ লোকনাট্যনুষ্ঠানৰ লগতে মধ্যযুগৰ ভাৰতীয় লোকনাট্যনুষ্ঠান বিশেষকৈ দক্ষিণ ভাৰতৰ যক্ষগান, কথাকলি, ভাগৱত মেল নাটক আদি লোকনাট্যনুষ্ঠানৰ সাদৃশ্য থকা বুলি পণ্ডিতসকলে ক’ব খোজে। অংকীয়া নাট ৰচনাৰ মূল উদ্দেশ্য নৱ বৈষ্ণৱ ভক্তি ধৰ্ম প্ৰচাৰ কৰিবলৈ শ্ৰীকৃষ্ণ, ৰাম আদি ঐশ্বৰিক চৰিত্ৰৰ ক্ৰিয়াকাৰ্যৰ অভিনয়েৰে বিষ্ণু মহিমা প্ৰকাশ কৰা। শঙ্কৰদেৱৰ সৰ্বমুঠ ছয়খন অংকীয়া নাট পোৱা যায়। কালিৰাম মেধিয়ে ‘কালিয়দমন’ নাটখনক শংকৰদেৱৰ প্ৰথম নাটক বুলি কৈছে। ড° মহেশ্বৰ নেওগ, ড° সত্যেন্দ্ৰনাথ শৰ্মাই ‘কালিয়দমন’ নাটকখনক শংকৰদেৱৰ দ্বিতীয় নাট বুলি কৈছে। ‘কালিয়দমন’ নাটকখনত শিশু কৃষ্ণ চৰিত্ৰ অংকিত হৈছে। নাটকখনত কালিয়দমন আৰু বনাগ্নিপান দুটা স্বয়ং সম্পূৰ্ণ কাহিনী এক কৰি নাটকীয় কাহিনী নিৰ্মাণ কৰা হৈছে। শিশু কৃষ্ণ চৰিত্ৰৰ মাজেৰে ঐশ্বৰিক মহিমা প্ৰকাশক দিশবোৰ আলোচনা কৰাই এই গৱেষণা পত্ৰখনৰ মূল লক্ষ্য। অৱশ্যে

কৃষ্ণৰ ঐশ্বৰিক মহিমাৰ মাজেৰে ভক্তিবস সৃষ্টিয়ে মূল সেয়াও গৱেষণা পত্ৰখনত আলোচনা কৰাৰ প্ৰয়াস কৰা যাব।

বীজ শব্দঃ কালিনাগ, বনাগ্নি, দংশন, লীলা, ঐশ্বৰিকতা, নাশ, দৰ্প।

০.০০ অৱতৰণিকাঃ

শংকৰদেৱে বৈষ্ণৱ ধৰ্ম প্ৰচাৰৰ উদ্দেশ্যেই ৰচনা কৰা অংকীয়া নাটবোৰ সত্ৰ আৰু নামঘৰ আদিত অভিনীত হৈছিল। শংকৰদেৱৰ নাট ছয়খন ক্ৰমে - ‘পত্নীপ্ৰসাদ’, ‘কালিয়দমন’, ‘কেলিগোপাল’, ‘ৰুক্মিণীহৰণ’, ‘পাৰিজাত হৰণ’ আৰু ‘ৰামবিজয়’। ইয়াৰে প্ৰথম পাঁচখনৰ বিষয়বস্তু ভাগৱত, হৰিবংশ আৰু বিষ্ণুপুৰাণ আৰু শেষৰখন ৰামায়ণৰ পৰা গ্ৰহণ কৰিছে। ‘কালিয়দমন’ নাটৰ কাহিনীটো বিষ্ণুপুৰাণৰ পঞ্চম খণ্ডৰ সপ্তম অধ্যায়ত, হৰিবংশৰ বিষ্ণুপৰ্বৰ একাংশ আৰু দ্বাদশ অধ্যায়ত, ভাগৱতৰ দশম স্কন্ধৰ ১৫ শ ১৭ শ অধ্যায়ত আৰু ব্ৰহ্মবৈৱৰ্ত্ত পুৰাণৰ কৃষ্ণ জন্ম খণ্ডৰ ২১ অধ্যায়ত বৰ্ণিত হৈছে।^১ শঙ্কৰদেৱে নাট্য সৃষ্টিৰ ক্ষেত্ৰত ভাগৱত পুৰাণত বৰ্ণিত ঘটনাৰ অৱলম্বনত নাটকৰ কাহিনীভাগ সৃষ্টি কৰিছে। নাটকখনত আৰম্ভণিতে দুটা নান্দশ্লোক, ভটিমা, শেষত মুক্তিমঙ্গল ভটিমা আৰু মাজে মাজে গীত আৰু সংস্কৃত শ্লোক সন্নিবিষ্ট কৰিছে। শঙ্কৰদেৱে অংকীয়া নাটকত যুৱক কৃষ্ণক লৈ কাহিনী গঠন কৰাতো এটা অন্যতম বৈশিষ্ট্য, কিন্তু কালিয়দমন নাটকত যুৱক কৃষ্ণৰ বিপৰীতে শিশু কৃষ্ণ চৰিত্ৰৰ যোগেদি কৃষ্ণ মহিমা প্ৰকাশ কৰিছে। কালিয়দমন নাটৰ কাহিনীভাগত কালিয়দমন ঘটনাৰ লগত বনাগ্নিপানৰ কাহিনীটো সংযোগ কৰি নাটকীয় কাহিনীটোক গতিশীল কৰি তুলিছে। ভাগৱত পুৰাণত উল্লেখ থকা কালিয়দমনৰ পিছতে সংঘটিত হোৱা বনাগ্নিপান ঘটনাটো সংযোগ কৰি শ্ৰীকৃষ্ণৰ শক্তি আৰু মহিমা প্ৰকাশ কৰিছে। নাট্যকাৰে স্বয়ং সম্পূৰ্ণ ঘটনাৰ সংযোগ কৰি দুয়োটা ঘটনাকে কালানুক্ৰমিক ৰূপত উপস্থাপন কৰাৰ উদ্দেশ্যেই হৈছে কৃষ্ণ মহাহত্যা প্ৰকাশ। এই সম্পৰ্কে ডিম্বজ্যোতি বৰুৱাই কৈছে, “নাটকৰ কাহিনীভাগ বিশ্লেষণ কৰিলে কালিনাগ দমনৰ লগত বনাগ্নি পানৰ বিশেষ সম্পৰ্ক দেখা পোৱা নাযায়। প্ৰকৃততে কৃষ্ণই কালিনাগ দমনৰ পাছতে কাহিনীভাগ শেষ হ’ব লাগিছিল। কিন্তু নাট্যকাৰে কৌশলেৰে বনাগ্নিপানৰ অংশটো প্ৰথমৰ লগত সম্পৰ্কযুক্ত কৰি তোলে। প্ৰকৃততে দুয়োটা কাহিনীৰ মাজত কোনোধৰণৰ অঙ্গান্বী সম্পৰ্ক দেখা পোৱা নাযায়। মহাপুৰুষ শঙ্কৰদেৱে লোক মনোৰঞ্জনৰ অৰ্থে অংকীয়া নাট ৰচনা কৰা নাছিল। তেওঁৰ নাট ৰচনাৰ আঁৰত ব্যক্ত হৈ আছে ভক্তিদৰ্শন প্ৰচাৰৰ উদ্দেশ্যে। কৃষ্ণ-ভক্তিৰ মহাহত্যা প্ৰকাশৰ উদ্দেশ্যৰ স্বাৰ্থতে বোধহয় তেওঁ কালিয়দমন নাটত বনাগ্নিপানৰ অংশটো সংযোগ কৰে। বনাগ্নিপানৰ জৰিয়তে কৃষ্ণৰ শক্তি আৰু মহাহত্যা প্ৰকাশ হোৱাৰ লগতে কৃষ্ণভক্তিৰ শ্ৰেষ্ঠতাও প্ৰকাশ পাইছে।”^২

০.০১ গৱেষণাৰ গুৰুত্ব আৰু তাৎপৰ্য :

অংকীয়া নাট সমূহৰ অসমীয়া সমাজ-সংস্কৃতিত এক গুৰুত্বপূৰ্ণ স্থান আছে। অংকীয়া নাট ভাওনাই অসমীয়া সাংস্কৃতিক দিশত জাতীয় জীৱনৰ পৰিচয় বহন কৰিছে। বিষয়বস্তু নিৰ্বাচন আৰু চৰিত্ৰ চিত্ৰণত নাট্যকাৰে প্ৰতিভাৰ পৰিচয় দিছে। চৰিত্ৰ চিত্ৰণ তথা চাৰিত্ৰিক কাৰ্যৰ অংকণত সাধাৰণ সমাজৰ মাজৰ এজন হিচাপে আৰু জগত স্ৰষ্টা সৃষ্টিকৰ্তা হিচাপে কৃষ্ণক অংকিত কৰা কাৰ্যত নাট্যকাৰ শংকৰদেৱৰ সাহিত্যিক প্ৰতিভাৰ পৰিচয় দিছে। অংকীয়া নাটৰ বিভিন্ন দিশ লৈ গৱেষণা কৰাৰ যথেষ্ট গুৰুত্ব আৰু তাৎপৰ্য আছে।

০.০২ গৱেষণাৰ উদ্দেশ্য আৰু লক্ষ্য :

শংকৰদেৱৰ ‘কালিয়দমন’ নাটকত কৃষ্ণ চৰিত্ৰৰ বিভিন্ন কাৰ্যৰ মাজেৰে ঐশ্বৰিকতাৰ প্ৰকাশ কেনেদৰে হৈছে উক্ত দিশৰ আলোচনা কৰাই গৱেষণা পত্ৰখনৰ উদ্দেশ্য আৰু লক্ষ্য।

০.০৩ গৱেষণা পত্ৰৰ অধ্যায় বিভাজন :

আলোচনাৰ সুবিধাৰ অৰ্থে গৱেষণা পত্ৰখনত অৱতৰণিকা আৰু উপসংহাৰ অন্তৰ্ভুক্ত কৰি চাৰিটা ভাগত ভাগ কৰা হৈছে- (১) অৱতৰণিকা (২) ‘কালিয়দমন’ নাটকৰ কাহিনীভাগ (৩) ‘কালিয়দমন’ নাটত শ্ৰীকৃষ্ণ চৰিত্ৰত ঐশ্বৰিকতা (৪) উপসংহাৰ।

০.০৪ গৱেষণাৰ পদ্ধতি :-

গৱেষণা পত্ৰখনত বিশ্লেষণাত্মক পদ্ধতি গ্ৰহণ কৰা হৈছে।

০.০৫ গৱেষণাৰ সমল :-

মুখ্য সমল হিচাপে ড° দিলীপ কুমাৰ দত্তৰ সম্পাদিত ‘শংকৰদেৱৰ কালিয় দমন নাট’ আৰু ড° গোলকেশ্বৰ গোস্বামীৰ ‘মহাপুৰুষ শ্ৰীশ্ৰীশঙ্কৰদেৱ বিৰচিত কালিয় দমন নাট’ খন লোৱা হৈছে। আনহাতে বিষয় সম্পৰ্কিত বিভিন্ন গ্ৰন্থ, প্ৰবন্ধ আদিক গৌণ সমল হিচাপে লোৱা হৈছে।

১.০০ ‘কালিয় দমন’ নাটকৰ কাহিনীভাগ:-

‘কালিয়দমন’ নাটখনৰ কাহিনীটো থুলমূলকৈ এনেধৰণৰ- এদিনাখন কৃষ্ণই গোপালক আৰু গৰুবোৰৰ সৈতে আহি কালিন্দী হ্ৰদ পালে। কালিন্দী হ্ৰদৰ পানীবোৰ কালি নাগৰ বিষত বিষাক্ত হৈছিল। সেই কথা গোপবালক সকলে নাজানি তৃষণতুৰ হৈ সেইহ্ৰদৰ পানী খোৱাৰ লগে লগে গোপবালক আৰু গৰুবোৰ মৃত্যু মুখত পৰে। গোপবালক সকলৰ এই অৱস্থা দেখি শ্ৰীকৃষ্ণই অতিশয় দুখিত হৈ পৰিল আৰু ভকতৰ দুখ মোচন কৰাৰ বাবে ‘অমৃত দৃষ্টি নিৰেখি’ সকলোকে পুনৰ জীয়াই তোলে। দুষ্টক দমন কৰিবলৈ তেওঁ বিভিন্ন অৱতাৰ ধাৰণ কৰি পৃথিৱীলৈ আহে। কালিনাগক এশিকনি দিয়াৰ উদ্দেশ্যেৰে কদম গছত উঠি তাৰ পৰা কৃষ্ণই হ্ৰদত জাপ মাৰি পৰিল। হ্ৰদৰ পানীত কৃষ্ণই নানা

জলক্ৰীড়া কৰিলে তাৰ ফলত হৃদৰ পানী ফেনে ফুটুকাৰে উথলি উঠিল। তাকে দেখি ত্ৰুৰ কালিনাগে সহস্ৰ ফণা মেলি কৃষ্ণক আক্ৰমণ কৰিবলৈ খেদি আহে। কালিনাগে কৃষ্ণৰ গোটেই শৰীৰ নেজেৰে মেৰাই ধৰি শ্ৰীকৃষ্ণৰ মৰ্মস্থলীত দংশন কৰিলে। কালিনাগৰ দংশনত কৃষ্ণৰ মৃতপ্ৰায় অৱস্থা হ'ল। কৃষ্ণৰ তেনে অৱস্থা দেখি গোপ বালকসকলে কান্দিবলৈ ধৰিলে। গৰুবিলাকেও হেঁহলিয়াবলৈ ধৰিলে। একে সময়তে গোকুলতো অপায় অমংগলে দেখা দিবলৈ ধৰিলে। বতাহ নবলাকৈ গছবোৰ উভালি পৰিলে; ফেৰুৱাবোৰে ঘৰে ঘৰে আটাই পাৰি ফুৰিবলৈ ধৰিলে; যশোদাৰ সোঁ আৰু নন্দৰ বাওঁ চকু নাচিবলৈ ধৰিলে, যশোদাই এনে অমঙ্গল দেখি কৃষ্ণৰ কিবা বিপদ হোৱা বুলি ভাবি বলোৰাম আৰু গোকুলবাসী সহিতে কৃষ্ণক বিচাৰি কালি হ্ৰদ পায়হি। কৃষ্ণক মূৰ্চ্ছিত অৱস্থাত কালিনাগৰ মেৰ বন্ধনত পৰি থকা দেখি তেওঁলোকে অচেতন হৈ পৰিল। নন্দ-যশোদাই কৃষ্ণ শোকত হৃদৰ পানীত জাপ দিবলৈ ওলোৱাত বলোৰামে বুজাই বঢ়াই শান্ত কৰিলে। কৃষ্ণই পিতৃ-মাতৃ আৰু লগৰীয়াসকলৰ দুখ নিবাৰণৰ উদ্দেশ্যে কালিনাগক শিক্ষা দিবলৈ নিজে বন্ধন মুক্ত হ'ল। পিছত কৃষ্ণই কালি নাগৰ মূৰৰ ওপৰত জাপ মাৰি উঠি নৃত্য আৰম্ভ কৰিলে। কালিনাগে মূৰৰ ওপৰত কৃষ্ণৰ ভৰ সহিব নোৱাৰি অচেতন হৈ পৰিল। কালিনাগৰ মুখ আৰু নাকেৰে তেজ বৰলৈ ধৰিলে। তাকে দেখি নাগ পত্নীসকলে শ্ৰীকৃষ্ণৰ ওচৰলৈ আহি স্তুতি কৰিবলৈ ধৰিলে। কৃষ্ণই কালি নাগক প্ৰাণে নামাৰি সেই ঠাই এৰি ৰমণক দ্বীপলৈ যাবলৈ নিৰ্দেশ দিলে।

কৃষ্ণক এনেদৰে পুনৰ ঘূৰাই পোৱাত নন্দ-যশোদাকে আদি কৰি সকলোৱে আনন্দ কৰি থাকোতে ৰাতিৰ অন্ধকাৰ নামি আহে। সকলোৱে আলোচনা কৰি সেই নিশাটো তাতে কটাবলৈ থিৰ কৰে। কিন্তু নিদ্ৰাৰত অৱস্থাত থকা সময়ত সকলোকে বনজুইয়ে আগুৰি ধৰে। সকলোৱে ভয়তে চিঞৰ বাখৰ কৰি বনজুইৰ লেলিহান শিখাৰ পৰা ৰক্ষা কৰিবলৈ কৃষ্ণক স্তুতি কৰিবলৈ ধৰিলে। ভক্তপ্ৰাণ কৃষ্ণই নিজ মুখেৰে বনাগ্নিপান কৰি ভক্তসকলক ৰক্ষা কৰিলে। নাটকৰ কাহিনীটো চমুকৈ এয়ে।

২.০০ 'কালিয়দমন' নাটত শ্ৰীকৃষ্ণ চৰিত্ৰত ঐশ্বৰিকতা:

শঙ্কৰদেৱৰ 'কালিয়দমন' নাটখনৰ মুখ্য চৰিত্ৰ হৈছে কৃষ্ণ। কৃষ্ণ চৰিত্ৰটোত নাট্যকাৰ শঙ্কৰদেৱে সাধাৰণ মানৱ শিশু আৰু ঐশ্বৰিক শক্তি সম্পন্ন কৃষ্ণ হিচাপে দ্বৈত ৰূপ প্ৰকাশ কৰিছে। অৱশ্যে নাটকখনত কৃষ্ণৰ সাধাৰণ শিশু ৰূপতকৈ ঐশ্বৰিক শক্তি সম্পন্ন ৰূপটোহে বেছি প্ৰকাশ পাইছে। নাটকখনৰ আৰম্ভণি শ্লোকটোত কৃষ্ণৰ দৈহিক বৰ্ণনা দিছে - 'ঘনকলা মেঘৰ বৰণেৰে উজ্জ্বল, দীঘল বাহু, বহল বক্ষস্থল, দীঘল ৰঙা পদুমৰ দৰে চকু যুগল আৰু হালধীয়া বস্ত্ৰেৰে সুশোভিত সুন্দৰ, হীৰা-মুকুতা সুবৰ্ণৰ বিভিন্ন অলংকাৰৰ ৰশ্মিৰে প্ৰকাশিত শৰৎকালৰ চন্দ্ৰ যেন কৃষ্ণ'। একে সময়তে শ্ৰীকৃষ্ণৰ বিভিন্ন লীলাৰ বৰ্ণনাৰে তেওঁ যে

এজন অৱতাৰী পুৰুষ সেই কথা উপস্থাপন কৰিছে আৰু তেওঁক ভক্তই গুণ-নাম শ্ৰৱ-কীৰ্ত্তন কৰিহে যে লাভ কৰিব পাৰি সেই কথা বৰ্ণনা কৰিছে। নাটকখনত কৃষ্ণই সাধাৰণ শিশুৰ দৰে গৰু চৰাবলৈ গোপ শিশুসকলৰ সৈতে গৈছে। গোপবালকসকলে কালিহুদৰ ওচৰলৈ গৈ পিয়াহত আতুৰ হৈ হুদৰ পানী খাই গোপবালকসকলৰ মৃত্যু হয়। কিন্তু কৃষ্ণই ঐশ্বৰিক মহিমা প্ৰকাশ কৰি মৃত গোপবালকসকলৰ ওপৰত ‘অমৃত দৃষ্টি’ প্ৰদানেৰে পুনৰ জীৱন্ত কৰি তোলে -

“..... হা হা হামাৰ ভকতক এছন অৱস্থা বুলি সে ভকতবৎসল গোপাল বহুত খেদ কয় কহ , অমৃত দৃষ্টি নিৰেখি ততকাল জীয়াঅল।”

(কালিকাদমন, সম্পাদনা-গোলকেশ্বৰ গোস্বামী, পৃষ্ঠা- ৬)

কৃষ্ণ যে ঐশ্বৰিক শক্তি সম্পন্ন, তেওঁ যে ভক্তপ্ৰাণা সেয়া বালকসৰৰ মুখেৰে প্ৰকাশ পাইছে-

“আহে স্বামী, ওহি বিষপানী পিএ পাণে মৰল। হামি তোহাক প্ৰাসাদে পুনৰ্বাৰ উপজল। তোহাৰি চৰণসেৱক মহিমা কি কহব স্বামী।” (কালিয় দমন, সম্পাদনা, গোলকেশ্বৰ গোস্বামী, পৃষ্ঠা -৬)

কৃষ্ণ জগতৰ স্বামী। তেওঁ দুষ্টক দমন কৰিবলৈ তেওঁ বিভিন্ন অৱতাৰ ধাৰণ কৰি পৃথিৱীলৈ আহে। সেয়ে কৃষ্ণই কালিনাগক এশিকনি দিবলৈ থিৰ কৰি কঁকালত হালধীয়া কাপোৰ বান্ধি কদম গছত উঠি হুদত জাঁপ দিয়ে। হুদৰ পানীত কৃষ্ণই নানা জলক্ৰীড়া কৰিবলৈ ধৰে। কৃষ্ণৰ ভৰত হুদৰ পানী ফেনে- ফুটকাৰে উথলি উঠিল। তাকে দেখি কৃষ্ণক আক্ৰমণ কৰিবলৈ কালিনাগে খেদি আহি কৃষ্ণক মেৰিয়াই লৈ দংশন কৰিলে। কালিনাগৰ দংশনত কৃষ্ণ অচেতন হ’ল। সেই সময়তে গোকুলত নানান অপায় অমংগলে দেখা দিলে। কৃষ্ণ জগতৰে স্বামী, কৃষ্ণৰ বিপদত প্ৰকৃতিৰ যেন অশান্ত হৈ উঠিছেঃ

“তদন্তৰ গোকুলত নানা বিমঙ্গল মিলল। ঘন ঘন ভূমিকম্প যাই, নিৰ্ঘাত পড়ে, ঘৰে ঘৰে ফেৰুৱা আৰাৱ কৰে, আনাবাত্ৰ বৃক্ষসৰ উভড়ি পৰে, স্ত্ৰীক দক্ষিণ পুৰুষৰ বাম ফন্দে।” (কালিয়দমন, সম্পাদনা-গোলকেশ্বৰ গোস্বামী, পৃষ্ঠা- ৯)

কৃষ্ণৰ বিপদৰ বাৰ্তা পাইনন্দ-যশোদা, বলোৰাম সহিতে সমগ্ৰ গোকুলবাসী কালিহুদত উপস্থিত হ’ল। কালিনাগৰ বন্ধনত কৃষ্ণক অচেতন অৱস্থাত দেখি সকলোৱে বিলাপ জুৰিছে। নন্দ-যশোদাই শোকত ভাগি পৰি হুদতে জাপ দিবলৈ উদ্যত হ’ল যদিও কৃষ্ণৰ বুজনিত শান্ত হ’ল। বলোৰাম এনে পৰিৱেশত বিচলিত হোৱা নাই; কাৰণ বলোৰামে কৃষ্ণৰ ঐশ্বৰিক শক্তি সম্পৰ্কে জ্ঞাত। সাধাৰণতে কৃষ্ণ আৰু বলোৰাম একেলগে গৰু চৰাবলৈ বনলৈ যায়। সিদিনা বলোৰাম লগত নাই। কৃষ্ণই কালিহুদত যাব বুলি বলোৰামে আগতেই জানে।

ঐশ্বৰিক মহিমাৰ অধিকাৰী শ্ৰীকৃষ্ণই কালি নাগক দমন কৰাৰ কৃতিত্ব অকলেই ল'ব বিচাৰে, সেয়াও বলোৰামে জানে। সেইবাবে হুদৰ পাৰত শোকত আতুৰ হোৱা সকলোকে নিৰ্ভয় দিছে বলোৰামে -

“আহে পিতৃ-মাতৃ , গোপ-গোপীসৰ, কি কৰিতে চাৰ। বহ বহ কিছো
চিন্তা নাহি। তুহুসব কিছো জানত্ৰ নাহি। ওহি দুষ্ট সম্পৰ্ক দণ্ড কৰিএ এথা
হন্তে খেদাআ শ্ৰীকৃষ্ণ ক্ষণ আৱৰ। তোহোসৰ কৌতুক দেখহ, বৈঠি বহ।”
(কালিয়দমন, সম্পাদনা- গোলকেশ্বৰ গোস্বামী, পৃষ্ঠা-১৪)

বলোৰামৰ এনে প্ৰবোধবাণীত কৃষ্ণৰ অপৰাজেয় ৰূপৰ কথা কৈছে।

শ্ৰীকৃষ্ণই প্ৰৱল পৰাক্ৰমেৰে কালিনাগক কঠোৰ ভাৱে দমন কৰি নিজৰ পৰম পুৰুষত্ব প্ৰদৰ্শন কৰিছে। কালিনাগে কৃষ্ণৰ ভৰ সহিব নোৱাৰি মৃতপ্ৰায় অৱস্থা হৈ অচেতন হৈ পৰিছে। কালিনাগৰ এনে অৱস্থা দেখি নাগপত্নী সকলে কৃষ্ণৰ ওচৰলৈ আহি স্বামীৰ প্ৰাণ ভিক্ষা কৰি কৃষ্ণক স্তুতি কৰিবলৈ ধৰিলে -

“হে পৰম ঈশ্বৰ, তোহাৰি পদ প্ৰহাৰে, স্বামী মৰি যাই। ওঁহি দুৰ্জনে নাজানি
দংশল। ইহাক দোষ বাৰেক মৰষ গোহাঞি। তোহাৰি আগু ক্ষুদ্ৰ পতঙ্গ।।
তাহেক মাৰি কোন যশ সাধব। দেখো স্বামীক ধাতু প্ৰাণ ৰহে নাহি। যত
লাগে মানে শাস্তি পাৱল। হে পৰম ঈশ্বৰ শ্ৰীকৃষ্ণ অব কৃপা কৰ, হামাক
অনাথ কৰিবি নাহি। তোহাৰ আগু আঞ্চেল পাতি পতি দান মাগোঁ।”
(কালিয়দমন, সম্পাদনা- গোলকেশ্বৰ গোস্বামী, পৃষ্ঠা- ১৮)

নাগপত্নীৰ কাতৰ আহ্বানত কৃষ্ণই কালিনাগক মৃত্যুদণ্ড নিদি সেই হুদ এৰি ৰমনক দ্বীপলৈ যাবলৈ আদেশ দিলে। ৰমনক দ্বীপত গৰুড়ে যাতে আক্ৰমণ কৰিব নোৱাৰে তাৰ বাবে কালিনাগৰ মূৰত কৃষ্ণৰ নৃত্যকৰাৰ সময়ত বৈ যোৱা পদচিহ্নৰ কথা কৈ নিশ্চয়তা প্ৰদান কৰিলে। কৃষ্ণক এনেধৰণৰ কালিনাগক কৰা দমন কাৰ্যত ঐশ্বৰিকত্ব প্ৰকাশ পাইছে।

কালিদমন ঘটনাৰ লগত বনাগ্নি পান কাৰ্যতো কৃষ্ণৰ ঐশ্বৰিকত্ব প্ৰকাশ পাইছে। সেইদিনা অন্ধকাৰ নামি অহাত ৰাতিটো থাকিবলৈ থিৰ কৰি নিদ্ৰাত মগ্ন হয়। সেই সময়তে বনজুইয়ে সকলোকে আগুৰি ধৰে। সকলোৱে ভয়তে চিঞৰ বাখৰ কৰি কৃষ্ণৰ শৰণাপন্ন হয় -

“ত্ৰাহি ত্ৰাহি হেৰ প্ৰাণ নাৰায়ণ হৰি ঐ বাপ
শৰণে পশিলো।

বনবহি দহে নৰহে জীৱন
আবেসে নাশিলো।”

(কালিয়দমন, সম্পাদনা-গোলকেশ্বৰ গোস্বামী, পৃষ্ঠা- ২৪)

ভক্তপ্ৰাণ কৃষ্ণই ভয়াৰ্ত সকলোকে নিৰ্ভয়ে থাকিবলৈ দি বনাগ্নি নিজ মুখেৰে পান

কৰি সকলোকে ৰক্ষা কৰে। কৃষ্ণই বনাগ্নি পান কৰি সান্ত্ব্য বিপদৰ পৰা সকলোকে ৰক্ষা কৰাত ব্ৰজবাসীয়ে কৃষ্ণ যেন সাধাৰণ মানুহ নহয় তাক মানি লৈ তেওঁৰ ঐশ্বৰিক মহিমা সম্পৰ্কে বখানিবলৈ ধৰিলে -

“আহে ভাইসৰ, দেখো দেখো, ওহিনন্দ নন্দন মানুহ নোহে। প্ৰচণ্ড বহিষ্কৃততকালে মুখে পান কয়ল। ওহি কি মনুষ্যক কাম, অঃ জানল, সে পৰম পুৰুষ পুৰুষোত্তম, সনাতন নাৰায়ণ। সে ভূমিক ভাৰ হৰণ নিমিত্তে অৱতাৰ হয়ে থিক। ইহাত কিছো শঙ্কা নাহি। অঃ হামাক ভাগ্যক মহিমা কি কহব। ওহি জগতক গুৰু নাৰায়ণ সহিত আমাৰ সঙ্গ ভেল। হামু নিস্তৰল।”
(কালিয়দমন, সম্পদনা-গোলকেশ্বৰ গোস্বামী, পৃষ্ঠা- ২৬)

৩.০০ উপসংহাৰঃ

‘কালিয়দমন’ নাটকত নাট্যকাৰে কৃষ্ণ চৰিত্ৰটোত প্ৰথমৰ পৰা শেষলৈকে এগৰাকী মনুষ্য হিচাপে উপস্থাপন কৰাৰ বিপৰীতে ঐশ্বৰিকতা সম্পন্ন চৰিত্ৰ হিচাপেহে গুৰুত্ব দিছে। নাটকখনৰ আৰম্ভণি শ্লোকৰ পৰা নাটৰ মুক্তিমংগল ভটিমালৈকে সকলোতে শ্ৰীকৃষ্ণৰ অৱতাৰী ৰূপৰ কথাই নাট্যকাৰে তুলি ধৰিছে। নাট্যকাহিনী আকৰ্ষণীয় কৰি তোলাৰ লগতে কৃষ্ণ যেন অৱতাৰী পুৰুষ সেয়া প্ৰকাশৰ বাবে ঘটনাকার্যত কৃষ্ণৰ মাজেৰে ঐশ্বৰিকতা প্ৰকাশ কৰিছে। সেয়া যিয়ে নহলেও যে কৃষ্ণ যে ভক্তপ্ৰাণা, ‘ভক্তৰ অধীন ভগৱান’ হিচাপে প্ৰমাণ দিবলৈ কালিনাগক দমন আৰু ভক্তৰ আত্মনাত বনাগ্নি পান কৰি ভক্তৰ জীৱন ৰক্ষা কৰিছে। কৃষ্ণ কাৰ্যৰ জৰিয়তে জগতৰে মূল যে কৃষ্ণ বা বিষুও তাকে দেখুওৱা হৈছে আৰু তাৰ মাজেৰে ‘ভক্তিবস’ৰ প্ৰকাশ ঘটিছে।

প্ৰসংগটোকা :

১। শৰ্মা, পৰেশ নাথ : অংকীয়া নাট ; পৃষ্ঠা - ২৯।

২। হাজৰিকা পদ্ম আৰু প্ৰণৱ বৰুৱা : অসমীয়া বৈষ্ণৱ সাহিত্য বিচাৰ আৰু বিশ্লেষণ;
পৃষ্ঠা - ১৪১।

সহায়ক গ্ৰন্থপঞ্জী :

মুখ্য উৎস :

গোস্বামী, গোলকেশ্বৰ (সম্পাঃ)। মহাপুৰুষ শ্ৰীশ্ৰীশঙ্কৰদেৱ বিৰচিত কালিয়দমন নাট।

দ্বিতীয় প্ৰকাশ। গুৱাহাটী : বীণা লাইব্ৰেৰী, ১৯৯১। মুদ্ৰিত।

দত্ত, দিলীপ কুমাৰ (সম্পাঃ)। শঙ্কৰদেৱৰ কালিয়দমন নাট। প্ৰথম সংস্কৰণ। ডিব্ৰুগড় :

বাণী মন্দিৰ, ১৯৮৬। মুদ্ৰিত।

গৌণ উৎস :

পাঠক, ৰমেশ। নাটক আৰু নাটক। দ্বিতীয় প্ৰকাশ। গুৱাহাটীঃ অশোক বুক ষ্টল, ২০০৯।
মুদ্ৰিত।

ভট্টাচাৰ্য্য, হৰিচন্দ্ৰ। অসমীয়া নাট্য সাহিত্যৰ জিলঙনি। প্ৰথম প্ৰকাশ। গুৱাহাটীঃ লয়াৰ্ছ বুক
ষ্টল, ২০১৬। মুদ্ৰিত।

শৰ্মা, নবীন চন্দ্ৰ। মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱ। প্ৰথম সংস্কৰণ। গুৱাহাটীঃ বনলতা, ২০১৪।
মুদ্ৰিত।

শৰ্মা, কুসুম চন্দ্ৰ। বৈষ্ণৱ ভক্তিবাদ শঙ্কৰদেৱ আৰু মাধৱদেৱৰ সাহিত্য-আলোচনা। প্ৰথম
প্ৰকাশ। নলবাৰী : শ্ৰীমতী কামেশ্বৰী দেৱী “হেমন্তিকা” জাপাৰকুছি, ২০০৪।
মুদ্ৰিত।

শৰ্মা, সত্যেন্দ্ৰনাথ। অসমীয়া সাহিত্যৰ সমীক্ষাত্মক ইতিবৃত্ত। দশম সংস্কৰণ। গুৱাহাটীঃ
সৌমাৰ প্ৰকাশ, ২০১১। মুদ্ৰিত।

শৰ্মা, পৰেশ নাথ। অংকীয়া নাট। প্ৰথম জয়া প্ৰকাশন সংস্কৰণ। গুৱাহাটীঃ জয়া প্ৰকাশন,
১৯৯৯। মুদ্ৰিত।

হাজৰিকা, পদ্ম আৰু প্ৰণৱ বৰুৱা। অসমীয়া বৈষ্ণৱ সাহিত্য বিচাৰ আৰু বিশ্লেষণ। প্ৰথম
প্ৰকাশ। গুৱাহাটীঃ কস্তুৰী প্ৰকাশন, ২০১৪। মুদ্ৰিত।

ৰাভা সমাজত প্ৰচলিত নৃত্য-গীত : এক চমু আলোকপাত

ড° প্ৰণীত মহন্ত

সহকাৰী অধ্যাপিকা, অসমীয়া বিভাগ
বিকালী মহাবিদ্যালয়, ধূপধৰা

সংক্ষিপ্তসাৰ :

ভাৰতৰ উত্তৰ পূবত অৱস্থিত অসম বিভিন্ন জাতি- জনজাতিৰ মিলনভূমি। অসমৰ পাহাৰে ভৈয়ামে বসবাস কৰি থকা জনজাতীয় সমাজতো অনেক কৃষ্টি-সংস্কৃতি তথা পূজা-পাৰ্বনৰ প্ৰচলন আছে। ইতিহাসে ঢুকি নোপোৱা কালৰে পৰা লোকবিশ্বাসৰ ওপৰত ভিত্তি কৰিয়ে অনেক কৃষ্টি তথা পূজা-পাৰ্বনসমূহৰ প্ৰচলন হৈ আছে আৰু এইবোৰৰ সৈতে গীত-নৃত্য জড়িত হৈ আছে। সমাজ পাতি বাস কৰিবলৈ লোৱাৰ সময়ৰ পৰাই মানুহে কিছুমান ৰীতি-নীতিৰে সমাজ পৰিচালনা কৰি আহিছে। ইতিহাসে ঢুকি নোপোৱা দিনৰে পৰা ভিন ভিন জনগোষ্ঠীৰ লোকসকলৰ নিচিনা ৰাভা জনজাতিৰ লোকেও সমাজ ব্যৱস্থা আৰু ৰীতি-নীতিৰে বাস কৰি আহিছে। অসমৰ সমাজ-সংস্কৃতিৰ বৰঘৰ শূৱনি কৰা জনজাতিসমূহৰ ভিতৰত ৰাভা জনজাতি অন্যতম। ৰাভা জনজাতিৰ বিভিন্ন ফৈদৰ লোক অসমত বসতি কৰি আছে। ৰাভা জনজাতিৰ স্বকীয় ভাষা-সংস্কৃতি, ৰীতি-নীতি, আচাৰ-অনুষ্ঠান, লোকবিশ্বাস, লোককৃষ্টি, লোককলা আদিৰে অতিবাহিত কৰা জীৱন পৰিক্ৰমা অতি বৈচিত্ৰময়। ৰাভা সকল ৰংদানি, মায়তাৰি, দাখৰি, হানা, পাতি,টোটলা,মদাহী, কোচা আদি কৰি কেইবাটাও ফৈদত বিভক্ত। আমাৰ এই গৱেষণা পত্ৰখন “ৰাভা সমাজত প্ৰচলিত নৃত্য-গীতঃ এক চমু আলোকপাত” শীৰ্ষ নামেৰে ৰাভা সমাজত দূৰ অতীতৰ পৰা প্ৰচলন হৈ থকা ফাৰকাস্তি, হামজাৰ আৰু গিৰকায় গীত-নৃত্যৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিবলৈ প্ৰয়াস কৰা হৈছে। আলোচনা পত্ৰখন প্ৰস্তুত কৰোতে

বিভিন্ন গ্ৰন্থ, স্মৃতিগ্ৰন্থ, আলোচনীআদিৰ সহায় লোৱা হ'ব। প্ৰস্তাৱিত বিষয়টি বৰ্ণনামূলক আৰু বিশ্লেষণাত্মক পদ্ধতিৰে আলোচনা কৰিবলৈ প্ৰয়াস কৰা হ'ব।

সূচক শব্দঃ ৰাভা জনজাতি, লোকগীত-নৃত্য, ফাৰকাস্তি, হামজাৰ, গিৰিকায়।

পাতনিঃ

ভাৰতৰ উত্তৰ পূৱত অৱস্থিত অসম বিভিন্ন জাতি- জনজাতিৰ মিলনভূমি। অসমৰ পাহাৰে ভৈয়ামে বসবাস কৰি থকা জনজাতীয় সমাজতো অনেক কৃষ্টি-সংস্কৃতি তথা পূজা-পাৰ্বনৰ প্ৰচলন আছে। ইতিহাসে ঢুকি নোপোৱা কালৰে পৰা লোকবিশ্বাসৰ ওপৰত ভিত্তি কৰিয়ে অনেক কৃষ্টি তথা পূজা-পাৰ্বনসমূহৰ প্ৰচলন হৈ আছে আৰু এইবোৰৰ সৈতে গীত-নৃত্য জড়িত হৈ আছে। সমাজ পাতি বাস কৰিবলৈ লোৱাৰ সময়ৰ পৰাই মানুহে কিছুমান ৰীতি-নীতিৰে সমাজ পৰিচালনা কৰি আহিছে। ইতিহাসে ঢুকি নোপোৱা দিনৰে পৰা ভিন্ন ভিন্ন জনগোষ্ঠীৰ লোকসকলৰ নিচিনা ৰাভা জনজাতিৰ লোকেও সমাজ ব্যৱস্থা আৰু ৰীতি-নীতিৰে বাস কৰি আহিছে। অসমৰ সমাজ-সংস্কৃতিৰ বৰষৰ শুৱনি কৰা জনজাতিসমূহৰ ভিতৰত ৰাভা জনজাতি অন্যতম। ৰাভা জনজাতিৰ বিভিন্ন ফৈদৰ লোক অসমত বসতি কৰি আছে। ৰাভা জনজাতিৰ স্বকীয় ভাষা-সংস্কৃতি, ৰীতি-নীতি, আচাৰ-অনুষ্ঠান, লোকবিশ্বাস, লোককৃষ্টি, লোককলা আদিৰে অতিবাহিত কৰা জীৱন পৰিক্ৰমা অতি বৈচিত্ৰময়। ৰাভা সকল ৰংদানি, মায়তাৰি, দাছৰি, হানা, পাতি, টোটলা, মদাহী, কোচা আদি কৰি কেইবাটাও ফৈদত বিভক্ত। আমাৰ এই গৱেষণা পত্ৰখন “ ৰাভা সমাজত প্ৰচলিত নৃত্য-গীতঃ এক চমু আলোকপাত ” শীৰ্ষ নামেৰে ৰাভা সমাজত দূৰ অতীতৰ পৰা প্ৰচলন হৈ থকা ফাৰকাস্তি, হামজাৰ আৰু গিৰিকায় গীত-নৃত্যৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিবলৈ প্ৰয়াস কৰা হৈছে। আলোচনা পত্ৰখন প্ৰস্তুত কৰোঁতে বিভিন্ন গ্ৰন্থ, স্মৃতিগ্ৰন্থ, আলোচনীআদি সহায় লোৱা হৈছে। প্ৰস্তাৱিত বিষয়টি বৰ্ণনামূলক আৰু বিশ্লেষণাত্মক পদ্ধতিৰে আলোচনা কৰা হৈছে।

অধ্যয়নৰ উদ্দেশ্যঃ

ৰাভা সমাজত লোকবিশ্বাসৰ আধাৰত পৰম্পৰাগতভাৱে প্ৰচলন হৈ অহা ফাৰকাস্তি, হামজাৰ আৰু গিৰিকায় গীত-নৃত্য সম্পৰ্কে বৰ্তমানলৈ গৱেষণা তথা প্ৰণালীবদ্ধ অধ্যয়ন হোৱা দৃষ্টিগোচৰ হোৱা নাই। সেয়েহে অসংৰক্ষিত অৱস্থাত থকা গীত-নৃত্যৰ বিষয়ে সমল সংগ্ৰহ কৰি অধ্যয়নৰ জৰিয়তে প্ৰণালীবদ্ধকৰণ কৰি অধিক গতিশীল আৰু বিদ্বান সমাজক অৱগত কৰোৱাই এই অধ্যয়নৰ মূল উদ্দেশ্য। আশা কৰা হৈছে আমাৰ এই অধ্যয়নে ভৱিষ্যতে গৱেষকসকলকো গৱেষণাৰ পাতনি মেলিবলৈ উৎসাহ যোগাব।

অধ্যয়নৰ পদ্ধতিঃ

প্ৰস্তাৱিত আলোচনা পত্ৰখন প্ৰস্তুত কৰোঁতে প্ৰধানকৈ মুখ্য আৰু গৌণ উৎসৰ

পৰা তথ্য সংগ্ৰহ কৰা হৈছে। গৱেষণাৰ বিষয়ৰ সৈতে জড়িত বিভিন্ন গ্ৰন্থ, প্ৰবন্ধ আৰু আলোচনীৰ পৰা সমল সংগ্ৰহ কৰি বৰ্ণনাত্মক পদ্ধতিৰে আলোচনা পত্ৰখন প্ৰস্তুত কৰা হৈছে।

অধ্যয়নৰ ক্ষেত্ৰ আৰু পৰিসৰ :

আমাৰ এই অধ্যয়নত ৰাভা সমাজত প্ৰচলিত ফাৰকাস্তি, হামজাৰ আৰু গিৰকায় গীত-নৃত্যৰ বিষয়ে সম্যক ধাৰণা দিয়াৰ প্ৰয়াস কৰা হৈছে। আমাৰ অধ্যয়নৰ ক্ষেত্ৰ গোৱালপাৰা জিলাতে সীমাবদ্ধ ৰখা হৈছে।

আলোচনা :

ৰাভা জনগোষ্ঠীৰ পৰিচয় :

অসমৰ সমাজ-সংস্কৃতিৰ বৰষাৰ শূৱনি কৰা জনজাতিসমূহৰ ভিতৰত ৰাভা জনজাতি অন্যতম। ৰাভা জনজাতিৰ বিভিন্ন ফৈদৰ লোক অসমত বসতি কৰি আছে। ৰাভা জনজাতিৰ স্বকীয় ভাষা, ৰীতি-নীতি, আচাৰ-অনুষ্ঠান, লোকবিশ্বাস, লোককৃষ্টি, লোককলা আদিৰে অতিবাহিত কৰা জীৱন পৰিক্ৰমা অতি বৈচিত্ৰময়। ৰাভাসকলৰ পৰিচয়, প্ৰৱজন তথা বৰ্তমান অৱস্থিতি সম্পৰ্কে বিভিন্ন পণ্ডিতৰ ভিন্ন মত থকা দেখা যায়। E.T. Delton নে ‘Descriptive Ethnology of Bengal’ নামৰ গ্ৰন্থখনত উল্লেখ কৰা মতে— “ৰাভা জনগোষ্ঠীৰ লোকসকল নৃ-গোষ্ঠীৰ ফালৰ পৰা মংগোলীয় গোষ্ঠীৰ লোক আৰু ভাষাতাত্ত্বিক দৃষ্টিভংগীৰে মূলতঃ চীন-তিব্বতীয় ভাষা-গোষ্ঠীৰ তিব্বতবৰ্মী ঠালৰ লোক” (E.T. Delton, 1872)। ৰাভা ভাষা সাহিত্যৰ কাণ্ডাৰী ৰাজেন ৰাভাই ‘ৰাভা জনজাতি’ নামৰ গ্ৰন্থখনত ৰাভা জনজাতিৰ পৰিচয় এনেদৰে দিছে— “ভাৰতৰ সংবিধানত ৰাভা এটা জনজাতি হিচাপে স্বীকৃত। ৰাভা জাতিৰ মানুহ অসম, মেঘালয় আৰু পশ্চিমবংগৰ বিভিন্ন ভৌগোলিক পৰিৱেশত অধ্যুষিত হৈ আছে। ১৯০৩ চনত প্ৰকাশিত Linguistics Survey of India - Vol. III, Pt. II-ত (Grierson-ৰ) সন্নিবিষ্ট মানচিত্ৰখনতো বৰ্তমান গাৰোপাহাৰ জিলাৰ ‘ফুলবাৰী’ৰ পৰা দক্ষিণ কামৰূপৰ ‘ৰাণী’ নামৰ ঠাইলৈকে গাৰোপাহাৰ আৰু খাচীয়া পাহাৰ জিলাৰ উত্তৰ সীমান্তৱৰ্তী কিছু অঞ্চলক সামৰি এই সুবিস্তৃত অঞ্চল ৰাভা মানুহৰ বাসভূমি হিচাপে সেউজীয়া ৰঙেৰে চিহ্নিত হৈ আছে” (ৰাভা, ৰাজেন : ২০০৮)। লোকসংস্কৃতিবিদ উপেন ৰাভা হাকাচামে ‘ৰাভা সমাজ আৰু সংস্কৃতি’ নামৰ গ্ৰন্থখনত ৰাভাসকলৰ পৰিচয় এনেদৰে দিছে— “ৰাভা ভাৰতীয় সংবিধানৰ অষ্টম অনুসূচীত অন্তৰ্ভুক্ত অন্যতম জনজাতি। ইণ্ডো-মংগোলীয়দ নৃগোষ্ঠীৰ তিব্বত-বৰ্মীয় ভাষা-ভাষী ৰাভাসকল নামনি অসমৰ জিলা কেউখনত আৰু মেঘালয়ৰ পূব আৰু পশ্চিম গাৰো পাহাৰ জিলাত কেন্দ্ৰীভূত হৈ আছে যদিও অসমৰ পাহাৰী জিলা দুখনত, অবিভক্ত শিৱসাগৰ, লক্ষীমপুৰ, দৰং আৰু পশ্চিমবংগৰ কোচবিহাৰ আৰু জলপাইগুৰি জিলাতো ছেগা-

চোৰোকা কৈ বসবাস কৰি আছে” (ৰাভা, হাকচম উপেন : ২০১০) নৃতাত্ত্বিক ভূৰন মোহন দাসৰ মতে— “নিজস্ব ঐতিহ্য, কৃষ্টি, বৈশিষ্ট্য, বিশ্বাস, আখ্যান-উপাখ্যানেৰে পৰিপুষ্ট ৰাভাবোৰ এটা পৃথক জনজাতি” (দাস, ভূৰন মোহন : ২০০৮)।

ৰাভা জনজাতি লোকগীত আৰু লোকনৃত্যত অতি চহকী। আদিতে তেওঁলোকৰ সকলোৰে নৃত্য-গীতবোৰ হয়তো একে আছিল। কালক্ৰমত বিভিন্ন সামাজিক আৰু ধৰ্মীয় ৰাতিনীতিৰ প্ৰভাৱত প্ৰভাৱিত হৈ বৰ্তমান ৰংদানি, মায়তাৰি আৰু কোচাৰ বাহিৰে অন্য শাখাবোৰে প্ৰাচীন গীত-নৃত্যবোৰ প্ৰায় হেৰুৱাই পেলাইছে। ৰাভা সমাজত লোকবিশ্বাসৰ আধাৰত পৰম্পৰাগতভাৱে প্ৰচলন হৈ অহা ফাৰকাস্তি, হামজাৰ আৰু গিৰকায় আদি গীত-নৃত্য ৰংদানি, মায়তাৰি আৰু কোচা ৰাভা সমাজত প্ৰচলন হৈ আহিছে।

ফাৰকাস্তি :

ৰাভাসকলৰ মৃতকৰ শ্ৰাদ্ধ কৃত্যৰ নামেই ফাৰকাস্তি। ফাৰকাস্তি হৈছে সাধাৰণতঃ শ্ৰাদ্ধ অনুষ্ঠান। পূৰ্বতে এই অনুষ্ঠান ৰাভাসকলে সামূহিকভাৱে উদ্‌যাপন কৰিছিল। ৰাভাসকলৰ মাজত প্ৰবাদ আছে যে আদিতে এই জনজাতিৰ মানুহে নিজক, পৰিয়ালক তথা সমাজখনৰ লগতে অঞ্চলৰ বসতিস্থান ৰক্ষা কৰিবলৈ অহিন দলীয় শত্ৰুসকলৰ লগত সদায় যুঁজ-বাগৰ কৰিবলগীয়া হৈছিল। এনেকৈ বহুতো লোকে প্ৰাণ হেৰুৱাব লগাত পৰিছিল, যাৰ ফলত জীয়াই থকাসকলে মৃতসকলৰ আত্মাৰ সদগতিৰ বাবে ব্যক্তিগতভাৱে পৰিয়ালত শ্ৰাদ্ধ-ক্ৰিয়া নকৰি সমূহীয়াভাৱেহে শ্ৰাদ্ধ-ক্ৰিয়া কৰিছিল। এই সমূহীয়াভাৱে কৰা অনুষ্ঠানটিৰ নামেই হ’ল ৰাভাসকলৰ ফাৰকাস্তি অনুষ্ঠান। বৰ্তমান ফাৰকাস্তি নৃত্য ৰাভা কৃষ্টি দলসমূহে মঞ্চত পৰিৱেশন কৰে। মঞ্চত পৰিৱেশনৰ সময়ত সুৰ আৰু বাদ্যৰ লগে লগে এজন পৰম্পৰাগত সাজ পিন্ধা ৰাভা ডেকাই ম’হৰ শিঙৰ দীঘল শিঙা এটি বজাই আগবাঢ়ি গৈ আঁঠু লয়। লগে লগে নৃত্য কৰিবলৈ সাজু হৈ থকা দলটো দুটা ভাগত বিভক্ত হৈ হাতত ঢাল-তৰোৱাল ইষ্টদেৱতাক প্ৰাৰ্থনা জনাই সুৰ আৰু বাদ্যৰ তালে তালে নাচিবলৈ আৰম্ভ কৰে। এই ফাৰকাস্তি অনুষ্ঠানত অতীত সৌৰৱৰণৰ বাবে কৰা নৃত্যৰ নামেই হ’ল ‘ফাৰকাস্তি’ নৃত্য। এই নৃত্য শ্ৰদ্ধা নৃত্য ৰূপে আজিও বিদ্যমান। কোনো মৃতকৰ শ্ৰাদ্ধৰ দিনা তেওঁ পৰিয়ালৰ লোকে যি ইনাই-বিনাই বিলাপ কৰে সেই বিলাপ-বিননিৰ আধাৰত সৃষ্টি হৈছে লোকগীত ফাৰকাস্তিৰ আৰু এই গীত-পদবোৰৰ চাম্ফুয ৰূপেই হৈছে ফাৰকাস্তি নৃত্য। ডেকা-গাভৰু উভয়ে এই নৃত্যত অংশ লয়। ডেকা-গাভৰুসকলে হাতত ঢাল-তৰোৱাল লৈ বীৰবস প্ৰকাশক নৃত্যভংগী প্ৰদৰ্শন কৰি নৃত্য কৰে। এই নৃত্য পৰিৱেশনত ‘কাণ্টুকুৰী’, কাঢ়াবাহী, খাম, কাঁহ, শিঙা আদি বাদ্যযন্ত্ৰ সংগত কৰা হয়। গীতৰ তাল ৰাখিবৰ বাবে স্থানীয়বাৰে প্ৰস্তুত কৰা ‘মাখেলেংকা থোকা’ নামৰ বাদ্যযন্ত্ৰটো ব্যৱহাৰ কৰে। এই নৃত্য চলি থকা সময়ত বাদ্যবাদকসকল একে ঠাইতে থিয় হৈ থাকে। তেওঁলোক নৃত্য কৰা ঠাইৰ

মাজলৈ সোমাই নাহে। তেওঁলোকে নৃত্য শেষ নোহোৱালৈকে বাদ্য-বাজনা বজাই থাকে।

এনেকৈ গোটে নিশাটো তেওঁলোকে নাচি নাচিয়ে কটায়। ফাৰকাস্তি অনুষ্ঠানত কৰা নৃত্যৰ লগত গোৱা গীতবোৰত অতীতকালৰ অৰ্থপূৰ্ণ সংগতি থকা দেখা যায়। তলত ‘ফাৰকাস্তি’ অনুষ্ঠানত গোৱা এটা গীত দিয়াত প্ৰয়াস কৰা হ’ল—

মানচেলংকা আনা আনা
ছলুক পুছুক খাৰা
ছিঙদাদা বিছি টোৱা
নাংছে ফামানা
অ ভাই মানছেলংকা
নাংছে ফামানা।

ভাবার্থঃ

এ মাছৰোকা আমাৰ ককাইটিৰ আত্মা ক’ত আছে তুমি জানা।

‘ফাৰকাস্তি’ নৃত্যৰ গীতঃ

অ আয়া বাবা চিমে
খাপেতা খাপেতা নাঙো চুনকিয়া
থন থিমা জাংছাৰে নাঙো নুচ্ছাবান
ৰিবাৰে ৰিবা হাদাম থাৰায়তা
নাঙি মুঙো মুচুঙে মায়াচোক জৰায়তা।

গীতৰ ভাবার্থঃ

তুমি আমাক এৰি গুচি গলা সাঁচা। কিন্তু তোমাক মনত পৰি হিয়া থানবান হ’ব খোজে। নিজৰ কান্দোনক বাধা দি ৰাখিব পৰা নাই। ফাৰকাস্তি নৃত্য-গীত প্ৰধান এটা অনুষ্ঠান। ইয়াৰ এটি বিশেষ বিশেষত্ব হ’ল ইয়াত উপস্থিত থকা প্ৰতিজনেই নৃত্য-গীতত অংশ গ্ৰহণ কৰাটো। স্বামীহাৰা তিৰোতাই নৃত্য-গীত কৰা অবাস্তব, অকল্পনীয়, যদিও ৰাভা জনজাতিৰ মহিলাই শোকৰ বোজা পাতলাবলৈ ফাৰকাস্তিত নিজ স্বামীৰ শ্ৰাদ্ধ হ’লেও নৃত্যগীত কৰিবই লাগিব। এই অনুষ্ঠানৰ সৈতে ৰাভাসকলৰ সমাজ-জীৱন সাঙোৰ খাই আছে। ইয়াৰ যোগেদি ৰাভা জনগোষ্ঠীৰ সামাজিক জীৱনৰ অনেক কথা ফুটি ওলায়।

হামজাৰ নৃত্যঃ

ৰাভাসকল মূলতঃ কৃষিজীৱি। পূৰ্বতে ৰাভাসকলে বুম খেতিৰ পদ্ধতিৰে কৃষি কাৰ্য কৰিছিল। আজিও এই পদ্ধতিৰে কৃষি কাৰ্য কোনো কোনো অঞ্চলৰ ৰাভালোকে চলাই আহিছে। সেয়ে ৰাভাসকলৰ মাজত আজিও বুম খেতিৰ পৰম্পৰা আছে বুলি ক’ব পাৰি। ‘হামজাৰ’ মানে হ’ল বুম খেতিৰ লোকপৰম্পৰা। ৰাভা ভাষাত ‘হা’ শব্দৰ অৰ্থ হৈছে

‘মাটি’ আৰু ‘মাজাৰ’ শব্দৰ অৰ্থ হৈছে ‘মাজত’ অৰ্থাৎ পাহাৰৰ এটলীয়া বন-জংঘলৰ মাজত ওখ ভূমি খণ্ডত থকা মাটিডৰা। সেয়ে ‘হা-মাজাৰ’ৰ পৰা ‘হামজাৰ’ হোৱা বুলি কোৱা হয়। হাবিতলীয়া ওখ ঠাইৰ মাজত বন চিকুনাই খেতি কৰা পদ্ধতিটোক আজিও কৃষিজীৱি ৰাভাসকলে হামজাৰ বোলে। ৰাভা সমাজত খেতিৰ প্ৰাৰম্ভণিতে সমাজত এক পৰম্পৰাগত লোকউৎসৱ অনুষ্ঠিত হয়। এই সাময়িক লোক উৎসৱত পৰিৱেশন কৰা লোক নৃত্যই হৈছে হামজাৰ নৃত্য। ‘হামজাৰ নৃত্য’ ডেকা-গাভৰুৱে পৰিৱেশন কৰে। এই নৃত্যৰ সময়ত ডেকা-গাভৰুৱে হাতত দা-কুঠাৰ আৰু খন্তি লৈ নৃত্য কৰে। বৰ্তমান এই নৃত্য মঞ্চত প্ৰদৰ্শন কৰা দেখা যায়। পূৰ্বতে বুম খেতি কৰাৰ সময়ত ৰাভা পুৰুষ মহিলা উভয়ে দা, কুঠাৰ, খন্তি আদি হাতে হাতে লৈ সহযোগিতাবে কৃষিকৰ্মত আত্মনিয়োগ কৰিছিল। পৰিশ্ৰমৰ অন্তত ভাগৰ পলুৱাবলৈ পুৰুষ মহিলাসকলে মনৰ উলাহত ঢাক বা খামৰ ছেওত, ব্ৰাংচিৰ সুৰত, দাইদিৰ লয়ত যি ভংগীমাৰে নৃত্য কৰিছিল, সেয়াই ৰাভাসকলৰ হামজাৰ নৃত্য। বৰ্তমান ৰাভাসকলৰ উৎসৱ-পাৰ্বণসমূহত ‘হামজাৰ নৃত্য’ ডেকা-গাভৰুৱে দলীয়ভাৱে মঞ্চত পৰিৱেশন কৰা দেখা যায়। হামজাৰ নৃত্যৰ এটা জনপ্ৰিয় গীত তলত দিয়া হ’ল—

“ৰিবা ৰিবা ৰিবা ফুই ৰিবা
চাকায় ছোঙি দ্যিম্‌দাকায় ৰিবা।
হাৰুইনা হাচুনা তাচি বাকৈং ৰায়না
চাকায়ান হামজাৰ বোনা।।
হাবা হাচু বোনা চিমে
পান বিৰিখ টানা চিমে
খৰে বাখু ৰায় মেন
বাংকা কদাল ৰায়মেন হামজাৰ প্ৰঙা।”

ভাৰ্থ :

আহা, আহা, গাঁওখনৰ আমি সকলোৱে দা, কুঠাৰ লৈ পাহাৰত হামজাৰ (হাবি-বন চাফা কৰি লোৱা) কৰিবলৈ যাওঁ। আহা, হাবি-বন কাটি বুম খেতিৰ বাবে মাটিখিনি চাফা কৰি উলিয়াও।

গিৰ্‌কায় নৃত্য-গীত :

ব’হাগ মাহ প্ৰতি অসমীয়াৰ জাতীয় জীৱনত প্ৰাণ স্পন্দন তোলা মাহ। এই মাহতে অসমৰ ভিন্ন জাতি-জনগোষ্ঠীয়ে জাতীয় জীৱন প্ৰতিষ্ঠা কৰাৰ সংকল্প লয়। এই মাহ ৰং-ৰূপেৰে ভৰপূৰ মাহ। এই মাহতে জাতি-জনজাতিয়ে উদযাপন কৰে স্বকীয় পদ্ধতিৰে নতুনক আকোৱালি লোৱা বিভিন্ন উৎসৱ-পাৰ্বণ। এই মাহতে প্ৰতি অসমীয়াই

পালন কৰে অতি চেনেহৰ ৰঙালী বিহু, ৰাভাই পালন কৰে বায়খু। অসমত অতীতৰ পৰাই ব'হাগ মাহত নৃত্য-গীত কৰি গৃহস্থৰ চোতালে চোতালে গৈ মাগি ফুৰা পৰম্পৰাগত নিয়ম প্ৰচলিত হৈ আছে। অসমৰ অন্যান্য জাতি-জনগোষ্ঠীৰ মাজত থকাৰ দৰে ৰাভাসকলৰ মাজতো এনে প্ৰথাৰ প্ৰচলন আছে। ৰাভা যুৱকসকলেও ব'হাগ মাহৰ বিহুত তাহানিৰ পৰা দেং চুং চুং নৃত্য কৰে। এনেদৰে ব'হাগ মাহৰ বিহুত যুৱকসকলে মাগি ফুৰা নৃত্যই হৈছে বৰ্তমানৰ ৰাভাসকলৰ গিৰকায় নৃত্য। বৰ্তমান এই নৃত্যক মঞ্চত পৰিৱেশনৰ উপযোগী কৰি তুলিছে। এই নৃত্য-গীত গাঁৱৰ গৃহস্থৰ ঘৰে ঘৰে গৈ পৰিৱেশন কৰা হয়। এই নৃত্য কৰাৰ বিনিময়ত গৃহস্থই দলটিক টকা-পইচা মাননি হিচাপে দিয়ে। কোনোবা পৰিয়ালৰ লোক ওলাই নাহি ঘৰৰ ভিতৰতে থাকে তেতিয়া দলটিয়ে গীতৰ মাধ্যমেৰেই গৃহস্থক ওলাই আহিবলৈ কয় আৰু তেওঁলোকক যি পাৰে টকা-পইচা দি বিদায় দিবলৈ পৰামৰ্শ দিয়ে। বিহুত মাগি ফুৰাতো যে এটা ঐতিহ্য আৰু এই ঐতিহ্য ৰক্ষা কৰিবলৈ মনত পেলাই দিয়ে। শেষত ধান নতুবা টকা যিয়েই নিদিয়ক তাকেই লয়। গিৰকায় গীত-নৃত্য প্ৰধান অনুষ্ঠান। এই গীত-নৃত্য দলীয়ভাৱে পৰিৱেশন কৰে। ই পুৰুষকেন্দ্ৰিক অনুষ্ঠান।

গিৰকায় নৃত্যৰ গীত :

গিৰকায় ৰাখু মায় ৰাখু
 চিঙা ৰাখু চিঙা ৰাখু
 গিৰকায় ৰাখু টাকা ৰাখু
 চিঙা ৰাখু চিঙা ৰাখু
 যা টোৱা উৱন ৰাখু
 চিঙা ৰাখু চিঙা ৰাখু।
 হেই হেই হেই হেই-
 চা নিং থাম।

ভাৱাৰ্থ:

আমি মাগিবলৈ আহিছো। আমাক দান-দক্ষিণা কৰা। ধান বা টকা দি আমাক বিদায় দিয়া।

বিছুৱানি ৰাদাংছে গিৰকায় নামেতা
 যা টোৱা ৰাখুদং উৱন ৰাঙোৱা
 মান্দায়- নেমেন নেমোৱা। ৯

ভাৱাৰ্থ:

ব'হাগ বিহুৰ নিমিঙেহে আমি মাগিবলৈ আহিছো। ঘৰত যি আছে তাকেই দিব

পাৰা। এনেদৰে সহজ-সৰল প্ৰাণৰ ৰাভা ডেকা ল'ৰাবোৰে ঘৰে ঘৰে মাগি ফুৰি গিৰিকায় নৃত্য পৰিৱেশন কৰি জাতীয় পৰম্পৰা-কৃষ্টি ৰক্ষা কৰি আহিছে। অতীত কালৰ পৰাই ৰাভাসকলৰ গিৰিকায় নৃত্য পৰম্পৰাগত লোকনৃত্য হিচাপে সীমিত পৰিসৰত প্ৰচলন হৈ আছে।

সামৰণিঃ

এনেদৰে দেখা যায় যে ৰাভাসকলৰ কৃষ্টি-সংস্কৃতিৰ প্ৰভাৱ সমাজ জীৱনত সুদুপ্ৰসাৰী। এইবোৰ হৈছে ৰাভাসকলৰ পূৰ্বপুৰুষৰ প্ৰাণৰ স্পন্দন আৰু অতীতৰ সমাজখনৰ স্বচ্ছ দাপোন। প্ৰযুক্তিবিদ্যাৰ উন্নতিয়ে সমাজ জীৱনলৈ পৰিৱৰ্তন অনাৰ লগে লগে লোকসংস্কৃতিৰ উপাদান সমূহতো পৰিৱৰ্তনৰ আঁচোৰ লাগিছে। যুগৰ পৰিৱৰ্তন তথা বিশ্বায়নৰ প্ৰভাৱৰ বাবে মানুহৰ ৰুচি-অভিৰুচিৰো পৰিৱৰ্তন ঘটিবলৈ ধৰিলে। ফলস্বৰূপে এনেবোৰ পৰিৱেশ্যকলা অৱহেলিত হ'ব ধৰিছে। কিন্তু সময়ৰ আঁচোৰত জাতীয় আবেগ, মুখৰ মাত, প্ৰাণৰ স্পন্দন শেষ হৈ যাবলৈ দিয়াটো উচিত নহয়। নৱপ্ৰজন্ম এই ক্ষেত্ৰত বিশেষ সচেতন হৈ সময় থাকোতে এই লোকসংস্কৃতিৰ উপাদানসমূহ পুনৰুদ্ধাৰ কৰি সংৰক্ষণৰ ব্যৱস্থা কৰাৰ লগতে এইবোৰৰ চৰ্চা কৰিব অব্যাহত ৰাখিব লাগিব। তেতিয়াহে জাতীয় ঐতিহ্য ৰক্ষা হ'ব।

পাদটীকাঃ

E.T. Delton : Descriptive Ethnology of Bengal , 1872, p. 87

ৰাভা, ৰাজেন : ৰাভা জনজাতি, ২০০৮, পৃ. ১১

ৰাভা, হাকামম উপেন : ৰাভা সমাজ আৰু সংস্কৃতি, ২০১০, পৃ. ১৩

ৰাভা, দাস, ভূৱন মোহন : ৰাভা (প্ৰবন্ধ), প্ৰমোদ চন্দ্ৰ ভট্টাচাৰ্য(সম্পাদ), ২০০৮, পৃ. ১৩১

গ্ৰন্থপঞ্জীঃ

প্ৰমোদ চন্দ্ৰ ভট্টাচাৰ্য(সম্পাদ)ঃ অসমৰ জনজাতি, ২০০৮

তাৰা, ৰাভা, বিশ্বনাথঃ ৰাভা লোকসংস্কৃতিৰ ৰূপৰেখা, ২০০৮

লেখাৰু, জিতুকুমাৰঃ অসমৰ লোক উৎসৱ আৰু লোকসংস্কৃতি, প্ৰথম প্ৰকাশ, ২০০৮

ৰাভা, ৰাজেন : ৰাভা জনজাতি, ২০০৮

ৰাভা, মুকুলঃ লোকসংস্কৃতিৰ সুবাস বিচাৰি, ১৯৯৫

ৰাভা, হাকামম উপেন : ৰাভা সমাজ আৰু সংস্কৃতি, ২০১০

ৰাজবংশী, পৰমানন্দ (সম্পাদ) : অসমৰ জনজাতি আৰু সংস্কৃতি, অসম সাহিত্য সভা,

২০১১

শৰ্মা, নবীন চন্দ্ৰ : ভাৰতৰ উত্তৰ পূৰ্বাঞ্চলৰ লোকসংস্কৃতি, দ্বিতীয় প্ৰকাশ, ২০০৩

শৰ্মা, নবীন চন্দ্ৰ : বসন্ত উৎসৱ আৰু অসমৰ বিভিন্ন জনগোষ্ঠীৰ লোকনৃত্য, প্ৰথম প্ৰকাশ,
১৯৯৩

শৰ্মা, জয়কান্তঃ অসমীয়া জনজাতি সকলৰ ধৰ্মীয় আচাৰ সংস্কৃতি, প্ৰথম প্ৰকাশ, ২০১১

E.T. Delton : Descriptive Ethnology of Bengal , 1872

জ্যোতিপ্ৰসাদৰ ‘ৰূপালীম’ নাটকৰ চৰিত্ৰ চিত্ৰণ-এটি আলোচনা

ড° তৰুলতা ডেকা
সহকাৰী অধ্যাপিকা, অসমীয়া বিভাগ
গোৰেশ্বৰ মহাবিদ্যালয়

সংক্ষিপ্তসাৰ :

জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালা আছিল জীৱন আৰু জনতাৰ শিল্পী। কবিতা আৰু গানৰ সমান্তৰালকৈ তেওঁ নাট্য ৰচনাও কৰিছিল আৰু নাট্যকাৰ হিচাপেও সমাদৃত হৈছিল। মননশীল উপস্থাপন, বিষয়বস্তুৰ ভিন্নতা আৰু চৰিত্ৰ চিত্ৰণৰ বৈচিত্ৰতাৰ বাবে তেওঁৰ নাটকসমূহ এতিয়াও জনপ্ৰিয় আৰু সমাদৃত হৈ আছে।

‘ৰূপালীম’ জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালাৰ এখন উল্লেখযোগ্য নাটক। চৰিত্ৰ হৈছে নাটকৰ এটা অবিচ্ছেদ্য অংগ। নাটকত কাহিনীৰ সমানে চৰিত্ৰৰো গুৰুত্ব আছে। চৰিত্ৰ সৃষ্টিৰ প্ৰতি সচেতন হৈ নাটক ৰচনা কৰা নাট্যকাৰ সকলৰ ভিতৰত জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালা অন্যতম। তেওঁৰ নাটকসমূহ মূলতঃ চৰিত্ৰ প্ৰধান। নাটকৰ কাহিনীতকৈ চৰিত্ৰৰ বৈচিত্ৰৰ ওপৰতহে তেওঁ অধিক গুৰুত্ব দিছিল। তেখেতৰ ‘ৰূপালীম’ নাটকখনত সৰু-বৰ অনেক চৰিত্ৰ ৰূপায়িত হৈছে। এই চৰিত্ৰসমূহৰ ভিতৰত ৰূপালীম, ইতিভেন, মায়াব, মণিমুগ্ধ, জুনাফা, ৰেণথিয়াং, ৰুক্মী ৰজা আদি চৰিত্ৰ অন্যতম। এই চৰিত্ৰসমূহৰ মাজেৰে তিনি শ্ৰেণীৰ মানুহৰ চৰিত্ৰ প্ৰকাশ পাইছে। এটা হ’ল সহজ-সৰল দুৰ্বল শ্ৰেণীৰ মানুহৰ চৰিত্ৰ- য’ত আছে মায়াব, জুনাফা আৰু ৰূপালীম। দ্বিতীয় শ্ৰেণীত পৰে ভোগ-বিলাসত মতলীয়া শাসকীয় শ্ৰেণী- য’ত আছে ৰুক্মী ৰজা, ৰেণথিয়াং আৰু মণিমুগ্ধ।

আনটো শ্ৰেণীত আছে- ইতিভেন। আমাৰ প্ৰৱন্ধটিত এই চৰিত্ৰসমূহৰ বিষয়ে এটি আলোচনা দাঙি ধৰিবলৈ প্ৰয়াস কৰা হৈছে।

বীজ শব্দ : ৰূপালীম, চৰিত্ৰ-চিত্ৰণ, ইতিভেন, মণিমুগ্ধ, মায়াব’।

০.০০ অৱতৰণিকা :

জ্যোতিপ্ৰসাদ (১৯০৩-১৯৫১) আধুনিক অসমৰ শ্ৰেষ্ঠতম প্ৰতিভাসকলৰ অন্যতম। বৃহত্তৰ অসম আৰু অসমীয়া জাতি গঢ়াৰ তেওঁ এজন অনন্য পুৰোধ। জ্যোতিপ্ৰসাদে জীৱনত একমাত্ৰ ৰূপ অথবা সৌন্দৰ্যৰেই অন্বেষণ কৰিছিল। মানুহ আৰু সমাজক সুন্দৰ ৰূপত দেখিবলৈ পোৱাটোৱেই আছিল তেওঁৰ জীৱনৰ সাধনা আৰু এই সাধনাৰে ফলশ্ৰুতি তেওঁৰ শিল্পকৰ্মসমূহ। আন নালাগে, তেওঁৰ নাটক কেইখনৰ অলপ ভিতৰলৈ সোমাই চালেই বুজিব পৰা যাব যে তাৰ প্ৰতিখনৰে অন্তৰালত আছে মানুহক সুন্দৰ, সংস্কৃতিবান কৰি তোলাৰ আন্তৰিকতাপূৰ্ণ আগ্ৰহ। জ্যোতিপ্ৰসাদে বিশ্বাস কৰিছিল যে সজ্ঞানেই হওঁক বা অজ্ঞানেই হওঁক প্ৰতিজন মানুহেই শিল্পী, পৃথিৱীখন শিল্পীৰ ঘৰ, শিল্পীৰ সাংস্কৃতিক সম্পদৰ প্ৰদৰ্শনী। মানুহৰ ভিতৰত শিল্পসত্তাটোক পূৰ্ণ ৰূপত জগাই তুলি মানৱ মনৰ উৎকৰ্ষ সাধন কৰাই শিল্পীৰ ধৰ্ম। ইয়াৰ বাবেই শিল্পীয়ে সৌন্দৰ্যৰ সাধনা কৰে। তেওঁৰ মতে, মানুহৰ বাহিৰ-ভিতৰ উভয়তে এই সৌন্দৰ্যৰ প্ৰয়োগেই সংস্কৃতি।^১

সংস্কৃতিৰ প্ৰতীক জ্যোতিপ্ৰসাদ নিজে এটা বহুমুখী অনুষ্ঠানৰ দৰে। তেওঁৰ দখল যে কেৱল গীত ৰচনা কৰা, সুৰ দিয়াতে সীমাবদ্ধ আছিল এনে নহয়, তেওঁ একেধাৰে কবি, নাট্যকাৰ, অভিনেতা, চলচিত্ৰ নিৰ্মাতা আৰু বিপ্লৱী মনীষা। জ্যোতিপ্ৰসাদৰ সৃষ্টিশীল প্ৰতিভাৰ পূৰ্ণ স্বাক্ষৰ হ’ল তেখেতৰ নাটকসমূহ। ‘শোণিত কুঁৱৰী’ (১৯২৫), ‘কাৰেঙৰ লিগিৰী’ (১৯৩৭), ‘ৰূপালীম’ (১৯৩৬), ‘নিমাতী কইনা’, ‘সোণপখিলী’, ‘লভিতা’, ‘খনিকৰ’ জ্যোতিপ্ৰসাদৰ যুগজয়ী সৃষ্টি। ‘সোণপখিলী’, ‘কনকলতা’ আৰু ‘সুন্দৰ কোঁৱৰ’ এই তিনিখন তেখেতৰ অসম্পূৰ্ণ নাটক। জ্যোতিপ্ৰসাদে প্ৰকৃততে নাট্যশিল্পীৰূপে প্ৰত্যেকখন নাটকতেই বিশেষ বিশেষ বৈশিষ্ট্য ফুটাই তুলিবলৈ সক্ষম হৈছে।^২

১.০০ জ্যোতিপ্ৰসাদৰ নাটক ‘ৰূপালীম’ :

জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালাৰ ‘ৰূপালীম’ অসমীয়া নাট্য সাহিত্যৰ এক অনুপম সৃষ্টি। চৰিত্ৰ সৃষ্টি, পৰিস্থিতি পৰিকল্পনা ইত্যাদিৰ ক্ষেত্ৰত নাটকখনিৰ স্বকীয় বৈশিষ্ট্য অনস্বীকাৰ্য। পাশৰিক আচৰণ আৰু সাংস্কৃতিক মন এই দুয়োটা উপাদান মানুহৰ গাতেই থাকে। ৰূপান্তৰৰ মাজেদি পশুশক্তিৰ অধিকাৰী মানুহেই এদিন সংস্কৃতিবান সুন্দৰ পুৰুষতো যে পৰিণত হ’ব পাৰে তাৰেই উজ্জ্বল নিদৰ্শন ‘ৰূপালীম’। স্বীকাৰ কৰিব লাগিব,

জ্যোতিপ্ৰসাদে ৰূপান্তৰৰ মাজেদি জগত ধুনীয়া কৰাৰ যি সপোন তেওঁৰ শিল্পী মনত জাগ্ৰত হৈছিল, তাক তেওঁ প্ৰথমে এই ‘ৰূপালীম’ৰ দ্বাৰাই প্ৰমাণিত কৰি থৈ গৈছে।^{১০} তেতিয়াৰ পৰা পঁইত্ৰিছ বছৰ বয়সৰ ভিতৰত ৰচিত এই নাটক খনত জ্যোতিপ্ৰসাদৰ ৰমন্যাসিক দৃষ্টিভঙ্গীও ফুটি ওলাইছে। নাটকখন সাতোটা অংকত বিভক্ত কৰা হৈছে। প্ৰথম অংকৰ পৰা সপ্তম অংকৰ যৱনিকালৈকে এই নাটকখনত প্ৰৱাহিত হৈ সুন্দৰ আৰু অসুন্দৰৰ সংগ্ৰাম। অৰ্থাৎ সংস্কৃতি আৰু দুষ্কৃতিৰ মাজত সংঘটিত হোৱা অবিৰাম সংঘাত আৰু অন্তৰ্দ্বন্দ্বৰ চিত্ৰ নাটকখনিত জ্যোতিপ্ৰসাদে সুন্দৰভাৱে অংকন কৰিছে।

‘ৰূপালীম’ জ্যোতিপ্ৰসাদৰ তৃতীয় নাটক। এই নাটকৰ কাহিনী বস্তুত কোনো ধৰণৰ জটিলতা নাই। অসমৰ পূব প্ৰান্তৰ ৰুক্মী জাতিৰ এহাল ডেকা-গাভৰু মায়াব’ আৰু ৰূপালীমৰ প্ৰেমক লৈয়েই নাটকৰ কাহিনীবস্তু আৰম্ভ হৈছে। মায়াব’ আৰু ৰূপালীমৰ এই প্ৰেমে অৱশ্যে পূৰ্ণতা নাপালে। প্ৰান্ত দেশৰ অধিপতি মণিমুগ্ধই হঠাৎ আৰ্হিভাৰ হৈ মায়াব’ৰ বুকুৰ পৰা ৰূপালীমক কাঢ়ি লৈ যায় তাৰ কাৰেঙ শূৱনি কৰিবলৈ। দুৰ্বলচেতীয়া ৰুক্মী ৰজাৰ অৱহেলা দেখি ৰজাৰ ভনীয়েক ইতিভেনেই ৰূপালীমক উদ্ধাৰ কৰি ৰুক্মী জাতিৰ মান ৰাখিবলৈ মণিমুগ্ধৰ ৰাজ্য আক্ৰমণ কৰে যদিও তায়ো সৈন্য-সামন্তসহ মণিমুগ্ধৰ হাতত বন্দী হয়। পিছত নিজৰ দেহদান কৰাৰ প্ৰতিশ্ৰুতিৰে ৰূপালীমে অৱশ্যে মণিমুগ্ধৰ হাতৰ পৰা ইতিভেন সহিতে দেশৰ সমস্ত মানুহক মুক্তি দিয়ে আৰু নিজেও কাপুৰুষ মণিমুগ্ধক সৰলতা আৰু পবিত্ৰতাৰ দ্বাৰা মানুহ কৰি কাৰেঙৰ পৰা নিষ্পাপভাৱে মুক্তি লাভ কৰে। কিন্তু ৰুক্মী ৰাজ্যলৈ ঘূৰি অহাত মণিমুগ্ধৰ বাগদত্তা ইতিভেনেই অসতী বুলি কাড়বিদ্ধ কৰাই ৰূপালীমক পুৰি মাৰে। ৰূপালীমৰ এই মৃত্যুৰেই নাটকখনৰো পৰিসমাপ্তি ঘটে।^{১১}

২.০০ ‘ৰূপালীম’ নাটকৰ চৰিত্ৰ চিত্ৰণ :

‘ৰূপালীম’ নাটকৰ ঘটনা, চৰিত্ৰ, মানুহ, সকলো মনেৰে গঢ়া অৰ্থাৎ কাল্পনিক। এই নাটকখনৰ চৰিত্ৰবোৰত কোনো নিৰ্দিষ্ট আদৰ্শৰ বিপৰীতে এক সানমিহলি অভিব্যক্তি ফুটি উঠা দেখা যায়। জ্যোতিপ্ৰসাদে ‘ৰূপালীম’ নাটকৰ মূল পাতনিত নিজেই কৈছে যে, ইয়াত আদৰ্শ চৰিত্ৰ দাঙি ধৰাতকৈ চৰিত্ৰৰ বিচিত্ৰতাৰে দেখুৱাবলৈ প্ৰয়াস কৰা হৈছে। সেইবাবে ‘ৰূপালীম’ নাটকত কোনো চৰিত্ৰই আদৰ্শ চৰিত্ৰ হিচাপে পঢ়ুৱৈৰ দৃষ্টিত থিয় দিব পৰা নাই যদিও চৰিত্ৰৰ বিচিত্ৰতাৰ বাবে নাটখন আকৰ্ষণীয় হৈছে। ‘ৰূপালীম’ নাটকৰ বৈচিত্ৰ্যতা ফুটি উঠা চৰিত্ৰ সমূহ এনেধৰণৰ—

ৰূপালীম :

‘ৰূপালীম’ নাটৰ গুৰুত্বপূৰ্ণ নাৰী চৰিত্ৰ হৈছে ৰূপালীম। নাটকখনত ৰূপালীম হৈছে সৰলতা আৰু পবিত্ৰতাৰ প্ৰতীক। ৰুক্মী গাভৰু ৰূপালীমে গভীৰভাৱে ভাল

পায় স্বজাতিৰ ডেকা মায়াব'ক। শিশু সুলভ চপলতাৰে তেনেই আজলী ৰূপালীমে মায়াব'ই তাৰ বাঁহীটো ভালপোৱাৰ বাবে বাঁহীটোকেই তেওঁৰ প্ৰেমৰ প্ৰতিদ্বন্দ্বী বুলি ভাবি গছকি ভাঙি পেলাইছে। মায়াব'ই যেতিয়া ক'লে ৰূপালীম নাথাকিলে বাঁহীটোৱেই তাৰ ৰূপালীমৰ সোঁৱৰণি তেতিয়া ভঙা বাঁহীটো হাতত লৈ ছকছকাই কান্দি মায়াব'ক নতুন পেঁপা সাজি দিম বুলি শিশুৰ সৰলতাৰে প্ৰবোধ দিছে।^৮ মায়াব'ক তাই ইমানেই ভাল পায় যে তাৰ তুলনা নাই। তাইৰ ভাষাত, গছত যিমান ফুল আছে, নৈত যিমান পানী আছে, শূইনত যিমান বতাহ আছে, নিশাৰ আকাশত যিমান তৰা আছে^৯, সিমানেই তাই মায়াব'ক ভাল পায়। কিন্তু এই সৰল, আজলী নিষ্পাপ ছোৱালীজনীৰ সকলো সপোন চুৰমাৰ হৈ গ'ল। কাৰণ প্ৰতাপী ৰজা মণিমুগ্ধই তাইৰ ৰূপ সৌন্দৰ্যত বলীয়া হৈ বুঢ়া বাপেক জুনাফা আৰু মায়াব'ৰ বুকুৰ পৰা তাইক হৰণ কৰি নিলে। কিন্তু ৰূপালীমে মণিমুগ্ধৰ ওচৰত সেও নামানি কেৱল তাইৰ মায়াব'ৰ প্ৰতি থকা ভালপোৱাৰ কথাকেই অকপটে প্ৰকাশ কৰিছিল।^{১০} এইখিনি কথাৰ মাজত ৰূপালীমৰ মায়াব'ৰ প্ৰতি থকা ভালপোৱাৰ কথাৰ বেছি পৰিষ্কাৰ হৈ পৰিছে। নিয়ৰৰ দৰে নিৰ্মল এই মায়াব' কেন্দ্ৰিক ৰোমাণ্টিক ভাৱপ্ৰণৱ ৰূপালীম চৰিত্ৰটোৰ কিন্তু ভিন্ন ৰূপ এটা দেখা পোৱা যায় নাটৰ ষষ্ঠ অংকত। যেতিয়া দেখিলে যে তাইৰ নিজ দেশৰ আপোন মানুহবোৰ মণিমুগ্ধৰ হাতত বন্দী হৈছে তেতিয়া তাই আৰু মায়াব' কেন্দ্ৰিক ভাৱপ্ৰণৱ নাৰী হৈ থকা নাই। তেতিয়া তাই ৰুকমী ৰাজ্যৰ সকলো প্ৰজাৰ মুক্তিৰ বাবে নিজকে মণিমুগ্ধৰ ওচৰত উৎসৰ্গা কৰিবলৈ আগবাঢ়ি অহা এগৰাকী মহীয়সী। ইয়াতেই চৰিত্ৰটোৱে ব্যক্তিকেন্দ্ৰিকতাৰ পৰা উন্নীত হৈ এক সাৰ্বজনীন ৰূপ লাভ কৰিছে। ৰূপালীমৰ চৰিত্ৰৰ বিচিত্ৰতাও ইয়াতেই। অৱশ্যে ৰূপালীমৰ আত্মউৎসৰ্গাৰ মাজত স্বদেশ আৰু স্বজাতি প্ৰেমৰ ভাৱ প্ৰকাশ পাইছে।^{১১}

ইতিভেনঃ

চাৰিত্ৰিক বিচিত্ৰতাৰ প্ৰতিফলন ঘটা 'ৰূপালীম' নাটকৰ আনটো নাৰী চৰিত্ৰ হ'ল - ইতিভেন। ইতিভেন চৰিত্ৰটোৰ মাজেদি নাট্যকাৰে এহাতে যেনেদৰে উগ্ৰ স্বদেশ প্ৰেম ফুটাই তুলিছে তেনেদৰে নাৰীৰ স্বভাৱজাত ঈৰ্ষাৰ আন এক ৰূপো উদঙাই দেখুৱাইছে। ইতিভেনৰ চৰিত্ৰত বিচিত্ৰতা থাকিলেও আদৰ্শ চৰিত্ৰ হিচাপে থিয় দিব পৰা নাই। ইতিভেনে অন্যায়-অবিচাৰৰ বিৰুদ্ধে বিদ্ৰোহ ঘোষণা কৰি নিজৰ প্ৰাণকে হেয়জ্ঞান কৰি আগবাঢ়ি আহিছে। উদাত্ত কণ্ঠেৰে প্ৰজাক মৰি মৰি জীয়াই থকাৰ সলনি মূৰ দাঙি মৰিবলৈ আগবাঢ়ি আহিবলৈ আহবান জনাইছে যদিও তেওঁৰ সেই ৰূপৰ আন্তৰালত সংগোপনে লুকাই আছে আন এক স্বাভাৱিক নাৰী সুলভ ঈৰ্ষাৰ প্ৰতিশোধৰ কামনা। ইতিভেন আছিল দুৰ্বল, ভোগপ্ৰিয় ৰুকমী ৰজাৰ ভগ্নী আৰু মণিমুগ্ধৰ বাগদত্তা। মণিমুগ্ধই হৰণ

কৰি নিয়া অসহায় ৰূপালীমক উদ্ধাৰ কৰিবৰ নিমিত্তে প্ৰথম অৱস্থাত ইতিভেনে নিজৰ দুৰ্বল ককায়েকক ক্ষমতাচ্যুত কৰি নিজে ৰুক্মী প্ৰজাক নেতৃত্ব দি মণিমুগ্ধৰ ৰাজ্যত উপস্থিত হৈছিল। ইতিভেনে ৰুক্মী ৰাজ্যৰ এলেহুৱা ডেকাসকলক ধিকাৰ দি সমাজ সচেতনতা আনিবলৈ কয়- ‘ইমান দুৰ্বল হৈ, ইমান জুৰুলা হৈ, ইমান নিশকতীয়া হৈ, ইমান অমানুহ হৈ জীয়াই নেথাকিব। এই ৰাজ্যত তোমালোকৰ থাকিবৰ কোনো অধিকাৰ নাই। ৰুক্মী বুলি চিনাকী নিদিবা, ডেকা বুলি নকবা।’^৯ চৰিত্ৰটোৰ এই উদ্দীপ্ত উক্তি আৰু আচৰণৰ পৰা ইতিভেনৰ স্বদেশ প্ৰেমৰ গভীৰতা পৰিষ্কাৰকৈ ফুটি উলাইছে। কিন্তু ইতিভেনে একমাত্ৰ স্বদেশৰ মান-মৰ্যাদা ৰক্ষাৰ বাবেই মণিমুগ্ধৰ বিৰুদ্ধে যুদ্ধ ঘোষণা কৰা আৰু অৱশেষত অসতী কাৰ্যৰ দ্বাৰা ৰুক্মী নাৰীৰ গাত কলংক সনাৰ অপৰাধতে ৰূপালীমক নিষ্ঠুৰভাৱে পুৰি মাৰিলে বুলি পতিয়ন যোৱাৰ থল নাই। এই কাৰ্যৰ অন্তৰালত নিহিত হৈ আছিল ঈৰ্ষাৰ এক ভয়ানক জ্বালামুখী, যাৰ সন্মুখত ৰূপালীমৰ দৰে নিঃসহায় এগৰাকী সাধাৰণ ৰুক্মী গাভৰুৰ সমস্ত প্ৰেম, ভালপোৱাৰ লগতে শৰীৰটোও নিঃশেষ হৈ যোৱাটো আছিল একেবাৰে তুচ্ছ ঘটনা। মণিমুগ্ধৰ বাগদত্তা তথা এগৰাকী ৰাজকুঁৱৰী হৈ তেওঁ কেনেদৰে সহ্য কৰিব যে এগৰাকী সাধাৰণ নাৰীৰ ৰূপ লাৱণ্যত আকৰ্ষিত হৈ মণিমুগ্ধই তেওঁক অপমানিত কৰিছে। ইতিভেনে নিজক বান্ধি থোৱা শিকলিৰেই মণিমুগ্ধক আঘাত কৰিছে আৰু পিছমুহূৰ্ততে আকৌ মণিমুগ্ধক কোলাত লৈ মৰম কৰিছে। ঈৰ্ষা আৰু প্ৰেমৰ এক দোদুল্যমান প্ৰান্তত থিয় দি ইতিভেনে মণিমুগ্ধক প্ৰাণে মৰাৰ বাবেও উদ্যত হৈছে, মানসিক ভাৰসাম্য হেৰুৱাই পেলোৱাৰ উপক্ৰম হৈছে, নিজৰ ভাবী স্বামীক আন নাৰীৰ হাতত সমৰ্পন কৰাতকৈ স্বামীৰ মৃত্যুৱেই শ্ৰেয় বুলি বিবেচনা কৰিঃ ‘তোমাক মই এইবাৰ ৰূপালীমক লগ পোৱাৰ আগতে শেষ কৰিম’, বোলা কথাৰ মাজেদি ইতিভেনক নাট্যকাৰে অপমান, জ্বালা-যন্ত্ৰনা তথা ঈৰ্ষাৰ শীৰ্ষবিন্দুত প্ৰতিষ্ঠা কৰিছে।^{১০} অৱশেষত সকলো বিপৰ্যৰ মূল বুলি বিবেচনা কৰি অবলা ৰূপালীমকেই অসতী সজাই মৃত্যুদণ্ডেৰে দণ্ডিত কৰি জাতিৰ মান-মৰ্যাদা অক্ষুণ্ণ ৰাখি দেশবাসীৰ সন্মুখত ইতিভেনে নিজৰ ভাৱমূৰ্ত্তি উজ্জ্বল কৰি তুলি তেওঁৰ বুকুৰ মাজত জ্বলি থকা ঈৰ্ষাৰ জুইকুৰাক অতি সাৱধানতাৰে লুকুৱাই ৰখাৰ মাজেদি নাৰী মনৰ বিচিত্ৰ ভাৱৰাশিৰ সুন্দৰ প্ৰতিফলন ঘটিছে।

মায়াব’ :

‘ৰূপালীম’ নাটকৰ প্ৰধান পুৰুষৰ চৰিত্ৰৰ অন্যতম হৈছে মায়াব’। ‘মায়াব’ হৈছে ৰুক্মী ৰাজ্যৰ কুৰি বছৰীয়া এজন বলিষ্ঠ জনজাতীয় ডেকা লগতে ৰূপালীমৰ প্ৰেমিক। সি ভাল বাঁহী বজাইছিল আৰু বাঁহীৰ সুৰে সুৰে ৰূপালীমৰ প্ৰতি থকা তাৰ অন্তৰৰ গভীৰ প্ৰেমেই যেন ধ্বনিত হৈছিল। নাটকৰ প্ৰথম অংকত মায়াব’ই ৰূপালীমক বিয়া

কৰাবলৈ বুঢ়া বাপেকৰ চৰ্ত অনুসৰি বাঘৰ মূৰ কাটি আনিব পাৰে। মায়াব'ই কাটি অনা বাঘৰ মূৰটো অন্যায়ভাৱে দাবী কৰিব অহা মণিমুগ্ধৰ সেনাপতি ৰেণথিয়াঙক চকুৰ পচাৰতে ধৰাশায়ী কৰিব পাৰে। কিন্তু সেই একেজন প্ৰেমিক মায়াব'ই মণিমুগ্ধৰ কৰলৰ পৰা ৰূপালীমক উদ্ধাৰ কৰিব নোৱাৰিলে। আনকি ৰূপালীম উভতি অহাৰ পিছতো আলফুলে তাইক গ্ৰহণ কৰিব নোৱাৰিলে। একো কৰিব নোৱাৰি এজন কাপুৰুষৰ দৰে মায়াব'ই নাটকখনৰ অন্তিম দৃশ্যত নিজ চকুৰ আগতে ইতিভেনে ৰূপালীমক কাড়বিন্ধ কৰি পুৰি মৰা দৃশ্য চাই মাথোন চটফটাই থাকিল। চৰিত্ৰটোৰ বিচিত্ৰতাও ইয়াতেই ফুটি উঠিছে।

মণিমুগ্ধ :

‘ৰূপালীম’ নাটকৰ আটাইতকৈ আকৰ্ষণীয় পুৰুষ চৰিত্ৰটিয়েই হৈছে মণিমুগ্ধ। মণিমুগ্ধ তথাকথিত ৰাজকীয় মানসিকতাৰ প্ৰতিভূ। ৰূপালীমৰ দৈহিক সৌন্দৰ্যৰ প্ৰতি আকৰ্ষিত হৈ মণিমুগ্ধই বলপূৰ্বকভাৱে তাইক ৰাজকাৰেঙলৈ লৈ যায়। উদ্দেশ্যে উপভোগ কৰা। চৰিত্ৰটোৰ কাপুৰুষালী এইখিনেতে। চকুৰ আগতে ৰেণথিয়াঙৰ হতুৱাই নিদোৰী জুনাফা আৰু মায়াব'ক শাস্তি দিয়া কাৰ্যই মণিমুগ্ধক বৰবৰ আৰু দান্তিক কৰিও তুলিছে। কিন্তু মন কৰবিলগীয়া কথা, জোৰ-জুলুম কৰি ৰূপালীমক নিজ কাৰেঙলৈ নিয়াৰ পিছত বলপূৰ্বকভাৱে মণিমুগ্ধই তাইৰ সতীত্ব হৰণ কৰিব খোজা নাই। চৰিত্ৰটোৰ গাত এইখিনিৰ পৰাই সুকীয়া ব্যক্তিত্বই ধৰা দিছে। বন্ধ কোঠাত ৰূপালীমৰ আগত মণিমুগ্ধই নিজেই কৈছে: ‘তোমাক হৰণ কৰা কঠোৰতা দেখি মোক শুঙাল বিছা বুলি ভয় খাইছা? নেখাবা। সেই বিছাৰ পৰা আজি পখিলা উপজিল। এই বিছা আৰু তোমাৰ ওচৰলৈ অহা নাই। সি ধ্বংস পালে।’ সঁচা কথা ইয়াৰ পৰাই মণিমুগ্ধ চৰিত্ৰৰ উত্তৰণ ঘটিবলৈ আৰম্ভ কৰিছে।^{১১} সমাজৰ সাধাৰণ শ্ৰেণীৰ মানুহ ৰূপালীমৰ ত্যাগ আৰু সততাৰ উজ্জ্বল চৰিত্ৰৰ পোহৰত মণিমুগ্ধৰ পশুত্বৰ পৰা মানৱতালৈ উত্তৰণ ঘটিল। ইয়াতেই মণিমুগ্ধ চৰিত্ৰৰ মহত্ব ফুটি ওলাইছে। লগতে বিপৰীত ধৰ্মী গুণে মণিমুগ্ধ চৰিত্ৰৰ গাত বৈচিত্ৰতাৰ অপূৰ্ব সমাবেশ ঘটাইছে। প্ৰতিজন ব্যক্তিৰ অন্তৰতে এটা সুন্দৰ আৰু এটা পাশৰিক মন আছে। যেতিয়াই এক অসুন্দৰৰ ৰূপটো পতন ঘটে, তেতিয়াই মানুহ হৈ পৰে সৌন্দৰ্যশালী মনৰ গৰাকী।^{১২}

নাটকখনৰ আনবোৰ চৰিত্ৰ যেনে- জুনাফা, ৰুকমী ৰজা, ৰেণথিয়াঙ আদিক গতানুগতিক চৰিত্ৰ হিচাপে উপস্থাপন কৰা হৈছে। এইকেইটা চৰিত্ৰৰ গাত বিশেষ কোনো ধৰণৰ বৈচিত্ৰ্যতা ফুটি উঠা দেখা নাযায়। জুনাফাৰ মাজেৰে আৰম্ভে জ্যোতিপ্ৰসাদে এফালে দলিত জনৰ প্ৰতি থকা প্ৰীতি আৰু আনফালে সমাজ বিপ্লৱৰ বাণী প্ৰচাৰ কৰা দেখা যায়।

৩.০০ সামৰণি :

জ্যোতিপ্ৰসাদৰ অনুপম সৃষ্টি ‘ৰূপালীম’ নাটকখনত তেওঁৰ ৰমন্যাসিক দৃষ্টিভংগী ফুটি ওলাইছে। এই দৃষ্টিভংগীৰেই তেওঁ নাটকখনৰ ঘটনা-প্ৰবাহ সুন্দৰ ভাৱে গতিশীল কৰি ৰাখিছে। সংস্কৃতি আৰু দুস্কৃতিৰ মাজত সংঘটিত হোৱা অবিৰাম সংঘাত আৰু অন্তৰ্দ্বন্দ্বৰ দৃশ্যপট সুন্দৰ ভাৱে নাটকখনত অংকন কৰা হৈছে। জ্যোতিপ্ৰসাদৰ চিন্তাত জীৱন অন্বেষা কিমান গভীৰ সেয়া ৰূপালীম নাটকখনত নিখুঁতভাৱে ৰূপায়ণ কৰা হৈছে। গতিকে ক’ব পাৰি অসমীয়া নাট্য সাহিত্যৰ ভিতৰত জ্যোতিপ্ৰসাদৰ এক মহৎ আৰু মৌলিক সৃষ্টি হ’ল ‘ৰূপালীম’, তাত সন্দেহ নাই।

পাদটিকা :

- ১) শৈলেন্দ্ৰ ভৰালী : ‘আমাৰ দৃষ্টিত জ্যোতিপ্ৰসাদ’, প্ৰবন্ধ, ‘গৰীয়সী’ জানুৱাৰী ২০০৩, পৃষ্ঠা ১৫৪
- ২) দিপ্তী ফুকন পাটগিৰি : ‘মোৰ মানসত জ্যোতিপ্ৰসাদ’, প্ৰবন্ধ ‘গৰীয়সী’, জানুৱাৰী ২০০৩, পৃষ্ঠা ১৮৮
- ৩) পৰমানন্দ ৰাজবংশী (সম্পা.) : ‘অসমীয়া নাটক পৰম্পৰা আৰু পৰিৱৰ্তন’, আগষ্ট ২০০৮, পৃষ্ঠা ৮০
- ৪) পৰমানন্দ ৰাজবংশী (সম্পা.) : ‘অসমীয়া নাটক পৰম্পৰা আৰু পৰিৱৰ্তন’, আগষ্ট ২০০৮, পৃষ্ঠা ৮০-৮১
- ৫) নমিতা ডেকা আৰু লীলাৱতী শইকীয়া বৰা : ‘জ্যোতি অন্বেষণ’, জুন ২০০৩, পৃষ্ঠা ৯২
- ৬) জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালা : ‘ৰূপালীম’, ডিচেম্বৰ ২০০০, পৃষ্ঠা ৮০
- ৭) মুকুল চক্ৰৱৰ্তী (সম্পা.) : ‘ভাষা-সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ জিলিকনি’, নবেম্বৰ ২০০৩, পৃষ্ঠা ৫০
- ৮) পৰমানন্দ ৰাজবংশী (সম্পা.) : ‘অসমীয়া নাটক পৰম্পৰা আৰু পৰিৱৰ্তন’, আগষ্ট ২০০৮, পৃষ্ঠা ৮১-৮২
- ৯) জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালা : ‘ৰূপালীম’, ডিচেম্বৰ ২০০০, পৃষ্ঠা ২০
- ১০) দীপিকা চৌধুৰী : ‘জ্যোতিপ্ৰসাদৰ নাটৰ জ্যোতিৰ্ময়ী নাৰী’, প্ৰবন্ধ গৰীয়সী, জানুৱাৰী, ২০০৩, পৃষ্ঠা ২৩১
- ১১) পৰমানন্দ ৰাজবংশী (সম্পা.) : ‘অসমীয়া নাটক পৰম্পৰা আৰু পৰিৱৰ্তন’, আগষ্ট ২০০৮, পৃষ্ঠা ৮৩
- ১২) মুকুল চক্ৰৱৰ্তী (সম্পা.) : ‘ভাষা-সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ জিলিকনি’, নবেম্বৰ ২০০৩, পৃষ্ঠা ৫৪

গ্ৰন্থপঞ্জী :

আগৰৱালা, জ্যোতিপ্ৰসাদ : ৰূপালীম অসম প্ৰকাশন পৰিষদ, গুৱাহাটী, ২০০০
চন্দ্ৰৱৰ্তী, মুকুল (সম্পা.) : ভাষা-সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ জিলিকনি, গুৱাহাটী, ২০০৩
চহৰীয়া, অৰুণী মোহন (সম্পা.) : আলোকৰ যাত্ৰা, মঙলদৈ, ২০০৩
ডেকা, নমিতা আৰু শইকীয়া বৰা, লীলাৱতী (সম্পা.) : জ্যোতি অন্বেষণ, গুৱাহাটী,
২০০৩

বৰুৱা, প্ৰহ্লাদ কুমাৰ : জ্যোতি মনীষা বনলতা, গুৱাহাটী, ২০০৩
ৰাজবংশী, পৰমানন্দ (সম্পা.) : অসমীয়া নাটক পৰম্পৰা আৰু পৰিৱৰ্তন, চন্দ্ৰ প্ৰকাশ
গুৱাহাটী, ২০০৮

আলোচনী :

শইকীয়া, চন্দ্ৰপ্ৰসাদ (সম্পা.) : গৰীয়সী, দশম বছৰ, চতুৰ্থ সংখ্যা, জানুৱাৰী ২০০৩

দেশী ভাষাৰ প্ৰত্যয়, কাৰক আৰু বিভক্তি : এক ৰূপতাত্ত্বিক অধ্যয়ন

শাৰমিন আৰা ৰহমান

সহকাৰী অধ্যাপক, অসমীয়া বিভাগ

মৈৰাবাৰী কলেজ, মৰিগাওঁ

সংক্ষিপ্তসাৰ :

‘দেশী ভাষা’ অবিভক্ত গোৱালপাৰা অঞ্চলত বসবাসকাৰী ‘দেশী’ লোকসকলৰ ভাষা। অতীত কালত অবিভক্ত গোৱালপাৰা অঞ্চলটোক মান্যৰ্থত ‘দেশ’ আৰু ইয়াত থকা থলুৱা নিবাসীসকলক ধৰ্মনিৰ্বিশেষে ‘দেশী লোক’ বুলিছিল। এইসকল ‘দেশী লোক’ বা ‘দেশী মানশি’ হিন্দু ধৰ্মাৱলম্বীসকল ‘দেশী হিন্দু’ আৰু ইছলাম ধৰ্মাৱলম্বীসকল ‘দেশী মুছলমান’ বুলি পৰিচিত। ধৰ্মৰ ক্ষেত্ৰত ভিন্নতা থাকিলেও সামাজিক, সাংস্কৃতিক, ভাষিক দিশত একৰূপতা পৰিলক্ষিত হয়। যিহেতু এই অঞ্চলৰ দেশী মুছলমানসকল এই অঞ্চলৰে খিলঞ্জীয়া বাসিন্দা অৰ্থাৎ ধৰ্মান্তৰিত হৈছে মুছলমান হৈছে সেয়ে এওঁলোকৰ ভাষা, কৃষ্টিৰ সাদৃশ্যতা কোচ ৰাজবংশীসকলৰ সৈতে লক্ষ্য কৰিব পাৰি। গোৱালপৰীয়া উপভাষা অসমীয়া ভাষাৰ অন্যতম বিশেষ অংগ। মান্য অসমীয়া ভাষাৰ শ্ৰীবৃদ্ধি সাধনত গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ অৱদান সৰ্বজন জ্ঞাত। এই উপভাষাটোৱে এটা ঠাল শলকোচীয়া বা দেশী ভাষা। দেশী ভাষাৰ ভাষিক ক্ষেত্ৰত যথেষ্ট মৌলিক বৈশিষ্ট্য তথা বৈচিত্ৰ্য সততে দৃষ্টিগোচৰ হয়। ধ্বনিগত, ৰূপগত, বাক্যগত আৰু শব্দগত প্ৰত্যেকটো দিশতে মূলৰ সৈতে একে হৈও অনেক ক্ষেত্ৰত বৈসদৃশ্যতা বহন কৰিছে। আমাৰ এই অধ্যয়নত আমি শলকোচীয়া ‘দেশী’ ভাষাটোৰ ৰূপতত্ত্বৰ অন্তৰ্গত প্ৰত্যয়, কাৰক আৰু বিভক্তি সম্পৰ্কে আলোচনা কৰিবলৈ অগ্ৰসৰ হ’ম।

বীজ শব্দ : দেশী ভাষা, প্ৰত্যয়, কাৰক, বিভক্তি ৰূপতত্ত্ব।

আৰম্ভণি :

আধুনিক ভাষাবিজ্ঞানৰ প্ৰধান শাখাসমূহৰ অন্যতম হ'ল ৰূপতত্ত্ব। ইয়াত শব্দৰ আভ্যন্তৰীণ গঠন, ৰূপান্তৰ তথা শব্দ গঠনকাৰী ক্ষুদ্ৰতম অৰ্থপূৰ্ণ একক সম্পৰ্কে বিতং আলোচনা কৰা হয়। কোনো এটা ভাষাৰ বৈয়াকৰণগত সূক্ষ্মতিসূক্ষ্ম অধ্যয়নে সেই ভাষাটোক মজবুত কৰাত অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা পালন কৰে। আমাৰ আলোচ্য 'দেশী ভাষা' গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ অন্তৰ্গত শাখা এটি হৈও স্বমহিমাৰে মৌলিকত্ব দাবী কৰিবলৈ সক্ষম। অধ্যয়নৰ সীমিত পৰিসৰৰ বাবে আমি কেৱল ৰূপতত্ত্বৰ কেইটামান দিশৰ আলোচনা কৰিবলৈ লৈছোঁ।

ৰূপতত্ত্ব :

ৰূপ বা প্ৰাকৃতি (morpheme) হ'ল ৰূপতাত্ত্বিক আলোচনাৰ মূল একক। “ভাষা এটাৰ ৰূপ (morpheme), ৰূপৰ সংযোগ আৰু তেনে সংযোগৰ ফলত সৃষ্ট নতুন অৰ্থবাচক শব্দ বা পদগঠনৰ পৰ্যালোচনাই হৈছে সেই ভাষাটোৰ ৰূপতত্ত্ব।” ৰূপতত্ত্বৰ মূল আধাৰ এই প্ৰাকৃতিৰ পৰাই প্ৰাতিপাদিক বা নাম প্ৰকৃতি, ধাতু প্ৰকৃতি, অব্যয় প্ৰকৃতি পোৱা যায়। লগতে প্ৰাকৃতিৰ পৰা সৰ্গ (affix) আৰু এই সৰ্গৰ পৰা। বিভক্তি (inflectives) আৰু প্ৰত্যয় (derivatives) নিৰ্ণীত হয়। আমাৰ আলোচ্য অধ্যায়ত দেশী ভাষা আৰু ভাটীয়া ভাষাৰ কথ্যৰূপৰ ৰূপতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্যসমূহ বিতং বিশ্লেষণ আগবঢ়োৱা হ'ব।

দেশী ভাষাৰ ৰূপতত্ত্ব :

শালকোচীয়া বা দেশী কথ্য ভাষাৰূপটিৰ শব্দ সাধন আৰু ৰূপান্তৰৰ উপাদান সমূহ দুই ভাগত ভগাব পাৰি-

ক) শব্দসাধনমূলক সৰ্গ

খ) বিভক্তিমূলক সৰ্গ

শব্দসাধনমূলক সৰ্গক তিনিটা ভাগত ভগাব পাৰি-

ক) কৃৎ

খ) তদ্ধিত

গ) উপসৰ্গ

আকৌ বিভক্তিসমূহক দুটা ভাগত ভগাব পাৰি-

ক) শব্দ বিভক্তি

খ) ক্ৰিয়া বিভক্তি

গঠনমূলক প্ৰত্যয় :

ক) কৃৎ প্ৰত্যয় : দেশীভাষাত কৃৎপ্ৰত্যয়ৰ সংযোগত বিশেষ্য, ক্ৰিয়াবাচক বিশেষ্য আৰু বিশেষণ পদ গঠিত হয়।

তলৰ তেনে কেইটামান উদাহৰণ দাঙি ধৰা হ'ল-

-আঃ

কৰ্ - আ- কৰা
থ্ - আ - থওআ (থোৱা)
ঢাল্ - আ - ঢালা (বাকি দিয়া)
ঝাল্ - আ - ঝালা (জলা)
ঢাক্ - আ - ঢাকা (ঢাকি ৰখা)
জা - আ - জাওআ (যোৱা)
খা - আ - খাওআ (খোৱা)

-আও :

কৰ্ - আ- কৰা
থ্ - আ - থওআ (থোৱা)
ঢাল্ - আ - ঢালা (বাকি দিয়া)
ঝাল্ - আ - ঝালা (জলা)
ঢাক্ - আ - ঢাকা (ঢাকি ৰখা)
জা - আ - জাওআ (যোৱা)
খা - আ - খাওআ (খোৱা)

-আও :

কৰ্ - আও - কৰাও (কৰোৱা)
ধৰ্ - আ - ধৰাও (ধৰাই দিয়া)
উঠ্ - আও উঠাও (উঠাই দিয়া)
ঢেক্কা - আও - ঢেক্কাও (ঠেলি দিয়া)
চৰ্ - আও - চৰাও (চৰ মৰা)

-আনি :

ধু - আনি - ধুৱানি (ধুওৱা)
খাৱা - আনি - খাৱানি (খুওৱা)
ঘিৰ - আনি - ঘিৱানি (বেষ্টনী)
লেপ্ - আনি - লেপানি (লেপি লোৱা)

-আইয়া :

কৰ্ - আইয়া - কৰাইয়া (কৰোঁতা)
ধৰ্ - আইয়া - ধৰাইয়া (ধৰোঁতা)

দে - আইয়া - দেৱাইয়া (দিওঁতা)
শুন - আইয়া - শুনাইয়া (শুনোতা)
দেখ - আইয়া - দেখাইয়া (দেখোতা)

- আৰু :

জুৰা - আৰু - জুৱাৰু (জুৱা খেলা লোক)
ডুব - আৰু - ডুবাৰু

- ইয়া :

কৰ্ - ইয়া - কৰিয়া (কৰি)
পৰ্ - ইয়া - পৰিয়া (পঢ়ি/পৰি যোৱা)
ধৰ্ - ইয়া - ধৰিয়া (ধৰি)
লৰ্ - ইয়া - লৰিয়া (লৰচৰ কৰি)

খ) তদ্ধিত প্ৰত্যয় : দেশী ভাষাত তদ্ধিত প্ৰত্যয়ৰ সংযোগত ভিন্ন অৰ্থবাচক নতুন নতুন শব্দৰ সৃষ্টি হয়। উদাহৰণস্বৰূপে-

- আ :

হলধি - আ - হালধিয়া (হালধীয়া)
মাটি - আ - মাটিয়া (মটীয়া)
ভাটি - আ - ভাটিয়া (ভাটীয়া)

- উৰা :

মাছ - উৰা - মাছৰা (মাছমৰীয়া)
ধাৰ্ - উৰা - ধাৰ্ৱা (খানী)
গাছ্ - উৰা - গাছুৱা (গছত হোৱা/থকা)

- ইয়া :

ফল্ - ইয়া - ফুলিয়া (ফুটি উঠা)
কাল - ইয়া - কালিয়া (ক'লা)

নিৰ্দিষ্টতাৰাচক প্ৰত্যয় :

কোনো বস্তুক নিৰ্দিষ্টকৈ বুজাবলৈ বিশেষ্য বিশেষণ সৰ্বনাম আৰু সংখ্যাৰাচক শব্দৰ পিছত কিছুমান প্ৰত্যয় যুক্ত হয়। এইবোৰক নিৰ্দিষ্টতাৰাচক প্ৰত্যয় বোলা হয়। দেশী ভাষাত প্ৰাপ্ত তেনে নিৰ্দিষ্টতাৰাচক প্ৰত্যয়সমূহ এনে ধৰণৰ :

- হাতা - কলাহাতা (কল আখি)
- টা - বস্তুটা, আপেলটা
- খান - কাগজখান (কাগজখন), চান্দৰখান (চান্দৰখন)

- থিনি - ধানথিনি, ছাৰাথিনি (সৰু ল'ৰাজন/সৰু ছোৱালীজনী)
- মুঠা - শাকমুঠা, পাণমুঠা।
- কোছা - চুল/ছুলি কোছা, চাবি কোছা।
- ৰোপা - আমেৰৰোপা।
- থোপা - ফুলেৰথোপা, বাশেৰথোপা।
- টুকুৰা - মাছটুকুৰা, কাঠেৰ টুকুৰা
- লাদা - গোবৰলাদা
- বাৰী - বাগানবাৰী
- গিলা - কাউআগিলা (কাউৰীবোৰ) মান্শিগিলা (মানুহবোৰ)
- চাকা - আমেৰ চাকা, মাছেৰ চাকা (আমচকল, মাছ টুকুৰা)
- গিটি - আপিগিটি (ছোৱালীজনী)
- বাক - পখিৰবাক, বগলীৰবাক (চৰাইৰ জাক, বগলীৰ জাক)
- বেলা - শইফ্যাবেলা (সন্ধিয়া) একবেলা
- ঘৰ - মানশিঘৰ
- চিটকা - একচিটকা নুন/নিমখ (অলপমান নিমখ)
- শাজ - একশাজ (এসাজ)

অনিদিষ্টবাচক প্ৰত্যয় :

- মান/-মানা - কয়টামান (কেইটামান) খানিমানা (অলপমান)
- কয়েক - মাশকয়েক কয়েকটা মান্শি, কয়েকদিন।
- দুই এক - দুই একটা কাম, দুই একে আনিব/আইন্ব।
- চাইট্টা - দুই চাইট্টা, চাইট্টাভাত।
- খানিক - মাশখানিক, কামখানিক।
- খানি -মিনি - খানিমিনি বস্তু (অলপমান বস্তু), কামখানি - মিনি।

উপসৰ্গ :

অ :

- অ - কাম - অকাম
- অ - শুক - অশুক (অসুখ)
- অ - কৰ্মা - অকৰ্মা (কাম কৰিব নজনা)
- অ - ভদ্ৰ - অভদ্ৰ
- অ - মিল - অমিল ইত্যাদি।

প্ৰায় প্ৰতিটোৱে নঞৰ্থক অৰ্থত ব্যৱহৃত হয়।

কু :

কু - কৰ্ম - কুকৰ্ম

কু - লক্ষী - কুলক্ষী

কু - শাইত - কুশাইত (অমঙ্গলীয়া)

নঞৰ্থক অৰ্থত ব্যৱহাৰ হয়।

বে : নঞৰ্থক অৰ্থত :

বে - আইনী - বেআইনী

বে - শৰম - বেষৰম (নিলাজ)

বে - দখল - বেদখল

বে - কায়দা - বেকায়দা (বিষমভাৱে)

বে - আদৰ - বেয়াদৰ (অভদ্ৰ)

বে - শুৰা - বেগুৰা (বেসুৰীয়া)

শু- :

শু - গন্ধ - শূগন্ধ (সুগন্ধ)

শু - নাম - শূনাম (খ্যাতি)

নি- :

নি - লজ্যা - নিৰ্লজ্যা (নিলাজ)

নি - শংগ - নিশ্শংগ (নিসংগ)

নি - কৰ্মা - নিশ্কৰ্মা (কাম নজনা)

নঞৰ্থক অৰ্থত ব্যৱহৃত হয়।

কাৰক আৰু শব্দ বিভক্তি :

ৰূপতত্ত্বৰ অন্তৰ্গত এক বিশিষ্ট অংগ হ'ল কাৰক। 'বাক্যৰ অন্তৰ্গত ক্ৰিয়াপদৰ লগত অন্য নামপদৰ যি সম্বন্ধ, সেই সম্বন্ধকে কাৰক বোলা হয়।'^১ অৰ্থাৎ ক্ৰিয়াৰ লগত অস্থায়ী ঘটাবোৰেই কাৰক। আকৌ "কাৰক আৰু সম্বন্ধপদৰ 'বোধ' জনাবলৈ অথবা কাৰক আৰু সম্বন্ধপদৰ অৰ্থ প্ৰকাশ কৰিবলৈ কিছুমান সৰ্গ আছে। এই সৰ্গবোৰকে শব্দ বিভক্তি বা কাৰক বিভক্তি বোলা হয়।"^২

মান্য অসমীয়াত পোৱাৰ দৰেই শালকোচীয়া দেশী ভাষাতো ৬টা কাৰক পোৱা যায়....

১। কৰ্তা কাৰক

২। কৰ্ম কাৰক

৩। কৰণ কাৰক

৪। নিমিত্ত কাৰক

৫। অপাদান কাৰক

৬। অধিকৰণ কাৰক।

এই কথ্যৰূপটিত সম্বন্ধ কাৰক নাই। ইয়াৰ পৰিৱৰ্তে সম্বন্ধপদ আছে। সম্বন্ধ পদকে আদি কৰি দেশী ভাষাত প্ৰাপ্ত সাতোটা কাৰকৰ অৰ্থপ্ৰকাশক বিভক্তি কিন্তু চাৰিটাহে পোৱা যায়। এই বিভক্তি চাৰিটা হ'ল-

প্ৰথমা - এ, ই

দ্বিতীয়া - ক, অক

যষ্ঠী - ৰ, এৰ

সপ্তমী - ত

তৃতীয়া, চতুৰ্থী আৰু পঞ্চমী বিভক্তিৰ ব্যৱহাৰ নাই। কাৰক আৰু সম্বন্ধপদ অনুসৰি দেশীভাষাৰ বিভক্তি আৰু অনুপদবোৰৰ এখন তালিকা প্ৰস্তুত কৰা হ'ল-

কাৰক	বিভক্তি	বিভক্তিৰ চিন		অনুপদ
		স্বৰান্ত	ব্যঞ্জনান্ত	
কৰ্তা	শূণ্য বিভক্তি	- ০	- ০	
	১মা	- এ	- এ, ই	
কৰ্ম	শূণ্য বিভক্তি	- ০	- ০	
	২য়া	- ক	- অক	
কৰণ	২য়া	- ক	- অক	দিয়া, দি দাৰা
	যষ্ঠী	- ৰ	- ৰ	
নিমিত্ত	যষ্ঠী	- ৰ	- এৰ	বাদে, জইন্মে
	দ্বিতীয়া	- ক	- অক	
অপাদান	যষ্ঠী	- ৰ, - ঠে	- এৰ	থাকি, থাকিয়া
সম্বন্ধ পদ	যষ্ঠী	- ৰ	- এৰ	
অধিকৰণ	সপ্তমী	- ত	-অত	
	যষ্ঠী	- ঠে		

কৰ্তাকাৰক -

কৰ্তাকাৰকত শূণ্য বিভক্তি আৰু ১মা - এ, -ই বিভক্তি যোগ হয়। যেনে :

শূণ্য বিভক্তি - গোক ঘাশ খায়।

১মা বিভক্তি - মোহনে কামটা কছে (মোহনে কামটো কৰিছে)

কৰ্মকাৰক -

শূন্য বিভক্তি আৰু ২য়া বিভক্তিক, -অক যোগ হয়। যেনেঃ

শূন্য বিভক্তি -

মিনায়ে মাছ কাটবা/কাটিবা লাগছে (মীনাই মাছ কাটি আছে)

তুই ভাত খাইশ (তুমি ভাত খোৱা)

২য়া বিভক্তি - ক -

মাষ্টাৰে ছাত্ৰক পৰাবা লাগছে (শিক্ষকে ছাত্ৰক পঢ়াই আছে)

মুই বাইক দেখুং নাই (মই বাইদেউক দেখা নাই)

কৰণ কাৰক -

কৰণ কাৰক কৰিবলৈ কেতিয়াবা ষষ্ঠী বিভক্তি -ৰ, -এৰ যোগ দি তাৰ পিছত দাৰা, দিয়া, হাতে, অনুসৰ্গ যোগ দিয়া হয়। উদাহৰণ :

প্ৰাঞ্জলৰ দাৰা কামটা কৰাও (প্ৰাঞ্জলৰ দ্বাৰা কামটো কৰোঁৱা)

হাতুৰ দিয়া গজাল/গজালটা মাৰ (হাতুৰীৰে গজাল মাৰি দিয়া)

দ্বিতীয়াৰ -ক, -অক, বিভক্তি যুক্ত হ'লে শেষত 'দিয়া' অনুসৰ্গ যোগ হয়। উদাহৰণ :

ভইশক দিয়া টনাও (ম'হেৰে টানি)

প্ৰাঞ্জলক দিয়া কামটা কৰাও (প্ৰাঞ্জলৰ দ্বাৰা কামটো কৰোঁৱা)

আকৌ কেতিয়াবা কোনো বিভক্তি যুক্ত নহোৱাকৈ কেৱল দি, দিয়া, দাৰা অনুসৰ্গ যোগ হৈও কৰণকাৰক হয়। উদাহৰণ :

হাত দিয়া নালাৰবি (হাতেৰে নুছুবা)

দাওখান লোহাদি বানোৱা (দাখন লোৰে বনোৱা)

নিমিত্তকাৰক :

ষষ্ঠী বিভক্তি -ৰ, -এৰ যোগ কৰি তাৰ পিছত 'বাদে', 'জইন্নে' অনুসৰ্গ যোগ কৰি নিমিত্ত কাৰক কৰা হয়। উদাহৰণ :

গুপ্তিৰ জইন্নে চা বানাও (আলহীৰ কাৰণে চাহ বনোৱা)

মোৰ বাদে খুৰমা আনিশ (মোৰ কাৰণে খুৰমা আনিবা)

দ্বিতীয়া ক বিভক্তি যোগ হৈও নিমিত্ত কাৰক হয়। যেনেঃ

আমাক খাবা দিছে (আমাক খাবলৈ দিছে)

ছাৱাটাক চকলেট কিনি দিবিতো শচসৰু ল'ৰা/ছোৱালীটোক চকলেট কিনি দিবাচোন)

কেতিয়াবা বিভক্তি যুক্ত নহোৱাকৈ, কেতিয়াবা 'বুলি' শব্দ প্ৰয়োগ কৰি নিমিত্তকাৰক হয়। যেনে :

আনিল বাৰি বুলি গেল (অনিল ঘৰলৈ গ'ল)

বিভক্তিহীন ৰূপত :

দাদা গুহাটী গেছে (ককাইদেউ গুহাটীলৈ গৈছে)

জোক দেখি মোৰ খুব/বিৰাট ভয় লাগে (জোকলৈ মোৰ বৰ ভয় লাগে)

অপাদান কাৰক :

অপাদান কাৰকৰ ভাৱ প্ৰকাশ কৰিবলৈ যষ্ঠী বিভক্তি- ‘ৰ’ যোগ কৰি পিছত ‘থাকি’, ‘থাকিয়া’ অনুসৰ্গ যোগ কৰা হয়।

গাছেৰ থাকি ডাল ভাঙি পৰছে (গছৰ পৰা ডাল ভাঙি পৰিল)

শইশ্যাৰ থাকি মিঠাতেল হয় (সৰিয়হৰ পৰা মিঠাতেল হয়)

বিপদেৰ থাকিয়া কোনোমতে বাছলুং/বাছিলুং (বিপদৰ পৰা কোনোমতে ৰক্ষা পৰিলে)

উমাৰঠে পাৰা আনিলুং (সিহঁতৰ পৰা আনিলো)

সম্বন্ধ পদ :

যষ্ঠী - ‘ৰ’, - ‘এৰ’ বিভক্তি যুক্ত হৈ সম্বন্ধ পদ কৰা হয়। উদাহৰণ সহ :

এইখান মোৰ ছাইকেল (এইখন মোৰ চাইকেল)

গাছেৰ ডালত মেপ্পা আম (গছৰ ডালত বহুত আম)

অধিকৰণ কাৰক :

সপ্তমী- ‘ত’, ‘অত’ বিভক্তি যোগ হৈ অধিকৰণ কাৰক হয়। উদাহৰণ :

পানিত মাছ আছে (পানীত মাছ আছে)

প্ৰসংগটীকা :

১। শইকীয়া বৰা, লীলাৱতী : অসমীয়া ভাষাৰ ৰূপতত্ত্ব, ২০২১ পৃষ্ঠা ০০

২। প্ৰাপ্ত গ্ৰন্থ : পৃষ্ঠা- ৯১

গ্ৰন্থপঞ্জী :

শইকীয়া বৰা, লীলাৱতী : অসমীয়া ভাষাৰ ৰূপতত্ত্ব, বনলতা, ২য় সংস্কৰণ, ২০১১

অসমৰ বাৰমাহী গীতত জৈৱ-বৈচিত্ৰ্য

ড° সৰলা দাস

সহকাৰী অধ্যাপিকা, অসমীয়া বিভাগ

বাহনা মহাবিদ্যালয়, যোৰহাট

সংক্ষিপ্তসৰ :

অসমৰ লোকজীৱনৰ পৰিচায়ক লোকগীতসমূহে অসমীয়া গীতিসাহিত্যৰ ধাৰাটোক পৰিপুষ্ট কৰি তুলিছে। অসমীয়া লোকগীতৰ অন্তৰ্গত বাৰমাহী গীতসমূহে চহা জনগণৰ কাৰুণ্য প্ৰকাশক এখনি প্ৰতিচ্ছবি দাঙি ধৰে। মানৱ জীৱনৰ প্ৰমূল্যবোধক, চিন্তাধাৰাক কাব্যিক গীতিময়তাৰে প্ৰকাশ কৰি জনজীৱনৰ গতিধাৰাক আগুৱাই নিয়াৰ ক্ষেত্ৰত এই শ্ৰেণীৰ গীতৰ নিশ্চিতভাৱে প্ৰয়োজনীয়তা আছে। তাৰ সমান্তৰালভাৱে অখ্যাত তথা অজ্ঞাত গীতিকাৰে সহজ সৰল জীৱন কেন্দ্ৰীভূত কৰ্মশক্তিৰ প্ৰতিফলিত কৰাৰ লগতে অসমৰ প্ৰকৃতিজগত সম্পৰ্কেও এক সূক্ষ্ম বিচাৰ দাঙি ধৰিছে। উল্লেখ্য যে তদানীন্তন সময়তে অৰ্থাৎ যি সময়ত লিখিত সাহিত্যৰ সৃষ্টি হোৱাই নাছিল, এনেধৰণৰ প্ৰতিভা আৰু দক্ষতাই মানুহৰ বুদ্ধি আৰু সূক্ষ্ম পৰ্যবেক্ষণ শক্তিয়েই প্ৰকাশ কৰিছিল। বাৰমাহী গীতসমূহত প্ৰকৃতিৰ উপাদানৰাজিৰ উল্লেখৰ উপৰিও গীতিকাৰৰ সৃজনশীল মানসিকতাক আমি সদায় স্বীকাৰ কৰিবই লাগিব। বিজ্ঞান প্ৰযুক্তিবিদ্যাৰ ধাৰণাই চহা জনগণক সততে প্ৰভাৱিত কৰিব নোৱাৰা অথবা বিজ্ঞান প্ৰযুক্তিবিদ্যা বৰ্তমান পৰ্যায়ৰ নোহোৱা সত্ত্বেও গীতিকাৰৰ প্ৰকৃতি নিৰীক্ষণৰ অতুলনীয় দক্ষতা সদায় প্ৰশংসনীয়। এফালে জনজীৱনৰ প্ৰতিফলক প্ৰতিচ্ছবি আৰু আনফালে প্ৰকৃতিৰ গুণাগুণ সম্পৰ্কীয় ধাৰণা - এই দুটা দিশৰ সামঞ্জস্যই বাৰমাহী গীতসমূহক নিসন্দেহে এবিধ শ্ৰেষ্ঠ বৰ্ণনামূলক লোকগীতৰ শাৰীত স্থান দিবলৈ সক্ষম হৈছে।

বীজশব্দ : বাৰমাহী গীত, প্ৰকৃতি, ভাৰ্যা, জীৱন, প্ৰতিফলন, বিৰহ-বেদনা

অৱতৰণিকা :

অসমীয়া লোকগীতসমূহ হৈছে সহজ সৰল জনগণৰ সুখ-দুখ,হৰ্ষ-বিষাদ,আবেগ-অনুভূতি আদিৰ প্ৰকাশক। এই লোকগীতসমূহ একপ্ৰকাৰৰ সাহিত্যিক দৰ্পণস্বৰূপ,য'ত মানবীয় অকৃত্ৰিম নিভাঁজ চিন্তাধাৰা প্ৰতিভাত হৈ থাকে। বাৰমাহী গীতসমূহ লোকগীতৰে অন্তৰ্গত কাহিনীপ্ৰধান বৰ্ণনামূলক গীত। স্বামী ঘৰৰ পৰা বহু দূৰলৈ আতৰি গ'লে ঘৰত এৰি যোৱা ভাৰ্যাজনীৰ মানসিক স্থিতি, স্বামীবিৰহৰ বেদনা আদিক বাৰমাহী গীতৰ মাজত প্ৰকাশ কৰা হয়। ইয়াৰ উপৰিও ভাৰ্যাবিহীন স্বামীও অন্তৰত কাৰুণ্য লৈ কিদৰে দিন কটাবলগীয়া হয়,তাৰ কথাও এই শ্ৰেণীৰ গীতত পোৱা যায়। বাৰমাহী গীতত নাৰীৰ মনস্তত্ত্বৰ উপৰিও প্ৰকৃতিৰ উপাদানৰাজিৰ বৰ্ণনা দিছে। অসমৰ হাবি বনত উপলব্ধ হোৱা বিভিন্ন জীৱ-জন্তু,চৰাই-চিৰিকটি,তৰু-তৃণ আদিৰ বৰ্ণনাৰে গীতিকাৰে বাৰমাহী গীতসমূহ ৰচনা কৰিছে। বাৰমাহী গীতসমূহনাৰীৰ ভাৱ-অনুভূতি,বিৰহবিষয়কেই অকল নহয়;বৰঞ্চ প্ৰাকৃতিক চিত্ৰাৱলী তথা জৈৱ-বৈচিত্ৰ্যৰে পৰিপূৰ্ণ। স্বত্ৰব্য যে অসমত প্ৰাপ্ত বাৰমাহী গীতসমূহে এটা সময়ত নামনি অসমৰ কামৰূপ,গোৱালপাৰা আদি জিলাৰ বিভিন্ন গাঁৱে-ভূঞা বিয়পি আছিল। বাৰমাহী গীতসমূহৰ ভিতৰত বেউলা বাৰমাহী গীত,চ'ত মাহৰ পৰা আৰম্ভ হোৱা বাৰমাহী গীত,ৰাম বাৰমাহী গীত,সীতা বাৰমাহী গীত,শান্তি বাৰমাহী গীত,মধুমতীৰ গীত,দুবেলা শান্তিৰ গীত,জয়ধন বনিয়াৰ গীত,কন্যা বাৰমাহী গীত,তাৰা পটেশ্বৰী কন্যাৰ বাৰমাহী গীত আৰু বৰাক উপত্যকাত প্ৰচলিত বাৰমাসী গীত। থোৰতেই ক'ব পাৰি যে অসমীয়া বাৰমাহী গীত লোকজীৱনৰ বাস্তৱ ঘটনাৰ প্ৰতিভূ।

অধ্যয়নৰ লক্ষ্য আৰু উদ্দেশ্য :

অসমখন প্ৰাকৃতিক প্ৰাচুৰ্যৰে ভৰ-পূৰ এখন ৰাজ্য। লেখক-সাহিত্যিকসকলৰ সাহিত্যৰ প্ৰায়ভাগতেই প্ৰাকৃতিক উপাদানৰাজিয়ে স্থান লাভ কৰা পৰিলক্ষিত হয়। প্ৰকৃতিক বাদ দি কোনো মানুহেই জীৱন ধাৰণ কৰিব নোৱাৰে। দুয়োটাৰে এক পাৰস্পৰিক সম্পৰ্ক তথা সাহচৰ্য আছে। লোকসাহিত্যতো প্ৰকৃতিৰ অপূৰ্ব শোভাৰাজিৰ চিত্ৰণ ঘটাব উপৰিও জৈৱ-বৈচিত্ৰ্যৰো বৰ্ণনা কৰা দেখা যায়। আমাৰ আলোচনাত বাৰমাহী গীতত কিদৰে জৈৱ বৈচিত্ৰ্যৰ অৱতাৰণা কৰিছে তথা বিষয়বস্তুৰ লগত ৰজিতা খুৱাই গীতসমূহ ৰচনা কৰা হৈছে,তাৰ আভাস দিবলৈ বিচৰা হৈছে।

অধ্যয়নৰ পৰিসৰ :

বাৰমাহী গীতত প্ৰকৃতিৰ বৰ্ণনাই এক অনাবিল সৌন্দৰ্যৰ সৃষ্টি কৰিছে। অসমৰ প্ৰাকৃতিক পৰিৱেশ, জৈৱ বৈচিত্ৰ্যৰ বৰ্ণনাক আমাৰ অধ্যয়নত সামৰি লোৱা হৈছে।

অধ্যয়নৰ পদ্ধতি :

‘অসমৰ বাৰমাহী গীতত জৈৱ-বৈচিত্ৰ্য’ শীৰ্ষক আলোচনাটিত বিষয়বস্তুৰ বৰ্ণনা

কৰোঁতে প্ৰয়োজনীয়তাৰ খাতিৰত বৰ্ণনাত্মক আৰু বিশ্লেষণাত্মক পদ্ধতি গ্ৰহণ কৰা হৈছে।
জৈৱ বৈচিত্ৰ্য :

পৃথিৱীৰ স্থলভাগ, জলভাগ আৰু আকাশমণ্ডল সমন্বিতে বিভিন্ন প্ৰাকৃতিক পৰিৱেশত বসবাস কৰি অহা জীৱ-জন্তু, উদ্ভিদ আৰু অনুজীৱৰ প্ৰজাতিৰ মাজত থকা ভিন্নতা আৰু পৰিৱেশগত বৈচিত্ৰ্যক জৈৱ-বৈচিত্ৰ্য বুলি কোৱা হয়। অৰ্থাৎ চমুকৈ নিৰ্দিষ্ট বাসস্থানত বসবাস কৰা ভিন্ন ভিন্ন জীৱৰ বৈচিত্ৰ্যপূৰ্ণ সমষ্টিয়েই জৈৱ-বৈচিত্ৰ্য। জৈৱ বৈচিত্ৰ্য জিনীয় বৈচিত্ৰ্য, প্ৰজাতি বৈচিত্ৰ্য অথবা পৰিৱেশতন্ত্ৰৰ বৈচিত্ৰ্য হ'ব পাৰে। উল্লেখ্য যে ই পৰিস্কাৰ বায়ু, পানী, খাদ্য প্ৰচুৰ পৰিমাণে যোগান ধৰি পৰিৱেশীয় ভাৰসাম্য ৰক্ষা কৰে। অসমৰ দৰে চহকী প্ৰদেশতো নানা ধৰণৰ উদ্ভিদ, জীৱ-জন্তু আদিৰে পূৰ্ণ জৈৱ বৈচিত্ৰ্য আছে।

সাহিত্যৰ মাজতো এনেধৰণৰ জৈৱ বৈচিত্ৰ্যৰ ধাৰণা, জৈৱ বৈচিত্ৰ্যৰ উল্লেখ পোৱা যায়। সাহিত্যত জৈৱ বৈচিত্ৰ্যৰ অৱস্থিতিয়ে বিষয়বস্তু সম্পৰ্কে জ্ঞান বৰ্ধন কৰা, নন্দনতত্ত্ব আদিৰ সৃষ্টি কৰাই নহয়, সাহিত্যিক মৰ্যাদা, প্ৰতিভা আদিৰো পৰিস্ফুট কৰে। অসমীয়া সাহিত্যত কম-বেছি পৰিমাণে প্ৰকৃতিজগতৰ উল্লেখ থাকে।

বাৰমাহী গীতৰ স্বৰূপ :

অসমীয়া সাহিত্যৰ অমূল্য সম্পদ বাৰমাহী গীতসমূহে জনজীৱনৰ স্বৰূপ, জীৱন ধাৰা আদিক দাঙি ধৰিছে। বাৰমাহী গীতবোৰ প্ৰাকৃতিক পৰিৱেশৰে ৰচিত হৈছে; য'ত স্বামীয়ে কৰ্তব্যৰ তাড়নাত তিৰোতা এৰি আঁতৰলৈ যাবলগীয়া হয়, নাইবা পত্নীৰ অবিহনে বহু দিন আঁতৰত থাকিবলগীয়া হয়, তেতিয়া স্বামী বা ভাৰ্য্যাৰ বিৰহত যি অবৰ্ণনীয় অৱস্থা হয়, সেই কৰুণ বিৰহৰ কথাকেই বাৰমাহী গীতত ফুটাই তোলা হয়। এয়া অসমীয়া মানুহৰ জনজীৱনৰ বাস্তৱ ঘটনা। প্ৰিয়তমৰ বিৰহান্বিত পীড়িত বিৰহিনীৰ মৰ্মবেদনাত জৰ্জৰিত হোৱাৰ লগতে নৈসৰ্গিক বাতাবৰণৰ কথাও জড়িত আছে। (গগৈ, লোকেশ্বৰ, অসমৰ লোকসংস্কৃতি-৪, পৃ. ৫৫৪)

বাৰমাহী গীতসমূহ নামনি অসমত প্ৰচলিত। এই শ্ৰেণীৰ গীতত বিৰহ-বেদনাৰ প্ৰসংগটোৱে বেছিকৈ প্ৰাধান্য লাভ কৰিছে। বিৰহিনী তিৰোতাৰ স্বামী বিৰহৰ বাবে মনত উদ্ভৱ হোৱা তাড়নাৰ কথা, মনৰ কামভাৱৰ কথা আমি জানিব পাৰোঁ। সন্দেহ নাই যে এগৰাকী ভাৰ্য্যাৰ বাবে স্বামীতকৈ মুখ্য আন একো হ'ব নোৱাৰে। প্ৰতিটো ক্ষেত্ৰতে স্বামীৰ সহযোগিতাই নাৰীক পৰিপূৰ্ণ কৰি তোলাই নহয়, নাৰীৰ বাবে একমাত্ৰ শক্তি আৰু সাহস। নাৰীৰ মনোভাৱনা স্বামীতকৈ হয়তো আন কোনেও বুজি নাপাবও পাৰে। বাৰমাহী গীতসমূহৰ মাধ্যমেৰে বাৰটা মাহত ভাৰ্য্যাৰ অন্তৰত জন্ম হোৱা আবেগ-অনুভূতিৰ প্ৰকাশ ঘটিছে। কেতিয়াবা কেতিয়াবা কোনো স্বামীয়ে নিজৰ ভাৰ্য্যাজনীৰ অজ্ঞাতসাৰে আহি প্ৰণয় যাচি গৈছে। তদুপৰি বসন্ত কালত কুলি-কেতেকী আদি কৰি অন্যান্য চৰাই-চিৰিকটিৰ

কলৰৰ সৃষ্টি হোৱাৰ দৰে ভাৰ্যাজনীয়েও স্বামী বিবহত অন্তৰেৰে কৰুণ বিননি জুৰিছে। বাৰমাহী গীতত সেইবাবে প্ৰকৃতিৰ উপাদান আৰু মানুহৰ মনৰ এক সামঞ্জস্য বিচাৰ কৰা হয়। বাৰমাহী গীতসমূহ যিহেতু একপ্ৰকাৰৰ বৰ্ণনাপ্ৰধান কাহিনীমূলক গীত, সেইবাবে ইয়াত বিলাপ, প্ৰেম-প্ৰণয়, মনস্তত্ত্ব আদিৰ প্ৰতিফলন ঘটিছে।

বাৰমাহী গীতসমূহৰ আৰম্ভ আহাৰ বা আঘোণ মাহৰ পৰাই হোৱা পৰিলক্ষিত হয়। এই শ্ৰেণীৰ গীত বা মালিতাত বছৰৰ বাৰমাহৰ বৰ্ণনা খুব সুন্দৰকৈ দাঙি ধৰা হৈছে। বাৰমাহত ছটা ঋতু থাকে - গ্ৰীষ্ম, বৰ্ষা, শৰৎ, হেমন্ত, শীত আৰু বসন্ত। এই ছয় ঋতু অনুযায়ী প্ৰকৃতিৰ পৰিৱৰ্তনে বাৰমাহৰ গীতত গুৰুত্ব পাইছে। অসমত প্ৰচলিত বাৰমাহী গীতসমূহ মহিলা সমাজতহে প্ৰচলিত হৈ আছিল। সাম্প্ৰতিক সময়ত এই ধৰণৰ গীতসমূহ অসমত ছোৱা-চোৰোকাৰকৈহে চলি আছে। অসমৰ উপৰিও ভাৰতৰ বিভিন্ন ৰাজ্যতো বিভিন্ন ভাষাত স্বকীয় মৰ্যদাৰে এই গীতসমূহৰ প্ৰচলন হৈ আছে। 'অসমৰ বৰাক উপত্যকাত প্ৰচলিত বাৰমাহী গীতসমূহৰ ভিতৰত দুৰ্গাৰ বাৰমাসী, নিমাইৰ বাৰমাসী, কমলাৰ বাৰমাসী, শান্তিৰ বাৰমাসী আদি উল্লেখযোগ্য। বৰাক উপত্যকাৰ বাৰমাহী গীতবোৰ হাতী, মাছত, ফান্দী, ম'হ, নদী, নাও আৰু নাৱৰীয়াৰ লৈ ৰচিত। প্ৰেমিকাৰ বিবহত জীৱন লগৰীৰ মনৰ আদি ৰসাত্মক ভাৱধাৰাৰে পৰিপূৰ্ণ বাৰমাসী গীতবোৰ ৰ নান্দনিক দৃশ্য অতি সুন্দৰ।' (গগৈ, লোকেশ্বৰ, অসমৰ লোকসংস্কৃতি-৪, পৃ. ৫৫৬)

পুৰণি সংস্কৃত সাহিত্যতো বাৰমাহী গীতৰ প্ৰচলন থকাৰ উমান পোৱা যায়। মন কৰিবলগীয়া কথা যে লোকনাট্যানুষ্ঠান ওজাপালি যেনে মাৰৈ গোৱা ওজাপালি, ব্যাস ওজাপালি পদসমূহৰ মাজেৰেও বাৰমাহী গীতৰ উল্লেখ আছিল বুলি জানিব পৰা যায়।

বাৰমাহী গীতত জৈৱ-বৈচিত্ৰ্য :

বাৰমাহী গীতত প্ৰকৃতিক পৰিৱেশ, গছ-গছনি, ফল-ফুল, চৰাই-চিৰিকটি, জীৱ জন্তু, গছ-গছনি আজিয়ে স্থান পাইছে। এই আটাইবোৰ প্ৰকৃতিৰ ভিন্ন পৰিমণ্ডলত অৱস্থান কৰি আছে আৰু এনেধৰণৰ জৈৱ-বৈচিত্ৰ্যৰ উল্লেখ বাৰমাহী গীতবোৰৰ গীতি সৌন্দৰ্য যথেষ্ট বৃদ্ধি কৰিছে। এনেধৰণৰ জৈৱ বৈচিত্ৰ্যৰ চিত্ৰণে গীতসমূহৰ কাহিনীভাগ আগুৱাই লৈ যোৱাতো সহায়ক হৈছে। বাৰমাহী গীতৰ গীতিকাৰৰ তদনীন্তন সময়তেই প্ৰকৃতি পৰ্যবেক্ষণৰ কৌশল মন কৰিবলগীয়া বিশেষত্ব। জৈৱ-বৈচিত্ৰ্যৰ সহায়ত প্ৰকৃতিৰ ৰূপ, ভৱিষ্যৎ অৱস্থা আদিৰ চিস্তা-মননত গীতৰ অঞ্জাত ৰচকসকল যেন অতি পাৰদৰ্শী আছিল। বাৰমাহী গীতত নিম্নোল্লিখিত জৈৱ-বৈচিত্ৰ্যৰ বৰ্ণনা পোৱা যায় -

গছ-গছনিৰ প্ৰয়োগ -

বাৰমাহী গীতত কাহিনীভাগ বৰ্ণনা কৰোঁতে মাজে মাজে অসমৰ হাবি-বননিত উপলব্ধ বিভিন্ন গছ-গছনিৰ উল্লেখ কৰিছিল। সেই গছ-গছনিৰ ভিতৰত কদম, আম, অগৰু

চন্দন আদি। দুই-এটা বাৰমাহী গীতত দণ্ডকাৰণ্য আদিৰ গছ লতিকা, তৰু-তৃণৰ সুন্দৰ বৰ্ণনা পোৱা যায়। গীতত উল্লেখ থকা অনুসৰি যদিও সেই বনবোৰ অসমৰ বাহিৰৰ, তথাপি গছ-লতিকাবোৰ অসমৰ হাবি-বনত প্ৰাপ্ত। গীতিকাৰ যিহেতু অসমৰ আছিল, সেইহেতু অসমৰ হাবি-বনক লক্ষ্য কৰিয়েই তেওঁলোকে এই গীতসমূহ ৰচনা কৰিছিল। 'ৰাম বাৰমাহী গীত'ত কদম গছৰ উল্লেখ এনেদৰে পোৱা যায় -

‘মাঘৰ মাহত ৰাম দিগম্বৰ বাস।

শীতল কদম তলে কাটিলা প্ৰাস।।’ (অ. লো., পৃ. ৫৫৯)

ওপৰোক্ত গীতটিৰ পৰা বুজা যায় যে আঘোণ মাহৰ পৰাই ৰামৰ মনত চিন্তা আৰম্ভ হয়। পুহৰ মাহত ৰামে মনত সংকল্প লয় আৰু ৰাজ্যভাৰ ভাতৃ ভৰতৰ হাতত গোটাই মাঘৰ মাহত শীতল কদমৰ তলত প্ৰবাস খাটিবলৈ আৰম্ভ কৰে। একেটা গীততে দণ্ডুক বনৰ উল্লেখ আছে।

বাৰমাহী গীতত মুখ্য স্থান পাইছে অসমত প্ৰাপ্ত ভিন্ন প্ৰজাতিৰ ধানৰ উল্লেখ। এই ধানৰ খেতি অসমৰ খেতিয়কে বতৰৰ প্ৰভাৱ চাই কৰে। কোনটো মাহত কি ধান গজে, সেই জ্ঞান গীতিকাৰসকলৰ আছিল। অসমৰ বাবে প্ৰধান খেতিয়েই হৈছে ধানখেতি। সেইবাবে হয়তো বাৰটা মাহৰ বৰ্ণনা দিওঁতে গীতিকাৰে উপযুক্ত দক্ষতা আৰু চিন্তাধাৰাৰে দিছে। বাৰমাহী গীতসমূহে লোকজীৱনৰ ভাৱধাৰাক প্ৰতিনিধিত্ব কৰে। চহাজীৱনৰ লগত ধানগছৰ এক অঙ্গাঙ্গী সম্পৰ্ক আছে। সেয়েহে ‘মধুমতীৰ গীত’ত আৰৈ, আছ, শালি আদি বিবিধ প্ৰজাতিৰ ধানৰ প্ৰসংগ আছে। খেতিয়কসকলক উদ্দেশ্যি কোনটো ধানৰ খেতি কেতিয়া কৰিলে বেছি লাভদায়ক হয়, সেই উপদেশ দিয়াও কিছুমান বাৰমাহী গীতত পৰিলক্ষিত হয়। মুঠতে অসমৰ ধানখেতিয়ে গীতিকাৰৰ হাতত গুৰুত্ব লাভ কৰিছে আৰু সৰল লোকজীৱনৰ চানেকি দাঙি ধৰিছে। উদাহৰণস্বৰূপে -

‘জেঠৰ মাহত আৰৈ মাহৰ বৰ।

ডাউকীৰ কান্দোন শুনি শৰীৰ ভৈলা জ্বৰ।।’

(মধুমতীৰ গীত, অ. লো., পৃ. ৫৭০)

আন এটা গীতত-

‘কাতিৰ মাহতে ওলাল ন-শালিৰ থোৰ।

বাৰমাহৰ তেৰগীত গাই কৈলো ওৰ।।’

(মধুমতীৰ গীত, অ. লো., পৃ. ৫৭১)

বাৰমাহী গীতত প্ৰকৃতিৰ নানাবিধ ফলৰ উল্লেখ গীতসমূহ অধিক বৈচিত্ৰ্যপূৰ্ণ কৰিছে। কন্যা বাৰমাহী গীতত বণিজ কৰিবলৈ যাওঁতে স্বামীয়ে চ’তৰ মাহত সৰি পৰা বেল লৈ গৈছে। বণিজলৈ যিহেতু কিবা ধন ঘটাৰ উদ্দেশ্য লৈ যায়, সেইবাবে তাত ডালিম, শীফল

আদি ইচ্ছা কৰিলেও বিধাতাই যেন খাবলৈ নিদিয়ে। তদুপৰি কোনটো মাহত কি ফল পকে আৰু সৰে, তাৰ আভাসো এইশ্ৰেণীৰ গীতত পোৱা যায়। আহাৰৰ মাহত আম পকা, চ'ত মাহত বেল পকা আদিৰ বিৱৰণত জৈৱ বৈচিত্ৰ্যৰ লগতে কৰ্মদক্ষতাৰ পৰিচয় পাব পাৰি।

নাৰিকল, কমলা, কল আদি ফলৰ বৰ্ণনাই গীতসমূহত প্ৰাণ পাই উঠিছে। আমাৰ চৌপাশে বা অসমৰ হাবি বননিত সুলভ উদ্ভিদৰ বৰ্ণনা গীতিকাৰে কাহিনীৰ মাজে মাজে কৰিছে। অশোক, অগৰু চন্দন, তামোল, তুলসী, নাগেশ্বৰ আদি উদ্ভিদে ভালেকেইটা বাৰমাহী গীতত সজীৱ হৈ পৰিছে। আহিন মাহত বিধৱা ব্ৰাহ্মণীয়ে তুলসীৰ গুৰিত চাকি গি পূজা-অৰ্চনা কৰাৰ কথা 'মধুমতীৰ গীত'ত উল্লেখ কৰা আছে। অৰ্থাৎ তুলসী যে হিন্দু সমাজত সদায় পূজ্য এবিধ পবিত্ৰ গছ, সেয়া বুজিব পাৰি। 'সীতা বাৰমাহী গীত'ত গীতিকাৰে অশোকৰ উল্লেখ এনেদৰে কৰিছে -

‘বৈহাগৰে মাহতে বাপু অশোকৰ তলে।

মই নাৰী নিদ্ৰা গৈলো উৰতৰ শিতানে।।’ (অ.লো., পৃ. ৫৬৬)

বহুত ছটা ঋতু অনুসৰি প্ৰাকৃতিক পৰিৱেশৰ পৰিৱৰ্তনৰ চিত্ৰৰ দ্বাৰা গীতিকাৰসকলে মানুহ আৰু প্ৰকৃতিৰ যি একাত্মতা, তাৰ আভাস দিছে। বাৰটা মাহত আমাৰ চৌপাশে ফুলি উঠা ফুলবোৰে বিশেষ সৌন্দৰ্যৰ সৃষ্টি কৰে। কোনটো মাহত কি ফুলে প্ৰকৃতিক ৰঙীন কৰি তোলে, সেই ছবিও গীতবোৰত অংকন কৰিছে। ‘বেউলা বাৰমাহী গীত’ত ব’হাগ মাহত পৃথিৱীত শিলাবৃষ্টি হোৱাৰ কথা বৰ্ণনা কৰাৰ লগতে নতুন পানী পাই ফুলনিবোৰত ভিন্নৰঙী ফুলবোৰে প্ৰস্ফুটিত হৈ উঠাৰ সুন্দৰ চিত্ৰ অংকিত হৈছে। ‘সীতা বাৰমাহী গীত’তো ব’হাগ মাহত সকলো ফালে পুষ্পময় হৈ পৰিৱেশটো অপৰূপা হৈ পৰা বুলি গীতিকাৰে উল্লেখ কৰিছে। ৰামে যে অযোধ্যাৰ ৰজা হ’ব, সেইবাবে যেন ফুলবোৰে পাহি মেলি ৰামক আদৰণি জনাইছে। তেনেদৰে বসন্ত ঋতু সমাগত হোৱাৰ লগে লগে জয়-যুতি ফুলাৰ প্ৰসংগও ‘জয়ধন বনিয়াৰ গীত’ত অৱতাৰণা কৰিছে। ‘কন্যা বাৰমাহী গীত’ত চ’তৰ শেষত চম্পা, কেতেকী, মালতী আদি নানা ফুলৰ বিৱৰণ পোৱা যায়। -

‘সকল ফুলে মুকলিলা কেতেকী বিলাস।

বশ্য কালৰ স্বামী কন্যা নাহিলে তোমাৰ।।’ (অ.লো., পৃ. ৫৮১)

জীৱ-জন্তু :

বাৰমাহী গীতসমূহত ভাৰ্যা বা স্বামীৰ বিবহৰ বৰ্ণনাৰ অনুক্ৰমে হাবি-জংঘলত বাস কৰি থকা বহুতো বন্যপ্ৰাণীৰ অৱতাৰণা গীতিকাৰে কৰিছে। এই বৰ্ণনাসমূহৰ মাজত হাতী, ঘোঁৰা আদিৰ উপৰিও ঘৰচীয়া জন্তু গাইগৰু, কুকুৰ, ছাগলী আদিৰ বৰ্ণনা পোৱা যায়। গীতিকাৰে খুব সৰলভাৱে জীৱ-জন্তুৰে কি কি খাদ্য খায় তাৰ বিৱৰণ কাহিনী অনুসৰি খুব কৌশলভাৱে দিছে। ‘দুবেলা শান্তিৰ গীত’ত হাতীৰ উল্লেখ আছে এনেদৰে —

‘হস্তীক লাগিয়া আনবো আকদেলি কল।

যুতি কল আনবা পাৰে আহিবো দুবেলাৰ বাৰীকে।।’

(অ.লো., পৃ.৫৭২)

‘তাৰা পটেশ্বৰী কন্যাৰ বাৰমাহী গীত’ত তাৰা পটেশ্বৰী কন্যাই ৰঙিয়াল ঘোঁৰা কিনি অনাৰ কথা প্ৰকাশ কৰাৰ লগতে ঘোঁৰাটোৰ দৰে স্বামীকো পাগল আখ্যা দিছে। গীতিকাৰে গীতত কাহিনীৰ লগত সামঞ্জস্য ৰাখি বনৰীয়া, ঘৰচীয়া জন্তুৰ দৃষ্টান্ত দাঙি ধৰিছে। অসমীয়া লোকসমাজত গাইগৰুৰ দ্বাৰা আমাৰ প্ৰয়োজনীয়তা পূৰণ কৰা হয়। অসমীয়া লোকসমাজত গৃহস্থৰ ঘৰে ঘৰে গোহালি একোটাকৈ থাকে আৰু গোহালি শুৱনি কৰে গাইগৰুৱে। ‘কন্যা বাৰমাহী গীত’তো সাউদে সদাগৰক উদ্দেশ্যি গোহালিত সাতটা পাঁচটা গাইগৰু থকাৰ কথা প্ৰকাশ কৰিছে। ‘সীতা বাৰমাহী গীত’ত কাহিনীয়ে দাবী কৰা অনুসৰি মৃগৰ অৱতাৰণাই যথেষ্ট গুৰুত্ব লাভ কৰিছে। ৰাম সীতা বনবাস খটি থাকোঁতে জেঠৰ মাহত সোণৰ মৃগ এটা দেখা পাইছে। মৃগটোক বধ কৰিবলৈ যাওঁতেই ৰাৱণে সীতাক হৰণ কৰি লৈ যায়। আকৌ আহিন মাহতো ৰামে মৃগ এটা দেখি হাতত ধনু শৰ লৈ যোৱাৰ কথা বৰ্ণিত হৈছে। তেনেদৰে শাওন মাহত মৃগ পছই ৰাৱ জুৰি প্ৰকৃতিত এক অতুলনীয় পৰিৱেশৰ সৃষ্টি কৰে।

চৰাই-চিৰিকটি :

অসমৰ জৈৰ বৈচিত্ৰ্যৰ পূৰ্ণতাৰ চৰাই-চিৰিকটিৰো ভূমিকা আছে। বিভিন্ন প্ৰজাতিৰ চৰাইৰ কলৰে প্ৰাকৃতিক পৰিৱেশক অতি বিনন্দীয়া কৰি তুলিছে। বাৰমাহী গীতবোৰত নাৰীৰ বিবহৰ বা স্বামীৰ বিবহ-বেদনাৰ লগত চৰাই-চিৰিকটিৰ মাতে একাকাৰ হৈ অপূৰ্ব পৰিৱেশৰ সৃষ্টি কৰিছে। উল্লেখ্য যে মাহ অনুযায়ী ডাউক, কুলিৰ সুললিত সুৰৰ লগত প্ৰিয়তম স্বামীয়ে ঘৰত এৰি ধৈ যোৱা ভাৰ্যাৰ বেদনাৰ সৈতে তুলনা কৰিছে। ব’হাগ মাহত যিমনেই কুলি আৰু ডাউক চৰায়ে ক্ৰন্দন কৰিছে, যিমনেই ভাৰ্যাগৰাকীৰ অন্তৰ বিবহৰ অগনিত জ্বলি-পুৰি চাৰ খাৰ হৈছে।

‘বৈহাগৰ মাহতে ডাউকী কান্দয়।

ডাউকৰ কান্দোন শুনি হৃদয় নসহয়।।

বৈহাগৰ মাহতে কুলি কৰে ৰাৱ।

কুলিৰ ক্ৰন্দন শুনি নুজুৰাৰ গাৱ।।’ (অ.লো., পৃ.৫৭০)

গছ-গছনি, প্ৰাণীজগতৰ দৰে প্ৰকৃতিৰ ভিন্ন অৱস্থাত চৰাইৰ ৰাৱ বা কিৰিলিক গীতিকাৰসকলে ভাৰ্যা বা স্বামীৰ বিবহ-বেদনাৰ সৈতে ৰজিতা খুৱাই গীতসমূহ সুৰীয়া আৰু অপূৰ্ব কৰি তুলিছে। যুগে যুগে প্ৰকৃতি আৰু মানৱৰ এক সুসম্পৰ্ক চলি আহিছে আৰু ই অনাদি কাললৈ চলিয়ে থাকিব। সেয়েহে হয়তো কবি-সাহিত্যিকৰ সাহিত্যই

কেতিয়াবা প্রকৃতিৰ লাবন্যময়ী ৰূপৰ স্বাদ নোলোৱাকৈ নাথাকে। ক'বলৈ গ'লে প্রকৃতি আৰু সাহিত্য- দুয়োটাৰে এক যোগসূত্ৰ আৰু পাৰস্পৰিক সম্পৰ্ক আছে। লিখিত সাহিত্য সৃষ্টিৰ পূৰ্বতেই মানুহৰ মুখ বাগৰি প্ৰচলিত হৈ অহা বাৰমাহী গীতসমূহত এনেদৰেই প্রকৃতিৰ উপাদান চৰাই-চিৰিকটিয়ে স্থান পোৱাটো গীতিকাৰৰ প্রকৃতি প্ৰেমৰেই নামান্তৰ বুলি ক'ব পাৰি।

বাৰমাহী গীতত গীতিকাৰে কোনটো ঋতুত বা মাহত কোনবিধ চৰায়ে কি ৰাৱ জুৰিব, তাৰ বিৱৰণ দাঙি ধৰিছে। ভাদ মাহত শীতৰ অন্ত পৰি যেতিয়া খৰালিৰ আগমন হয়, তেতিয়া নদী-নলা শুকাই কেৱল বালিচৰহে হয়। সেই সময়তে ৰাজহাঁহে ৰাৱ জুৰে - 'কোচা ৰাৱ কুড়ি ৰাৱে ৰাৱে ৰাজহাঁহ।

হেলোৱে খুৱালো মাই বাৰিষা ছয়মাহ।।' (অ.লো., পৃ. ৫৭১)

আনহাতে গীতবোৰৰ মাজত হাঁহ, পাৰ আদি চৰাই-চিৰিকটিৰ উল্লেখো আছে। আহ্নিৰ মাহত অসমৰ এক লোক-পৰম্পৰা অনুসৰি দুৰ্গা দেৱীৰ আগত বলি দিয়া প্ৰসংগতেই এই চৰাই চিৰিকটিবোৰৰ উল্লেখ কৰিছে। বণিজলৈ যোৱা স্বামী যাতে সুস্থ শৰীৰেৰে ঘৰলৈ ঘূৰি আহে তাৰ বাবে এনেধৰণৰ গীত গাই ভাৰ্যাই দুৰ্গা দেৱীক প্ৰাৰ্থনা কৰে।

জলতৰ প্ৰাণী মাছঃ

বাৰমাহী গীতত অসমৰ নদ-নদী, পুখুৰী বিলত সহজতে উপলব্ধ মাছ কিছুমানৰ কথা পোৱা যায়। দৃষ্টান্তস্বৰূপে 'দুবেলা শান্তিৰ গীত'ত সাউদৰ পুতেকে বৰশীৰে মাছ ধৰা কাৰ্যৰ অৱতাৰণা কৰিছে।

বৰাক উপত্যকাৰ বাৰমাসী গীতত জৈৱ বৈচিত্ৰ্যৰ উল্লেখঃ

অসমৰ বৰাক উপত্যকাত প্ৰচলিত বিভিন্ন বাৰমাসী গীতসমূহ হ'ল- সীতাৰ বাৰমাসী, ৰামৰ বাৰমাসী, দুৰ্গাৰ বাৰমাসী, কমলাৰ বাৰমাসী, নিমাইৰ বাৰমাসী, শান্তি কন্যাৰ বাৰমাসী, কুকিলা কন্যাৰ বাৰমাসী, ৰাধাৰ বাৰমাসী, নাৰীৰ বাৰমাসী, কমলাৰ বাৰমাসী আদি। ইয়াৰ ভিতৰত শান্তিৰ বাৰমাসী, সীতাৰ বাৰমাসী, মেনকাৰ বাৰমাসী, দুৰ্গাৰ বাৰমাসীৰ ৰূপ দুটাকৈ আৰু নিমাইৰ বাৰমাসী আৰু ৰাধাৰ বাৰমাসীৰ গীতৰ ৰূপ তিনিটাকৈ পোৱা যায়। (গগৈ, লোকেশ্বৰ, অসমৰ লোকসংস্কৃতি, পৃ. ৫৫৬)

ইতিপূৰ্বে উল্লেখ কৰা হৈছে যে বৰাক উপত্যকাৰ বাৰমাসী গীতবোৰ হাতী, ম'হ, নদী, নাও আদিক লৈ ৰচিত হৈছে। ইয়াতো প্রকৃতিৰ নানা উপাদান, গছ-গছনি, জীৱ-জন্তু, চৰাই-চিৰিকটি, জলচৰ প্ৰাণী আদিৰ প্ৰভাৱত কাহিনী অনুসৰি বিবহৰ ভাৱ অতি সুন্দৰ আৰু স্পষ্ট ৰূপত প্ৰকাশিত হৈছে। ইয়াত প্রকৃতিৰ ৰূপৰ সলনিৰ লগে লগে ভাৰ্য্যাৰ আদি ৰসাত্মক ভাৱনাৰ উৎপত্তি কিদৰে হয়, তাৰ বৰ্ণনা দিছে।

উপসংহাৰ :

প্ৰকৃতাৰ্থত বাৰমাহী গীতসমূহ নাৰীৰ কাৰুণ্য, মনস্তত্ত্বৰ প্ৰতিফলক যদিও অসমৰ প্ৰকৃতি, জৈৱ বৈচিত্ৰ্যৰো পৰিচায়ক। মানুহৰ জীৱন আৰু জৈৱ-বৈচিত্ৰ্যৰ সমন্বয়ৰ ফলত বেদনা বিৰহ, আবেগ-অনুভূতি, শৃংগাৰাত্মক ভাৱনাৰ বহিৰ্প্ৰকাশ ঘটিছে। প্ৰকৃতিৰ উপাদান গছ-গছনি, জীৱজগতৰ আশ্ৰয়ত বিৰহিনীৰ চিন্তা-জগতখন অধিক তৰংগিত হৈ উঠা যেন বোধ হয়। গীতিকাৰে জৈৱ বৈচিত্ৰ্যৰ প্ৰসংগ টানি নাৰীৰ মনোভাৱনাক উন্মোচ কৰাৰ উপৰিও মানৱৰ ভিন্ন কাৰ্যৰ সমন্বয় সাধন কৰি গীতসমূহ সৃষ্টি কৰিছে। বাৰমাহী গীতসমূহত প্ৰাকৃতিক পৰিৱৰ্তন যেনে গ্ৰীষ্ম, বৰ্ষা, কুঁৱলীসনা শীতৰ মাজত নাৰীৰ বিৰহ-বেদনা আৰু প্ৰেমৰ অৱস্থাৰ সলনি হোৱা আদি কাৰ্যই বাৰমাহী গীতসমূহক সমৃদ্ধ কৰিছে। তদুপৰি অসমৰ চহকী জৈৱ-বৈচিত্ৰ্যৰ প্ৰধান প্ৰধান দিশসমূহ বিশেষকৈ উদ্ভিদজগত, প্ৰাণীজগত, জলজ জৈৱ বৈচিত্ৰ্যৰ অন্তৰ্গত উপাদানৰ কাৰ্য আৰু নামোল্লেখ বাৰমাহী গীতক পৰিপূৰ্ণ আৰু সমৃদ্ধিশালী কৰি তুলিছে। বাৰমাহী গীতৰ গীতিকাৰে এনেধৰণৰ বৰ্ণনাৰ দ্বাৰা মানৱ আৰু প্ৰকৃতি, জীৱ জন্তুৰ মাজত এটা নিবিড় সম্পৰ্কৰ অনুধাৱন কৰাবলৈ প্ৰয়াস কৰিছে।

সংক্ষিপ্তকৰণ : অসমৰ লোকসংস্কৃতি-৪ (অ.লো.)

আধাৰ গ্ৰন্থ :

১. গগৈ, লোকেশ্বৰ, অসমৰ লোকসংস্কৃতি-৪, ত্ৰাণ্ণিকাল প্ৰকাশন, নগাঁও, প্ৰথম প্ৰকাশ, মাৰ্চ, ২০১৮

সহায়ক গ্ৰন্থপঞ্জী :

১. গোস্বামী, প্ৰফুল্ল দত্ত, বাৰ মাহৰ তেৰ গীত, চতুৰ্থ মুদ্ৰণ, ২০১৭
২. দত্ত, প্ৰসন্ন কুমাৰ, আহমেদ, ৰফিক আৰু চলিহা, চুম্বিত, পৰিৱেশ অধ্যয়ন, ইউনিকা প্ৰকাশন, যোৰহাট, দ্বিতীয় প্ৰকাশ, ২০০৪

Traditional Ayurvedic Medicine System of Assam: A Scientific Overview with Textual and Pharmacological Insights into Six Major Diseases

Dr. Anindita Chakravarty

Assistant Professor, Department of Zoology
Bijni College, Bijni

Abstract

Ayurveda (a branch of Atharvaveda; defined as the ancient Indian System of medicine) has traversed centuries as an integrated approach to health encompassing physical, mental, and spiritual well-being. It has a big role in Assamese culture and healthcare. The traditional Ayurvedic practice in Assam, often intertwined with local Bodo, Mishing, and other indigenous healing traditions, possesses unique characteristics shaped by the region's rich biodiversity and cultural heritage. This paper provides a comprehensive scientific overview of the traditional Ayurvedic medical system of Assam, emphasizing its unique regional variations, textual heritage, and pharmacological underpinnings in the management of six major diseases prevalent in Assam: Diabetes Mellitus (Prameha), Hypertension (Rakta Gata Vata/ Raktanadita), Respiratory infection (Kasa/ Swasa), Gastrointestinal disorder (Atisara/ Pittaj Agnimandya), Musculoskeletal Conditions (Amavata/ Sandhivata) and Psoriasis & Chronic Dermatoses (Kustha). Drawing on classical Sanskrit treatises, rare Assamese manuscripts, and recent pharmacological studies, the article elucidates disease concepts, indigenous treatment protocols, and

modern validation through clinical and phytochemical research. The discussion aims to bridge traditional knowledge with modern scientific understanding, underscoring Assam's rich ethnobotanical knowledge and highlighting future directions for standardization, translational research, and integrative healthcare.

Keywords: Ayurveda, Assam, Traditional Medicine, Diseases, Pharmacological insights.

Introduction

Ayurveda (a branch of Atharvaveda), the ancient Indian system of medicine, has traversed centuries as a holistic approach to health encompassing physical, mental, and spiritual well-being rooted in the balance of bodily humours (Tridoṣhas)—Vata (air/space), Pitta (fire/water), and Kapha (earth/water). Ayurveda is a traditional system of medicine that has been practiced for over 5000 years. While its foundations were laid by early classical texts such as the Charaka Saṁhita, Susruta Saṁhita, and Aṣṭāṅga Hṛdaya, the system also underwent significant regional evolution.

Assam, a northeastern state in India, is renowned for its unique cultural heritage, geographic uniqueness, and rich biodiversity. In Assam, the Ayurveda has been practised since ancient times with evidence suggesting its practice during the Ahom dynasty (1228-1826 AD). The Ahom kings were patrons of Ayurveda, establishing “Ojah gaon” (medicinal gardens) and employing Vaidyas (Baruah, 1993). This patronage facilitated the integration and local adaptation of Ayurvedic principles.

Embedded within this vibrant milieu is a deep-rooted tradition of healthcare, significantly influenced by Ayurveda. In Assam, Ayurveda, assumed a unique dimension, blending Vedic doctrine with local botanical knowledge, tantric rituals, and tribal healing practices. This regional manifestation, deeply embedded in the socio-cultural life of ancient Kamrupa, found expression in rare Assamese medical manuscripts, oral traditions, and practical formulations still prevalent among traditional Ojhas (physicians). The assessment of a disease in Assamese Ayurveda much like classical Ayurveda involves an integrated approach considering Nidana (etiology), Purvarupa (prodromal symptoms), Rupa (manifest symptoms), Upashaya/ Anupashaya (palliative/ counteractive tests) and Sthana Samshodhana (Purification/ local treatment. This adaptation is fueled by the abundant medicinal flora

found in the hills and wetlands of Assam, with profound knowledge of local practitioners about herbs and their applications (Borah, 2010; Bordoloi, 2018).

The increasing Global interest in traditional and complementary medicine (TCM) necessitates a scientific evaluation of such systems. Assam's Ayurvedic tradition offers a treasure trove of potentially valuable therapeutic knowledge. However, much of this knowledge remains undocumented or poorly understood from a modern scientific perspective. This paper provides a comprehensive scientific overview of the traditional Ayurvedic medical system of Assam, emphasizing its unique regional variations, textual heritage, and pharmacological underpinnings in the management of six major disorders: Diabetes Mellitus (Prameha), Hypertension (Rakta Gata Vata/ Raktanadita), Respiratory infection (Kasa/ Swasa), Gastrointestinal disorder (Atisara/ Pittaj Agnimandya), Musculoskeletal Conditions (Amavata/ Sandhivata), and Psoriasis & Chronic Dermatoses (Kustha). Drawing on classical Sanskrit treatises, rare Assamese manuscripts, and recent pharmacological studies, the article elucidates disease concepts, indigenous treatment protocols, and modern validation through clinical and phytochemical research. The findings underscore Assam's rich ethnobotanical knowledge and highlight future directions for standardization, translational research, and integrative healthcare.

Objectives

- To find out a scientific overview of the traditional Ayurvedic medical system of Assam in the management of six major disorders, namely, Diabetes, hypertension, respiratory infection, gastrointestinal disorders, and psoriasis.
- To search for the indigenous treatment protocols and their modern validation through clinical and phytochemical research.

Methodology

This paper is based on secondary data, including a translated version of original Ayurveda books, palm-leaf compendia, unpublished diaries of some renowned Assamese medical practitioners, and information gathered from the internet.

Result and Discussion

The Baidyashastra Buranjis and unpublished palm-leaf compendia stored in institutions like the Assam State Museum and

Kamarupa Anusandhan Samiti provide compelling evidence that Assam's medical heritage was not merely derivative of pan-Indian Ayurveda but was enriched by autochthonous biodiversity, linguistic idioms, and therapeutic pragmatism. Texts such as Asomiya Nirghaṇṭa, and regional commentaries on Yogaratnakara, Ayurveda Sangraha, and Vaishajya Ratnavali documented a variety of local medicinal flora including Amlakhi (*Phyllanthus emblica*), Brahmi (*Bacopa monnieri*), Ashwagandha (*Withania somnifera*), Guduchi/ Amarlata (*Tinospora cordifolia*), Kalmegh (*Andrographis paniculata*), Bhangri/ Saguni lota (*Tinospora sinensis*), bhringraj (*Eclipta prostata*), bhumi amlakhi (*Phyllanthus niruri*), Bahak (*Justicia adhatoda*), and jaluk/ Pippali (*Piper nigrum*), Turmeric (*Curcuma longa*), Ginger (*Zingiber officinale*) etc.

This reliance on locally available resources makes Assamese Ayurveda distinct and highly relevant to the region's specific health needs and environmental context. In the age of re-emerging interest in traditional systems of medicine, especially through the WHO-endorsed Traditional Medicine Strategy 2014–2023, such a focused investigation serves as both cultural preservation and scientific enrichment.

Textual insights and scientific validation into some major diseases

Diabetes Mellitus (Prameha): Prameha is described in classical texts as a group of disorders characterized by excessive urinary discharges, primarily categorised into Kapha, Pitta and Vata types. Medo-mahodusara (excess urine due to disturbed fat metabolism) is a key concept. Management involves dietary restrictions, lifestyle modifications and herbal formulations like Panchamrut, Parpati, Shilajit, Guduchi, Amarlata and Gokshura (Charaka Samhita, Susruta Samhita). In Assam, local practitioners emphasize herbs like Gurmar (*Gymnema sylvestre*) locally known as Meetha Neem/ Madhunashini and Salacia reticulata from neighbouring Srilanka. Local practitioners focus on easily available local herbs like Amla, Guduchi, and specific formulations using Shilajit known for its rejuvenating and potential hypoglycemic effects.

Folk Practices

Jamun bark and neem leaf decoction among Karbis; wild bitter gourd curry in villages (Teron & Borthakur, 2013).

Scientific validation

Pharmacological studies have identified numerous compounds in Ayurvedic herbs used for Prameha that exhibit hypoglycemic effects.

Gymnema sylvestre contains gymnemic acids that can block intestinal glucose transport; and improve postprandial glucose by 20% (Baskaran et al., 1990). *Momordica charantia* (bitter gourd) contains charantin and other compounds with insulin like activity. *Tinospora cordifolia* (Guduchi) demonstrates antioxidants and pancreatic beta-cell protective effects. *Shilajit* contains fulvic acid, which has shown potential in improving sensitivity (Shanmugam et al., 2014; Grover et al., 2002). Curcumin found in turmeric (*Curcuma longa*) is hypoglycemic, antioxidant; 0.5–1 g/day reduced HbA1c by 1.2% (Aggarwal et al., 2013).

Hypertension (Rakta Gata Vata/ Raktanadita)

Elevated blood pressure is often correlated with Rakta Gata Vata (vata affecting the blood) or Raktanadita (pain in blood vessels). It is linked to Medoroga (obesity), Ati Aharaha (excessive food intake) and Ati Vihara (secondary lifestyle). Management includes dietary changes (low salt and fat), lifestyle modifications (Yoga, Pranayam) and herbal formulations like Rasayana Vati (combination of 8 drugs- Brahmi, Jatamansi, Tagar, Bhringraj, Amlakhi, Haridra, Gokshura and Guduchi) and Kakuvadi Churna (a combination of ten drugs like *Arjun*, *Vacha*, *Shunthi*, *Haritaki*, *Rasna*, *Shati*, *Pippali*, *Pushkarmool*, *Bala* & *Nagabala*; Source: Bhaishaya Ratnawali) (Jamadari & Jain, 2023). In Assam, local practitioners might use Ashwagandha for its calming and adaptogenic effects. Arjuna for cardiovascular support and emphasize stress management techniques integral to Ayurveda. Herbs like Brahmi might be used for their calming effect on the nervous system, Pippali (*Piper longum*) and Dashamoola are also used in churna preparation (Bordoloi, 2018).

Scientific validation

From pharmacological studies, it is found that, *Terminalia arjuna* bark extracts have been shown to possess cardioprotective effects, including potential ACE (Angiotensin-converting Enzyme- a class of medication that lower blood pressure) inhibition and positive inotropic action (related to rate of cardiac muscle contraction). *Withania somnifera* (Ashwagandha) exhibit adaptogenic properties helping to manage stress induced hypertension. *Piper longum* (Pippali) shows vasodilatory effects (Patwardhan & Mahellkar, 2009; Singh et al., 2017).

Respiratory infections (Kasa/ Swasa)

Cough (Kasa) and respiratory distress (Swasa) are categorised based on dosha involvement (Vataj, Pittaja and Kaphaja). Swasa

types include Kshata and Kashyaja (often correlated with bronchitis and tuberculosis). Management involves Langhana (fasting), Vamana (emesis for Kapha types), Virachana (purgation for pitta types) and herbs like Tulsi (*Ocimum sanctum*), Vasa (*Adhatoda vasica*), Pushkarmula (*Inula racemosa*) and Kantakari (*Solanum xanthocarpum*) are used for treatment in classical texts (Charaka Samhita). Assamese local practitioners use Tulsi predominantly. Kalmegh is frequently employed for its potent antipyretic and anti-inflammatory actions against respiratory infections. Local formulation might include Bhangri (*Tinospora sinensis*) for its Kasahara (cough-relieving) properties.

Pharmacological and clinical insight (Scientific validation)

Ocimum sanctum (tulsi) possesses potent antimicrobial, anti-inflammatory and immune-modulatory properties. *Adhatoda vasica* (Vasa) contains vacicine, which exhibit bronchodilatory and expectorant effects. *Andrographis paniculata* (Kalmegh) is known for its broad-spectrum antimicrobial activity and anti-inflammatory properties useful for treating infections like the common cold and bronchitis (Srinivasan, 2010; Hsu et al., 2000).

Gastrointestinal disorder (Atisara/ Pittaj Agnimandya)

Atisara (diarrhea) and Agnimandya (indigestion) are common ailments and classified as Vataja, Pittaja and Kaphaja. Management includes dietary regulation, use of astringent and cooling herbs for Atisara and herbs like Haritaki (*Terminalia chebula*), Pippali (*Piper longum*), Shunthi (*Zingiber officinale*) for Agnimandya. Triphala (Haritaki, Amlakhi and Bhomora) is a cornerstone remedy. In Assam, local practitioners concern more on water borne diseases. The use Amlakhi and Haritaki extensively. Ginger is almost universally used for digestive issues. Assamese Formulations for the treatment of the disease as recorded from Bhaishajya Ratnavali and Madhava Nidana are: Avipattikara Curṇa (Trivṛt, Haritaki; Kamadhenu Lavaṇa in Kamakhya; Sutasekhara Rasa for severe cases.

Scientific validation

Terminalia chebula (Haritaki) and *Terminalia bellirica* (Bhomora) in Triphala have shown mild laxative, antioxidant and antimicrobial effects. *Zingiber officinale* (Zinger) is well documented for its antiemetic, anti-inflammatory and digestive stimulant properties. *Piper longum* (Pippali) enhances digestive fire and has antimicrobial activity (Kumar et al., 2015; Srinivasan, 2005).

Musculoskeletal conditions (Sandhivata/ Amavata)

As per classical Ayurvedic description (Charaka Samhita, Susruta Samhita and Astanga Hrdaya), Sandhivata (Osteoarthritis) involves degeneration of joints, primarily a vata disorder. Amavata (rheumatoid arthritis) involves Ama (undigested toxic metabolic byproduct) and Vata (biological air element responsible for movement, causing joint pain with swelling. Management includes Sthanika swedana (local fomentation), Abhyanga (therapeutic oil massage specially with Bala oil), Basti (medicated enemas) and herbs like Shalparni (*Desmodium gangeticum*), Prishniparni (*Uraria picta*), Guggulu (*Commiphora wightii*), Erand tail (Castor oil) and Bala (Susruta Samhita). In Assam also the use of Bala (*Sida cordifolia*) and Eranda (*Ricinus communis*) in oil preparation for Abhyanga and Basti is common. Local herbs like Vasaka (*Justicia adhatoda*) might be used in formulation of joint support. Shilajit is often recommended for its Rasayana and potential anti-inflammatory effects in chronic condition.

Pharmacological insight

Sida cordifolia (Bala/ Son bariyal) contains ephedrine-like alkaloids and flavonoids with analgesic and anti-inflammatory properties. *Commiphora wightii* (Guggulu) contains Guggulsterones, which have demonstrated anti-inflammatory and potential lipid-lowering effects. Medicated oil used in Abhyanga and Basti contains ingredients such as Eranda (Castor oil), which possesses anti-inflammatory and analgesic properties when applied externally or internally under Vaidya's supervision (Patwardhan et al., 2005; Kulkarni & Dahanukar, 2005).

Kuṣṭha (Psoriasis & Chronic Dermatoses)

It is a persistent skin disorder with scaling, itching, and erythema (19). In the 7th chapter of Charaka Samhita, the causes, types, symptoms, and treatment of kushtha disease were discussed. kushtha was classified into two: Mahakushtha and Ksudrakushtha. Mahakushtha is again divided into seven types, whereas Ksudrakushtha is divided into eleven types (Charaka Cikitsasthana). According to Ayurveda (Charaka Samhita), kushtha is caused by the vitiation of three doshas viz. vata, pitta, and caugha, which in turn vitiate the Tvak (skin or Rasa Dhatu), Rakta (blood), Mamsa (muscle tissue), and Ambu (lymph or plasma). All these together constitute the seven-fold pathogenic substance of kushtha.

In ancient Assam, Ayurvedic treatment of Kustha (skin disease/ psoriasis) includes both sadhana (purification) and samana

(palliative) therapies. These include internal medications, external applications, and dietary adjustments. Herbal medicines used in the treatment of kusta were Panchatikta ghrita (medicated ghee rich in bitter herbs known for kleda purification properties), Guggulu as a blood purifying agent, neem (*Azadirachta indica*) exhibit immunomodulatory effect, haridra (*Curcuma longa*), used for its anti-inflammatory and antimicrobial properties, Khadira (*Acacia catechu*), Manjistha (*Rubia cordifolia*), Guduchi (*Tinospora cordifolia*) are some of the herbs used for the treatment of kusta in Assam.

Pharmacological validation

Some of the traditional Ayurvedic herbal medicines used in the treatment of kusta diseases are now validated through Pharmacological and clinical studies as follows: *Acacia catechu* (Khadira/ khayer): From research, it is shown that Khadira has antimicrobial, anti-inflammatory, and antioxidant properties, used in skin treatment (Sharma & Das, 2011; Nath & Borah, 2018). *Rubia cordifolia* has anthraquinones that inhibit TNF α and IL β 6, and reduce keratinocyte proliferation (Vaidya & Devasagayam, 2007). *Azadirachta indica* (nim) has antimicrobial, anti-inflammatory, and improved Psoriasis Area Severity Index by 30% in a pilot study. *Commiphora mukul*: guggulsterone modulates NF κ B in keratinocytes (Singh et al., 2011). *Polygonum hydropiper* poultice with turmeric among Karbis (Teron & Borthakur, 2011) coconut shell ash and neem oil by Ahom Baidyas (Kalita, 2018).

Moreover, the healing practices of Assamese tribal communities like the Bodos, Misings, and Karbis often mirror Ayurvedic classifications, employing Dravyaguna-based logic in their herbal prescriptions. These overlaps between Acharjya-based Ayurveda and tribal knowledge systems demand recognition within modern integrative frameworks.

Cultural Significance of Ayurveda

Oral traditions (Puthi, Baidya-Bānī) preserve Dravyaguna-based logic across communities, affirming an integrative framework endorsed by WHO's Traditional Medicine Strategy 2014–2023 (WHO, 2013).

Conclusion

From the discussion, it is found that Doṣa-dhatu-mala analytics and prakṛti profiling align with modern etiologies giving

space for integrated diagnosis and treatment. Combined detoxification (Ama pachana), doṣa pacification, and rejuvenation validated by phytochemistry for future practices with both past and present knowledge of medicine. Community surveys and clinical trials demonstrate symptom reduction with minimal side effects. Phytoconstituent–pathway correlations offer avenues for drug development. Indigenous texts (Baidyaratnākara, Jogamāyār Bheda) showcase regional adaptations. Standardization, toxicity profiling, AI-assisted diagnostics, and digitization of manuscripts for global integration are of utmost importance for continuing the WHO's Traditional Medicine with minimum side effects.

References

- Aggarwal, B.B., et al. (2013). "Curcumin and Diabetes." *Br J Nutr*, 109(10), 1932–1942.
- Baruah, S. C. (1993). *A comprehensive History of Assam*. Publication Board, Assam.
- Baskaran, K., et al. (1990). "Gymnema sylvestre in Diabetes." *Diabetes Care*, 13(4), 401–403.
- Bhaishajya Ratnavali, ch. 29.
- Borah, P. (2010). Traditional medicine practices among the Bodo tribe of Assam. *International Journal of Social Science and Humanity*. 1(1), 57-61.
- Bordoloi, R. (2018). Traditional Knowledge and practices of indigenous communities of Assam in health care. *Journal of Ethnobiology and Ethnomedicine*. 14(1), 27.
- Charaka Samhita. (Trans.). (Various, e.g., Chakrabarti, B. C. (Ed.). *Charaka Samhita with Chakrapani Commentary & Jayaratha's Ghanavyakhya*. Chaukhambha Prakashan, Varanasi).
- Chopra, A., et al. (1986). "Efficacy of Guggulu in Rheumatoid Arthritis." *Indian Journal of Medical Research*, 84, 601–603.
- Dash, B. & Kashyap, L. (1987). *Materia Medica of Ayurveda*. Concept Publishing.
- Gogoi, P., & Dutta, B. K. (2014). "Herbal Remedies for Diabetes in Assam." *Indian Journal of Traditional Knowledge*, 13(3), 606–612.

- Grover, J. K., Yadav, S., & Vats, V. (2002). Medicinal plants of India with antidiabetic potential. *Journal of Ethnopharmacology*, 81(2), 81-100.
- Hsu, C. L., Yen, G. C., & Chou, F. H. (2000). Antioxidant and anti-inflammatory effects of andrographolide isolated from *Andrographis paniculata*. *Journal of Agricultural and Food Chemistry*, 48(11), 5616-5621.
- Jamadari, N., & Jain, N. (2023). A successful management of Raktagatavata (Essential hypertension) through Ayurveda medications Rasayana Vati and Kakubhadi Churna: A Case Series. *Journal of Ayurveda and Integrated Medical Sciences*, 8(8), 222-229.
- Kalita, D. (2018). Assamar Lokachikitsā: Aitihya aru Parikshan. Banalata Prakashan.
- Kulkarni, S. K., & Dahanukar, S. A. (2005). Pharmacology of Ayurveda: an overview. *Journal of Ayurveda and Integrative Medicine*, 1(1), 3-8.
- Kumar, V., Singh, R. K., & Singh, R. P. (2015). Pharmacological profile of Triphala (Three fruits) – A review. *Journal of Traditional and Complementary Medicine*, 5(3), 186-194.
- Mādhava Nidāna, ch. 25. Kāśyapa Saṃhitā, ch. 7:4.
- Nath, P. P., & Borah, R. C. (2018). "Ethnomedicinal Plants in Assam." *Intl. Journal of Herbal Medicine*, 6(5), 128–134.
- Oral Records, notebooks, Assamese Vaidya Families.
- Patwardhan, B., & Mashelkar, R. A. (2009). Traditional medicine-inspired approaches to drug discovery: can Ayurveda show the way forward? *Drug Discovery Today*, 14(15-16), 804-811.
- Patwardhan, B., Warude, D., Pushpangadan, P., & Bhatt, N. (2005). Ayurveda and traditional Chinese medicine: a comparative overview. *Evidence-Based Complementary and Alternative Medicine*, 2(4), 465-473.
- Shanmugam, G., Rajeswari, G., & Usha Rani, P. (2014). Antidiabetic activity of *Gymnema sylvestre* R. Br. leaves extract in alloxan induced diabetic rats. *Journal of Traditional and Complementary Medicine*, 4(4), 244-249.
- Sharma, H., & Das, S. (2011). "Karbi Herbal Traditions." *Indian Journal of Traditional Knowledge*, 10(3), 511–517.
- Sharma, S., et al. (2010). "Pharmacognostic and pharmacological evaluation of *Azadirachta indica* (Neem)." *Indian Journal of Pharmaceutical Sciences*, 72(4), 498–503.

- Sharma, S., et al. (2010). "Antacid Activity of T. chebula." J. Herbal Pharmacotherapy, 9(3), 179–190.
- Sharma, V. K., et al. (2009). "Antiasthmatic Properties of Vasicine." Phytotherapy Research, 23(5), 670–674.
- Singh, A., et al. (2012). "Avipattikara Churna Evaluation." AYU, 33(1), 51–55.
- Singh, G., et al. (2011). "Clinical Study on Psoriasis using Guggulu." Indian Dermatology, 56(3), 258–262.
- Singh, R., Singh, H., & Jha, V. (2017). Ashwagandha: A Rasayana herb for healthy aging. Journal of Ayurveda and Integrative Medicine, 8(3), 139-144
- Srinivasan, K. (2005). Role of spices beyond antioxidants. Critical Reviews in Food Science and Nutrition, 45(6), 435-464.
- Srinivasan, K. (2010). Role of turmeric and curcumin in health and disease: an overview. Critical Reviews in Food Science and Nutrition, 50(9), 845-872.
- Suśruta Saṃhitā, ed. Ambikadatta Shastri. Varanasi: Chaukhambha Sanskrit Sansthan, 2012.
- Teron, R., & Borthakur, S.K. (2011). "Herbal Medicine Among Karbis." Indian Journal of Traditional Knowledge, 10(3), 511–517.
- Teron. R & Borthakur, S.K. (2013). Folklore claims of some medicinal plants as antidote against poisons among the Karbis of Assam, India. Pleione 7(2): 346 - 356. 2013. ISSN: 0973-9467 © East Himalayan Society for Spermatophyte Taxonomy.
- Vāgbhaṭa. Aṣṭāṅga Hṛdaya, comm. by Arunadatta & Hemādri. Varanasi: Chaukhambha Krishnadas Academy, 2015.
- Vaidya, A.D.B., & Devasagayam, T.P.A. (2007). "Current Status of Herbal Drugs." J. Clin. Biochem. Nutr., 41(1), 1–16.
- Warrier, P. K. (1993). *Indian medicinal plants: a compendium of 500 species* (Vol. 5). Orient Blackswan.
- WHO. Traditional Medicine Strategy 2014–2023. Geneva: WHO Press, 2013.

Digital Literacy and Women's Socio-economic Empowerment: A Study on Opportunity, Challenges and Impact

Antara Adhikary

Lecturer (Guest Faculty), DIET
Goalpara, Dudhnoi

Abstract

The study entitled "Digital Literacy and Women's Socio-Economic Empowerment: A Study on Opportunities, Challenges, and Impact" explores how digital literacy contributes to empowering rural women in the Matia Block of Goalpara district. With rapid digital advancement and initiatives such as PMGDISHA, digital awareness has reached rural areas, creating new possibilities for education, communication, and entrepreneurship. This research aims to examine the level of digital literacy among women, identify challenges faced in accessing and utilizing digital resources, and analyze its impact on their socio-economic development. Using a descriptive survey method, data were collected from 80 female respondents through a structured questionnaire, including homemakers, self-help group members, small-scale entrepreneurs, and government employees. The findings reveal that most women are literate, digitally aware, and regularly use smartphones for communication, online transactions, and accessing government services. Digital literacy has improved their confidence, decision-making ability, income-generating potential, and overall participation in family and community affairs.

However, challenges such as poor internet connectivity, high costs of devices, lack of training, and fear of online fraud continue to hinder full digital inclusion. The study concludes that while

digital literacy has significantly enhanced women's self-reliance and socio-economic status, more efforts are needed to address infrastructural and social barriers. Strengthening digital training programs, improving affordability, and ensuring equal access can further promote gender equality and sustainable development. Ultimately, digital literacy stands as a transformative tool for empowering rural women and building an inclusive digital society

Keywords: Digital Inclusion, Digital Literacy, Rural Women, Socio-Economic Development, Women Empowerment

Introduction

In the contemporary era, rapid digital transformation has reshaped almost every aspect of human life, with digital literacy emerging as a vital force for progress and empowerment. The implementation of government initiatives such as the Pradhan Mantri Gramin Digital Saksharta Abhiyan (PMGDISHA) has significantly expanded digital awareness, particularly among rural populations. Through these initiatives, rural entrepreneurs have been able to adopt digital tools to enhance their businesses, communication, and access to markets. Digital education has fostered self-reliance, confidence, and awareness, enabling individuals to utilize technology effectively for personal and professional growth. It has become a key instrument in improving quality of life by providing easy access to information, services, and economic opportunities.

The widespread adoption of digital literacy has brought visible changes to rural societies. People are increasingly using digital platforms for learning, communication, and commerce, leading to both social and economic transformation. This growing digital awareness not only encourages technological advancement but also supports the nation's overall development by bridging the rural-urban divide. Digital literacy empowers individuals to think creatively, solve problems independently, and engage productively in the modern economy. It contributes to building an informed, capable, and self-reliant society where knowledge and technology drive progress.

The present study titled "Digital Literacy and Women's Socio-Economic Empowerment: A Study on Opportunities, Challenges, and Impact" focuses on understanding how digital inclusion influences the empowerment of women in rural areas. The research is conducted in villages under the Matia Block of Goalpara

District. By reviewing relevant literature and existing studies, this research aims to identify the opportunities and barriers associated with digital participation and to examine how digital skills contribute to gender equality, social justice, and economic stability-

B.N.T.L. (2025) states that digital literacy is key to women's empowerment in India. Government support, community involvement, and strong ecosystems are essential. Removing barriers and promoting targeted programs enable women's full participation. Ongoing commitment and collaboration ensure sustainable digital inclusion and gender equality.

Dayanand et al. (2025) highlight that digital literacy empowers rural women socially and economically. Programs like PMGDISHA and GOAL show positive impacts, though infrastructure gaps and cultural constraints persist. Community-centered initiatives with post-training support, and collaboration between government, NGOs, and the private sector, are needed for long-term inclusion and empowerment.

Wadhai et al. (2024) emphasize that digital literacy is crucial for women's social and economic empowerment. Programs like PMGDISHA and GOAL show positive impacts, but infrastructural and cultural barriers persist. Scalable, community-centered initiatives with multi-sector collaboration are essential for sustainable inclusion.

Aryan (2024) studies the impact of digital technologies on women's economic empowerment through SHGs in Bihar. Access to mobile phones and digital tools, such as mobile banking and online payments, has enhanced financial inclusion and income. However, limited digital literacy, poor connectivity, socio-cultural barriers, and mistrust of digital systems highlight the need for targeted training.

Prvithra G and Thimmaiah T.D. (2023) highlight that digital technology empowers women by creating income opportunities and improving business performance. It expands customer reach, enhances financial inclusion, and builds confidence. Though limited internet access and security issues persist, training and improved infrastructure can further support women's empowerment.

Objectives

- To examine the level of digital literacy among women across different socio-economic backgrounds.
- To examine the challenges and barriers faced by women in attaining and utilizing digital literacy for empowerment.

- To analyze the impact of digital literacy on women's socio-economic empowerment and their role in family, community, and economic development.

Method of the Present Study

In this study, the descriptive survey method was utilized to obtain comprehensive information and valuable insights consistent with the study's objectives.

Population and Sample of the Study

The population for the present study comprises all adult females residing in the Matia Block area. The researcher selected 80 samples using convenience sampling technique. Among these 80 samples, 25 women work in small-scale industries, 30 are members of self-help groups, 10 run small businesses, 10 are homemakers, and 5 are government employees.

Tools Used in the Study:

The researcher has taken a self-made structured questionnaire for data collection.

Procedure of Data Collection

In this study, data were collected using a combination of primary and secondary sources. The primary data, obtained from adult females, were gathered through a self-prepared structured questionnaire. Secondary data were collected from various sources, including government publications, journal articles, and official government websites.

Result and Discussion& Conclusion

The present study aims to examine digital literacy and women socio-economic empowerment in Matia Block of Goalpara District. The researcher has analyzed the raw data collected through a self-structured questionnaire. Here, obtained results are going to be represented with the help of table and diagrams.

Table 1: Occupation of the respondent

Occupation	No of Respondents	Percentage
Unemployed / Homemaker	10	12.5%
Self-employed/ small business	19	23.75%
Wage/ salary employed (Private)	32	20%
Secondary (Grade 9-10)	22	4.0%
Government employee	5	6.25%
Agricultural Labour/ Farmer	14	17.5%
Total	80	100%

Occupation of the Females

Fig 1: Occupation of the respondents

Interpretation: The data indicates that the largest group of respondents, 23.75%, are self-employed or engaged in small businesses, followed by 20% who are privately employed. A notable portion, 17.5%, work as agricultural labourers or farmers, while 12.5% are unemployed or homemakers. Only a small fraction, 6.25%, are government employees. This suggests that the majority of respondents belong to the informal or semi-formal employment sector, with self-employment and private jobs being the predominant occupations.

Table 2: Monthly income of the respondents

Monthly Income	No of Respondents	Percentage
Below 10,000	19	23.75%
10,001-20,000	41	51.25%
20,001-40,000	15	18.75%
40,001-70,000	0	0.00%
Above 70,000	0	0.00%

Monthly income

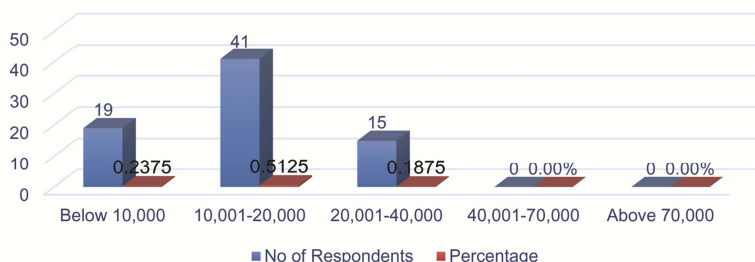

Fig 2: Monthly income of the respondents

Interpretation: The data reveals that the majority of respondents, 41 individuals (51.25%), have a monthly income between ₹10,001 and ₹20,000, indicating that over half of the sample falls in the lower-middle income group. Additionally, 19 respondents (23.75%) earn below ₹10,000 per month, showing a significant portion of the population with low-income levels. A smaller group, 15 respondents (18.75%), earn between ₹20,001 and ₹40,000, while none of the respondents have a monthly income above ₹40,000.

Table3: Categories of digital devices used by the Respondents

Categories of digital devices	No of Respondents	Percentage
Personal device	56	70.00%
Shared device (family/ neighbor)	16	20.00%
No	8	10.00%
Total	80	100%

Interpretation: The data shows that most respondents (70%) use personal digital devices, indicating good individual access and autonomy. Around 20% depend on shared devices from family or neighbors, showing limited personal access but some digital involvement. About 10% have no access to digital devices, reflecting a small digital gap. Overall, most respondents are digitally equipped, supporting greater participation in online activities and literacy programs.

Table 4: Internet /Digital device usage among respondents

Internet / digital device usage	No of Respondents	Percentage
Daily	66	82.5%
Several times week	14	17.5%
Once a week	0	0
Rarely	0	0
Never	0	0

Interpretation: The table shows that most respondents (82.5%) use the Internet or digital devices daily, showing high digital engagement in daily life. The remaining 17.5% use them several times a week, indicating regular but less frequent use. None reported using them rarely or never, suggesting that all respondents are active users and display strong digital inclusion and familiarity with technology

Table 5: Respondents Self – rated Ability on Digital Tasks

Digital Tasks	1= Canno t do	2 = Can do with a lot of difficulty/ needs frequent help	3=Ca n do with some effort	4=Ca n do well	5=can do easily
Make/ Receive Calls/ SMS on a Mobile Phone	0	0	0	3	77
Use messaging apps (whatsapp ,telegram)	3	3	5	6	63
Use internet Browser	14	6	33	8	19
Use Social Media	4	0	8	11	57
Use Online Banking/Payment apps	65	6	5	2	2
Use Email and attach Files	68	11	1	0	0
Create or manage Online Selling/Listing(e.g Whatsapp Business, E- commerce)	71	5	4	0	0

Digital Tasks

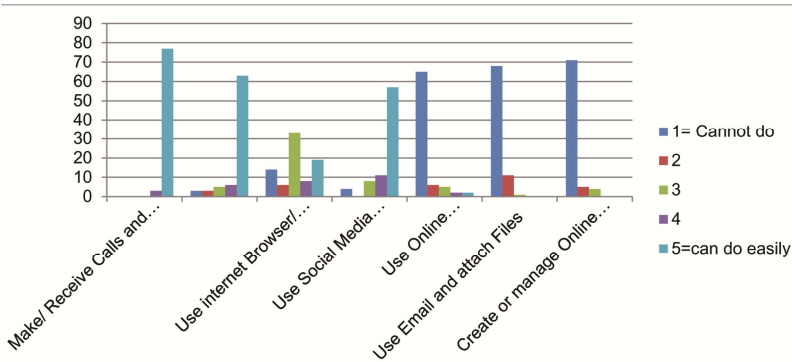

Fig 3: Average self-rated Ability of Respondents on Different Digital Tasks

Interpretation: The data shows that respondents are strong in basic mobile skills—77 can make calls and send SMS, and 63 can use Whatsapp easily. However, only 57 use social media confidently, and just 19 can browse or search online. Most struggle with online banking (65) and email (68). Digital business skills are low in 71. Overall, they handle basic tasks well but face difficulty with advanced digital uses.

Table 6: Participation in Digital Literacy Training/ Program

.Response Category	Number of Females	Percentage
Government/NGO Organized	32	40
- Private Training Course	18	22.5
No	30	37.5
Total	80	100

Interpretation: The data shows that 40% of the female respondents participated in government or NGO-organized digital literacy programs, while 22.5% attended private training courses. However, 37.5% of the respondents did not take part in any digital literacy training. This indicates that although a majority of women have had some exposure to digital literacy initiatives, a significant portion still lacks formal training, highlighting the need for wider outreach and inclusion in such programs.

Table 7: Usefulness of Digital Literacy Training for Daily Life/Income

Usefulness Rating	Number of Females	Percentage
Not Useful	3	6.00%
Slightly Useful	5	10.00%
Moderately Useful	10	20.00%
Useful	14	28.00%
Very Useful	18	36.00%
Total (who attended Training)	50	62.05%
No Response did not Attend Training	30	37.05%

Interpretation: The data shows that digital literacy training has been highly beneficial for most participants. Of the 50 females trained, 36% found it very useful and 28% useful, meaning over 60% saw a strong positive impact on daily life or income. About

20% rated it moderately useful, while 10% found it slightly useful and 6% not useful. Meanwhile, 37.05% did not attend any training. Overall, digital literacy programs appear effective and valued, supporting daily and economic empowerment

Table 8: Major Barrier Affecting Digital Usage

Barrier	No of Respondents	Percentage
cost of device/ data	18	22.50%
Poor connectivity	22	27.50%
Lack of Training	14	17.50%
Family /Social restrictions	8	10%
Time constraints (household /work)	9	11.25%
Language /Content issues	5	6.25%
Time constraints (household /work)	3	3.75%
Fear of Fraud/Safety Concerns Other	1	1.25%
Total	80	100.00%

Interpretation: The data shows that the main barriers to digital use are poor connectivity (27.5%) and high device or data costs (22.5%). Lack of training (17.5%) also limits engagement. Other issues include language problems (11.25%), family restrictions (10%), and time constraints (6.25%). A few mentioned fear of fraud (3.75%) and other reasons (1.25%). Overall, infrastructural, financial, and skill gaps are the key factors restricting effective digital use.

Table 9: Impact of Digital Literacy on Socio Economic Empowerment

- 1=Stronglydisagree/Never
- 2=Disagree/Rarely
- 3=Neutral/Sometimes
- 4=Agree/Often
- 5 = Strongly agree / Always

Statement	1	2	3	4	5
Used digital tools to find job/income	4 (5.00%)	6 (7.50%)	12 (15.00%)	34(42.50)	24(30%)
Managed household finances online	2 (2.50%)	5 (6.25%)	10 (12.50)	36(45.00 %)	27(33.75 %)
Accessed info (health, schemes, market	1 (1.25%)	4(5.00%)	9(11.25 %)	37(46.25 %)	29(36.25 %)

Gained confidence in family decisions	2 (2.50%)	3 (3.75)	10(12.50)	38(47.50 %)	27(33.75 %)
Joined digital communication (calls/groups)	3 (3.75%)	5 (6.25%)	14(17.50)	35(43.75 %)	23(28.75 %)
Started/grew small business online	5 (6.25%)	7 (8.75%)	16(20.00 %)	33(41.25 %)	19(23.75 %)

Interpretation: The data shows that digital literacy has greatly improved respondents' socio-economic empowerment. About 72.5% agreed it helped them earn income or find jobs, and 78.75% said it improved managing household finances. Around 82.5% could access useful online information on health, schemes, and markets. Confidence in decision-making rose for 81.25%, and 72.5% joined more community activities. Moreover, 65% said digital skills helped them start or grow small businesses.

Table No 10: Change in Income or Employment Due To Digital Skills

Category	No of Respondents	Percentage
Significant Increase	20	25%
Small Increase	28	35%
No Change	22	27.50%
Negative Impact/lost Opportunities	4	5%
Not Sure	6	7.50%
Total	80	100%

Interpretation: The data shows that digital skills positively influenced income and employment for most respondents. About 25% saw a significant rise and 35% a small increase in income or job opportunities. Meanwhile, 27.5% noticed no change, 5% faced negative effects, and 7.5% were unsure. Overall, digital literacy has improved economic prospects for many, though some have yet to see clear benefits.

Table 11: Household Financial Decision Maker

Decision Maker	No of Respondents	Percentage
Self (I do)	18	22.50%
Husband	32	40.00%
Jointly (Both)	25	31.25%
Other Family Member	5	6.25%
Total	80	100.00%

Interpretation : The data shows that in most households, the husband makes financial decisions (40%), while 31.25% share decisions jointly. About 22.5% of women decide independently, and 6.25% rely on other family members. Overall, men still lead in financial decisions, but many women now participate or manage finances independently, showing growing economic involvement.

Table 12: Change in Role in Household/Community Decision Making Due to Digital Tools

Category	No of Respondents	Percentage
Increased a lot	22	27.50%
Increased Some What	28	35.00%
No Change	18	22.50%
Decreased	6	7.50%
Not Applicable	6	7.50%
Total	80	100.00%

Interpretation:The data shows that digital tools have improved participation in household and community decisions. About 27.5% said their role increased a lot, and 35% somewhat increased. Meanwhile, 22.5% saw no change, 7.5% felt it decreased, and 7.5% found it not applicable. Overall, digital tools have empowered many, especially women, by boosting confidence and involvement in decision-making

Table 13: Use of Various Digital Services

Digital Service	No of Respondents	Percentage
Mobile Payment/UPI/Wallet	20	25%
Online Banking	0	0%
E-Commerce (Buying Goods Online	15	18.75%
Online Selling/Market Place	15	18.75%
Government Services (E-Gov Portals, Subsidy Schemes)	0	0%
Social Media Groups For Work Market Information	45	56.25%
Telemedicine/Health Information Online	0	0%

Interpretation: The data shows that most respondents (56.25%) use social media groups for work or market information. Mobile payment apps are used by 25%, while 18.75% engage in e-commerce and online selling. None use online banking, government e-services, or telemedicine. Overall, social media and basic digital finance tools are common, but formal online financial, government, and health services remain limited, highlighting the need for more awareness and access.

Discussion:

The study “Digital Literacy and Women’s Socio-Economic Empowerment: A Study on Opportunities, Challenges, and Impact” reveals the intricate relationship between women’s access to digital tools and their empowerment in both economic and social spheres. The findings indicate that while digital inclusion is growing steadily, gaps in skill, infrastructure, and socio-economic conditions continue to hinder full participation.

Most respondents are engaged in informal or semi-formal employment such as self-employment, private jobs, or agricultural work, reflecting limited integration into formal sectors. Their modest income levels, with a majority earning below ₹20,000 per month, suggest restricted financial capacity to invest in advanced technologies or digital services. Despite this, personal ownership of digital devices is remarkably high (70%), and daily usage of the internet (82.5%) points toward growing digital familiarity and engagement among rural women.

In terms of skills, the study highlights a strong foundation in basic digital communication—such as calls, messaging, and social media—but limited competence in advanced tasks like online banking, email, and e-commerce. This imbalance underscores the persistence of functional and transactional digital literacy gaps, which are crucial for economic empowerment. Although 62.5% of respondents have attended some form of digital training, the remaining untrained group emphasizes the need for broader, inclusive literacy programs. Those trained largely reported positive impacts on income, confidence, and daily life, confirming the transformative potential of such initiatives.

The research also identifies significant barriers including poor connectivity, high device and data costs, and insufficient training opportunities. Socio-cultural restrictions and safety concerns, though less prevalent, still influence digital participation.

Encouragingly, digital access and literacy appear to strengthen women's roles in household and community decision-making—over 60% of respondents experienced increased influence due to digital engagement.

However, digital usage remainsskewed toward informal applications like social media and mobile payments, with minimal participation in formal digital finance, e-governance, or tele health services. This suggests that while digital awareness is high, its integration into broader developmental and institutional frameworks is still limited.

Overall, the study demonstrates that digital literacy serves as a crucial pathway to women's socio-economic empowerment, enhancing communication, financial inclusion, and decision-making power. Yet, sustained efforts in infrastructure development, affordable access, skill training, and awareness building are essential to translate digital inclusion into meaningful empowerment for all women.

Conclusion:

The present study highlights the crucial role of digital literacy in empowering women and enhancing their socio-economic status, particularly in rural areas. The findings reveal that most of the respondents are digitally aware and actively use smart phones and other devices for communication, online transactions, and accessing digital services. Digital literacy has enabled women to improve their income-generating opportunities, enhance decision-making abilities, and gain financial Independence. It has also contributed to increased confidence and participation in community and household activities. However, the study also identifies several challenges and barriers that hinder women's full participation in the digital space. Poor connectivity, high costs of internet and devices, lack of training, social restrictions, and fear of online fraud remain significant obstacles to digital inclusion. Despite these issues, the positive impact of digital literacy is evident, as it continues to improve women's educational, economic, and social outcomes. The research concludes that sustained efforts are necessary to overcome infrastructural and social barriers and to ensure inclusive access to digital tools and training. Government schemes, NGOs, and community-level initiatives must work collectively to promote digital awareness, provide affordable internet access, and organize regular digital literacy programs for women. Empowering women

through digital literacy is not only essential for their personal growth and self-reliance but also for achieving broader goals of gender equality and sustainable development. Thus, digital literacy serves as a transformative force for building an equitable, informed, and progressive society.

References

- Aryan, S. (2024) Impact of digital technologies on women's economic empowerment Insights. from SHGs in Bihar, International Journal of Financial Management and Economics, 7(2), 514-517 <https://doi.org/10.33545/26179210.2024.v7.12.409>
- Dayanand, R., Khan, Z., Kalwar, M.,&Kumar, A. (2025). Digital literacy for rural women's empowerment and socioeconomic participation. A comprehensive study. Agricultural. Economics Journal SSRN. <https://papers.ssrn.com/abstract=5093591>
- Pavithra, G.,&Thimmalah, T. D. (2023) The economic empowerment of women through digital technology: An empirical analysis International Journal of Novel Research and Development (IJNRD), 8(10), 1-6. <https://www.ijnrd.org>
- Sowmya, B. N., Deepthi, K. H.,&Nandapriya, B. N. (2025) Digital literacy and gender equality: A mechanism for facilitating women's empowerment in the twenty-first century. International Journal of Creative Research Thoughts (LJCRT), 13(8), 1-6. <https://www.jjcrt.org>
- Wadhal, R. Suryawanshi, P., Rahate, V. Deshpande, S., Disawal, V.&Ganvir, P. (2024) Empowering women through digital literacy: A sociological perspective on gender and technology integration Library Progress International, 44(2), 470-475. <https://www.bpasjournals.com>

The Science of Cooking: A Data-Driven Exploration of Kitchen Chemistry

Dipak Bhattacharyya

Assistant professor, Department of Chemistry
Bijni College, Bijni

Abstract

The art of cooking is fundamentally the science of transforming raw ingredients through controlled chemical and physical processes. Understanding these reactions governed by precise temperatures, molecular interactions, and stoichiometric ratios elevates cooking from a mundane task to an exact science. This article explores key culinary phenomena, including the Maillard reaction, leavening, emulsions, and protein denaturation, through a scientific lens supported by statistical data and chemical analysis.

Keywords: Denaturation, Emulsions, Kitchen Chemistry, Maillard Reaction, Protein

1. Introduction

The global culinary market, valued at over \$8.7 trillion, underscores humanity's deep engagement with food. Yet a 2022 survey by the International Food Information Council found that while 60% of respondents cooked at home frequently, only 28% felt confident in their understanding of the underlying science. This gap between practice and principle is where kitchen chemistry thrives. Every time you sear a steak or bake a cake, you are conducting a series of complex chemical experiments. This article demystifies these processes with data, transforming your kitchen into a comprehensible laboratory.

Methodology

The ultimate goal of this data-driven approach is to close the gap between basic scientific concepts and common culinary practice. By examining cooking from the perspectives of surface chemistry, kinetics, thermodynamics, and stoichiometry, the method enables people to go beyond simply following recipes. This analytical framework's main objective is to enable cooks to examine, troubleshoot, and innovate, so as to convert the kitchen from a place of mundane activities into an understandable and fulfilling scientific laboratory.

Data Analysis

The Maillard Reaction: Engineering Flavor Through Controlled Browning

- A study in the Journal of Agricultural and Food Chemistry notes that a single Maillard pathway can generate over 100 distinct flavor compounds.
- Optimal browning occurs between 140°C and 165°C. Exceeding 180°C initiates pyrolysis (burning), creating bitter flavors.
- Surface moisture reduction of up to 20% (e.g., by patting a steak dry) accelerates browning by preventing energy-wasting steam formation.

Table 1: Maillard Reaction Parameters

Factor	Optimal Range	Effect of Deviation
Temperature	140°C – 165°C	¡140°C: Slow reaction; 180°C: Burning and bitter compounds.
Surface Moisture	Minimal	High moisture inhibits reaction by cooling the surface via steam.
Sugar-Amino Acid Ratio	Balanced	Imbalance reduces the complexity of flavor compound formation.

Leavening Agents:

- Double-acting baking powder is engineered for a two-stage release: 20–30% of CO2 at room temperature and the remaining 70–80% at 50–60°C during baking.

- Industrial data shows a 0.1% deviation in the baking soda-to-acid ratio can reduce final product volume by 5–7%.
- A "heaping" teaspoon can introduce a 15–20% variance in leavening agent, leading to significant texture inconsistencies

Emulsions:

- A single large egg yolk (containing approx. 1.5g of lecithin) can emulsify up to 1 liter of oil.
- The optimal oil incorporation rate is 100–150 mL/min. Exceeding 250 mL/min risks overwhelming the emulsifiers, causing the emulsion to "break."
- Temporary emulsions (e.g., vinaigrette) have a short half-life of 2–5 minutes without stabilizers.

Table 2: Emulsion Stability Factors

Emulsion Type	Emulsifier	Stability Duration	Critical Success Factor
Temporary (Vinaigrette)	None	2–5 minutes	Vigorous mechanical whisking
Permanent (Mayonnaise)	Lecithin (egg yolk)	Indefinite	Slow oil incorporation (≤150 mL/min).

Protein Denaturation:

- Research in Food Chemistry shows egg white ovalbumin denatures at 84°C, while meat collagen dissolves into gelatin at 60–70°C.
- Sous-vide cooking at 55°C for several hours converts up to 80% of collagen to gelatin without excessive moisture loss.
- Traditional high-heat methods can cause a 25–30% weight loss from water and fat expulsion due to aggressive protein contraction.

Conclusion

The journey from raw ingredients to a finished dish is a narrative written in the language of chemistry. Understanding the thermodynamics of the Maillard reaction, the stoichiometry of leavening, the surface chemistry of emulsions, and the kinetics of protein denaturation empowers us to move beyond blindly following recipes. It allows us to analyze, troubleshoot, and

innovate. By embracing the data-driven science of cooking, you don't just cook—you engineer flavor, texture, and delight, transforming your kitchen into the most rewarding laboratory you'll ever own.

References

- Belitz, H. D., Grosch, W., & Schieberle, P. (2020). *Food Chemistry*. Springer Science & Business Media.
- Damodaran, S., Parkin, K. L., & Fennema, O. R. (2019). *Fennema's food chemistry*. CRC Press.
- Figoni, P. (2017). *How Baking Works: Exploring the Fundamentals of Baking Science*. John Wiley & Sons.
- Global Culinary Market Report. (2023). Market analysis and forecast 2023-2028. Food Industry Association.
- Hui, Y. H. (2021). *Food processing: principles and applications*. John Wiley & Sons.
- International Food Information Council. (2022). *Food and Health Survey*. IFIC Foundation.
- Martins, S. I. F. S., Jongen, W. M. F., & van Boekel, M. A. J. S. (2018). A review of the Maillard reaction in food and implications to kinetic modelling. *Journal of Agricultural and Food Chemistry*, 56(15), 531-547.
- McClements, D. J. (2019). *Food emulsions: principles, practices, and techniques*. CRC Press.
- This, H. (2021). *Molecular Gastronomy: Exploring the Science of Flavor*. Columbia University Press.

Echoes of the Fourth World: Adivasi Identity and Environmental Ethos in Indian English Literature

Lipika Chakraborty

Assistant Professor, Deptt. of English
Bijni College, Bijni

Abstract

Indian Adivasi literature in English and translation presents indigenous identity, spirituality, and environmental ethics through land- and community-based narratives. In this study we look at the works of Hansda Sowvendra Shekhar, Mamang Dai, JG. N. Devy, and Mahasweta Devi which we place in the Fourth World and postcolonial ecocritical frameworks. We see strong themes of spiritual ecology, land dispossession, indigenous feminism, cultural identity, and oral tradition. We report that Adivasi writers present the forest and landscape as living entities, tie women's empowerment to ecological survival, and use storytelling as a tool to resist cultural erasure. Also brought out is an alternative modernity which you see in the Adivasi voices that demand rights to "jal-jangal-jameen" (water-forest-land).

Keywords: Adivasi literature, Ecocriticism, Fourth World, Indigenous feminism, Oral tradition

Introduction

The tribal communities of the nation, who, though rich in both culture and knowledge about the environment, have remained on the sidelines in Indian English literature. 'Adivasi' is a Sanskrit word meaning original inhabitants; this term has come to denote

those tribal peoples codified by the Indian Constitution. It would be a polyglot and polymorphic population with variant languages and belief systems. According to scholars, India's Adivasis have undergone a threefold colonization—first by Aryans, then by British imperialists and finally by modern capitalist development—which gives one an idea that there exists an internal 'Fourth World' within a country. The Fourth World is stateless indigenous people asserting their cultural identities and traditions; it came into being during the 1970s. As the diplomat Mbuto Milando said, “when native peoples come into their own, on the basis of their own cultures and traditions, that will be the Fourth World.” In literary discussion, Fourth World writing helps bring out the voices of groups pushed aside by the main flow of politics and economics. Adivasi literature mostly flows from oral traditions, goes through songs, folktales and myths; until the 20th century put aside before many tribal writers chose to sit with print writing. Early pioneers like poet Susheela Samad and storyteller Alice Ekka working between the 1930s–1960s proved Adivasi voices existed mainly in regional languages or English translations. However, it must be noted that “written Adivasi literature is mainly confined to a few larger communities and regions.” As of now, The Caravan magazine observes that there are “very few English-language books by Adivasi writers.” Take the example of the Gond (Koiṭur) community, which numbers about 14 million and had “not a single book published in English” as of 2021, though there were numerous writers in Hindi, Marathi, or Telugu. Most Adivasi writing only circulates locally (at jātrās and tribals’ cultural gatherings). Collectively, these factors clearly accentuate a very large gap: until now, very few worlds of the Gond, Bhil, Khasi, Santhal, and other Adivasi communities have been recorded with true and honest representations in mainstream Indian English novels or stories. This paper argues that filling this gap is as urgent as well as a good need. What Fourth World literature—Adivasi writers and works—reveals are different spiritual-ecological perspectives and land-struggle histories. By giving space to those voices here at an international level, we can further enhance research in the fields of global eco-criticism and indigenous studies. We will begin by defining the concept of the Fourth World and its theoretical background before moving on to discuss important Adivasi writers and themes in contemporary literature before discussing how indeed such works serve to put identity back in nature.

Results and Discussion

Spiritual Ecology and Sacred Landscapes

Nature is sacred, nature is alive. That has been the essential content of Adivasi spiritual ecology. In all these texts, Nature does not represent anything as a passive background but rather something actively infused with spiritual agency. The land cannot be separated from belief and community — this has been an integral aspect of their narration, reflecting a worldview based on oral traditions through which collective memory, ritual practices, and ecological ethics have been transmitted. It is this sensitivity that very much comes out in the description of life among the Santhals by Hansda Sowvendra Shekhar. In *My Father's Garden*, village majhis (priests) were sharing guardianship of the jaher or sacred grove, which is preserved in its original unspoiled state. As a result of the neglect or destruction of the jaher, there is social and spiritual disintegration within the community because it has always been believed that land protects people just as much as people protect land. Therefore, the jaher emerges both as an ecological space and a site of communal identity and resistance. Sacred landscapes come to the fore in Mamang Dai's poetry and fiction, rivers, forests, seeds — these are places of sustenance. In poems like *The River* water is sacred and it is life-giving. In *The Last Tree*, the image of one tree that has managed to survive speaks of resilience when all around there is ecological destruction. Her work goes on to suggest an indigenous ecological philosophy which situates humans in a relationship of connectivity with the natural world as opposed to modern relationships that bifurcate nature and culture. Jacinta Kerketta's poetry calls up the spirits of land and forest at the same time shares with us all that destruction which mining and deforestation bring about. Her emphasis on jal-jangal-jameen (water, forest, and land) speaks to an Adivasi world view in which ecology relates with an important connection between ecological elements and the spiritual or religious sphere. Fiction by Mahasweta Devi projects the spirituality inherent in tribal resistance. In *The Book of the Hunter*, it is read how "Mother Forest" comes to be conceptualized, and her felling equated with betrayal and violence against indigenous life. Land or forest does not become a commodity but kin—ancestor, protector, and living presences—coming together as one between ecocritical frameworks that counter anthropocentric worldviews.

Land Dispossession and Environmental Justice

Another major theme that emerges is land dispossession; this represents a multidimensional crisis—ecological degradation, cultural erosion, and violation of human rights. The violence of displacement through mining activities, industrial expansion, and state intervention is consistently recorded by Adivasi texts. Displacement in Shekhar's *'The Adivasi Will Not Dance'* comes through the appropriation of Adivasi land on which mining initiatives are conducted accompanied by the loss of faith, language, and cultural memory. That appropriation mourns her characters have to narrate how the Sarna beliefs begin to lose land is identity.

The poems of Jacinta Kerketta are articulated from a distinctly activist perspective, shedding light on the forms of exploitation in which ecologically sensitive areas like the Saranda forests are subjected. Her work tends to frame environmental destruction as a multiple assault-on means of sustenance, on cultural continuity, and on the dignity of life for Adivasi communities. Besides throwing them into economic deprivation, the loss of land, water, and forest resources also fragments social and cultural life. Dispossession is a fact of history and contemporary reality in constant interplay in Mahasweta Devi's narratives. In *The Right of the Forest*, dispossession cannot be completed until the tribal communities leave the land of their forefathers when sacred groves are violated, establishing firmly that displacement is at once material and spiritual alienation. As Mamang Dai writes in *The Legends of Pensam*, the Arunachali villages try to battle loggers, predatory officials, and a sundering ecology which simultaneously with indigenous diplomacy and resilience. These writings put together present land dispossession as a communal crisis, something more than individual loss and longing for home that demands alternative modernities. The writers do not totally reject modernity as proposed in capitalist models of development; rather, they criticize such models for allowing extraction to take precedence over sustainability. These narratives position the global indigenous discourse by reiterating the rights of communities to protect, manage, and write about their own territories—thereby providing support to ecocriticism in its fundamental assumption relating environmental damage to some form of social injustice.

Indigenous Feminism and Gendered Ecology

The meeting of gender and ecology is a great dimension in Adivasi writing. It develops an Indigenous feminism that arises

from experiences of the land. Adivasi women often come to symbolize keepers of cultural knowledge, ecological wisdom, and resistance itself. In the works by Mahasweta Devi - "Chotti Munda and His Arrow" and "Pterodactyl, Puran Sahay, Pirtha" tribal women are presented as strong figures fighting not only one but two patriarchies - male and colonial.

Jacinta Kerketta brings to the fore the violence that Adivasi women experience in their struggles for land, in militarization, and displacement. She places women's pain within a larger framework of multiple oppressions by drawing a relationship between ecological destruction and bodily violence. The continuous appearance of women in her poems supports an understanding that the resistance of land alienation is equally an act of resisting a different form of gendered injustice.

Mamang Dai emphasizes the gendered experiences of land, water, and forest. Her invocation of mother goddesses and female ancestral figures shows both the symbolic and material ways through which women relate to ecological continuity. Hansda Sowvendra Shekhar's stories reveal Adivasi mothers and daughters as carriers of culture just as much as Mahasweta Devi's heroines who often oscillate between being matriarchs or militants.

That native feminism goes in line with ecofeminist thought because, according to ecofeminist philosophy, the domination of nature and the oppression of women emanate from related structures of power. This is how Adivasi literature expresses an ecofeminist ethic whereby justice for women and justice for the environment become complementary forces.

Cultural Identity and Oral Tradition

It is through oral tradition that cultural identity in Adivasi literature has been profoundly sustained. Faith and ritual, language and story-telling constitute the living archives wherein communal knowledge has always been preserved. The fear of turning into "people from nowhere" speaks to the existential threat that is imposed by forced assimilation on their culture.

Poetry by Jacinta Kerketta reflects Oraon tradition, even though it happens in Hindi. It is an illustration of the fact that language can be a matter of appropriation toward sustaining indigenous identity. G. N. Devy, in works such as *Painted Words*, has established how oral narratives become a repository of indigenous epistemology against the dominant histories that sideline

tribal knowledge systems. The use of folk songs and chants by Mahasweta Devi further establishes oral forms as literary.

Shekhar and Dai imbed native words cosmologies, and rites even in their English compositions thereby showing how oral tradition significantly inspires the written piece. What has often been thrown away as “myth” by mainstream cultures comes out to be shared recollection and practiced ideology. Thus, to tell a tale is to fight back against knowledge wiping and a way for culture itself to stay alive.

Synthesis: Fourth World and Ecocritical Discourse

Adivasi eco-spirituality identity which transcends beyond caste society. It complements Linda Tuhiwai Smith's (1999) suggestion to 'decolonize' literature through the integration of indigenous perspectives and the Fourth World theory which consolidates tribal and indigenous. One such critic points to “the consciousness of the Fourth World” (the global identity of Indigenous people), as being engendered through the preservation of their traditions and the history surrounding them. Adivasi literature achieves this through the focused articulation of the ‘transculturation’ and the plural modernity of colonial contact. Our finding corroborates ecocritical studies as these authors counter the anthropocentric stance through a kinship perspective. Shekhar demonstrates this through intertwining Santhal spirituality and medicine (characters often worship to Karam and Dharti Mata) to depict nature’s healing power. The same ideological work is visible in the descriptions of mountains by Dai and in Devi’s story of a tribal woman who communicates with her sacrificial animal. We can even argue that, in methodological terms, Adivasi literature “reimagines sustainability, indigenous wisdom and spiritual ecology, community-centric stewardship” through the ‘Principal of Absence. The theme of identity in these texts highlights rights and resistance, self-determination. The texts focus in self-determination.

Devi’s reconceptualization of “Mother India” as “Mother Forest” parallels tribal demands for a place at the nation’s table. In Ahmedabad, Shekhar’s migrants demand recognition of their cuisine and traditions. Kerketta mentions art as “life’s sake” and a relationship with the soil in her published interviews. These voices of a global indigenous ethos point to the fact that Indian Adivasi literature is not an enclave, as many assume, but part of a wider Fourth World renaissance.

Table 1: Key Adivasi authors, representative works, and central themes (identity, land, ecology, resistance). This selection illustrates how each author’s oeuvre foregrounds the issues identified above.

Author	Representative Work(s)	Central Themes
Hansda Sowvendra Shekhar (Santhal)	<i>The Adivasi Will Not Dance</i> (stories, 2015); <i>My Father’s Garden</i> (novel, 2018)	Displacement, faith (Sarna), cultural identity, ecological folklore
Mamang Dai (Nyishi)	<i>River Poems</i> (1995); <i>Night of the Naked Yak</i> (2002); <i>The Legends of Pensam</i> (2011)	Landscape/environment (rivers, forests), eco-consciousness, indigenous rituals
Mahasweta Devi (Bengali activist)	<i>The Book of the Hunter</i> (1994); <i>The Right of the Forest</i> (1977)	Tribal revolt against forest dispossession, critique of capitalism, Adivasi rights
G. N. Devy (critic/anthologist)	<i>Painted Words</i> (ed., 2002); <i>Being Adivasi</i> (co-ed., 2022)	Compilation of tribal oral texts, advocacy for Adivasi languages and heritage

The table underscores that while each author’s style differs, all address **Adivasi spiritual ecology, land/livelihood, and cultural resistance** in some form.

Conclusion

Adivasi writers emphasize the environment of their birth, the land that is home and heritage, and storytelling as a method of emancipation. They describe the forest, they describe the river, they describe earth herself as living entities so breaking down the Western binary of nature versus culture. And also by these very lands to which they assert rights, because ecological conservation is what seems an understanding to be at its core human justice. In Devi’s work pointedly articulated through Adivasi ecological resistance having deep contemporaneity and amounting to a battle

for basic human rights today. What emerges from Shekhar's, Dai's, Kerketta's and Devi's narratives and Devy's scholarship is another way of seeing predominant literature - its energy located in dispossessed voices finding recovery of old wisdom.

In the Fourth World and postcolonial theory contexts, these literatures help explain the dual nature of Adivasi struggles, both global and local. Through indigenous cosmology/ ecological knowledge, writers construct new models of development and personhood from an alternate perspective critiquing anthropocentrism in ecocritical discourse and illustrating the importance of non-Western epistemologies. The texts bring to the front women's experiences and oral histories fulfilling a major demand from within contemporary Indigenous feminism which argues that cultural rights/environmental health are interdependent. These are the aspects that mainstream literature has been able to comfortably avoid, hence it becomes the responsibility of writers to fill in these missing dimensions about India's Fourth World. In this paper's reading of Adivasi writing, we strongly believe that filling this gap will considerably widen both Indian and global discussions on literature, ecology, and justice.

References

Dai, M. (1995). *River poems*. Zubaan.

Devy, G. N. (2002). *Painted words: An anthology of tribal literature* (Vol. 1). Bhasha Research Centre.

Devy, G. N. (2022). *Being Adivasi: A critical study of Adivasi identity and heritage*. Bhasha Research Centre.

India Today. (2021, April 15). *Adivasi identity and resistance in contemporary literature*. India Today. Retrieved from <https://www.indiatoday.in>

Shekhar, H. S. (2018). *My father's garden*. Penguin India.

The Caravan Magazine. (2021, March 30). *Why Adivasi literature is still largely absent in English*. The Caravan. Retrieved from <https://www.caravanmagazine.in>

The Hindu. (2020, January 18). *Adivasi voices in modern Indian literature: A study of their ecological and cultural significance*. The Hindu. Retrieved from <https://www.thehindu.com>

Zubaan Books. (2021). *Mamang Dai: Indigenous wisdom through poetry and prose*. Zubaan Books. Retrieved from <https://www.zubaanbooks.com>.

Public Health Challenges Posed by Pathogenic bacteria “*Escherichia coli*” Strains

Lipika Dey Dutta

Asst. Professor, Department of Zoology
Bijni College, Bijni

Abstract

Escherichia coli (*E. coli*) is a group of bacteria commonly found in the gastrointestinal tract of humans and other animals. It is a gram-negative bacterium. Most strains are harmless and even beneficial; however, certain pathogenic strains can cause serious illnesses such as bloody diarrhea, pneumonia, urinary tract infections, and, in severe cases, kidney failure. Common symptoms include severe abdominal pain, cramps, tenderness, bloody diarrhea, vomiting, and fever. In some instances, serious complications such as kidney failure especially among young children, low platelet count, and neurological issues including seizures, stroke, or coma may occur. Infection typically spreads through contaminated food and water, as well as poor hygiene practices.

Key terms: Anaerobe, Gastrointestinal tract, Pathogenic, Bacteria, Urinary tract

Introduction:

Escherichia coli (*E. coli*) is a group of bacteria that normally lives in the gastrointestinal/GI tract of healthy people and animals. *E. coli*, a Gram-negative, rod-shaped, facultative anaerobe, coliform bacteria belonging to genus *Escherichia*. The type that lives in gut tract is usually harmless and even helps to digest food. But many

strains of *E. coli*. are pathogenic and cause infection. The pathogenic strains adhere to cells and release toxins. The most common *E. coli* infections involve the gastrointestinal tract and the urinary system (UTIs). However, *E. coli* can also cause several other types of infections, such as Bloodstream infections. Prostatitis (infection of the prostate), Pelvic inflammatory disease (PID) and Cholecystitis (gallbladder infection). Children younger than 5, adults 65 and older, and people with weakened immune systems are more prone to *E. coli* infection. Common symptoms of *E. coli* include diarrhoea, Stomach pain and cramps, loss of appetite and low-grade fever. Watery diarrhoea is usually the first sign of an *E. coli* infection in the gastrointestinal (GI) tract. Though *E. coli* can make people sick with diarrhoea, pneumonia, sepsis, and other illnesses but most common infections involve the gastrointestinal tract and Urinary tract infection. The symptoms may vary depending on the specific type of *E. coli* involved and the site of the infection.

Objective

The study aims to know

- Different strains of *E. coli* and their infection.
- Pathogenicity and preventive measures of *E. coli* infection.

Methodology: The paper is based on secondary data collected from websites, books, and journals, etc.

Result and Discussion

Different strains of *E. coli*

E. coli strains can be classified into many groups, but pathogenic varieties are typically divided into seven major types based on their mechanisms of action. Non-pathogenic laboratory strains such as K-12 and B are also important, as they are widely used in scientific research. *E. coli* pathogenic strains include:

1. Shiga toxin-producing *E. coli* (STEC).
2. Enter toxigenic *E. coli* (ETEC).
3. Enteropathogenic *E. coli* (EPEC).
4. Enteroaggregative *E. coli* (EAEC).
5. Enteroinvasive *E. coli* (EIEC).
6. Diffusely adherent *E. coli* (DAEC).
7. UTI (urinary tract infection) producing *E. coli* (UPEC)

1. Shiga Toxin-Producing *E. coli* (STEC):

Shiga toxin-producing *Escherichia coli* (STEC) refers to strains of *E. coli* that produce a powerful toxin known as **Shiga toxin** which damage intestinal cells. These bacteria can cause

bloody diarrhea, severe abdominal pain, and haemorrhagic colitis. About 5–10% of people infected with STEC may develop haemolytic uremic syndrome (HUS), a serious condition that causes blood clots and kidney damage. The subtype O157:H7 is the strain most commonly associated with severe disease and foodborne outbreaks.

STEC infections commonly spread through:

- Consuming **undercooked beef**, especially ground or minced meat
- Drinking **raw (unpasteurized) milk**
- Contact with **contaminated food or water**
- Close contact with an **infected person**, particularly through poor hand hygiene

2. Enterotoxigenic *E. coli* (ETEC)

Enterotoxigenic *E. coli* (ETEC) is a major bacterial cause of diarrhea, particularly in children in developing countries and in travellers. It adheres firmly to intestinal cells producing heat-labile and heat-stable toxins that stimulate excessive fluid secretion in the intestines, leading to watery, cholera-like diarrhea, abdominal cramps, and nausea. Management focuses mainly on rehydration, with antibiotics used in select severe cases. Prevention relies on good hygiene practices and ongoing efforts to develop effective vaccines.

3. Enteropathogenic *E. coli* (EPEC)

Enteropathogenic *E. coli* (EPEC) is a strain of *E. coli* that causes severe diarrhea, especially in infants and young children, by attaching to intestinal cells, destroying microvilli, and disrupting nutrient absorption, leading to watery diarrhea, vomiting, and dehydration. It's a major cause of infant mortality in developing countries, transmitted through the fecal-oral route via contaminated food, water, surfaces, or person-to-person contact, and is characterized by its ability to form “attaching and effacing” lesions on the gut lining.

4. Enteroaggregative *Escherichia coli* (EAEC)

Enteroaggregative *Escherichia coli* (EAEC) is a type of *E. coli* that causes acute and persistent watery diarrhea, especially in children in developing countries, and is also linked to traveler's diarrhea and foodborne outbreaks. It is characterized by its “stacked-brick” adherence to intestinal cells, producing a protective mucus layer and toxins that lead to inflammation and fluid loss. It

leads to watery diarrhea (can be persistent, lasting over 14 days), abdominal pain, nausea, vomiting and low grade fever.

5. Enteroinvasive *E. coli* (EIEC)

Enteroinvasive *E. coli* (EIEC) is a pathogenic bacterium that causes bacillary dysentery, with symptoms like watery diarrhea that can become bloody, fever, and abdominal cramps. EIEC invades the cells of the colon, using a mechanism nearly identical to *Shigella* species, and is transmitted through contaminated food or water. Less common than other *E. coli* pathotypes, but a significant cause of diarrhea in developing countries. Symptoms include watery diarrhea, which can progress to bloody and mucus-filled stools, fever, abdominal cramps, nausea and vomiting.

6. Diffusely Adherent *E. coli* (DAEC)

Diffusely Adherent *E. coli* (DAEC) are a type of pathogenic *Escherichia coli* known for causing diarrhea, especially in children, by sticking in a scattered, “diffuse” pattern on intestinal cells, leading to inflammation, cell damage, and symptoms like watery/bloody diarrhea, abdominal pain, and fever. They use specific fimbrial proteins to attach, often affecting younger children and sometimes implicated in UTIs or pregnancy issues.

7. UTI (urinary tract infection) producing *E. coli* (UPEC)

UPEC are one of the most common types of bacteria causing urinary tract infection, with more than 150 million diagnoses worldwide each year. This strains of *E. coli* is responsible for 75 percent of all uncomplicated or classic UTIs, or infections of the lower urinary tract in otherwise healthy women. It is also in more than half of complicated cases, or those that affect other urinary-tract functions or occur in men, pregnant women, or people with weakened immune systems. It is normally found in intestines, but it can enter urinary tract and travel upward, potentially causing an infection in bladder or kidneys.

With UTIs, *E. coli* bacteria from intestines come out with fecal matter. And trace amounts of said fecal matter make their way into your urinary tract through the urethra opening and begin to multiply.

Women are more prone to having UTIs in general. In women, the urethra is short and straight, making it easier for germs to travel into the bladder. For some women, UTIs relate to changes in their hormonal levels. Some are more likely to get an infection during certain times in their menstrual cycle, such as just before a period or during pregnancy.

In older women, the tissues of the urethra and bladder become thinner and drier with age as well as after menopause or a hysterectomy. This can be linked to increase UTIs.

During pregnancy, the drainage system from the kidney to the bladder widens, so urine does not drain as quickly. This makes it easier to get a UTI. Sometimes germs can move from the bladder to the kidney causing a kidney infection. UTIs during pregnancy can result in increased blood pressure, so it is very important to have them treated as soon as possible.

Common ways of infection in female include:

- **Sexual Contact** A woman's urethra is located next to the vagina and anus. This makes it easy for bacteria to move into the urinary tract during sexual intercourse and sexual contact.
- **Improper Wiping** For women, wiping from back to front after a bowel movement can drag *E. coli* directly into the urethra. Because of this, it's best to wipe from front to back.
- **Holding Urine** Frequent bathroom use causes body continue to flush bacteria such as *E. coli* from urinary system. This is especially important before and after sex. To encourage frequent urination, plenty of water is needed throughout the day.
Other factors can raise the risk of UTI, including:
- **Diabetes** People with high blood sugar are not able to fight off germs and bacteria as well as others, making them more prone to UTIs.
- **Spinal Cord Injuries** This type of nerve damage prevents from being able to empty bladder completely, thereby allowing *E. coli* bacteria to multiply.
- **Kidney Stones** Having kidney stones or a condition that blocks the flow of urine, such as a tumor or an enlarged prostate, can trap urine in bladder and contribute to a UTI or another infection.
- **Catheter Use** Medical tubes placed in urethra and bladder to remove urine can also trigger a UTI.
- **Recent Urinary Procedures** Persons undergone urinary surgery or medical examination of urinary tract that involves medical instruments, may be at an increased risk of getting UTI.

According to the infected organ, urinary tract infection may be-

- Cystitis – infection of the bladder. Cystitis is the most common lower urinary tract infection
- urethritis – infection of the urethra
- pyelonephritis – infection of the kidneys

- Vaginitis – infection of the vagina.

Some common symptoms which occur in UTIs include -

- wanting to urinate more often and urgently, if only a few drops
- burning pain or a ‘scalding’ sensation when urinating
- a feeling that the bladder is still full after urinating
- pain above the pubic bone
- Cloudy, bloody or very smelly urine.

If a urinary tract infection spreads to the kidneys, prompt medical attention is essential. In addition to the common symptoms of UTIs, individuals with a kidney infection (pyelonephritis) may experience:

- High fever accompanied by chills
- Severe pain in the lower back, flank, or groin
- Nausea and vomiting
- Marked fatigue or generalized weakness
- Tachycardia (rapid heart rate)
- Reduced urine output or difficulty in urination

Haemolytic Uremic Syndrome (HUS) – Severe Complication

This condition may occur after certain *E. coli* infections (STEC) and requires urgent care. Symptoms include-

- Bloody diarrhea
- Little or no urine output
- Pale skin or reduced facial coloration
- Easy bruising or tiny red spots on the skin
- Extreme tiredness, irritability, or confusion

Complications of *E. coli* infections

E. coli sometimes causes life-threatening complications like: haemolytic uremic syndrome (HUS). Sepsis, a serious reaction to an infection in your bloodstream and malnutrition or delayed growth. Kids with chronic diarrhea may not be able to absorb the nutrients they need to grow.

E. coli enters into body through contaminated foods, unpasteurized beverages and contaminated water. It also enters into body from touching contaminated surface.

Prevention of UTIs

Although not always backed up by clinical research, some women have found some suggestions useful in reducing their risk of developing urinary tract infections, including:

- Drink plenty of water and other fluids to flush the urinary system.

- Treat vaginal infections such as thrush or trichomonas quickly.
- Avoid using spermicide-containing products, particularly with a diaphragm contraceptive device.
- Go to the toilet as soon as feel the urge to urinate, rather than holding on.
- Wipe from front to back (urethra to anus) after going to the toilet.
- Empty bladder after sex.
- Avoid constipation.

Conclusion

Escherichia coli (*E. coli*) is a diverse group of bacteria, most of which live harmlessly in the human intestine and play an important role in maintaining gut health. However, certain pathogenic strains—such as EHEC, ETEC, EPEC, and UPEC—can cause serious infections ranging from diarrhoea and food-borne illness to urinary tract infections and, in severe cases, kidney damage. These infections usually spread through contaminated food, water, or poor hygiene practices. Early detection, proper sanitation, safe food handling, proper hygiene maintaining and the appropriate use of antibiotics are essential to prevent and control *E. coli* infections. Strengthening public awareness and improving hygiene standards remain key strategies to reduce outbreaks and protect public health.

References:

- Agarwala, V. K. () Zoology for degree students, ISBN-978-93-525-3411-1. S. Chand and company limited, pp511-541
- https://chatgpt.com/s/t_693a7e99eab881919c95c0dc627089cf
- <https://share.google/tI1LPUdvDzmfMTjJI>
- <https://www.google.com/gasearch?q=shiga%20toxin%20producing%20e%20coli&source=sh/x/gm2/5>
- <https://www.google.com/gasearch?q=strains%20of%20e%20coli&source=sh/x/gm2/5>
- https://en.wikipedia.org/wiki/Enteroinvasive_Escherichia_coli
- <https://www.google.com/gasearch?q=e%20coli%200157%20:H%207&source=sh/x/gm2/5>

Air Pollution: A Menace to Human Health

Dr. Mahanta Talukdar

Assistant Professor, Department of History
Bijni College, Bijni

Abstract

Air pollution is the presence of harmful substances in the air that can negatively affect human health, living organisms and the environment. Air pollution has become a global crisis, threatening health, nature, and the balance of our planet. Air is a mixture of nitrogen and oxygen, with trace amounts of other gases. The addition of carbon dioxide and other chemicals, sulfur oxides, particulate matter and toxic chemicals alter the balance of nature and leads to severe consequences. It directly affects human health. Breathing polluted air is linked to respiratory conditions such as asthma, bronchitis, lung infections and heart diseases. Furthermore, it harms plants, damages structures through acid rain and contributes to environmental issues such as global warming and ozone layer depletion. Reducing air pollution requires collective action. Major steps include switching to renewable energy (solar, wind), using public transport, recycling and enacting stricter emission controls on industries. People can help by planting trees, saving energy at home and avoiding burning waste. The government can play a vital role in setting air quality standards and spreading awareness with responsible actions and robust policies.

Key words: Air pollution, Atmosphere, Carbon-dioxide, Carbon-Monoxide, Global warming, Ozone.

Introduction

Nowadays, Air Pollution is a global problem. Generally, the presence of Substances (e.g. Gasses, Particulate Matter) in the ambient atmosphere which is generated by the activities of man in concentration that interfere with human health, safety and causes discomfort or injury to vegetation and animals and other environmental media is Air Pollution. Air pollution threatens the health of human and other living beings of the world. It creates smoke and acid rain, causes cancer and respiratory diseases and reduce the ozone layer in the atmosphere contributing to the global warming. The World Health Organization (WHO) estimates that each year 2.4 million people die as a result of air pollution.

Objective of the study

The objective of the present study is to find out the impacts of air pollution on human health.

Methodology

The study is based on secondary data and information collected from different books and e-resources.

Result and Discussion

Air pollution is caused by both anthropogenic activities and natural phenomena. Fig. 1 shows both Natural and Anthropogenic sources of air pollution in Indian cities. Windblown mineral dust, forest fires, long range transport of desert dust, Re-suspension of soil dust within the dry urban environment are the natural sources while extensive crop residue burning, fossil fuel combustion, Brick kilns, diesel generators automobile and industrial emissions, Residential bio-fuel burning, burning of waste, Cigarette smoking, construction activities of urban areas are the anthropogenic sources of air pollution.

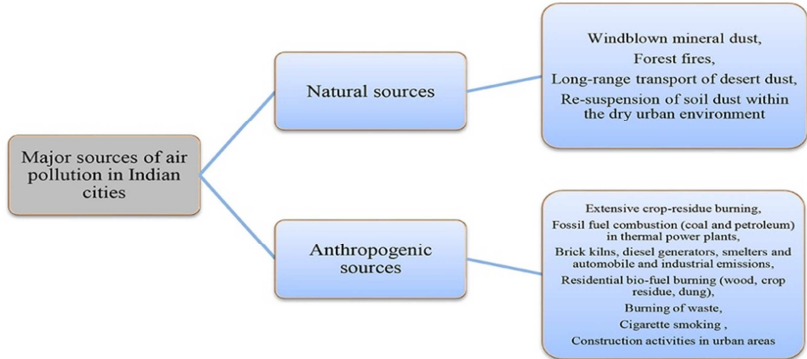

Fig. 1. Sources of Air pollution (Source- [https:// in. images. Search.yahoo.com](https://in.images.Search.yahoo.com))

The vital man-made causes of air pollution are:

- 1) **Burning of Fossil Fuels:** - The burning of fossil fuels emits a large amount of Sulphur dioxide and carbon monoxide, causing air pollution.
- 2) **Automobiles:** - The gases emitted from vehicles, such as carbon dioxide, carbon monoxide, nitrogen oxides, and unburnt hydrocarbons, pollute the environment. These are the major sources of greenhouse gases and cause diseases among individuals.
- 3) **Agricultural Activities:** - Ammonia is one of the most hazardous gases emitted during agricultural activities. Insecticides, pesticides, and chemical fertilizers used in agriculture emit harmful chemicals in the atmosphere and contaminate it.
- 4) **Factories and Industries:** - Factories and industries are the main sources of carbon monoxide, organic compounds, hydrocarbons and chemicals. These are released into air, degrading its quality.
- 5) **Mining Activities:** - In the mining process, the minerals below the earth are extracted using large pieces of equipment. The dust and chemicals released during the process not only pollute the air, but also deteriorate the health of the workers and people living in the nearby areas.
- 6) **Domestic Sources:** - The household cleaning products and paints contain toxic chemicals that are released in the air. The smell from the newly painted walls is the smell of the chemicals present in the paints. It not only pollutes the air but also affects breathing.
- 7) **Dumping Grounds:** - Dumping grounds are land areas in which waste is deposited or buried. These deposited or buried wastes generate methane. Methane is a major greenhouse gas that is highly flammable a lot of unscientific dismantling such as chemical leaching, burning wires and others.
- 8) **Natural Events:** - There are certain natural events such as volcanoes, forest fires and dust storms, which are nature-borne and cause air pollution

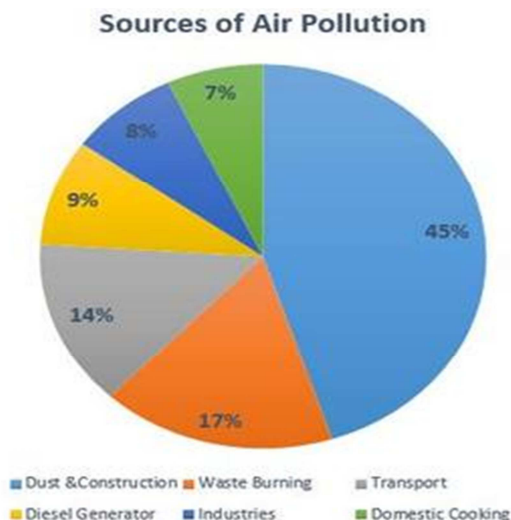

Fig.2. Sources of atmospheric pollution
(Source:<https://www.bartleby.com/subject/science/chemistry/concepts/atmospheric-pollution>)

Fig. 2 shows the main sources of air pollution, of which Dust & Construction contributed 45% of the total pollution. Other sources like waste burning contributed 17%, Transport 14%, Diesel Generator 9%, Industries 8% and the Domestic Cooking contributed 7% of the total air pollution of the world.

Effects of Air Pollution on Human Health:

All these sources of air pollution led to the emissions of PM 2.5 and PM10. The PM2.5 refers to fine inhalable particles with diameters of 2.5 micrometers or smaller. These are considered a significant health hazard because they are so small that can be inhaled deep into the lungs and may even enter the bloodstream. They are made up of a complex mixture of substances like organic matter, nitrates and sulfates that come from sources such as power plants, vehicle emissions and natural events like wildfires. Inhaling PM2.5 can lead to serious health problems, including aggravated asthma, reduced lung infection, and increased risk of cardiovascular and respiratory diseases.

The PM10 refers to particulate matter with a diameter of 10 micrometers and smaller including smoke, dust, soot and aerosols. It affects both short- and long-term problems including cardiovascular diseases, asthma, chronic obstructive pulmonary disease (COPD), bronchitis and eye irritation etc.

1. **Respiratory diseases:** - Air pollution can cause respiratory diseases such as asthma, chronic obstructive pulmonary disease (COPD), and lung cancer.
2. **Cardiovascular diseases:** Air pollution can increase the risk of cardiovascular diseases, including heart attacks, strokes, and arrhythmias.
3. **Neurological effects:** Air pollution has been linked to neurological effects, including cognitive impairment and neurodegenerative diseases.
4. **Pregnancy complications:** Exposure to air pollution during pregnancy can increase the risk of pregnancy complications, including premature birth and low birth weight.

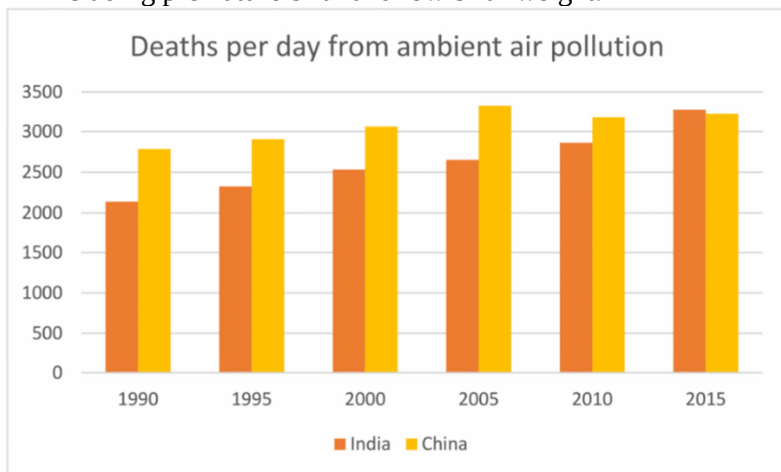
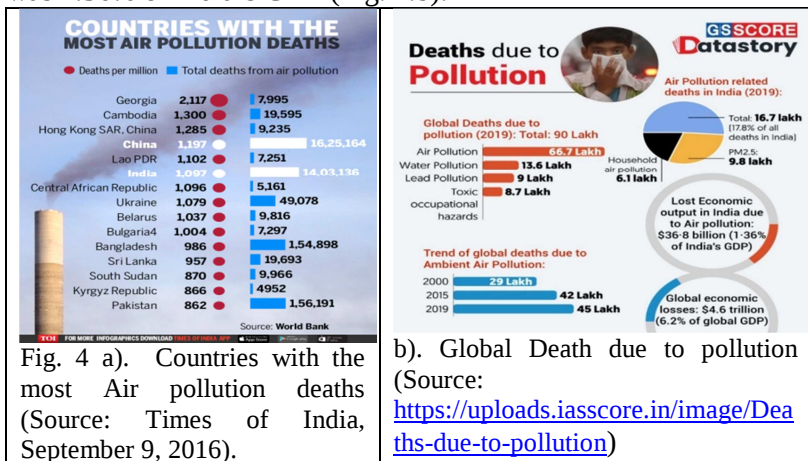

Fig.3 Death/Day due to air pollution (1990- 2015) (Source- <https://unearthed.greenpeace.org/2016/11/17/india-air-pollution-deaths-china-comparison-2015/>)

It has been reported that, from 1990 to 2015, the deaths per day in both India and China, the world's two most populous countries, were in an increasing trend due to air pollution. From 1990 to 2010, China reported a higher death rate in comparison to India, but India surpassed China's record of death rate due to air pollution in the year 2015 (Fig. 3). As per the World Bank record, both China and India have the most air pollution deaths among the countries of the world (Fig. 4 a). The global total deaths due to pollution in the year 2019 was 90 lakhs of which 66.7 lakhs were due to air pollution. Global economic losses incurred 4.6 trillion US dollar which was 6.2% of total Global GDP. While in India total

16.7 lakhs were air pollution related deaths and loss of economic output in India due to air pollution was 36.8 billion US dollar which was 1.36% of India's GDP (Fig. 4.b).

The air pollution thus affects human health and causes heart disease, lung cancer, asthma, reduced life span, eye irritation, stroke, etc.

Strategies for Reducing Air Pollution

By undertaking the following strategies, air pollution can be reduced to a great extent.

- Shifting to green energy:** Shift to green energy sources, such as solar and wind power, to reduce fossil fuel combustion.
- Improve energy efficiency:** Improve energy efficiency in buildings and industries to reduce energy consumption.
- Promote sustainable transportation:** Encourage the use of electric and hybrid vehicles, and CNGs to promote public transportation.
- Implement emission standards:** Implement emission standards for vehicles and industries to reduce pollutant emissions.
- Legislations to Control Air Pollution:** - The Government of different countries of the world should pass legislation to control air pollution across the Globe e.g. Government of India passed various Legislations to control air pollution such as (i) The Air (Prevention & control of pollution) Act, 1981, (ii) Air (prevention & control of pollution) Rules, 1982, (iii) Air amendment act, 1987.

Conclusion:

In the era of technology, Air pollution cannot be completely eliminated but can be minimized for the immediate reduction of air

pollution, we have to shift the use of green energy instead of conventional energy. Both the State and Central Govt. should organize awareness programs among the masses and at the same time must have adopted stricter rules and regulations for the control of air pollution. By working together, we can create a healthier and more sustainable future for all.

References

Gurjar R. Bhola, Molina T. Luisa, Ojha C.S.P, edited, *Air Pollution, Health and Environmental Impacts*, CRC Press, June 30, 2010.

Lynn Stephanya, Labee Jones, edited, *Air Pollution, Climate and Health*, Delve Publishing, December 1, 2021.

Sharma Sumit, Kumar Atul edited, *Air Pollutant Emissions Scenario for India*, The Energy Resources Institute, New Delhi, 2016.

Singh Siddharth, *The Great Smog of India*, Viking, November 2, 2018.

Spoottisse Bruno, *Fundamentals in Air Pollution: From Processes to modelling*, Springer Dordrecht, 19th November 2009.

Wark Kanneth, Narner Ceeil and Davis Wayne, *Air Pollution: Its Origins and Control*, Pearson, November 13, 1997.

Websites:

<https://en.wikipedia.org> visited on 09-12-2025.

<https://scied.ucar.edu> visited on 09-12-2025.

<https://uploads.iasscore.in/image/Deaths-due-to-pollution> visited on 09-12-2025

<https://timesofindia.indiatimes.com/world/rest-of-world/India-2nd-highest-in-deaths-due-to-air-pollution> visited on 09-12-2025

Slavery and the Persistence of Memory in Beloved by Toni Morrison

Manab Pratim Das

Assistant Professor, Department of English
Bijni College, Bijni

Abstract

Toni Morrison is one of the most influential African American novelists of the twentieth century, renowned for her powerful exploration of slavery, memory, trauma, and Black identity. She grew up in a working-class African American family where storytelling and folklore deeply shaped her imagination. Morrison's works focus on the psychological and emotional effects of slavery and racism, especially on Black women and families. This paper studies the theme of slavery in "Beloved" by Toni Morrison. The novel shows how slavery affects the lives of African American people even after they gain physical freedom. Morrison presents slavery as a cruel system that takes away a person's identity, dignity, family, and sense of self. Through the character of Sethe, the novel explains how painful memories of slavery continue to disturb the present. The paper discusses how Morrison uses memory, trauma, and the symbol of 'Beloved' the titular character of the novel, to show that the past cannot be easily forgotten. The unspeakable trauma of slavery continues to haunt the whole life of the slaves. Slavery is not shown only as a historical event but as a living reality that continues to shape the minds and emotions of the characters. The suffering of Sethe, Paul D, and others reflect the deep psychological wounds caused by slavery. In *Beloved*, Toni Morrison portrays Freedom not as a simple escape from physical chains, but as a painful psychological struggle to reclaim identity,

memory, and humanity after the deep scars of slavery. At the same time, the novel also presents hope, community support, and the importance of remembering history.

Keywords: Exploitation and Freedom, Identity, Slavery, Trauma

Introduction

Beloved by Toni Morrison tells the story of Sethe, a formerly enslaved woman living in Cincinnati, Ohio, after escaping from slavery. Sethe worked as an enslaved woman at Sweet Home plantation in Kentucky. She underwent severe physical and emotional suffering in Sweet Home plantation. She later escaped from Sweet Home and fled to Cincinnati, Ohio, which was a free state. At the time of fleeing, she was pregnant and gave birth to a girl child called Denver on her way to Cincinnati. A white girl named Amy Denver helped her at that time and so the name of her daughter is retained Denver as per the white girl's name. In Cincinnati she reunites with her children and mother-in-law, Baby Suggs at their home at 124 Bluestone Road. For twenty-eight days, Sethe lives in happiness, safety, and freedom, experiencing peace for the first time in her life. However, her former owner, Schoolteacher, soon arrives to capture her and take her and her children back into slavery. Terrified by the thought of her children suffering the same horrors she endured, Sethe falls into a desperate and irrational state. In an act driven by extreme fear and trauma, she attempts to kill all her children and succeeds in killing her infant daughter to save her from slavery. Sethe delivered three babies at Sweet Home, two sons and a daughter. Her three children- Howard, Buglar and her baby daughter-had already been sent ahead to live with Baby Suggs, their grandmother. At Cincinnati, Sethe killed her little baby daughter in a state of whimsy. She preferred death to slavery. After this tragic incident, Sethe is arrested and jailed, but she is later released because her act is seen as one born out of slavery's psychological torment and she had to look after her other children. After her release, Sethe returns to live in 124 Bluestone Road with her daughter Denver. However, the house becomes haunted by the ghost of the dead child, symbolizing Sethe's guilt, trauma, and the lasting impact of slavery on her life. Sethe's two sons Howard and Buglar ran away 124 Bluestone by the time they were thirteen years old as the house seemed to be haunted by the ghost of the child.

Although she gains physical freedom, she remains mentally and emotionally haunted by her traumatic past. Sethe lives with her daughter Denver in a house haunted by supernatural activities. However, the arrival of Paul D, one of her fellow slaves in Sweet Home plantation and a mysterious young woman named Beloved forces Sethe to confront painful memories of slavery, including the extreme suffering and difficult choices she made to protect her children. The novel explores how slavery leaves deep psychological scars and shows that its impact continues even after freedom, affecting identity, relationships, and future generations.

Methodology of the Study

To prepare this paper, basically, secondary data have been used. The data were collected from books, website previously published articles, and various research report. The study adopts a qualitative and analytical methodology to examine the representation of slavery and its impact in the novel “Beloved” by Toni Morrison. Additionally, secondary sources such as literary criticism, journal articles, and scholarly interpretations were used to support and deepen the analysis.

Objectives of the Study:

- To examine the psychological impact of slavery on the characters.
- To analyze the theme of trauma and memory and how slavery continues to affect individuals even after physical freedom is achieved.
- To explore the dehumanizing effects of slavery and how it destroys personal dignity, family bonds, and emotional stability.
- To study the struggle for freedom and self-identity among formerly enslaved individuals in the novel.
- To highlight how Morrison portrays slavery as a lasting and haunting experience, affecting not only individuals but also future generations.

Analysis

In Beloved, Toni Morrison presents Sethe as a deeply brutalized figure whose body and mind bear the permanent scars of slavery. Sethe’s suffering is not limited to physical violence but extends to emotional, psychological, and maternal violation. She is whipped so severely that her back becomes permanently scarred, and even more traumatically, her identity as a mother is violated

when her breast milk—symbolizing her motherhood and dignity—is forcibly taken by the nephews of the slaveowner. These acts reduce her to an object and deny her humanity, demonstrating how slavery destroys not only the body but also the self. Morrison uses Sethe’s memories and scars as living evidence of slavery’s cruelty, showing that its trauma continues long after physical escape, shaping her thoughts, actions, and extreme decisions.

Sethe recalls the physical brutality of slavery:

“My back has a chokecherry tree.” This symbolizes the permanent scars left by whipping, showing how slavery violently marked her body. When Sethe tells the story of this assault, the scene shocks the readers with unspeakable horror and serves as a prime example of slavery’s destructive effects on the imagination and the inner life. The deformed skin signifies Sethe’s futile hope to dull her memories, while also attesting to the permanent effect of the past.

Paul D also struggles to cope with the past. In *Beloved*, Toni Morrison powerfully portrays the psychological damage of slavery through Paul D, whose emotional life has been deeply scarred by trauma. Paul D describes his heart as a “tobacco tin buried in his chest where a red heart used to be,” symbolizing how slavery has forced him to suppress his feelings in order to survive. The “tobacco tin” represents emotional repression, hardness, and confinement, just like an old metal container that is closed tightly and cannot easily be opened. It suggests that Paul D has locked away his painful memories of brutality, humiliation, and loss, because remembering them would be unbearable. In contrast, the “red heart” symbolizes his former humanity, warmth, love, and emotional freedom before slavery dehumanized him. The replacement of the living “red heart” with a cold “tobacco tin” shows how slavery has transformed him into someone emotionally numb and disconnected. His struggle throughout the novel is not only to live as a free man physically, but also to reclaim his lost emotional identity. Thus, Morrison uses this powerful metaphor to demonstrate that the impact of slavery extends beyond physical suffering and continues to imprison the minds and hearts of former slaves long after their physical freedom.

Both Sethe and Paul D are trauma victims, and one way to deal with their horrors involves repressing painful memories. Although Sethe and Paul D attempt to suppress the past, it emerges in broken

threads and pieces, and these memories eventually allow them to come to terms with the trauma they suffered. At first, both Sethe and Paul D try to suppress their trauma to protect themselves from pain. However, the memories begin to return gradually through conversations, the presence of Beloved, and their time together. Sethe's trauma comes from both memory and rememory, but rememory makes her suffering more intense and inescapable. What Sethe terms "rememory" moves the narrative back and forth between past and present; it is a way to reconstruct what has been forgotten, or, as Bowers explains, "memory escalates its battle against amnesia" (Bowers, 214). Bousoon describes "rememory" as "uncontrolled remembering and reliving of emotionally painful experiences," (Bousoon, 135) and Krumholz analyzes how "rememory" becomes the characters' "central ritual of healing" (Krumholz, 396).

Besides, the character of Beloved represents the physical embodiment of Sethe's traumatic past and forces her to confront the painful memories of slavery that she has long tried to suppress. When Beloved mysteriously appears at 124 Bluestone Road, her presence disrupts Sethe's fragile sense of peace and compels her to relive the horrors of Sweet Home, including the loss of her children, the brutality of the slave system, and the psychological scars of her inhuman treatment. Beloved's questions and emotional demands awaken Sethe's "rememory," making the past feel immediate and unavoidable rather than distant and forgotten. Through Beloved, Morrison illustrates how slavery's trauma continues to haunt former slaves, not only as memory but as a living, consuming force that affects their identity and emotional stability. Sethe's struggle to cope with Beloved symbolizes the broader struggle of formerly enslaved individuals who must face and endure the lingering psychological wounds of oppression, demonstrating that slavery's impact extends far beyond physical bondage into the deepest parts of the human mind.

Conclusion:

In conclusion, *Beloved* powerfully demonstrates that slavery does not end with physical freedom; rather, its deepest wounds continue to live within the minds and memories of the formerly enslaved. The characters' persistent struggle with their past reveals that slavery's most destructive legacy is psychological and emotional, shaping their identities, relationships, and sense of self long after their escape from Sweet Home. Sethe, Paul D, and

Denver each attempt, in their own ways, to suppress or distance themselves from painful memories, believing that forgetting might offer relief. Yet Morrison shows that memory cannot simply be buried or erased. Instead, these memories return in the form of guilt, fear, and haunting, symbolized most vividly through the presence of Beloved herself, who embodies the inescapable return of the past.

The novel suggests that the act of remembering is both painful and necessary. While memory imprisons the characters in cycles of trauma, it also becomes a means of confronting truth and reclaiming humanity. Sethe's "rememory" illustrates how the past exists not only within the individual mind but also as a living presence that continues to influence the present. Similarly, Paul D's metaphorical "tobacco tin" heart reflects his attempt to lock away unbearable emotions, yet his eventual emotional release signifies the possibility of healing. Morrison emphasizes that true freedom requires more than physical liberation; it requires the courage to face and acknowledge the past rather than deny it.

Ultimately, *Beloved* reveals that the persistence of memory is both a burden and a pathway to recovery. Slavery dehumanized its victims by stripping them of identity, dignity, and emotional wholeness, and its effects continued to haunt them long after emancipation. However, Morrison also offers a message of hope by showing that healing becomes possible through shared remembrance, community support, and emotional reconnection. By confronting their memories instead of suppressing them, the characters begin to reclaim their voices and restore their fractured sense of self. Thus, the novel underscores that while the past cannot be forgotten, it can be understood, and through this understanding, the survivors of slavery can move toward psychological freedom and renewed humanity.

References:

- Bouson, J. Brooks. "Quiet As It's Kept: Shame, Trauma and Race in the novels of Toni Morrison." Albany: State University of New York Press. 1999.
- Bowers, Susan. "Beloved and the New Apocalypse." New York: Gerland Publishing. 2000.
- Krumholz, Linda. "The Ghost of Slavery: Historical Recovery in Toni Morrison's *Beloved*." *American Review*. 1999.
- Morrison, Toni. *Beloved*. Vintage International. 2004.

The Long-Term Impact of Microfinance on Women's Empowerment: A Case Study of Bardangerikuchi Gaon Panchayat, Kamrup District

Narjima Ahmed

M.A, M. Ed.

Vill- Sepkuchi, P.O-Mahajanpara, Kamrup

Abstract

Microfinance has emerged as pivotal tool for promoting socio-economic development, particularly among rural women who often face barriers to accessing formal financial services. This study explores the long-term impact of microfinance on rural women's empowerment by examining changes in their economic independence, decision-making power, social participation, and overall well-being. Over time, access to microcredit, savings, and self-help group initiatives has enables women to start small enterprises, contribute to household income, and gain confidence in managing financial resources. However, the sustainability of empowerment outcomes depends on continuous support mechanisms, financial literacy, and market linkages. The findings suggest that while microfinance serves as a catalyst for initial empowerment, its long-term success requires integrating financial services with education, skill development, and community engagement. This holistic approach not only strengthens women's economic resilience but also fosters inclusive rural development and gender equality.

Keywords: Bardangerikuchi Gaon Panchayat, Economic Independence, Microfinance, Women's Empowerment

Introduction

Rural women play a crucial role in the socio-economic development of developing countries. Yet, they often face barriers such as limited access to financial resources, lack of education, and social constraints that restrict their full participation in the economy. Microfinance, defined as the provision of small loans and financial services to low-income individuals, particularly women, has been promoted as a means of breaking this cycle of poverty and dependency.

Microfinance initiatives gained global attention following the success of the Grameen Bank model founded by Dr. Muhammad Yunus in Bangladesh. Over time, numerous governments and non-governmental organizations adopted similar models, particularly targeting women in rural areas under the assumption that women are more reliable borrowers and are more likely to reinvest in family welfare.

Women's empowerment, however, extends beyond financial independence. It encompasses psychological, social, and political dimensions that contribute to enhanced self-esteem, mobility, and control over resources and life choices. Microfinance, when effectively implemented, can be a catalyst for these transformations by not only improving women's income-generating capacities but also challenging traditional gender roles and promoting equality. Yet the long-term impact of microfinance on women's empowerment remains debate. While some studies highlight positive outcomes such as increased autonomy and improved living standards, others question whether these benefits are sustainable or merely short-term gains constrained by cultural and institutional barriers.

This study explores the long-term impact of microfinance on women's empowerment, examining how sustained access to financial services influences women's economic stability, social status and decision-making power over time. For this purpose, the Bardangerikuchi Gaon Panchayat, of Kamrup District has been selected as study area to analyze the impact of Microfinance on Women's Empowerment. By analyzing both quantitative and qualitative dimensions of empowerment or simply addresses immediate financial needs. The findings aim to contribute to the discourse on gender and development, offering valuable insights for policymakers, practitioners, and researchers striving to design more

inclusive and transformative microfinance programs. To find out the research gap in the selected study on microfinance and its long term impact on women's empowerment, various journals, research papers have been studied. The collected literature is briefly reviewed below-

Archana & Mathivanan, (2024) conducted a study entitled "A Study on the Role of Microfinance in Women's Empowerment in India". This study provides insights into customer perceptions of benefits & challenges of microfinance for women, impact on financial/ psychological empowerment, identifies difficulties in usage. This study found that women beneficiaries in India used microfinance services because they lacked access to conventional financial sources. Moreover, this study highlights that microfinance services offer an alternative for women who were previously excluded from mainstream finance. **Mukherjee & Banerjee, (2024)** conducted a study on "Microfinance and Women Empowerment- A Case Study on Rural West Bengal". The study finds that women who are members of Self-Help Groups and have access to microfinance show higher degrees of empowerment. (Empowerment is considered in terms of economic participation, decision-making, etc). The authors found that empowered women are more likely to recover the loans successfully and utilize the borrowed finance for income- generating activities. **Prasad H.K (2024)** in his study "Microfinance and Women Empowerment: A Secondary Study of NABARD Reports" revealed steady growth in SHGs, credit disbursement, and women beneficiaries, indicating enhanced financial inclusion and self- reliance. However, it notes regional disparities and limited non-economic empowerment. The study concludes that microfinance aids empowerment but requires complementary training and institutional support. **Pandhare, Naik & Yadava (2024)**, conducted a study on "Transforming rural women's lives in India: The Impact of Microfinance and Entrepreneurship on Empowerment in Self-help Groups". This study offers valuable insights into how microfinance and entrepreneurship through self-help groups empower rural women in India. It highlights improvements in women's economic independence, decision making power, and social status. The research is well structured and contextually relevant, though it could benefit from deeper analysis of long-term sustainability and regional variations. Overall, it effectively demonstrates

microfinance's transformative potential for women's empowerment. **Sogani, (2023)** carried out a study on "Impact analysis of Microfinance on Women Empowerment: An Empirical Evidence". This study explores how microfinance initiatives enhance women's social, economic and decision-making capacities. Using empirical data, it demonstrates a positive correlation between access to microfinance and women's empowerment. The research highlights increased financial independence and confidence among women, though it suggests sustained support and training are essential for maximizing long-term empowerment outcomes. **Singel, (2018)** conducted a study on "Impact of Microfinance on Economic Empowerment of Rural Women in India: An Empirical Study". This study investigates how microfinance influences women's economic status in rural Haryana. Using data from 737 participants, the study finds that microfinance significantly enhances women's income generation, savings and decision-making power. Statistical tools like ANOVA and t-test confirm positive correlations between microfinance access and empowerment. The research highlights the importance of combining credit facilities with entrepreneurial training and supportive government initiatives. However, its focus on limited geographic areas restricted broader applicability, suggesting the need for wider regional studies to validate findings. The research questions of the present study set are:

- How has microfinance influenced the income levels and economic activities of rural women?
- 2. What changes have occurred in women's decision-making roles within families and communities?
- 3. What factors limit the long-term sustainability of empowerment achieved through microfinance?

Objectives of the Study

1. To analyze the long-term economic impact of microfinance on rural women.
2. To assess the social and psychological dimensions of women's empowerment resulting from microfinance.
3. To identify challenges faced by women in sustaining the benefits of microfinance.

Methodology

In the present study, considering the objectives of the study, descriptive survey method was employed to gather comprehensive data and insights.

The research focuses on women in rural areas of Bardangerikuchi Gaon Panchayat under Kamrup District who have participated in microfinance initiatives for more than five years. The target population includes members of Self-Help Groups, Microfinance Institutions and Cooperative Societies.

70 respondents were selected from various microfinance programs for this study. Structured Questionnaire was used as a tool for primary data collection, and Secondary data were collected from many government reports and academic publications. The collected data were tabulated under each statement in terms of frequency. Percentage was applied as statistical techniques to sort out the strength of each statement. Graphical representation of data were done using pie chart and column diagrams.

Result

From the study on the long-term impact of Microfinance on women’s Empowerment in the Bardangerikuchi Gaon Panchayat of Kamrup District, information gathered have been analysed as follows

Objective of the study 1: To analyse the long-term impact of microfinance on rural women.

1. Did your income increase after joining a microfinance program?

Response	Percentage	Number of women
Yes	78%	55
No	22%	15
Total	100%	70

Table 1: Response about increased income after joining microfinance

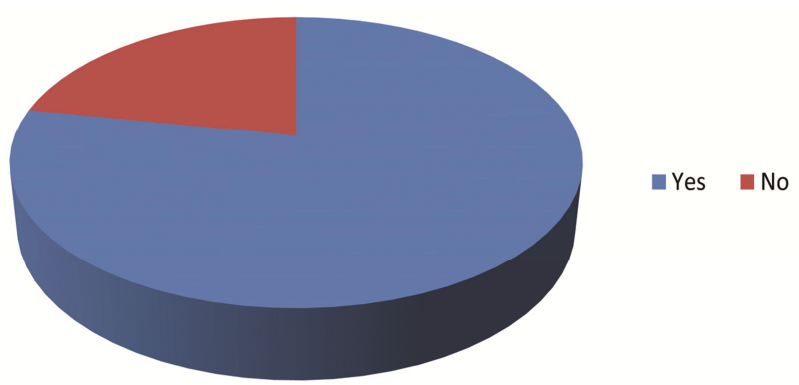

Figure 1: Diagram showing the responses of women about increased income

Interpretation: From the above table and diagram, it is revealed that a significant portion of the participants 78% (55 women) reported that their income increased after joining the microfinance program. However, a minority of the participants 22% (15 women) reported that their income did not increase.

2. What kind of business/ activity do you run?

Types of business	Description	Percentage	Number of women involved
Retail trade	Small shops, grocery stores	17.14%	12
Animal husbandry	Cattle farming, poultry farming etc.	24.29%	17
Tailoring/weaving	Handmade goods, sewing	20%	14
Agriculture	Growing vegetables, small farming	24.29%	17
Education	Children’s education	8.57%	6
Others	Miscellaneous small-scale enterprises, construction of house etc.	5.71%	4
Total		100%	70

Table: 2 – How women utilised their loan

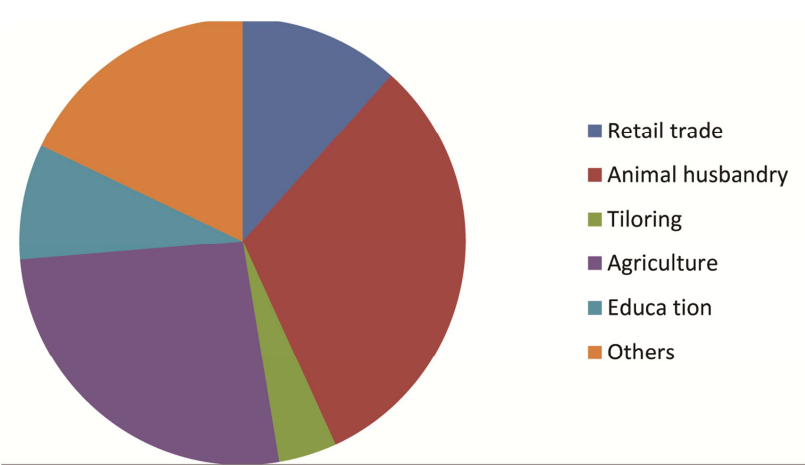

Figure 2: Business and activities run by women through microfinance

Interpretation: The data indicates that retail trade is the common business activity undertaken by 16% women after receiving microfinance, suggesting that many prefer easily accessible and low-investment ventures. Animal husbandry 25% and agriculture 25% also represent significant portions, reflecting the importance of rural livelihood. Tailoring and weaving of 20% shows women’s growing engagement in skill-based, home-cantered enterprises. A smaller percentage 9% of women invests in children’s education while 5% pursue other miscellaneous activities.

4. How has microfinance changed your life in the long term?

Interpretation: Microfinance has helped women become financially independent and more confident in managing their own business. With access to small loans, they are able to start and grow their enterprise, which has improved their family’s living standards and given long-term stability. It has also taught them the importance of saving and planning for the future.

Objectives of the study 2: To assess the social and psychological dimensions of women’s empowerment resulting from microfinance.

1. Do you attend Self Help Group or community meetings?

Attendance frequency	Number of women	Percentage of women
Regularly	31	45%
Occasionally	21	30%
Rarely	11	15%
Never	7	10%
Total	70	100%

Table: 3- Attendance of women in Self-Help Groups or Community meetings

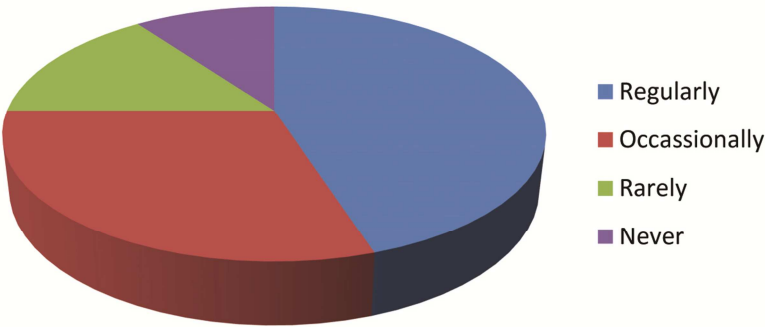

Figure 3: Diagram showing the attendance of women in Self-Help Groups or community meeting

Interpretation: The above table and diagram show that nearly half of the women (45%) participate consistently, indicating high levels of engagement and likely greater exposure to the group’s activities, training and collective supportive systems. Another substantial portion (30%) attends sporadically. This group likely benefits from the SHGs structure but may face time constraints or other barriers preventing consistent attendance. 15% women rarely attend activities and only 10% of the women reported that they never attend meetings, suggesting high overall integration into the group structure.

2. Has your respect in the family or community improved?

Aspect of Respect	Improved (%)	Not Improved (%)	Total
Respect in family	70%	30%	100%
Respect in Community	35%	65%	100%

Table 4: Whether women’s respect improved family or Community

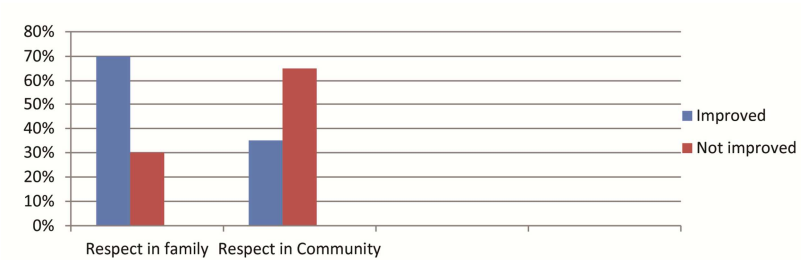

Figure 4: Diagram indicating the percentage of respect improved in family or community

Interpretation: Results in the table and diagram showing that 70% of women’s respects have increased and 30% don’t in the family. On the other hand, 35% of women’s respect increased in community while 65% didn’t feel any such changes in community after joining microfinance.

3. Who decides on the use of your microfinance loan?

Decision Maker	Percentage of Household	Number of households
Jointly by Family	75%	52
Husband	20%	14
Woman(self)	5%	4
Total	100%	70

Table 5: Decision makers in the family on Microfinance loan utilization

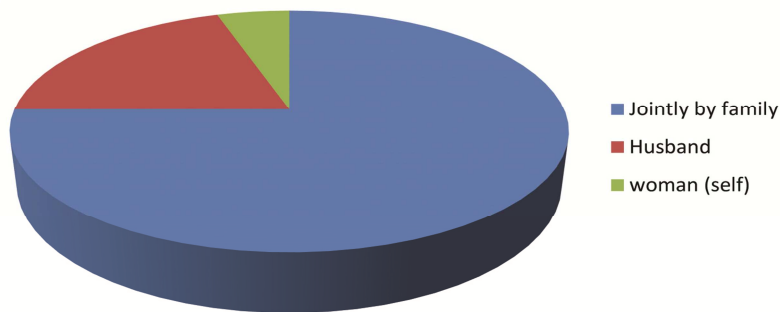

Figure 5: Diagram showing the percentage of decision maker at household on microfinance loan utilization

Interpretation: The data indicates limited autonomy among women in loan utilization. Most decisions (75%) are made jointly with family, while 20% are controlled by women’s husbands. Only 5% of women independently decide on loan use which highlighting persistent patriarchal influence and restricted financial empowerment in rural areas like the select panchayat.

4. Do you feel more independent after joining the programs?

Feeling if independence after joining Microfinance	Percentage of women	Percentage of women
Feel independent	56	80%
Do not feel independent	14	20%
Total	70	100%

Table 6: women’s feeling of independent after joining microfinance

Interpretation: Table shows that out of 70 women 56 women feel independent after joining program. According to them the ability to contribute financially in the family enhanced their self-worth and identity. Many respondents described themselves as “financially aware” and independent. While 14 women out of 70, do not yet feel independent after joining the program.

Objectives of the study 3: To identify challenges faced by women in sustaining the benefits of microfinance.

1. Have you faced difficulty in repaying loans on time?

Response options	Number of Respondents	Percentage
Yes	46	65%
No	24	35%
Total	70	100%

Table 7: Responses of women about the difficulty faced in repaying loans on time

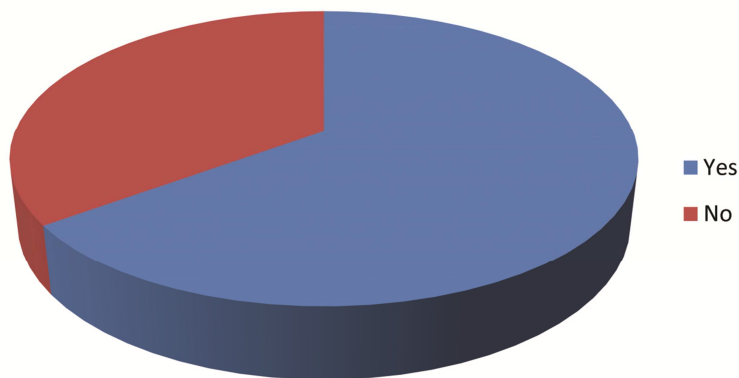

Figure 7: Diagram indicating the percentage of women faced difficulty or not in repaying loans

Interpretation: It is found that 35% of women faced difficulties in repaying loans due to seasonal income fluctuations but they always communicated with the lender and made sure to clear dues promptly once funds were available. And 65% women responded “NO”. According to them, they plan their finances carefully and prioritize loan repayments to maintain a good credit record. They make sure that funds are set aside for instalments every month.

2. What are the main challenges you face?

Despite positive outcomes, several challenges persist such as-

- **Debt trap:** Some women (12%) borrowed from multiple MFIs simultaneously, so, later they faced issues to pay debt.
- **Highest interest rates:** Due to increased interest rate, 45% of women faced issues in repaying loans on time.
- **Limited market access:** Rural markets often restrict business growth. So, 40% of women faced challenges to expand their business.
- **Gender Norms:** Traditional roles still limit women’s mobility and control over resources. 10% of women have been facing such challenges
- **Lack of Training:** 35% of women faced challenges due to insufficient entrepreneurial and financial literacy training which reduce long-term sustainability.

Discussion

Microfinance has emerged as a significant tool for promoting women’s empowerment, particularly in rural area like Bardagerikuchi Gaon Panchayat where access to formal banking is

limited. By providing small loans, savings options, and financial literacy training, microfinance institutions enable women to engage in income-generating activities such as weaving, livestock rearing or small trade.

In the context to Bardangerikuchi Gaon Panchayat, microfinance has shown tangible economic benefits. Women who were previously dependent on male family members for financial needs have become active earners and contributors to household income. This economic participation often leads to greater decision-making power within the family and increased social recognition. Women's groups formed under self-help group models foster solidarity, mutual support and collective action for community welfare.

However, the long-term impact extends beyond income. Continuous engagement with microfinance has contributed substantially to improving women's economic status, self-confidence, mobility and awareness of rights and social participation. However, empowerment is multi-dimensional and not uniform across all participants. Educated in financial management and entrepreneurship, many women take leadership roles in SHGs and local governance. This contributes to a gradual transformation in traditional gender norms, promoting equality and participation in public life.

Despite these positive outcomes, challenges persist. High-interest rates, repayment pressure, and limited market access can sometimes restrict benefits. Moreover, in some cases, men control the loans taken in women's names, diluting empowerment outcomes. Sustaining empowerment thus requires integrating microfinance with education, skill development, and market linkages. Though there is some negativity, but we cannot deny that microfinance in rural Assamese villages plays a pivotal role in fostering women's empowerment by enhancing financial independence and social status.

Conclusion

Microfinance has undeniably transformed the socio-economic landscape of rural women by providing access to credit and creating venues for income generation. The study demonstrates that participation in microfinance programs enhances women's economic stability, decision-making power, and confidence. However, empowerment is not an automatic outcome, it involves

gradually through sustained engagement, capacity-building and structural support. While microfinance offers financial inclusion, its impact on empowerment varies across individuals and contexts. Some women achieve autonomy and business success, while others face challenges of debt and limited control over loan utilization. Hence, microfinance should be viewed as a means, not an end to empowerment.

References

- Archana, B. & Mathivanan, B. (2024). A Study on the Role of Microfinance in Women's Empowerment in India. Retrieved from <https://www.rjournals.com/index.php/rrijm/article/view/1527>
- Mukherjee, P. & Banerjee, S. (2024) Microfinance and Women Empowerment- A Case Study on Rural West Bengal. Retrieved from <https://mjar.singhpublication.com/index.php/ojs/article/view/162>.
- Pandhare, A. Bellampalli, P. N. & Yadava, N. (2024). Transforming rural Women's lives in India: The impact of Microfinance and Entrepreneurship on Empowerment in Self-Help Groups. *Journal of Innovation & Entrepreneurship*. Retrieved from <https://innovation-entrepreneurship.springer.com/articles/10.1186/s13731-024-00419-y>
- Prasad, H.K.(2024). Microfinance and Women Empowerment: A Secondary Study of NABARD Reports. *Educational Administration: Theory and Practice*. Retrieved from <https://kuey.net/index.php/kuey/article/view/9913>
- Sogani, K. (2021). Impact Analysis of Microfinance on Women Empowerment: Empirical Evidence. *Journal of Applied Science and Education*. Retrieved from <https://jase.a2zjournals.com/index.php/ase/article/view/93>
- Singel, R. (2018). Impact of Microfinance on Economic Empowerment of Rural Women in India: An Empirical Study. *Ramanujan Interntional Journal of Business and Research*, 3(1), 17-39. Retrieved from <https://rijbr.in/1/article/view/117/117/325>

Green ICT in Higher Education: A Sustainable Approach for a Better Future

Nibedita Kalita

Research Scholar, Department of Education,
KBVS & AS University

Abstract

Though Information Communication Technology (ICT) has become an integral part of education but at the same time, it negatively impacts the environment too through e-waste, resource depletion, increased energy consumption etc. Therefore, it is the responsibility of everyone to care and protect the environment because, a healthy environment is crucial for the substance of the earth as a living planet. So, integration of green information communication technology (ICT) in higher education can be the best sustainable approach which help us to build a better ecosystem as it uses science and innovation to bring out product, systems and services that focuses on sustainability, minimum pollution, resource efficiency etc. that can reduce the negative impact of human behavior on nature. As because higher education prepares the future generation so it enables the students as well as teachers also to create a sustainable society through the green ICT like paperless learning platform (digital learning), virtual learning tools, E-textbooks, project-based learning, E-resources etc. Therefore, the present deliberation aims to explore about the role of green ICT and barriers to adoption of green ICT in the higher educational institutions of Nalbari district. In order to conduct this study, the investigator has adopted qualitative approach.

Keywords: Green Information Communication Technology, Sustainable Development, Higher Education

Introduction

Information Communication Technology (ICT) is a broad type of technology which includes all tools and systems of IT (computer, software) with telecommunications (internet, mobile networks, broadcasting) to store, transmit, create, share or exchange information. There is no area which has not been influenced by the use of ICT. Education is one of them. ICT in education means the use of various technology like hardware (computers, smartboards, tablets), software (Power Point, Google Classroom, Blackboard), etc. communication platforms (Zoom, Google Meet, Microsoft Teams), interactive tools (Kahoot! Padlet) etc. to make the teaching learning process more effective. Therefore, ICT plays a crucial role in all the aspects of education by enriching its standard and quality. While ICT makes things more convenient, interactive, accessible but at the same time it negatively impacts on the environment too through e-waste, resources depletion, energy consumption etc. That's why today environmental problems have been the object of discussion everywhere from village to Parliament to achieve a sustainable world. In the field of higher education as a subset of ICT green ICT can play the prominent role in minimizing the quality of environmental degradation. Green ICT refers to the use of ICTs which help in reducing the negative impact of human behaviour on the environment. Green ICT can be recognised as clean technology also which is the application of environmental science to conserve and preserve the natural environment and resources and emphasised on reducing negative impacts of human behaviour on the environment (Yusof, 2013). It includes on-campus renewal energy of solar and wind, smart building systems, digital learning, sustainable transportation, advanced waste management, advanced water management etc. Green ICT refers as sustainable technologies which do not support to degrade the environment. It is the study and practice of using resources in an eco-friendly manner in order to tone down environmental impacts (Agarwal, Goswami & Nath 2013). The use of green ICT in higher education is most important, because higher education creates and develops human capital. The use of green ICT in higher education helps the students to develop their environmental knowledge, skills and awareness and right kind of environmental practices. In higher education green ICT integrates the sustainable practices in the campus, administration, curriculum, teaching-learning process, evaluation, research which focuses on

reducing e-waste, pollution, energy consumption and developing green skills among the students. Therefore, adoption of green ICT in each and every higher educational institution is much needed, because green ICT can be considered as sustainable approach in higher education which is very important to prepare the youth for creating a better future in this era of climate crises.

Overview of Previous Studies

Suryawanshi and Narkhede (2014) opined that green ICT is a pioneering approach of using ICT which focuses on protection and sustainability of the environment by minimizing carbon footprint, ICT waste and conserving energy. **Ara (2018)** indicates some major barriers to implementing green ICT Bangladesh such as lack of motivation among employees, lack of skilled teachers, lack of funds, lack of research and development activities, lack of updated knowledge of new green ICT etc. In the words of **R Sukumar (2019)**, to provide a healthier, cleaner and purer world to the future generations green ICT is the best way. He also suggested to take initiatives by the universities for promoting education through green technologies and focusing on green education curriculum to bring sustainable development. **Samoei et al. (2021)** indicates different challenges of implementing green ICT in higher educational institutions of Kenya which included low awareness, uncertainty in return on investment, constrained collaboration and lack of financial support. **Adhikari and Biswas (2023)** indicates one of the key strategies for implementing green ICT is the use of energy-efficient hardware such as servers, storage devices and network equipment which are designed to consume less energy while maintaining high performance. They also focused on another important strategy that is use of energy efficient software applications such as cloud-based application that can reduce the energy consumption by minimizing the need for local servers and storage devices. **Adhikari et al. (2023)** highlights the significance of incorporating green ICT initiatives in higher secondary schools in terms of environmental conservation and educational development. They also identify various strategies of implementing green ICT like energy efficient hardware, optimizing power consumption, adopting virtualization and cloud computing etc. for sustainable development through education.

The analysis of previous studies reveals that researches on role and significance of green ICT and challenges or barriers of

implementing it have conducted in the field of higher education and secondary education in the context of different geographical areas. Most of the studies on the barriers in adopting green ICT in higher education have conducted in the context of abroad and India, but rare studies have conducted in the context of Assam especially. Therefore, there is a scope for conducting the studies related to barriers in implementing green ICT in the context of Assam.

Significance of the Study

The role of ICT in our day-to-day educational life is undeniable. However, ICT has been offering more flexibility, efficiency and wider access to learning in higher education but at the same time it effects the environment negatively too. In this modern era the technological world has become a major contributor to global greenhouse gas emissions and it is increasing day by day. Therefore, in this era of environmental crises there is an urgent need to adopt or use the technology in a sustainable way to achieve advanced learning environment as well as a clean or pollution free environment. Therefore, it will be possible only through the green ICT. Because green ICT refers to the sustainable use of computer-based teaching-learning equipments, internet, educational radio, television, teleconferencing, computer aided instruction, web-based learning, multimedia, video conferencing, e-content, e-learning etc. which focus on the use of technologies but in an ecofriendly manner (Chaurasia, 2021). Green ICT emphasises on minimizing the harmful effects of technologies on the environment by human behaviours. Therefore, in this present era of environmental crises there is an utmost need to implement or adopt green ICT in all the areas of education, especially in higher education. Because higher education is the best place which prepares the future generation and a sustainable learning environment can be created by reducing carbon footprint, e-waste and saving energy. Therefore, the present study is focused on studying the role of green ICT in the fields of teaching-learning process, evaluation process and administrative system of higher education because these three aspects are the major areas of any kind of education system.

Again, to achieve a sustainable world through education it is most important to adopt green ICT in all the fields of education. But if there are some challenges or barriers in adoption of green technology its need to provide solutions for successful adoption of it. Therefore, the present deliberation aims to study the barriers in

adoption of green ICT in the colleges of Nalbari district also. According to the 2011 Census and various developmental reports it was considered that the Nalbari district in Assam is an educationally advanced or rich in terms of literacy rate and educational infrastructure. Hence, to achieve more educational achievements, in all the higher educational institutions of Nalbari district, the green ICT should be effectively adopted. Moreover, on the basis of recent reports the environmental status of Nalbari district has been showing moderate to poor from last four five years. Therefore, the present study is emphasized to know whether there is any barrier or challenge in implementing green ICT in all the colleges of Nalbari district to achieve an advanced learning environment as well as a clean and healthy environment too.

Again, many studies are found in terms of role of green ICT and its barriers or challenges in its adoption in various geographical contexts but rare study is found on the barriers in adopting green ICT in the colleges of Assam especially of Nalbari district. So, it is need to focus on the barriers in adopting green ICT in all the higher educational institutions of Nalbari district.

Statement of the Problem

In this present era of environmental crises to bring sustainable development the role of green ICT is very important especially through higher education system. To achieve this all the challenges or barriers should be removed for successful adoption of ICT in higher education. Therefore, the present study has been stated as “**Green ICT in Higher Education: A Sustainable Approach for a Better Future**”.

Operational Definition of the Key Terms

Green ICT: In this study the green ICT refers those information communication technologies which is used in a sustainable way to minimize the negative environment impacts by reducing e-waste, minimizing carbon footprint, optimizing energy consumption and conserving natural resources.

Higher Education: Higher education is the last stage of formal education which is imparted through colleges and universities. In this present study, higher education implies the education that imparted in the colleges of Nalbari district.

Objectives of the Study

1. To study the role of green ICT used in the teaching-learning process of higher education.

2. To study the role of green ICT used in the evaluation process of higher education.
3. To study the role of green ICT used in the administration system of higher education.
4. To study the barriers in adoption of green ICT in the colleges of Nalbari district.

Methodology

To conduct this study the researcher has adopted qualitative approach and analytical research method. The qualitative data has been collected from the secondary sources to understand the role green technology used in the fields of teaching-learning process, evaluation process and administrative system of higher education. Again, to study the barriers in adoption of green ICT in the colleges of Nalbari district, the researcher has prepared a semi-structured interview schedule to collect data from the teachers of 5 colleges among 8 colleges of Nalbari district. The researcher has selected 24 (10 % of 248) college teachers by using simple random sampling technique to conduct interview and 4-5 teachers are randomly selected from each college.

Analysis and Discussion of the Study

The analysis of the study has been discussed objective-wise

Objective No. 1: To study the role of green technology used in the teaching-learning process of higher education.

The analysis of the study reveals that green technology plays a significant role in the teaching-learning process of higher education. The use of green technology makes the teaching-learning process of higher education digitally more advanced without degrading the environment. Green technology focuses on promoting E-learning (paperless learning). In paperless learning digital materials like e-books, online assignments, digital libraries etc. help in reducing the use of paper and its waste, saving the trees mitigating climate change. In teaching-learning process the interactive methods like VR and AR (Virtual and Augmented Reality), games and experiential learning help to cut carbon footprints and create environmentally responsible graduates. Using of VR and AR in higher education enables students to conduct science experiments and explore the environment digitally which reduces the need of physical materials. In the smart classroom infrastructure are included like installation of LED lighting, occupancy sensors to control lighting and smart power strips to

reduce energy consumption when the classrooms are not in use. As means of green technology the virtual classrooms also reduce travel saving fuel and emissions. The digital tools like e-learning, Green Cloud Computing, Artificial Intelligence (AI) involved in green technology help in developing sustainable practices among the students as well as teachers. The use of green technology in higher education system enhances the teaching-learning process by minimising the negative environmental impacts through digital transformation and sustainable infrastructure.

Objective No. 2: To study the role of green technology used in the evaluation process of higher education.

Green technology used in the evaluation or assessment process of higher education refers to the digital tools, platforms as well as methods which emphasis on minimizing the negative impacts on the environment. Green technologies are increasingly used to transition from traditional paper-based examinations to sustainable and digital alternatives. The digital platforms like Moodle, Canvas and Blackboard are used to deliver examinations, quizzes and assignments which eliminates the need of using paper, printing and physical submission. The online platforms are also increasingly powered by renewal energy and optimized for minimal consumption. The software of green technology allows the instructors to grade or provide feedback which also helps in reducing paper and transportation. Green technologies help the students to write their examinations from any location that eliminates the carbon footprints associated with travelling to a central examination location. Green technology promotes collaborative virtual assessment environments which used for group projects and peer-based assessments. It removes the need for physical meetings.

Objective No. 3: To study the role of green technology used in the administrative system of higher education.

The data reveals that green technology plays a crucial role in the administrative system of higher education also. It fosters a sustainable environment in the higher educational institutions. In the administrative system of higher education digital documentation (e-application, e-signatures, e-files) and electronic communication (e-payment, e-admission) minimizes the use of paper waste, storage and associated waste. The green ICT also focuses on the E-waste management and recycling of IT equipment which reduces the hazardous environmental impacts. The sustainable ICT practices

help in reducing physical infrastructure and commuting-related emissions of administrative staffs due to utilizing virtual servers and promoting online meetings for staffs. It also reveals that high investment in green technologies reduced the electricity bills, use of paper and lower maintenance costs. In the administrative system of higher education digital assessment for grading and certification minimize the need of physical laboratories, equipment, use of paper as well as energy resources. Due to consolidation of physical servers and adoption of cloud computing technologies it can be reduced the number of servers needed, which dramatically lowers power consumption for operations and colling.

Objective No. 4: To study the barriers in adoption of green ICT in the colleges of Nalbari district.

From the interview it is found that maximum number of the sample colleges have been facing challenges regarding the adoption of Green ICT. In maximum number of colleges, the teachers are not trained properly to promote e-learning. Due to the insufficient training, workshops and lack of awareness on green ICT practices, they face problems to use, manage and maintain the green ICTs which leads to a low rate in adoption. 70% of the teachers are unfamiliar with the new green technologies and their benefits due to their knowledge gap. In 38% of colleges, it is found that due to the limited skilled manpower to use, manage and handle, green ICTs are not properly implemented to promote advanced teaching-learning environment. Due to insufficient financial support from the government 60% of the colleges face financial constrains for energy-efficient software, hardware and other infrastructures. During using green ICT in 45% of colleges, the teachers have been facing server problem. The most of the teachers not follow proper plan to implement green ICT which leads to low rate of in its adoption. Specially among the aged teachers found lack of interest and awareness towards using of green ICT in maximum number of colleges due to lack of strict regulation on implementing green ICT. Only 20% of colleges from urban area found to make efforts to implement ICT properly. Again, one major barrier is found in 70% of the colleges that is breakage of uninterrupted power supply in implementing green ICT.

Major Findings and Discussion of the Study

The major findings reveal that in all three major areas i.e. teaching-learning process, evaluation process and administrative system of higher education, green ICT plays a prominent role in

minimizing negative impact on environment by reducing paper waste, electronic waste, energy consumption and carbon footprint and recycling of IT equipment etc. It fosters a greener, cost effective and resource-efficient pedagogical approach as well as ecofriendly learning environment. Regarding the barriers to implementing green ICT in the various colleges of Nalbari district, the findings indicates some major barriers or challenges in 70% of colleges, such as lack of trained manpower, lack of seminars, workshops and trainings on green ICT practices, lack of governmental funds, insufficient equipment, breakage of uninterrupted power supply, lack of knowledge, awareness, interest and motivation towards new models of green ICT, inappropriate plans etc. which lead to a low rate in green ICT adoption.

Suggestions and Conclusion

The present study reveals the significant role of green ICT in higher education very clearly. But various barriers are found in adopting green technology in the colleges of Nalbari district. It is cleared from the various studies that not only in Nalbari, in most of the places maximum number of higher educational institutions have been facing challenges in adopting green technology. Therefore, it is an urgent need to give more efforts for its proper implementation by the government, policy makers, educators, students etc. Government should promote sufficient financial grants, conduct workshops and training programme on green ICT practices, impose strict regulations in implementing and using of green ICT. The teachers also should aware and upgrade their knowledge on new green ICT for its smooth functioning. In this technological scenario, without it we can't imagine our aspect of life. Therefore, everyone should try to adopt these green ICT especially the education sector. Because education is the only means through which social, economic, political as well as cultural development of a nation can be achieved. Therefore, all the fields of education should be aware about the importance of green ICT to achieve a better future.

References

- Adhikari, A., & Biswas, S. (2023). Green Information and Communication Technology at Higher Education Organization: Solution for Substance of ICT in Future. *International Journal of Humanities, Engineering, Science & Management*, 4(1), 48-56. Microsoft Word - IJHESM 48

- Adhikari, A., Biswas, S., & Dandapat, Kumar A. (2023). Green ICT: Promoting Sustainability in Higher Secondary Schools. *Universal Journal on Innovation Education*, 2(6), 270-276. 587609-green-ict-promoting-sustainability-in-hi-e60a849f.pdf
- Agarwal, S., Goswami, S., & Nath, A. (2013). Green Computing and Green Technology in e-Learning, Corporate, Business and IT Sectors. *Internal Journal of Computer Application*, 76 (7), 35-41 <https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/101477275/a1f0044e760527aed70b7c96ba075ba1cc54-libre.pdf?1682431476=&response-content> .
- Ara, F. (2018). Barriers to Implement Green ICT in Bangladesh: A Study on Organizations. *International Journal of Computer Applications*, 179 (34), 43-47. (PDF) Barriers to Implement Green ICT in Bangladesh: A Study on Organizations
- Chaurasia, R. (2021). *A Study on Awareness of Digital India Programme and Green-ICT among Students and Teachers at Higher Education Level*. [Doctoral dissertation, Alahabad University]. Shodhganga@INFLIBNET: A Study of Awareness of Digital India Programme and Green ICT Among Students and Teachers At Higher Education Level
- R, S. (2019). Green Technology in Education and Sustainable Development. *Journal of Emerging Technologies and Innovative Research*, 6(3), 153-159. JETIREW06022.pdf
- Samoei, I., Moturi, C., & Orwa, D. (2021). Green ICT in Institutions of Higher Learning in Kenya. *International Journal of Innovative Science and Research Technology*, 6(3), 392-402. Article
- Suryawanshi, K., & Narkhede, S. (2014). Green ICT at Higher Education Institution: Solution for Substance of ICT in Future. *International Journal of Computer Applications*, 107(14), 35-38. (PDF) Green ICT at Higher Education Institution: Solution for Sustenance of ICT in Future
- Yusof, M, F., Rosman, S, A., Mahmood, S., & Mat Sarip, S. (2013). Green Technology Management in the Muslim World. *Jurnal Teknologi*, 65(1), 107-115. https://www.researchgate.net/publication/275480408_Green_Technology_Management_in_the_Muslim_World.

Role of Physics in Addressing Sustainability Challenges

Sanjita Ray

Assistant Professor, Department of Physics.
Bijni College.

Abstract

Sustainability can be defined as the ability to maintain the present resources or processes or energy for a long time without depleting them, i.e., conserving the use of resources such as raw materials and energy for future generations. To manage the resources, some processes and equipment are required, and it can be done through the concepts of physics. Physics is the branch of science concerned with nature and properties of matter and energy, and energy is the center of both physics and sustainability as civilization cannot run for a single moment without it. So, clean energy is needed for human civilization to run. Renewable energy is one kind of clean energy and can be obtained from sun ray through the concepts of Einstein Photo electric effect. For pollution free environment waste management is a basic need and it can be done through the principle of heat transfer, filtration and electrostatics.

Keywords: Clean energy, Conservation, photoelectric effect, renewable energy, sustainability

Introduction

Present day World's population is around 8.23 billion (Worldometer) and it will reach about 10.3 billion in 2080s. For such huge population, huge resources are required to fulfill their needs. But our Earth is not expanding and so, the raw resources are also limited. For that, beyond the fulfilment of the present day, for sustainable development, the conservation of resources is difficult.

To solve the problem, we must apply technology based on physics concepts. For a civilization to run energy is a basic need and energy is produced from raw materials present on the Earth such as water, coal etc. which are limited resources. To fulfil the need of present and future generation renewable energy processes are required and this is done through wind energy, solar energy etc.

Objectives

1. To make people aware of the huge population in the present situation and the activities that cause risk for future generations.
2. To explain the physical concepts that solve the problems of sustainability.

Methodology

This paper is a descriptive one, and data were taken from different secondary sources of books, internets etc.

Results and Discussion

The basic concept of sustainability is to preserve the minimum needs of a civilization for future. For sustainable development three pillars-the environment, social equity and economics should work together and to do this some processes are required which can be fulfilled with the help of technology. Technology is the application of scientific knowledge for practical purposes. Machines and equipment are developed from the application of scientific knowledge which are used for development. Here are some examples:

A. Renewable clean energy:

1. Solar energy. Photo electric cells from the principle of Einstein photoelectric effect.
2. Wind energy. Design and physics of wind turbines.
3. Hydropower and geothermal energy. fluid dynamics in hydro power, heat transfer in geothermal system. Example- Grand Ethiopian Renaissance Dam, Olkaria Geothermal Plant in Kenya.

B. Building design:

1. Sustainable materials (recycled steel, sheep`s wool for ceiling, walls , sustainable wood etc.) and architecture
2. Thermodynamic in insulation (it is the use of materials and techniques to reduce the transfer of heat energy between areas of different temperature)
Example: eco-friendly housing in Rwanda.

C. Sustainable transportation:

1. Advances in electric vehicles.
2. Design of sustainable mass transit system.
Example: Bus Rapid Transport System.

D. Environmental Monitoring:

1. Remote sensing technology.
2. Atmospheric physics and climate modes
Example- African Monitoring of the Environment for sustainable development Program, AEON.

E. Waste management and Recycling:

1. Role of nuclear physics in waste management
2. Development of sustainable materials.
Example-plastic recycling in Nigeria.

F. Water management:

1. Fluid mechanics in water system
2. Efficient irrigation method
Example- irrigation in Kenya.

G. Agriculture:

1. Soil physics and crop yields.
2. Biophysics in developing resilient crops.
Example- drought-resistant crop

Conclusion

From above discussion, it is seen that use of technologies based on the knowledge of physics is ultimate for sustainability. Our future depends on protecting the earth's atmosphere and for that human behaviors should be changed regarding energy use. About 2/3 of greenhouse gas emissions come from current energy production and these greenhouse gases have very bad effect on human health. Sustainable energy transition with sustainable development is essential need for the existence of human civilization. Resources should be conserved, and we must apply technology for sustainability.

Reference:

Principles of sustainability and physics as a basis for the low-carbon energy transition. Article by Philip S. Ringrose.
<https://doi.org/10.1144/petgeo2016-060>
<https://Sustainability-directory.com>
<https://www.snhu.edu>

Ayurveda Along with Yoga: Important Roles in Present Society

Sathi Bhowmick

Assistant Professor, Department of Philosophy
Sonapur College

Abstract

Ayurveda and Yoga, two of the world's most ancient and profound systems of health and healing, were bestowed upon humanity by the wisdom of India's great sages. The core objective of Ayurveda—“Swasthasya Swasthya Rakṣaṇam” (to preserve the health of the healthy)—finds strong reinforcement through the disciplined practice of Yoga. The COVID-19 pandemic further emphasized this truth, underlining the importance of building immunity and resilience to withstand such global health crises. From a public health standpoint, strengthening the body's natural defence mechanisms is essential not only to prevent infections but also to lessen their impact. Both Ayurveda and Yoga play a crucial role in this regard, promoting immunity, facilitating faster recovery, and aiding in post-illness rehabilitation.

During the pandemic, their benefits extended beyond physical well-being, offering mental stability and spiritual support to millions. In today's fast-paced and technology-driven world, where reduced physical activity contributes to rising lifestyle disorders such as obesity and diabetes, the combined approach of Yoga and Ayurveda serves as an effective preventive measure—encouraging balanced living, mindful habits, and holistic wellness.

Keywords: Ayurveda, Immunity boosting, Mental and spiritual health, Public health, Yoga.

Introduction

Yoga

The word “Yoga” is derived from the Sanskrit root “Yuj,” meaning *to join, unite, or combine*. Although the term can be interpreted in various ways, its fundamental meaning is beautifully expressed in the Yājñavalkya Smṛiti: “Samyogo yoga ity ukto jīvātmanah paramātmanah,” which means *Yoga is the union of the individual soul (Jīvātma) with the Supreme Soul (Paramātma)*.

The practice of Yoga—this sacred process of linking the soul to the Divine—follows a step-by-step path aimed at achieving balance and harmony. It begins with physical postures (Asanas) to strengthen and purify the body, continues through Pranayama (breath control) to calm the mind and senses, and culminates in the realization of the true Self as the conscious energy within.

Yoga is an essential spiritual discipline, rooted in subtle science, that establishes harmony between the mind and the body. Its ultimate goal is self-realization—freedom from all forms of suffering—and the attainment of Moksha or Kaivalya, the state of ultimate liberation and eternal bliss.

Ayurveda

The word “Ayurveda” is derived from the combination of two Sanskrit terms: “Ayu,” meaning *life*—which includes the body, senses, mind, and soul—and “Veda,” meaning *knowledge or wisdom*. Thus, Ayurveda literally translates to “*the knowledge of life*.” The ultimate goal of Ayurveda is to maintain health and harmony at the physical, mental, and spiritual levels.

Through adherence to a proper diet, lifestyle, and daily routine, Āyurveda seeks to keep the body free from toxins. This purification of the body leads to clarity of mind, awakening of intelligence, and ultimately, the realization that the Ātman (soul) is the true conscious energy that must also be nurtured and cared for. Āyurveda provides detailed lifestyle guidelines for health, longevity, and disease prevention, as well as special methods for the rejuvenation of body and mind. It also incorporates practices from Yoga—such as Āsana (postures), Prāṇāyāma (breath control), Mantra, and Dhyāna (meditation)—as essential tools for healing and balance.

Āyurveda and Yoga are two deeply interconnected branches of the same great Vedic tradition—a vast body of ancient knowledge that embraces all aspects of human life and the universe. This Vedic wisdom, revealed by the seers (Ṛṣis) and yogis of

ancient India, was designed to help humanity understand both the outer workings of nature and the inner dimensions of consciousness, ultimately guiding us toward self-realization and liberation (Mokṣa) from the endless cycle of birth and death.

Both Āyurveda and Yoga share the same origin, philosophy, and ultimate purpose—the holistic well-being of the mind, body, and soul. While Āyurveda focuses primarily on maintaining physical and mental health through proper diet, lifestyle, and natural therapies, Yoga provides the spiritual and practical discipline to achieve inner peace and balance. Together, they form a complete system of healing and self-development, leading one toward harmony, vitality, and divine awareness.

Objectives

- Yoga and Ayurveda maintain physical health.
- Yoga help to spiritual development and emotional balance.
- Ayurveda aims to promote strength, vitality, and long life.
- Ayurveda places great importance on mental health.

Analysis

Ayurveda along with Yoga

The fundamental processes in both Ayurveda and Yoga involve the purification of the mind and body, mastery over the mind, and ultimately the union of the soul (Atman) with God (Paramatma). According to both systems, this divine connection is the true purpose of human life, leading to a state of eternal bliss, even while living in the material world.

The importance of Yoga is mentioned by Ācārya Caraka in Śārīra Sthāna, where he states — “*mokṣa nirvṛti nirśeṣa yoga mokṣa pravartakam*” — meaning, “all pain is relieved through Yoga.” Yoga, therefore, is not confined to mere physical postures or fitness; it is a complete science of self-realization. Likewise, Āyurveda is far more than herbal remedies—it is a comprehensive system for maintaining harmony within the śārīra (body), manas (mind), and ātman (soul). Both disciplines complement and enrich one another, working together to bring holistic health and spiritual awakening.

The chief aim of Yoga is Kaivalya—the isolation or liberation of the Puruṣa (pure consciousness) from Prakṛti (material nature). Sage Patañjali outlined a clear path to attain this goal through the aṣṭāṅga-yoga (the eight limbs of Yoga):

1. Yama – moral discipline
2. Niyama – self-discipline

3. Āsana – physical postures
4. Prāṇāyāma – control of breath
5. Pratyāhāra – withdrawal of the senses
6. Dhāraṇā – concentration
7. Dhyāna – meditation
8. Samādhi – union with the divine

The ultimate objective of Ashtanga Yoga is to attain discriminative knowledge (Viveka-khyāti) — the realization of truth through purification. Physical and mental impurities cloud the inner wisdom, and through continuous practice, these impurities are destroyed. As the practitioner progresses, natural signs of balance and vitality appear — a radiant complexion, a serene voice, and a glowing presence.

In the modern world, these effects are recognized as powerful forms of therapy. The preventive, curative, and promotive aspects of Yoga have gained global appreciation. Scientific studies have confirmed Yoga's effectiveness in managing psychosomatic disorders such as hypertension, asthma, diabetes, obesity, heart disease, migraine, and digestive issues.

According to yogic tradition, the healing power of Yoga can only be fully realized through deep understanding of its principles and practices. Yoga is not merely a physical exercise but a complete system of physical, mental, and spiritual evolution that seeks to unite individual consciousness with universal consciousness.

Its core objectives include:

- Physical health: Through āsanās (postures), Yoga improves strength, flexibility, coordination, and balance. Regular practice enhances immunity and prevents lifestyle-related diseases.
- Mental clarity: Practices like prāṇāyāma (breath control) and dhyāna (meditation) calm the nervous system, reduce stress and anxiety, and improve concentration and emotional stability.
- Emotional balance: Yoga cultivates self-awareness and discipline, helping individuals overcome negative emotions such as anger, greed, and jealousy, while nurturing inner peace and positivity within.

Thus, Yoga stands as a timeless discipline — a path of healing, harmony, and realization — guiding humanity toward a life of health, balance, and divine bliss.

History and Evolution of Yoga

There are many theories associated with Yoga, and its earliest mentions can be found in the Rig Veda. Evidence of Yoga was also discovered in the Indus–Vally civilization, which is believed to be more than 5,000 years old. It is said that the Rishis and Munis (sages and seers) developed Yoga as a means of deep meditation and self-realization. However, beyond meditation, Yoga has profound effects on the mind, body, and spirit, and over time, it evolved into four main paths, each guiding the practitioner toward inner harmony.

After the Vedic period, the great sage Maharishi Patanjali systematized and organized the practice of Yoga. He compiled his teachings in the sacred text known as the “Patanjali Yoga Sutras.” Although many other sages contributed to the growth and understanding of Yoga, the influence of Maharishi Patanjali remains the most significant.

The evolution of Yoga is often divided into distinct historical periods. The first is the Pre-Patanjali Period (before 500 B.C.), also known as the Vedic Era, during which the Vedas and Upanishads were composed. The Vedas are ancient texts written in Sanskrit, the mother of many languages. They contain hymns, philosophy, and guidance for righteous living. The authors of the Vedas are unknown, and these texts are considered the oldest written documents of humankind.

Major Benefits of yoga.

Following are some of the benefits of doing yoga. We will discuss effects of yoga on different parts of the body in detail.

1. Improvement in immunity- Protection from diseases.
2. Healthy Heart- Protection from Heart problems.
3. Improved body flexibility- Protection from injury,
4. Improved Body posture-
5. Positivity in mind Protection from Hypertension depression/Comma etc
6. Weight reduction\height increase Body attain ideal Body weight
7. Improvement muscle strength.
8. Improved vitality.

Strems of yoga

Primarily, yoga has four paths. Bhagavad Gita has details on these four paths these four paths are listed below—

1. Rāja yoga
2. Bhakti yoga

3. Jñāna yoga
4. Karma yoga

All the four paths have their own renounced followers. We will discuss the same in detail:-

1. **Rāja yoga**- The great sage Patanjali was a follower of Raj yoga. In Raj yoga, yoga is practiced to gain mastery the mind through will power.
2. **Bhakti yoga**- Bhakti yoga aims to help a person evolve emotional maturity, love for society and to spread the message of universal brotherhood and oneness.
3. **Jñāna Yoga** is the yoga of enquiring in to the self. The fundamental tenant of jnana yoga is that the ocean of knowledge is lying with in, and not outside- the outside world, i.e. the material world around us is an illusion. The ultimate Truth is Brahman. If one knows the self, he knows everything, so the proponents of jnana yoga for emphasise upon the realisation of the self.
4. **Karma Yoga** - for active minded people. Shrimad Bhagavad Gita mentions about another kind of yoga and that is Dhyana Yoga or Raja Yoga for controlling the mind and to proceeded from conscious to the super- conscious state of mind and arrive at the ultimate goal.

Yoga aims for self- realization

‘Yoga is the fruit of the teachings of the Himalayan sages, going back to what yogis regard as the beginning of this particular world age or cycle of civilization some ten thousand years ago, It is said to carry on the traditions of earlier, spiritually advanced teachings which present civilization have forgotten.’ (Yoga and Ayurveda-By-David Frawley- p-4)

This harmony is attained through the eight limbs of Yoga, which serve as a complete path guiding practitioners toward inner peace and liberation from suffering. Yoga encourages an integrated way of living, harmonizing the mind, body, and soul, and fostering a deep sense of serenity and unity with nature.

Across various scriptures and ancient treatises, Yoga has been defined in different ways, yet the essence of these definitions remains the same — to realize the true self, to unfold the divinity within, and to unite the individual soul with the universal consciousness. Through this realization of existence, knowledge, and absolute bliss, one transcends the pain and

suffering born of worldly life, attaining lasting peace and spiritual freedom.

Importance of yoga

In Indian civilization and culture, *Yoga* has held a place of great reverence since time immemorial. The practice of *Yoga* has continued unbroken from prehistoric times to the modern age, and its value only grows with each passing day. Today, it has become a universal phenomenon, embraced by people all over the world.

Human life is often filled with pain and suffering. In our constant pursuit of happiness and relief from misery, we engage in endless efforts, only to find that the pleasures we achieve are fleeting. The true and universal significance of *Yoga* lies in its power to bring lasting peace and joy. When practiced regularly, with sincerity and devotion, *Yoga* dispels worldly suffering and leads the practitioner toward permanent inner bliss.

In recent times, lifestyle diseases such as asthma, diabetes, and insomnia are rapidly increasing, and modern medicine often struggles to provide complete and lasting cures. However, numerous scientific studies on patients receiving yogic therapy have shown that *Yoga* is among the most effective natural treatments for such conditions. It not only promotes physical health but also ensures a tension-free life, freeing individuals from mental, emotional, and psychosomatic disorders.

History of Ayurveda

Ayurveda means “The science of life” It does not mean Hindu medicine, nor must its herbalism be considered Indian herbalism. It is science of living that encompasses the whole of life, and which relates the life of the individual to that of the universe. As such it is open to and includes all life, and methods that bring us into greater harmony with life. (The *Yoga of Herbs an Ayurvedic Guide to Herbal Medicine*—Dr David Frawley and Dr Vasant Lad -p2)

Ayurveda, known as the “*science of life*” or “*science of longevity*,” is a holistic system of healing from India that dates back more than 5,000 years. It is believed to be the oldest medical science in existence and the foundation upon which many other healing traditions were built. Systems such as Buddhism, Taoism, and Tibetan medicine share close parallels with Ayurveda. While the essence of Ayurveda’s individualized healing methods was preserved in India, it gradually faded or evolved differently in other cultures.

Ayurveda focuses on maintaining health by balancing the three fundamental energies, or doshas — *Vata*, *Pitta*, and *Kapha*. Through this balance, it seeks to prevent illness and restore harmony to the body, mind, and spirit. Pronounced *Aa-yur-vay-da*, it is often called a “world medicine,” regarded as one of the most holistic and comprehensive medical systems known.

Before the written word existed, this sacred knowledge of healing, prevention, and longevity was passed down orally as part of the spiritual traditions of ancient India. Healers and sages from across the world are said to have come together in India, bringing their wisdom, which was then preserved by Veda Vyasa, the great sage who compiled not only the Vedas but also the teachings of Ayurveda. These writings combined medical science with deeper insights into ethics, virtue, and self-realization. Some traditions even describe Ayurveda as a divine revelation — passed down from God to celestial beings, and then to humankind.

The methods used to gain Ayurvedic knowledge — such as the study of herbs, diet, aromas, colours, sounds (mantras), and surgical practices — were diverse and profound. The ancient rishis (seers) and physician-sages were deeply spiritual beings who viewed health as inseparable from spiritual life. It is said they received Ayurvedic wisdom through direct cognition in meditation, not through experiment or speculation, but through divine insight. These revelations were eventually transcribed from oral teachings into written texts interwoven with lessons on morality and spirituality.

The Vedic texts, which encompass a vast range of subjects such as health, astrology, ethics, governance, art, and philosophy, are known as the four Vedas — Rg, Sāma, Yajur, and Atharva. Āyurveda emerged as an Upaveda (subsection) of the Atharva Veda, focusing on healing and the preservation of life. It was closely associated with Jyotiṣa (Vedic astrology), as both sought to understand the inner and outer light of existence. Over time, Āyurveda evolved into its own comprehensive system of medicine, devoted to the healing dimensions of spiritual living.

Though it is the world’s oldest system of medicine, Ayurveda has only recently begun to be rediscovered. Its reawakening holds immense potential — not only uniting healing practices but also connecting cultures, peoples, and spiritual traditions across the globe. Its rising popularity, especially in the United States and

Western world, highlights the growing recognition of its effectiveness and holistic wisdom. Esteemed teachers of Ayurveda continue to restore its original spiritual depth, reintroducing it as a living science suited to modern life.

What often surprises people is the extraordinary insight of these ancient sages. Without the aid of modern technologies like X-rays or CT scans, they had a remarkable understanding of the human body and mind.

The text Charaka Samhita (around 1500 B.C.) beautifully expressed Ayurveda's spiritual essence, emphasizing that even a physician with complete medical knowledge could not truly heal unless they connected with the soul of the patient. It also warned that healers motivated by fame or wealth, rather than spiritual realization, would fail to bring genuine healing.

To understand this spiritual side of Ayurveda, one must look to its Vedic roots, which teach that life has a divine purpose. We are not born merely to live and die without meaning. As Albert Einstein once said, "*God does not play dice with the universe*" — there is order, reason, and purpose in existence. According to Vedic philosophy, life itself is divine, and the highest goal is to realize one's inner divine nature.

From an Ayurvedic perspective, the more a person awakens to their divine essence, the healthier and more harmonious they become. Thus, the true responsibility of an Ayurvedic healer is not only to cure disease but also to awaken the patient's inner divinity. In the end, Ayurveda teaches that the greatest medicine of all is positive thought and love — the healing power of the heart and spirit.

Importance of Ayurveda

Ayurveda focuses on maintaining health and preventing disease through personalized approaches that include a balanced diet, daily routines (Dinacharya), and lifestyle practices tailored to an individual's unique constitution (*Prakriti*). Its treatment methods combine herbal medicines, purification therapies (Panchakarma), dietary regulation, and other lifestyle modifications designed to address the root cause of any imbalance.

The ultimate goal of Ayurveda is to cultivate strength, vitality, and longevity. It offers rejuvenating therapies and tonics that help preserve youthfulness, strengthen immunity, and nourish the body's tissues.

In addition, Āyurveda places great emphasis on mental well-being. It includes forms of psychotherapy aimed at developing courage, memory, and concentration, while guiding the mind away from unhealthy emotions and desires — fostering harmony between body, mind, and spirit. In Āyurveda, the concept of doṣas — Vāta, Pitta, and Kapha — forms the foundation for understanding an individual's constitution and overall health. Each doṣa represents a distinct combination of the five elements — earth, water, fire, air, and ether — and governs specific physiological and psychological functions. Maintaining the balance among these doṣas is essential for good health and disease prevention, with herbs playing a vital role in restoring harmony. Vāta doṣa, composed of air and ether, regulates all forms of movement in the body, including circulation, respiration, and communication between the mind and nervous system. Pitta doṣa, derived from fire and water, governs digestion, metabolism, and transformation. Individuals dominated by Pitta tend to be focused, energetic, and passionate, though they may face challenges like irritability, inflammation, or overheating. To calm Pitta, cooling, soothing, and mildly bitter herbs are recommended. Kapha doṣa, made up of earth and water, is responsible for structure, stability, and lubrication, providing strength and endurance to the body.

“In Ayurvedic philosophy, the harmonious integration of herbs with diet and lifestyle forms a cornerstone for achieving optimal health. Ayurveda emphasizes where the synergy of diet, daily habits, and herbal remedies collectively contribute to well-being.” (The Yoga of Herbs: An Ayurvedic Guide to Herbal Medicine—by- David Frawley.)

Yoga and Ayurveda work together

Yoga and Ayurveda are frequently described as “sister sciences” due to their shared origin in the Vedic tradition and their common goal of holistic well-being. While this characterization highlights their philosophical unity, a critical comparison reveals both deep complementarities and important distinctions in theory, methodology, and application.

At the philosophical level, both Yoga and Ayurveda are grounded in the concept of balance and self-realization. Ayurveda primarily focuses on maintaining harmony among the doshas—Vata, Pitta, and Kapha—through individualized diet, lifestyle, and therapeutic interventions. Yoga, particularly in its classical form as

outlined in the *Yoga Sutras of Patanjali*, emphasizes liberation (*moksha*) through mastery of the mind. Although both systems acknowledge the interconnectedness of body, mind, and spirit, Ayurveda adopts a health-centered and preventive orientation, whereas Yoga ultimately pursues spiritual transcendence, sometimes independent of physical health.

From a practical standpoint, the two disciplines differ significantly in their methods. Ayurveda is largely diagnostic and prescriptive, relying on observation, pulse diagnosis, and personalized treatment plans involving herbs, diet, and purification therapies such as Panchakarma. Yoga, on the other hand, is experiential and discipline-based, requiring sustained personal practice of asanas, pranayama, meditation, and ethical observances. While Ayurveda offers structured guidance tailored to individual constitutions, Yoga places greater responsibility on the practitioner's inner discipline and experiential insight. This difference can be seen as a strength of Ayurveda in clinical contexts, but also as a limitation, since its effectiveness often depends on external interventions rather than internal transformation.

The integration of mantra, Bhakti Yoga, and Jnana Yoga within Ayurvedic practice further illustrates both harmony and divergence. Ayurveda's use of mantra chanting in medicine preparation and therapy reflects its recognition of subtle energetic influences on healing. However, critics may argue that such practices lack empirical validation within modern biomedical frameworks, raising questions about their scientific reproducibility. Yoga traditions, particularly Bhakti and Jnana Yoga, emphasize devotion and self-knowledge as paths to healing the heart and mind. While these approaches deepen the spiritual dimension of healing, they may not be universally applicable in secular or clinical healthcare settings, limiting their accessibility.

Another important point of distinction lies in the direction of practice. Ayurveda operates primarily as a means of preparation, purifying and stabilizing the body and mind. Yoga, especially Raja Yoga, is often presented as the culmination, leading to self-realization. However, this hierarchical framing can be critiqued for oversimplifying Yoga as dependent on Ayurveda. Historically, many yogic traditions evolved independently of formal Ayurvedic practice, suggesting that while Ayurveda can support Yoga, it is not an absolute prerequisite for yogic realization.

In conclusion, while Yoga and Ayurveda share a common philosophical foundation and complement each other in profound ways, they remain distinct systems with different emphases, methods, and limitations. Ayurveda excels as a holistic medical and lifestyle science, while Yoga offers a transformative path toward self-awareness and liberation. Their integration can enhance both healing and spiritual growth, but a critical understanding requires recognizing that neither system is complete nor universally applicable on its own. Rather than viewing them as inseparable, it is more accurate to see Yoga and Ayurveda as intersecting yet autonomous disciplines, whose convergence depends on context, intention, and practitioner readiness.

Present day Yoga

The presence of Yoga can be traced across a wide spectrum of ancient Indian traditions, including indigenous folk practices, the Vedic and Upaniṣadic corpus, as well as Bauddha (Buddhist) and Jaina philosophical systems. Its influence is also evident in the orthodox Darśanas, the *Rāmāyaṇa*, and the great epics such as the *Mahābhārata*, most notably in the *Bhagavad Gītā*. In addition, Yoga is deeply embedded within the theistic traditions of Śaivism and Vaiṣṇavism, as well as in various Tantric schools. Although yogic practices appear to have existed in pre-Vedic contexts, it was the sage Mahārṣi Patañjali who later systematized and codified these diverse strands of practice. Through his seminal work, the *Yoga Sūtras*, Patañjali distilled the essence of Yoga and organized its philosophical and practical dimensions into a coherent and structured framework.

According to Patañjali, physical and mental health are both essential for the balanced development of human personality. However, greater emphasis is placed on mental health, as the mind serves as the guiding force that directs behaviour, perception, and overall personality formation. In this view, the cultivation of mental discipline and clarity becomes fundamental, as a well-regulated mind provides the appropriate orientation for holistic growth and self-realization.

The popular appeal of yoga in the West is concentrated mainly around its physical form, called Haṭha yoga. This is in keeping with the prevailing preoccupation of masses of people with tangible and everyday values of life. Thus, Haṭha yoga is frequently treated and presented as a “health and beauty” device. (Yoga and Indian Philosophy by Karel Werner page- 167)

“Hatha yoga differs from the other systems in that it deals specifically with the body. Although Hatha yoga is a complete system with its own text, the Hatha Yoga Pradipika, it is also seen as a stepping stone, or complement, to Raja yoga. Hatha yoga aims to still the fluctuations of the breath, but this is done in order to quiet the mind- as in Raja yoga. The yoga sutras. Then make up part of a Hatha yoga student’s study.” (Simple Yoga—Cybele Tomlinson-P -30)

“It is generally thought, least in the Western world, that the yoga system involves meditating on the void. But the Vedic literatures do not recommend meditation on any void. Rather the Vedas maintain that yoga means meditation on Visnu, and this is also maintained in the Bhagavad -gita.” (The Path of Yoga-by A.C. Bhaktivedanta Swami Prabhupada-152)

“Regular yoga practice keeps us strong and limber and boosts our immune systems, so that we’re much less vulnerable to injury or illness. And if we’re not in a healthy, vital state when we begin, yoga can eventually get us there, Yoga gives us a way to examine where we are and slowly change ourselves for the better “(Simple Yoga. By Cybele Tomlinson, p-49)

Methodology

The study has been done based on primary and secondary data, Data are collected mainly from secondary sources like, books, journals and also by accessing internet. Descriptive and analytical methods are used while writing this paper.

Results

The stud finds that Yoga represents one of the most enduring and comprehensive spiritual sciences developed within human civilization. With a history extending over five millennia, Yoga has demonstrated a rare continuity of practice and philosophical development across changing historical and cultural contexts. Rather than remaining static, it has evolved through engagement with diverse traditions while retaining its core emphasis on the integrated development of body, mind, and consciousness. This adaptability has enabled Yoga to address not only spiritual aspirations but also psychological well-being and ethical living, making it relevant across generations.

The etymological meanings of both “Āyurveda” and “Yoga” further reinforce their holistic orientation. Āyurveda, defined as the “knowledge of life,” provides a comprehensive framework for

understanding health, disease, and longevity, while Yoga, derived from the root *yuj* (“to unite”), emphasizes integration and harmony. The concept of Āyurveda–Yoga thus emerges as a synthesis of theoretical knowledge and practical discipline, where lifestyle regulation, therapeutic interventions, and spiritual practices converge to support physical health, mental balance, and inner growth.

The findings also indicate that when Yoga and Āyurveda are applied together, their effects are mutually reinforcing. Āyurveda offers diagnostic precision and individualized health strategies, while Yoga provides experiential techniques that cultivate discipline, awareness, and self-regulation. This integrative approach enhances both preventive healthcare and personal transformation, supporting a model of well-being that extends beyond symptom management to holistic development.

Conclusion

The relationship between Āyurveda and Yoga is complex and deeply interconnected, rooted in their shared Vedic heritage. While Āyurveda draws primarily from the Atharva Veda and Ṛg Veda, and Yoga is more closely associated with the Yajur Veda, both systems are guided by a common philosophical vision centered on harmony between body, mind, and spirit. Their alignment with the four *Puruṣārthas*—Dharma, Artha, Kāma, and Mokṣa—demonstrates that health and spiritual growth are integral to the broader goals of human life rather than isolated pursuits.

Both traditions also share a similar understanding of metaphysical anatomy and psychology, including concepts such as the *cakras* and the subtle functioning of the mind. The Āyurvedic theory of the *doṣas*—Vāta, Pitta, and Kapha—derived from the *Pañca Mahābhūtas*, further bridges the two systems by explaining how physical, mental, and emotional tendencies arise and can be regulated. In therapeutic contexts, Āyurveda incorporates Yoga as a method of *Sattvajaya* (mental healing), while Yoga relies on Āyurvedic principles to adapt practices according to individual constitutional needs.

In conclusion, the integration of Āyurveda and Yoga offers a holistic and individualized approach to well-being that addresses both health maintenance and self-realization. Rather than functioning as isolated disciplines, they operate most effectively when understood as complementary systems—Āyurveda providing

the foundational framework for balanced living, and Yoga offering the transformative practices that lead toward higher awareness and inner harmony. Together, they present a comprehensive model of human flourishing that remains relevant in both traditional and contemporary contexts.

References

- Biswas Mukta, (2020) Published by D.K. Printworld Ltd Indian Philosophical Wisdom-Some Glimpses
- Desikachar T. K. V, (2000) 'The Heart of Yoga': Developing a Personal Practice published by Inner Traditions
- Frawley David (1997) 'Ayurveda and the Mind'. Published Lotus Press
- Frawley David, (1999) 'Yoga and Ayurveda'. Published by Lotus Press
- Frawley David, (1999) 'Yoga and Ayurveda': Self-Healing and self-Realization Published by Lotus Press
- Frawley David, (January 1986) 'The Yoga of Herbs'. Published by Lotus Press
- Frawley David, Kozak Summerfield Sandra, (2011) Publisher MLBD Publication: Yoga for Your Type: An Ayurveda Approach to your Asana Practice.
- Swami Prabhupada A.C. Bhaktivedanta, (2002) 'The Path of Yoga'. Bhaktivedanta Book Trust Hare Krishna Land
- Tomlinson Cybele. (2006). 'Simple Yoga' published by Jaico Publishing House
- Vivekananda Swami. (2023). 'The Complete Book of Yoga'. Prakash Books India Pvt. Ltd.
- Werner Karel, (1980) Published by Shantilal Jain, at Shri Jainendra Press, Yoga and Indian Philosophy
- World Journal of Pharmaceutical and Medical Research. (www.wjpmr.com),

Economic Prospect of Freshwater Prawn and its Utilization by the community people in the Chirang District of Assam, India

Dr. Sewali Pathak

Associate Professor, Department of Zoology,
Bijni College, Bijni

Abstract

Prawns are non-Piscean small aquatic crustacean inhabitants of both lentic and lotic ecosystems. It acts as an indicator of aquatic ecosystem monitoring the pollutants and low dissolved oxygen. Prawn plays a significant role as a nutritious diet with a lean source of protein supplement. The common freshwater prawns generally prefer the habitat of sandy clay or sandy loam soil. They feed on aquatic plants, algae, insects and other small invertebrates. The size of prawn varies from measuring about ranges between 2 to 25 cm in length covering the body with hard exoskeleton. It possesses a pair of large stalked hemispherical eyes on the anterior side of cephalothorax below the rostrum and a pair of antennary glands or green glands situating on head region functioning a vital role in the prawn's body physiology including excretion, osmoregulation and hormone production. Prawns are considered as important protein source of human diet. People consume for its delicious taste and nutritive value. Farmers are come forward to grow prawn polyculture in recent time. The harvesting of prawns from the natural habitats are the common practice for the community people. Prawn catching is the occupation of income generation to the community people of this region. But poor management of resource utilization is the drawback to reach the

required level of economic growth. The community people of this region were found dealing with freshwater prawns from their native sources for food and livelihood. The community people are less concerned about the conservation strategy of the resource management. The paper emphasis on the economic prospect and conservation strategy of prawn catching in the study area. It is necessary to identify the freshwater prawn species in their native habitat to study the taxonomic significance, sustainable culture, and environmental impact on the aquatic habitat. The study assumed that the community people traditionally associated with prawn catching culture to meet their daily diet. Bodo community are found related with prawn catching and selling process to earn livelihood in this region. Mostly the tribal women are involved on catching the freshwater prawn using traditional gears from their native waterbodies. They utilize the both fresh and dried prawns for preparing their indigenous recipes representing the ethnic culture.

Keywords: Chirang District, Community practice, Freshwater Prawn, Livelihood.

Introduction

In India a total of 34 species of *Macrobrachium* comprising of 20 fresh water species and 14 coastal water species have been reported (Kumar et.al. 2018). Out of these only two species are utilized in monoculture and polyculture practices owing to their large size, fast growth and shorter life history. These two species are namely *Macrobrachium rosenbergii* and *Macrobrachium malcolmsonii*. Many factors must be considered when a farmer is deciding which species of shrimp, he should culture. Due to its large size and high price, *Penaeus monodon* and *P. indicus* are generally considered for farming. Apart from these candidate species other commercially important species such as *Metapenaeus ensis*, *M. monoceros*, *M. brevicornis*, *Penaeus semisulcatus* and *P. merguensis* are also potential species that can be grown in India. Another potential candidate species that is flooding international market is the White leg shrimp, *Penaeus vannamei*. Although the Government of India has not yet given sanctions to culture it in the country, many Asian countries have already started to culture this species. The common prawn species are found namely *Macrobrachium assamense peninsulare* (Tiwari, 1958), *Penaeus indicus*, *Macrobrachium rosenbergii*, *Macrobrachium idae*, and

Macrobrachium malcolmsonii are mainly crustaceans, arthropods. Indian White Prawn (*Fenneropenaeus indicus*), Black Tiger Prawn (*Penaeus monodon*)

Chirang District is one of the territorial districts of BTR in Lower Assam and it falls within the north bank of the river Brahmaputra below the foothills of Bhutan (Basumatary, H. 2009). Chirang District is closely related to the ecological environment of Eastern Himalayan origin. It is blessed with beautiful forests, river-streams, varieties of flora and fauna with diversified culture. The assessment of aquatic non-Piscean freshwater prawns' habitat in term of economic prospects was discussed in this region. The diversity of prawns and its utilization from different areas of this region were observed to discuss the sustainable conservation strategy by involving the community practices. Information obtained from various literatures so far there is no any available earlier reports on the studies of aquatic prawns and their economic prospects in this region till now. The economic prospect, resource utilization and sustainable conservation of prawns through the community people in the Chirang district of Assam is an approach in this regard.

Objective

The aim and objectives of the research work is to highlight the economic prospects of prawn catching and its utilization by the community people using traditional knowledge. Identify the common prawn species inhabited in the rivers, streams, floodplain wetlands in the study area and use of traditional prawn catching gears. Role of community practice in the management of resource to maintain sustainable conservation strategy.

Methodology

The research works were followed by the participatory method. The field survey was done during 2023-24 following random sampling from the study area to collect proper information and relevant data. The aquatic prawns were identified with the help of taxonomic experts and through literature discussion. Traditional practices on prawn catching, resource utilization and marketing by the community people were recorded in preformatted datasheet to analysis the economic prospect and conservation strategy in the study area. The data analysis was followed by simple statistics to assumed hypothetically. The application of indigenous knowledge of Bodo tribe in harvesting prawn and its' utilization was visualized through the photographs.

Data Table1: Survey of Prawn Catching for food and livelihood,
Chirang District, 2023-24

Survey Date	Catching Location	Involvement of Prawn dealings	Weight of Prawn in Fresh & Dry	Price of Prawn in Fresh & Dry / Kg
26-11-2023	Bijni	Prawn catching & Marketing	Fresh prawn-3 kg Dry prawn-2 kg	200-250/kg 400-450/kg
30-11-2023	Borobazar	Prawn catching & Marketing	Fresh prawn-2 kg Dry prawn-2 kg	200-250/kg 400-450/kg
27-12-2023	Ballamguri	Prawn catching & Marketing	Fresh prawn-4 kg Dry prawn-3 kg	180-200/kg 350-400/kg
28-12-2023	Ouzarguri	Prawn catching & Marketing	Fresh prawn-3 kg Dry prawn-2 kg	150-200/kg 300-350/kg
08-02-2024	Amguri	Prawn catching & Marketing	Fresh prawn-4 kg Dry prawn-3 kg	150-200/kg 300-350/kg
13-02-2024	Amteka	Prawn catching & Marketing	Fresh prawn-3 kg Dry prawn-3 kg	150-200/kg 300-350/kg
15-03-2024	Sudempuri	Prawn catching & Marketing	Fresh prawn-2 kg Dry prawn-3 kg	180-200/kg 400-450/kg
17-03-2024	Barlawgaon	Prawn catching & Marketing	Fresh prawn-4 kg Dry prawn-2 kg	200-250/kg 400-450/kg
24-04-2024	Bagargaon	Prawn catching & Marketing	Fresh prawn-2 kg Dry prawn-4 kg	180-200/kg 350-400/kg
12-04-2024	Panbari	Prawn catching & Marketing	Fresh prawn-5 kg Dry prawn-4 kg	200-250/kg 400-450/kg

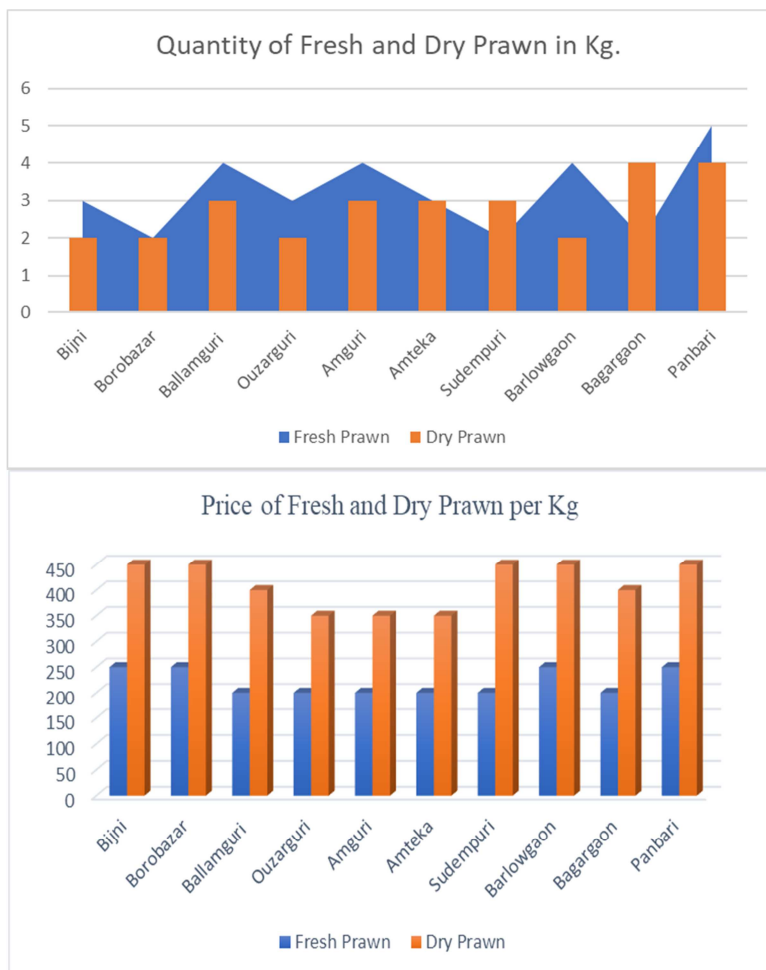

Fig1. Graph showing the quantity and price of both Fresh and Dry Prawns in different locations.

Result and Discussion

The study has estimated that prawn catching from the natural aquatic habitats is a traditional occupation of the community people. The Bodo people traditionally practice prawn catching culture using a variety of bamboo-made fishing gear. After harvesting, they consume delicious prawn curry prepared by traditional recipes. The community usually deal with prawn fisheries from their native sources for food and income generation. Such a traditional occupation certainly helps to contribute livelihood in this region. The application of indigenous knowledge throughout prawn

catching and harvesting by the community people enhances conservation strategies in maintaining the sustainable culture. The graph shows the quantity and price of prawns in both dry and fresh utilization, indicating a healthy practice of rural tribal women in this area (Fig.1). It also indicates the demand for dry prawns in different locations. The study has focused on economic prospects as well as the business opportunity on prawn fisheries. The flow of prawns has been indicated as a suitable environment for growing the prawn population in this region. The habit of prawn catching and harvesting among the community people has guided themselves for the habitat conservation of this aquatic resource. The study highlights the traditional practices of prawn catching and their utilization by the Bodo tribe. Besides, the number of involvement of women usually more in comparison to man on prawn harvesting business. A large section of rural tribal women holds this tradition of catching & utilization of prawn fisheries to be claimed as the warrior of conservation community (Fig.2). However, the geographical factors have boosted the availability of prawn fisheries to their native place generating a scope of business opportunity. People commonly use the prawn fisheries as protein richest bioresource. However, the physical characterization such as drainage origin, type of vegetation, substrate, and water quality is important for the aquatic habitat of crustacean fauna. The speed of water flow is faster in upland region and moderate towards down. The streamlets are mostly slow moving and narrow. The characters of different substratum influence the prawn fisheries during breeding and spawning in particular habitat. The algae, moss, phytoplankton, zooplankton and some macro invertebrates are the common biological parameters of river-streams found abundantly in this region. The river tributaries viz., Aie, Manas, Champamoti and sub-tributaries or streams, viz., Dulani, Makra, Kanamakra, Langkhar, Teklai, Sukan tek lai, Mara manas, Agrang, Buriaie, Nangalbhang, Hakowa, Hingula, Bursuta, Lopani, Dholpani, Borsuti, Deosri, Bardangi, Kuklung, Rekajali, Jiasura, Sukanjan, Garawa, Hatisar and Bhur are the prime sources of prawn fisheries in the district.

Fig.2. A view of Prawn catching and marketing by community people

Conclusion

Prawns are an aquatic bioresource. People use them as popular food items. It supplies an adequate protein component that people prefer in their daily diet. The prawn catching and harvesting are the traditional occupations of the Bodo Community. The Bodo tribe is involved in dealings of prawns to earn their livelihood, and it may be expected as a future economic opportunity in this region. The community people practice indigenous knowledge for prawn

catching and harvesting, following conservation strategy. But need attention for sustainable conservation to avoid overcatching or juvenile harvesting.

Acknowledgement

I acknowledge the community people, especially tribal women of the Chirang District, for their cooperation during data collection, and highly grateful to ASTEC for granting the project to carry on such beautiful work.

References

- Basumatary, H. (2009). Chirang: Kisu aarar 'Khourang'. In Kamalnath Sarma (Ed.) souvenir, 1st Triennial Conference of Bodoland peoples' Front (BPF), Kajolgaon, February, 5th -7th 2009. pp 71-75.
- T. Koshal Kumar, Anita Rawat Rana and Chandra Bhanu Kotnala (2018). Taxonomic study and identification character of freshwater prawn *Macrobrachium assamense* peninsulare
- Tiwari, K. (1958) in Garhwal region of Central Himalaya, India, IJRAR November 2018, Volume 5, Issue 4.

The Union of Pride and Prejudice: Moral Pacification in Jane Austen's *Pride and Prejudice*

Shreoshi Saha

Assistant Professor, Department of English, Bongaigaon University

Abstract

Jane Austen as a novelist is often considered the most perfect artist. She is both a social realist and a critic. She rejected the contemporary structured English society but did not approve of its interactions between social groups or classes. Though she achieved limited fame during her time but, her works are hugely celebrated for their perfect portrayal of human nature. In *Pride and Prejudice*, she is trying to develop her own social vision, which is not ostensibly moral. She also depicts the union of both pride and prejudice in a socially convenient manner. This paper explores how Austen criticizes the social condition of England through marriage, gender, and morality. From the construction of the plot to the characterization and development of subplots and even the use of third-person narrative, all are very neat. Austen's attempt bears the truth that it is not only the protagonists but also the other characters and even the readers who discover new social realities. Despite such embodiment of perfection, critics find out an all-pervasive sense of irony. Her irony is most suitable for her thematic treatment. It is devastating in its exposure of foolishness and hypocrisy. Self-delusion, or the attempt to fool other people, is almost the object of her wit. Thus, the novel represents a very gentle yet powerful assertion of female identity within the patriarchal society.

Keywords: Family, Gender, Marriage, Money, Morality

Introduction

Jane Austen's *Pride and Prejudice* was first published in 1813, an era characterized by rigid class distinctions, social refinement and restricted female opportunities. The novel captures the harsh realities of early nineteenth-century England, where social status were judged by marriage, wealth, and inheritance. Many women were left economically vulnerable due to laws that transferred property to male heirs. The very title of the novel comes from the first impression about both the protagonists. If Darcy suffers from pride of his class, Elizabeth is a victim of prejudice of her social status. In the novel, both discover just the opposite of what their first impressions suggested. They realized each other's social inhibitions and reluctantly reformed towards sound maturity and growth. Austen's attempt bears the truth that it is not only the protagonists but also the other characters and even readers who discover new social realities.

Objectives:

- To make a critical comparison between the collective memory of the scenes and the character's inner state.
- To examine emotional tone, thematic forms, and narrative structure of the novel.
- To understand the real meaning of love and marriage through a close analysis of the novel.

Methodology

The study adopts a qualitative and analytical methodology to analyse the representation of Jane Austen's *Pride and Prejudice*. Secondary sources, like books, were used to support the analysis and comparison.

Analysis

Gender and Marriage

The theme of the novel revolves around gender and marriage. Austen as a novelist strongly subscribes to the idea that "Sound Marriage Makes a Sound Society." Therefore, it is the responsibility of the society to bring soundness to each marriage through different means. She represents five marriages in the novel, highlighting various problems and lacunae associated with this social institution. Feminist critic Claudia L. Johnson comments, "Austen's heroines are forced to negotiate between personal integrity and social necessity in a world that denies them independent agency." (Johnson 23)

If the marriage of Mr. and Mrs. Bennet is a miscarriage, the marriage of Collins and Charlotte is of convenience. Charlotte confesses that marriage is “the only honorable provision for well-educated young women of small fortune” (Austen 87). These are the most degraded forms of marriages. Jane and Bingley are at one extreme of social logic, but Lydia and Wickham are at the other extreme of passionate blindness. If the first one suffers from mutual ignorance, the second one suffers from haste and self-pity. Therefore, Elizabeth and Darcy had to undergo serious improvements, disillusionments, and revelations about each other. The elopement of Lydia and Elizabeth’s visit to Derbyshire are two significant incidents that bring maturity into their relationship. Elizabeth’s revolutionary announcement of independence is demonstrated by her rejection of both Mr. Collins’s and Darcy’s proposals. She is a rebellious heroine because she believes that marriage should be all about love and mutual respect rather than financial gain. She intentionally reacts against the patriarchal power that tries to control women. Thus, marriage at the end of the novel justifies Austen’s intention both in the title and at the beginning of the plot.

Characterization

Pride and Prejudice retrace the art of characterization and plot construction of the highest order found in Renaissance drama. As a very conscious artist, Austen produces a great range of characters to justify both the title and the purpose of the novel. Her strength lies in her ability to craft characters that are vivid, realistic, and reflective of the social and moral ideas of her time. Particularly the characters of Miss Bingley and Lady Catherine on one side and the Gardiners on the other side allow the Bennet daughters and their lovers the freedom to act and interact in a richly comic manner. Critics often compare Austen’s novel to the novel of the Comedy of Manners, and that is to a large extent visible here. The beginning of the novel is all about the comment of Mr. Bennet that led Marry to come with a husband, and he has no hesitation to approve it instantly. In this manner the gradual unfolding of the plot and its intentions are very exquisitely presented by Austen. Unlike other novelists of her time, she avoids exaggeration. Simultaneously it is a social novel with the spirit of Bildungsroman as well as with a moral vision kept behind ironic expressions. No doubt, it is one of the best and most popular among English novels.

Irony as a Tool

Pride and Prejudice is steeped with irony at various levels. But the master irony of the plot is at the beginning, “It is a truth universally acknowledged, that a single man in possession of a good fortune must be in want of a wife” (Austen 1). The irony in the novel works through almost all the characters. As it is a social novel that criticizes the contemporary social hypocrisy and structure; every character created by Austen brings out some caricature. Elizabeth’s irony is presented in her wrong judgement of Darcy and Wickham based on their appearance. Similarly, the characters of Mr. and Mrs. Bennet provide the parody of married life and parenthood. From Miss Bingley to Lady Catherine and from Mr. Collins to Wickham, everyone represents certain inconsistencies and pitiable aspects of social behaviour to make them the object of pleasure on behalf of the readers. Mr. Bennet and Elizabeth are more exclusive in bringing out Austen’s ironic opinion throughout the novel. Though they are not the spokesperson, they represent social disharmony and degradation in dealing with the contemporary issues---love, marriage, inheritance, elopement, etc.

Austen’s purpose in *Pride and Prejudice* is neither strictly moral nor derogatory in condemning the social structure and manners. Therefore, she has taken the help of irony to bring a sense of comedy, is very enjoyable and enriching. The novel follows the structure of a Bildungsroman in developing both the protagonists, Darcy and Elizabeth. Therefore, the tool of irony provides a moral direction out of chaos and hypocrisy. Another significant use of irony is found in the character of Mr. Collins, who proposes to three girls almost at the same time, and to him marriage is an instrument of personal dignity and social position. Thus, Austen severely undermines the conventional idea prevalent during the period and asserts that everyone can improve if a proper environment is created for realistic assessment. The characters of Lydia and Wickham are thus a significant part of the novel, which we do not find in her later novels. Critics like Patridge Woolf say that Austen’s exquisite use of irony makes *Pride and Prejudice* an extraordinary novel in spite of ordinary characters and everyday incidents.

Reputation

Reputation was one of the most vital features in British society, particularly for the females. Austen stresses how a scandal could destroy not only a woman but the entire family. The

precariousness of women's moral and marital prospects is demonstrated by Lydia's elopement, which imperils the social standing of all her sisters. As Mr. Collins states in his letter, Lydia's behaviour has "infected" the Bennet family's reputation, rendering them socially unsuitable (Austen 263).

Austen criticizes the injustice of a system that punishes women severely while condoning similar wrongdoing by men. Even though Wickham's character is shown to be immoral and careless, society still thinks well of him because his transgressions are not as damaging to society as Lydia's. Elizabeth's capacity to move past the controversy and wed Darcy points to a more progressive moral philosophy that prioritizes personal integrity over inherited status. Within the framework of manners, reputation also functions. While characters like Caroline Bingley use elegant manners to conceal insecurities, Austen contests the notion that moral worth and proper behaviour are interchangeable, arguing that genuine virtue is found in self-awareness and honesty.

Family and Personal Growth

Family dynamics play an impactful role in shaping the characters of the novel. Different examples of parental influence can be found in the Bennet family. Despite his intelligence, Mr. Bennet is a disengaged man who would rather withdraw into his library than actively mentor his daughters. Despite her desire to ensure happy marriages, Mrs. Bennet's lack of self-control and bad judgment frequently embarrass her family.

The Gardiners, on the other hand, stand for understanding and caring family support. They serve as stabilizing influences by offering Elizabeth and Jane both practical and emotional guidance. Their moral rectitude and refinement show that a good upbringing is determined by character rather than class. Austen also highlights more general social patterns through family dynamics. Lady Catherine exhibits aristocratic authoritarianism by trying to dictate her daughter's future. Darcy's relationship with Georgiana, his sister, demonstrates his capacity for love and accountability. Austen emphasizes the significance of family in forming morals, judgment, and social behaviour through these portraits.

She also focuses a lot on the idea of personal development. Both Elizabeth and Darcy experience profound changes that enable them to overcome their past flaws. Elizabeth's realization that she has been "blind, partial, prejudiced, and absurd" (Austen 208) is a

pivotal movement in her growth as a person. She gains insight into the significance of challenging her presumption and conducting an impartial assessment of the evidence.

Darcy's development is equally significant. His self-examination is prompted by Elizabeth's criticism, which makes him realize how his pride and class consciousness have shaped his actions. His moral development is demonstrated by his help with Lydia's marriage and his deference to Elizabeth's family during their second encounter. According to Austen, ethical behaviour and meaningful relationships require self-awareness, humility, and emotional maturity.

Money and Economic Factor

The story is heavily influenced by economic factors. In Regency England, women were not financially independent, and marriage was frequently a practical necessity rather than a purely romantic decision. The entailment of Longbourn, which deprives the Bennet daughters of inheritance, increases their reliance on marriage. Economic pragmatism is best illustrated by Charlotte Lucas's marriage to Mr. Collins. Her decision offers stability and social respectability despite being emotionally unsatisfying. Wickham's pursuit of affluent women, such as Georgiana Darcy, exposes the ethical lapses motivated by financial gain. To maintain respectability, even Lysia's marriage needs to be manipulated financially. In contrast, Darcy's wealth contributes to his appeal, illustrating the way that emotional and financial aspects interact during courtship. Austen exposes how economic motivations shape male behaviour while also criticizing a social structure that compels women to put financial security ahead of personal fulfillment.

Conclusion

Pride and Prejudice remain a timeless work because of its perspective criticism of social conventions and its examination of universal themes. Austen illustrates the complexities of interpersonal relationships and societal expectations through her depiction of pride, prejudice, love, marriage, class, family dynamics, etc. The growth of Elizabeth and Darcy emphasizes the value of humility, reason, and self-awareness in conquering prejudice and establishing real connection. Austen challenges the inflexible social structures of her time and presents a progressive vision of moral and personal development through astute observation and narrative irony. Her work is still relevant today for comprehending social values and human behaviour because her themes are still relevant today.

References

- Austen, J. (2008). *Pride and Prejudice*. Oxford University Press.
(Original work published 1813)
- Austen, Jane. *Pride and Prejudice*. Edited by Vivien Jones, Penguin Classics, 2003.
- Johnson, Claudia L. *Jane Austen: Women, Politics and the Novel*. University of Chicago Press, 1988.

Role of chemistry in hydrogen as a clean fuel

Swapna Saha

Assistant Professor, Dept. of Chemistry,
Bijni College, Bijni

Abstract

Hydrogen's potential to lower greenhouse gas emissions and provide sustainable energy solutions has made it a highly attractive clean energy carrier. Hydrogen is a greener fuel than fossil fuels because it only releases water vapour when used as fuel. In the generation, storage, distribution, and use phases of the hydrogen energy cycle, chemistry is essential. Hydrogen production relies on several chemical processes, including hydrocarbon reforming, electrolysis, and thermochemical water splitting. Metal hydrides and high-surface-area adsorbents are two examples of safer and more effective hydrogen storage technologies made possible by advancements in materials chemistry. Furthermore, improving the efficiency of hydrogen fuel cells—which transform chemical energy into electrical energy—requires significant advancements in catalysis. To overcome obstacles pertaining to cost, efficiency, and safety, it is imperative to comprehend chemical reactions and materials. In addition to highlighting the difficulties and potential paths forward in the development of hydrogen as a sustainable energy carrier, this article examines the fundamental contributions of chemistry to the hydrogen economy.

Keywords: Catalysis, Clean Energy, Electrolysis, Hydrogen Economy, Hydrogen Fuel Cell, Water Splitting,

Introduction

Hydrogen has become a promising **clean energy carrier** as the world looks for sustainable ways to fight climate change and lessen reliance on fossil fuels. Hydrogen stands out as an environmentally beneficial substitute for traditional fuels because it can be used in fuel cells and only produces water as a byproduct. From manufacturing and storage to transportation and energy conversion, chemistry plays a crucial role in the development and application of hydrogen as a clean fuel. This article examines how advances in hydrogen technology are being driven by chemical principles and breakthroughs, opening the door to a more sustainable and environmentally friendly future.

Objectives of the study

- To draw attention to the significance of hydrogen as an environmentally friendly and sustainable energy source considering the world's energy needs.
- To describe the chemical principles of production, storage, and use of hydrogen.
- To evaluate the advantages of hydrogen for the environment over fossil fuels, with an emphasis on lowering pollutants and greenhouse gas emissions.

Methodology

The article is based on secondary data which is collected from various journals, books and websites.

Results and Discussion

1. The chemistry of hydrogen:

With just one proton and one electron, hydrogen (**H₂**) is the most simple and abundant element in the universe. Although hydrogen is abundant in the universe, it is not found in its basic form on Earth. Instead, it is usually found in compounds like hydrocarbons and water (**H₂O**). There are several ways to release the energy that hydrogen stores, including burning and fuel cell electrochemical reactions. Developing effective techniques for the generation, storage, and use of hydrogen requires an understanding of its chemical characteristics.

2. Hydrogen production methods:

Hydrogen can be produced in a number of ways, each having unique chemical reactions and environmental effects. There are four main ways to produce hydrogen:

- (i) **Steam methane reforming (SMR):** Using a catalyst, SMR produces hydrogen and carbon dioxide (CO_2) by combining methane (CH_4) with steam at high temperatures. It is now the most widely used technique for producing hydrogen. This procedure is less environmentally friendly even though it is cost-effective because it generates greenhouse gases.

Main chemical reactions:

- Primary steam reforming reaction:
$$\text{CH}_4 + \text{H}_2\text{O} \longrightarrow \text{CO} + 3\text{H}_2$$

(At 700-1000°C)
- **Water – Gas Shift reaction:**
$$\text{CO} + \text{H}_2\text{O} \longrightarrow \text{CO}_2 + \text{H}_2$$

(At 320-450°C)

Process steps:

- **Desulphurization:** Natural gas (methane) is cleaned to remove sulphur compounds.
 - **Reforming reactor:** The clean methane reacts with steam over a nickel catalyst at high temperatures.
 - **Shift Converter:** The gas mixture goes through the water gas shift reactor to increase hydrogen yield.
 - **Hydrogen separation:** Hydrogen is purified using **pressure swing adsorption (PSA)** or, membranes to remove CO_2 and other impurities.
- (ii) **Electrolysis of water:** Electrolysis is a clean way to create hydrogen by splitting water into hydrogen and oxygen using an electric current in an electrolyser.

Hydrogen gas is collected at the cathode (-)

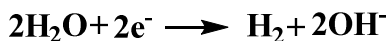
Oxygen gas is collected at the anode (+)

Types of electrolysis:

- **Alkaline electrolysis (AEC):**
 - (a) Uses alkaline solution (like **KOH** or, **NaOH**)
 - (b) Mature and cost-effective, but slower and lower efficiency
 - (c) Hydrogen is generated at the cathode and oxygen at the anode.

Reactions:

At Cathode:

At anode:

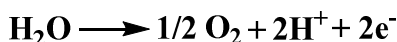

- **Proton exchange membrane electrolysis (PEM):**

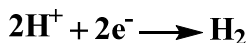
- (a) Uses a solid polymer membrane as the electrolyte
- (b) Requires pure water
- (c) Hydrogen at the cathode and oxygen at the anode
- (d) High efficiency, compact and fast response but expensive (Uses precious metals like platinum)

Reactions:

At anode:

At cathode:

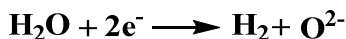

- **Solid oxide electrolysis (SOEC):**

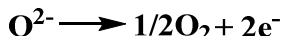
- (a) Operates at high temperatures (typically 600°C to 1000°C)
- (b) Uses a ceramic solid oxide electrolyte
- (c) High efficiency but not widely commercialized yet

Reactions:

At cathode:

At anode:

- (iii) **Biological methods:** Microorganisms produce hydrogen through a variety of metabolic processes in biological methods for hydrogen production. These techniques are regarded as sustainable and eco-friendly. The primary biological methods consist of:

(a) Biophotolysis:

Involved organisms: Both cyanobacteria and green algae

Process: Through photosynthesis, these organisms use sunlight to divide water (H_2O) into hydrogen (H_2) and oxygen (O_2).

(b) Photofermentation:

Involved organisms: Non-sulfur bacteria that are purple

Process: These microorganisms generate hydrogen using light energy and organic acids.

An example of an acetic acid reaction is:

(c) Dark fermentation:

Involved organisms: Anaerobic microorganisms

Process: In the absence of light, these bacteria break down organic materials, such as carbohydrates, to generate hydrogen.

For instance, Clostridium species digest glucose to create organic acids, CO_2 , and H_2 .

(d) Microbiological electrolysis cells (MECs):

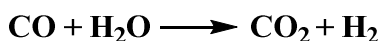
Involved organisms: Numerous microorganisms that are electrochemically active

Process: Bacteria and a little voltage break down organic material to produce hydrogen at the cathode.

- (iv) Biomass gasification:** This process creates hydrogen by turning biomass into syngas, a hydrogen-rich gas mixture that may be processed further to recover pure hydrogen.

This process involves dehydrating biomass (such as wood or agricultural waste) and heating it to a high temperature (usually $700\text{--}1000^\circ\text{C}$) in a gasifier with an oxidising agent (steam, oxygen). Through this process, the biomass is broken down into a variety of gases, such as CO , CO_2 , and hydrogen, creating **syn gas**.

Reactions such as the **water-gas shift reaction** can be used to further treat the syngas to produce more H_2 .

It produces more H_2 from CO . High-purity hydrogen (such as 99.9%) can be obtained by removing impurities from the syngas using adsorption, shift processes, or membrane separation.

3. Hydrogen Storage:

Storing hydrogen is one of the main issues with its use. Because hydrogen has a low volumetric energy density, it needs to be stored at low temperatures, under high pressure, or in chemical compounds to be transported and used efficiently.

- (i) Compressed hydrogen:** At high pressures (usually between 350 and 700 bar), hydrogen is held as a gas. Although this technique is frequently employed in hydrogen-powered cars, it necessitates strong, heavy containers.

- (ii) **(ii) Liquid hydrogen:** Hydrogen can be stored as a liquid by chilling it to cryogenic temperatures, which are lower than -253°C . Higher energy density is possible, but liquefaction and complicated insulation are needed.
- (iii) **Chemical hydrogen storage: Liquid organic hydrogen carriers (LOHCs), ammonia (NH_3), and metal hydrides** like **magnesium hydrides** are examples of chemical types of hydrogen storage. These substances provide more workable options for long-term storage and transportation since they can release hydrogen when heated or through chemical reactions.

4. Use of hydrogen: Fuel cells:

Hydrogen fuel cells are electrochemical devices that react with oxygen to transform the chemical energy of hydrogen into electrical power. In a fuel cell, the fundamental chemical reaction is as follows:

The only consequence of fuel cells, which are incredibly efficient, is water vapour. They are employed in many different applications, such as fixed power generation backup systems and transportation (such as hydrogen-powered cars). Internal combustion engines are typically less efficient than hydrogen fuel cells, with some fuel cells reaching efficiencies of over 50%. The flexibility of energy systems can also be increased by combining fuel cells with renewable energy sources to deliver reliable and consistent electricity.

5. Opportunities and challenges:

- Although hydrogen is a clean fuel with many benefits, there are also important issues that need to be resolved.
- **Cost:** When compared to conventional fossil fuels, the cost of producing hydrogen, especially by electrolysis, is still somewhat expensive. Improvements in production technologies, especially those that use renewable energy, are required to lower prices and make hydrogen economically feasible.
- **Infrastructure development:** To produce, store, and distribute hydrogen, a strong infrastructure is required. Port facilities, transportation networks, and pipelines are not well developed. Even manufactured pure hydrogen cannot effectively reach markets or businesses without these.

Gigawatt-sized electrolyser facilities are necessary to produce green hydrogen on a large scale. The world's current production capacity is too costly and limited to satisfy demand.

- **Safety issues:** The smallest molecules of hydrogen leak quickly, are extremely combustible, and need to be handled carefully.
- **Water requirement:** Large-scale electrolysis needs a lot of pure water, which might be problematic in areas with limited water supplies.

Future perspectives:

Hydrogen has the potential to be a key component in decarbonizing a number of industries, including power production, transportation, and industry, as the demand for clean energy solutions rises globally. The viability of hydrogen as a mainstream fuel depends on developments in storage materials, fuel cell efficiency, and hydrogen generation technologies. Furthermore, the establishment of a global hydrogen economy will require international cooperation and policy frameworks.

Hydrogen might play a significant role in integrated energy systems in the future, where it can support renewable energy sources and stabilize the grid by storing energy. Because of its adaptability as a clean energy carrier, hydrogen has the potential to revolutionize hard-to-electrify industries including long-distance transportation and heavy industrial.

Conclusion

Many people agree that hydrogen is a clean fuel of the future, and chemistry is essential to realising this promise. Through chemical advancements in the generation, storage, and use of hydrogen, researchers are resolving issues related to cost, safety, and efficiency. The advancement of environmentally friendly techniques such as fuel cell technology, water electrolysis, and sophisticated catalysts demonstrates how chemistry drives the creation of a sustainable energy system. In order to help humanity move towards a cleaner and greener future, chemistry plays a crucial part in hydrogen energy.

References

Armaroli, N., & Balzani, V. (2011). The hydrogen economy: Opportunities and challenges. *Chemistry – A European Journal*, 17(2), 137 – 143.

- Brunner T, Kircher O. Cryo – compressed hydrogen storage. *Hydrog Sci Eng Mater Process Syst Technol* 2016; 2: 711 – 32.
- Ishaq H, Dincer I, Crawford C. A review on hydrogen production and utilization: challenges and opportunities. *Int J Hydrog Energy* 2022; 47: 26238 – 64.
- Le, TT, Sharma P, Bora B J et al. Fuelling the future: a comprehensive review of hydrogen energy systems and their challenges. *Int J Hydrog Energy* 2024; 54:791 – 816.
- Satyapal, S., & Thomas, R. (2020). Hydrogen production, storage and utilization: A review of advancements and challenges. *International Journal of Hydrogen Energy*, 45(1), 1 – 2.
- <https://www.sciencedirect.com>
- <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov>
- <https://academic.oup.com>

Artemis II: Humanity's First Crewed Return to the Moon in Half a Century

Syed Jawahar Hussain

Assistant Professor,
Department of Physics, Bijni College.

Abstract

The Artemis II mission will be the first crewed mission in the Artemis program as well as the first human activity in deep-space exploration in more than 50 years. The vehicle is planned to be a lunar flyby that will carry a crew of four astronauts on board the Orion spacecraft, which will be launched on the Space Launch System (SLS). The main goals of the venture include the validation of life support systems, testing of navigation accuracy, propulsion engine performance, and testing of the human physiological tolerance beyond the low-Earth orbit. Despite several delays associated with the mission caused by technical evaluations and safety measures, Artemis II still stands as one of the to-be milestones of sustainable operations on the Moon, and the ultimate achievement of people's missions to Mars. This mission is the embodiment of international cooperation, technological progress, and rediscovery of human deep-space exploration.

Keywords: Artemis II, Deep Space Exploration, Human Spaceflight, Lunar Flyby, NASA, Orion Spacecraft

Introduction:

The Artemis program embodies the future vision of NASA to take humans back to the Moon and create a sustainable presence in outer space. First in this program to launch astronauts is Artemis II, after the uncrewed Artemis I test flight. Artemis II is a lunar flyby,

unlike Apollo missions that dropped astronauts to the surface of the Moon, which enables the crew to orbit around the Moon and safely bring them back to the Earth. This mission is a full test of spacecraft systems, human capabilities, and operational preparedness of future lunar landings.

It will be launched into space at Kennedy Space Center in Florida on the Space Launch System, which is one of the strongest rockets ever assembled. The astronauts will be transported to deep space by the Orion spacecraft, which will extend to very far distances beyond the International Space Station. Artemis II will test the life-support, communication, and propulsion systems of Orion in the conditions of the actual mission, which will be the basis of future missions of Artemis III.

Objectives:

- To evaluate the operational efficiency of the Space Launch System (SLS) and Orion spacecraft.
- To analyze the performance of the Environmental Control and Life Support System (ECLSS).
- To assess the physiological risks of deep-space radiation

Methodology:

The paper is based on descriptive analysis and data collected from NASA reports and different technical manuals.

Mission Architecture and Objectives

The Space Launch System is the most powerful rocket to have been created since Saturn V, which Artemis II will be launched on out of Kennedy Space Center, Florida. The astronauts will be accommodated on the Orion spacecraft which the crew branded Integrity. The mission has the following main goals: the Orion environmental control and life-support systems, checking the navigation and guidance abilities, and examining the crew health and performance in a prolonged deep-space environment.

One of the main priorities of the mission is the testing of the heat shield of Orion on high-speed simultaneous re-entry into the atmosphere. Having higher speeds when compared to those that were on the missions made at low earth orbit, the mission of Orion returning to earth will produce vital data on future journeys to the lunar and Mars. Moreover, Artemis II will experiment with the spacecraft high-tech communications and human control of the spacecrafts.

Crew and International Cooperation: The crew of the Artemis II includes four astronauts, including Reid Wiseman (Commander),

Victor Glover (Pilot), Christina Koch (Mission Specialist), and Jeremy Hansen (Mission Specialist, Canadian Space Agency). This will be the first mission in which an international astronaut (non-American) will leave Earth orbit, which serves to underline the international character of the Artemis program. The crew members have a lot of experience in previous spaceflights, military aviation, and scientific research.

The participation of Canada indicates wider participation of the international community in the future missions of Artemis including the Lunar Gateway space station. These partnerships can be seen as an example of shifting to a shared responsibility and communal advancement in space exploration, which is establishing diplomatic and scientific collaboration between spacefaring countries.

Challenges:

Safety Issues and Technological Complications: Artemis II has been delayed by the large scale testing of the heat shield, of the propulsion, and life support systems of Orion. The very safety of astronauts is emphasized in the cautiousness of NASA, considering the deep-space of the given mission. Failure in any of the systems during the expedition may prove to be very fatal since there is no rescue in case of an emergency.

Human Health in Deep Space: Due to the health hazards that are not the same as those experienced on the ISS, there are health risks involved in prolonged exposure to radiation outside the magnetosphere of the earth. Artemis II will provide invaluable biomedical information of the human body in response to the conditions in deep space, which will be used to perfect countermeasures against future long-duration missions.

Logistical and Programmatic Problems. Space Launch System incorporates the hardware of several NASA centers and international partners that makes the assembly, testing, and rollout extremely complex. It has been one of the biggest challenges of the program to coordinate these efforts and keep the safety standards as high as possible.

Mission Profile and Trajectory: Artemis II is to be a free-return lunar flyby project, i.e. the Orion will orbit around the Moon and automatically come back to Earth without significant propulsion-wise maneuvers. This trajectory will maximize safety of crew and will enable Orion to travel at distances much farther than any

human-rated spacecraft since the Apollo days. The mission will take about ten days, and the spacecraft will cover about 7400 kilometers past the backside of the moon and then start heading back.

Work of the crew during the flight will be to address the Orion systems manually, such as navigation checks, attitude control maneuvers and monitoring of the spacecraft. These tests are supposed to confirm human interface with Orion systems under deep space and conditions. The mission profile is almost similar in its concept as Apollo 8, but it has more modern automation, digital avionics, and safety measures.

Radiation exposure and Deep-space environment: The investigation of radiation over and above the low orbit of the earth is one of the most important scientific features of Artemis II. The magnetosphere of earth provides protection against cosmic radiation, however when astronauts move beyond this area, they are prone to increased levels of solar and galactic radiation. Artemis II will use radiation sensors to monitor the amount of exposure during the mission.

The information gathered will assist NASA in improving the shielding techniques, maximum mission duration and medical countermeasures to use in future deep space missions. The risk of radiation is an important aspect of the astronaut safety during the long missions that are scheduled within the Artemis program.

Entry and Descent and Recovery Operations: Artemis II will be used to test the high-speed re-entry of Orion into the atmosphere of earth which is more intense and rapid than returns made by the ISS. The heat shield of the spacecraft, which is one of the largest ever constructed to date in human spaceflight, will withstand the high temperatures during the descent. Orion will be able to safely bring astronauts back on lunar trips as successful recovery will indicate.

After the re-entry, Orion will use parachutes to land in the Pacific Ocean, and the crew and spacecraft will recover there by the recovery teams. These missions are important rehearsal missions in the future of Artemis missions that involve landings on the moon.

Discussion:

The symbolic return to the Moon with Artemis II has attracted the attention of the whole world. The mission is like Apollo 8, the first manned lunar orbit mission albeit with modern technology and scientific priorities. Artemis II is a new source of inspiration and a physical reminder to students, researchers, and space enthusiasts of the way humans can explore new places.

The mission also enhances the confidence of the people in human spaceflight, which is mainly on low earth orbit in decades. Through pushing the boundaries in a responsible manner, the Artemis II prepares the future of lunar landing, the construction of space stations around the Moon, and the ultimate trip to Mars.

Conclusion:

Artemis II is considered one of the markers of space exploration in the XXI century. The mission, though postponed in response to technical and safety concerns, focuses on the attention to planning, global collaboration, and a long-term perspective. The experience of Artemis II will be directly used in future crewed lunar voyages and the expansion of humanity into deep space. In front of the entire world, Artemis II is a reminder that exploration is an essential human activity; one that is guided by curiosity, bravery and teamwork.

References

- Berger, E. Ars Technica - Analysis of Artemis II readiness and scheduling.
- Chang, K. The New York Times - Coverage of NASA's Artemis program.
- European Space Agency (ESA). Artemis II Mission Brief.
- Foust, J. Space News - Reports on Artemis mission delays and planning.
- Hambleton, K. NASA.gov - Deep Space Exploration Systems.
- NASA. Artemis II Mission Overview and Updates.
- NASASpaceflight.com - Technical progress and launch preparations for Artemis II.
- Pearlman, R. Z. Scientific American - Artemis II crew announcement.

बर' सल'मायाव गुबुन राव थुनलाइनि गोहोम : मोनसे सावरायनाय

बिनिका गयारी

लोगो बिबुंगिरि

बिजनी सोलॉसालिमा बर' बिफान

जागायनाय

बर' थुनलाइनि जारिमिनाव थुनलाइनि गुबुन आयदाफोरनिस्त्रुय
सल'मायानो गोदानसिन एबा उनसिनाव जोनोम मोनदों। गोदान
सोरजिब्लाबो बर' सल'मानि जौगानाया जोबोर थाबैनो गेरेमसा महर मोनदों।
बेनि गुदियाव दं गुबुन राव थुनलाइनि गोहोम। मानोना मोनफा राव
थुनलाइनि दालायफोरा हारसिंयैनो गेरेमसा महर मोना। मुलुगनि गुबुन गुबुन
जौगानाय थुनलायनि जारिमिनखौ नायोब्ला नोजोर होनो हागोन बिसोरबो
गुबुन जौगानाय हारिनि थुनलायनि साया एबा गोहोमावसो गेरेमसा महर
मोनदों। जैरे : सोनाबारि थुनलाइनि गोहोमाव बांला थुनलाइया जौगा
थुनलाइनि महर मोनदों। बेयो रोखादि नसुंसेयाव थानाय जौगा माहारिनि
राव थुनलाइ हारिमु बायदि बिथिंआ गोग्लैसोनाय हारिआव थाबैनो गोहोम
गोग्लैयो बेबादिनो बर' थुनलाइयावबो नसुंसे बांला, अस'मीया जौगानाय
माहारिनि थुनलाइ सोरजिनि गोहोमाव मोनसे गेरेमसा थुनलाइ महर मोनदों।
बिबार अलंबार मुगानि थुनलाइ सोरजिफोरखौ नोजोर होब्लानो मोनथि हायो
सल'मानि बेलायावबो अस'मीया, बांला थुनलाइनि गोहोमा थोंजोंयै नडाब्लाबो

खँसालियै गोग्लैनायखौ नोजोर होनो हायो। मख' जाथावदि मोनफ्रोमबो हारिनि थुनलाइनि जौगानायाव गुबुन राव थुनलाइनि गोहोम गोग्लैयो एबा दं बेयो रोखा बाथा ।

सावरायनाय

थुनलाइनि गुबुन गुबुन आयदा जैरै खन्थाइ, फावथाइ, सुद' सल'फोरबादिनो सल'मायाबो बयजौबो मोजां मोनजानाय आयदा । बर' सल'मानि जोनोम आरो गेरैमसा महर मोननायनि गुदियावनो दं गुबुन राव थुनलाइनि गोहोम। स'लमा सोरजिनो माखासे नेम खान्थि जैरै जाथाय, आखुथाय, रायज्जलायनाय ,सम आरो लिरगिरिनि सानथौ बायदि गुदि मुवानि गोनां जायो; बर' सल'मायाबो बेफोर गुदि मुवाफोरखौ लानानै सोरजिजानाय । सल'मा सोरजिनायनि बेफोर नेम खान्थिफोरा सोनाबारि थुनलाइ बिजिरगिरिफोरजौं दाजानाय । बेखौ नोजोर होयोब्ला बर' सल'मा जोनोमनि गुदियाव सोनाबारि एबा इंराजि थुनलाइनि खँसालियायै गोहोम दं बुंजायो। बेनि अनगायैबो सल'मानि जाथाय थासारि आखु सोरजिनायफोरखौ नोजोर होयोब्ला गुबुन बांला , असमीया एबा हिन्दि सावथुनफोरनि गोहोम गोग्लैनायबादि मोनो । थुनलाइ सावरायगिरि बिजितगिरि बसुमतारीया गावनि 'नोजोर आरो सानसि :(P-90) आव ओरैबादि बुदों, "1962 मायथाइयावसो जोनोम मोननाय बर' थुनलाइनि दालाय सल'मानि बेलायावबो मालाय थुनलाइनि गोहोम गोग्लैफानाया दानगारनो हायै बानबुंथाय; थौंजौयै बर' सल'मायाव मालायनिफ्राय गोहोम गोग्लैनायखौ मोन्दांस'वाब्लाबो खँसालियाजौं माखासे नोजोरजौं मोनदां हायो ।"

बर' थुनलाइ आफादा जोनोम जानायनि 10 बोसोर उनावसो बर' सल'माया जोनोम मोनदों । 1952 मायथाइनि 16 नभेम्बरावसो बर थुनलाइ आफादा जोनोम जादों फार्सेथिं 1962 मायथाइयावसो बर' सल'मा "जुजायनि अर" आ चित्तरन्जन मुसाहारिनिनि आखायजौं सोरजि जायो । बर' थुनलाइनि जारिमिनाव बिथानि बे सल'मायानो गिबिसिन सलमा । बेयो गांसे समाजारि थाखोन सल'मा । सल'मायाव गाहाय आखु अजय आरो आलायसिनि उन्दै समनिफ्रायनो लोगो मोननाय लोगोआ लासैनो जुलि जानायनि सिमां नुहोदोंब्लाबो जाफुआखैमोन । सल'मायाव फोरमायनाय

गामिनि थासारि ,मोाजां मोनलायनायनि मोनफुंयैनि दाहा बिदां, रांखान्थियारि आरो बर' समाजखान्थियारि सावगारिफोरनि बरनायनायखौ नायोब्ला 1894 मायथाइयाव नुजानाय असमीया रावनि सल'मागिरि रजनी कान्त बरदलैनि 'मिरि जिअरी' सल'मार्जो गोरोबनायबादि मोनो मानोना बिथांनि सल'मायावबो आसामनि मिरि सुबुंफोरनि समाजखान्थिनि सावगारिफोरखौ बरनायनायजौ लोगोसे सल'मानि जोहोलाव जोहोलावजोनि दुखु नांथाव मोजां मोनलायनायनि मोनफुंयैनि दाहाबिदांखौ बरनायदौ । सल'मायाव जंकि आरो पानैयाबो उनदै समनिफ्रायनो लोगो मोन आरो उनदै समनि लोगोआनो जुलिनि सिमां सुजुहोदोमोनब्लाबो जोबथारनायाव मोनफुंयैनि दाहा बिदांखौ बरनायनायदौ । बेखौ नोजोरहोब्ला चित्तरन्जन मुसाहारिनि 'जुजायनि अर' सल'मायाव अस'मीया सल'मा 'मिरि जिअरी'नि गोहोम गोग्लैदौ बुंनो हायो ।

बिथांनि गुबुन सल'मा 1972 मायथाइयाव नुजानाय 'बिखाया गावो खुगाया गेवा' सल'मायावबो गुबुन जौगा हारिनि थुनलाइनि गोहोम गोग्लैनायजौ सोरजिजानायबादि मोनो । सल'मायाव जायगा मोननाय कल्पना . सान्ति आरो अजितनि आखुथायफोरा नोगोर मोखांनि मानोना बै समाव बर'फोरा सादा सिदा रायजो जानायनि थासारिसोमोन । बेखौ नोजोर होयोब्ला खेंसालियायै बिथांनि सल'मायाव गुबुन जौगानाय समाज थुनलाइनि गोहोम गोग्लैदौ बुजायो ।

बेबादिनो मनरन्जन लाहारिनि 1972 मायथाइयाव सोरजिजानाय 'खारलुं' सल'माखौ मख'जायो सल'मागिरिया सोरजिनाय सल'मानि जोहोलाव गहेलनि आखुआ थाथिर नडा । बेखौ नोजोरहोयोब्ला 1952 मायथाइयावनो सोरजिजानाय प्रपुल्ल दत्त गोस्वामीनि अस'मीया सल'मा "केचा पातर कँपनि" सल'मानि गोहोम गोग्लैनायखौ मोननो हायो मानोना बिथांनि सल'मायावबो जोहोलाव आखु उतपलनि आखुआबो थाथिर नडा ।

बेबादिनो बिथांनि आखायाव सोरजिजानाय 'रेबेका' (1999) , 'आलायसि' (2003) सल'माफोरनि जाथायनि थासारिफोरखौ नायोब्ला गुबुन राव थुनलायनि गोहोमाव सोरजिजानाय बादि मोनो । मानोना बिथांआ सासे इंराजि थुनलाइनि मानसि; बेखौ नोजोर होयोब्ला बिथांनि थुनलाइयाव गुबुन राव थुनलाइनि गोहोम गोग्लैनाया रोखा जेरै बिथांनि रेबेका सल'मानि

गाहाय आयजो आखुथाय आरो जाथायनि थासारिफोरा सोनाबारि समाजनि बादि मानोना बै समाव जौनि बर समाजाव रेबेकानि बादि आखल मोननाय नडा। बे बिथिंआव बिथांनि रेबेकायाव सोनाबारि जौगानाय समाज थुनलाइनि गोहोमाव लिरजानाय बुंनो हायो। बेबादिनो बिथांनि सल'मा आलायस्रिया गांसे राफोद सल'मा । सल'मानि बिथा सानस्रिया बर'फोरनि सोमावसारनाय समनि आरो लेखा फरा रोडै फिसा फिसा दंफां दुइ नम्बरि फालांगिरि मावनो सोलौनाय मोकथां मानसिफोरनि थासारि। सल'मायाव इनाय अनागार, लांसुनिया गोसोनि सुबुंफोरखौ फोजोबसांनो नाजानायनि सानस्रिया बेरखांदौ आयजो गाहाय आलायस्रिनि आखुनि गेजेरजौं । आलायस्रिया सासे लेखा गोरौं आयजो । आलायस्रिनि आखुथाइनि गेजेरजौं सल'मागिरिया मोजां गियान होनो नाजादौं। बे सल'मानि माखासे आखुथायफोरखौ नायोब्ला गुबुन बांला एबा हिन्दि सावथुनफोरनि गोहोम गोम्लैनायबादि मोनो। जेरै :- सल'मायाव आलायस्रिखौ जिबौनि दारै बुथारनो बिजावजालिनि नारा नाथा नाजानाय आलायस्रिनिनि फिसाय मलेन गुनदाया जेब्ला जिबौजौं सौजाना थैहाबदौं अब्ला जिबौनो गायखेर लौहोफिनना बिषखौ खारहोनाय आरो फोथांफिननाय बायदि सल'नि जाथायफोरा गुबुन बांला एबा हिन्दि सावथुनफोरनि जथायफोरजौं गोरोबनायबादि मोनो । बेखौ नोजोर होयोब्ला बिथांनि आलायस्रि सल'माया गोहोमाव लिरजानाय बुंनो हायो । बेखायनो राव आरो थुनलाइ बिजिरगिरि चर्ण प्रभा चैनारिआ गावनि सावराय बिजाब “बर' सल'मानि बिजिरनाय” आव बुदौं:- गुबै सल' बिथा गोरोबलायनाय थानाय सावथुन आरो आलायस्रि सल'माखौ नायोब्ला मनरन्जन लाहारिया “राजा की आएगी बारात” सावथुनखौ नायखांनयनि उनावसो बे सल'माखौ लिरनो गोहो खालामदौंमोन होनना बुंनो हायो । बबेखानि सल' बिथाया समान जासेयावबो सम आरो समाजजौं गोरोबहोना थांनायाव सल'मागिरिया सावथुननिखुय एफा एनैब्लाबो आलादा खालामखानांगोन आरो बेखौ सल'मागिरिया खालामदौं ।”

नबिन मल्ल बर'नि 2007 मायथायाव सोरजिजानाय “बोराय फाग्ला दियानि गोदान दारा” या गांसे राफोद सल'मा। बिथांनि सल'मायावबो अस'मीया थुनलाइनि गोहोम गोम्लैनायखौ नोजोर बोनो हायो। थुनलाइ ,हारिमु सावरायगिरि ड0 इन्दिरा बर आ गावनि सावराय बिजाब “राव

सोलायनाय थुनलाइ” याव बिथां बरनि बोराय फाग्लानि गोदान दारा सल’माया 1963 मायथाइयाव सोरजिजानाय अस’मीया सल’मागिरि निरूपमा बरगँहाइनि “सै नदी नीरबधी” सल’मानि गोहोम गोग्लैदों । बरगँहाइनि सल’मायावबो फाग्लादिया दैमायानो आरो बेनि खाथि खाला रायजो जानाय अस’मीया गामिनि सुबुंफोरनि सुखु दुखुनि लोगोरि । बेबादिनो नबिन मल्ल बर’नि “बोराय फाग्ला दियानि गोदान दारा” सल’मायावबो फाग्ला दैमानि साखाथि फाखाथि गामिनि बर’ सुबुंफोरनि रायजो जानायनि बाथाया बेरखांदों । फाग्ला दिया दैमाया होनाय माब्लाबा दुखु आरो सुखुनि गेजेरजों भुगिनांनाय बरनायनाय जाथायनि थासारिफोरखौ नोजोर होना बिथां बरनि सल’माया बरगँहाइनि सल’मानि गोहोम दं होनना बुंनो हायो ।

बेबादिनो खायसे बर’ सल’मागिरिफोरनि सल’माखौ बिजिरोब्ला गुबुन राव थुनलाइनि गोहोमा थोंजोंयै नडाब्लाबो खेंसालियायै गोग्लैनायखौ नोजोर होनो हायो । 1981 मायथाइयाव नुजानाय जारा फाग्लानि “बिषनि लैथो”आ गांसे संगालि (detective) सल’मा । सल’मानि जाथायखौ नायोब्ला गुबुन जौगा समाज थुनलाइनि गोहोम गोग्लैनायबादि मोनो । सल’मायाव मनिराम आरो मनिबालानि मोजां

मोनलायनायि गेजेरजों जागायदों आरो खारखोमाना थानाय सुबुंखौ नागिरनाय एबा संदाननो नागिरनाय जाथाया बेरखांदों । सल’मानि जाथायनि सानस्रिया जौनि बर’ समाज आयेनाव गैया बुंजायो, बेखौ नोजोर होयोब्ला बिथानि सल’मायाबो गोहोमजौनो लिरजानाय ।

हरेस्वर बसुमतारीनि 1984 मायथाइयाव नुजानाय “थैजों बुंफबनाय उदां बोथोर” सल’मायाबो बांला राव सल’मानि गोहोम गोग्लैनाय । थुनलाइ सावरायगिरि स्वर्ण प्रभा चैनारिया खनसायनाय “रायथाइमाला” (दि बद) आव फोरमायदों - “बसुमतारीया गावनि बे सल’मानि बिथाखौ लादों बांला सल’मा “रक्ताक्त बसन्त” निफ्राय ।”

आइजो लिरगिरि धीर्यु ज्योति बसुमतारीनि 2021 मायथाइयाव नुजानाय सल’मासा “जौंखिल आदुंगारिनि सयम्बर” नि खायसे आखुथाइफोरखौ नायोब्ला गुबुन समाज थुनलाइनि गोहोम गोग्लैनायबादि मोनो । सल’मायाव जौंखिलनि सयम्बर खुंनाय , सयम्बराव गासैबो बोराय

सेंग्रा बाहोगो लानो फैनाय बैफोर सल'नि थासारिया बबेबा गोजाम समाज थुनलाइनि खेंसालिया गोहोमाव सोरजिनायबादि मोनो । आइजो थुनलाइगिरि सावरायगिरि ड० इन्दिरा बर'आ गावनि राव सोलायनाय थुनलाइ बिजाबाव फोरमायदों- “आइजो लिरगिरि मिना खेरकाटारिनि 1996 मायथाइयाव नुजानाय “गोरबोनि रादाय” सल'मायाबो गोहोमाव लिरजानाय होनना । ” आरोबाव थुनलाइ सावरायगिरि बिजय बाग्गुलारिया गुबुन आइजो लिरगिरि रिता बर'नि “गंसे अखांनि सिडाव” सल'माया बांला सल'मागिरि शरत चन्द्र चेतार्जिनि “देबदास” अस'मीया सल'मागिरि कान्सन बरूवानि “असीमत जार हेराल सीमा” नि गोहोम गोग्लैदों होनना बुंदों ।

फोजोबनाय

जायखि जाया मानो बर' सल'माल' नडा थुनलाइनि गुबुन आयदाफोरावबो गुबुन राव थुनलाइनि गोहोम दं । थुनलाइनि अनगायैबो राव आरो हारिमुनि बिथिंआवबो गोहोम गोग्लैनाय दं । बर' थुनलाइनि बेलायाल' नडा गुबुन गुबुन भारतारि थुनलायावबो सोनाबारि थुनलाइनि गोहोम गोग्लैनाय दं आरो मोनफा जौगा थुनलाइ महरै मुलुगआव सिनायथि जादों बेयो रोखा । बर' सल'मा थुनलाइयावबो बांला अस'मीया, हिन्दि आरो इंराजि थुनलाइनि समाज थासारिनि गोहोम गोग्लैनायखौ मोननो हायो । बर' सल'मानि बिथा, आखुथाइ, रायज्जलायनाय, सम बायदि गुदि मुवानि दाथायनि बिथिंआवबो रोखायै गोहोम गोग्लैदों बुंनो हायो । मोनफा जौगानाय हारिनि थुनलाइ, राव ,हारिमु बायदि बिथिंफोरा जौगायै हारिनियाव बांसिन गोहोम गोग्लैयै आरो मोनफा गेरेमसा थुनलाइ राव हारिमुनि महर मोनो ।

हेफाजाब लानाय बिजाबफोर :

चैनारि, स्वर्णप्रभा (2009) : बर' सल'मानि बिजिरनाय,निलिमा प्रकासनी,बागानफारा

बर, ड०इन्दिरा(2025) : राव सोलायनाय थुनलाइ, एन एल पाब्लिकेसन,
..... (2020) : रूजुथाइयारि थुनलाइ आरो रावस्लायनाय, निलिमा प्रकासनी, बरमा

बसुमतारी बिजितगिरि(2009) : नोजोर आरो सानस्रि, अनसुमै लाइब्रेरि, ककराझार

बाग्लारि बिजय(2003) : सुंदयै थुनलाइ बिजिरनाय, सानजारै
पाब्लिकेसन,सनितपुर
बसमतारि पुकन चन्द्र (2024): बर' थुनलाइयाव आइजो गारां ,निलिमा
प्रकासनी
रायथाइमाला (2013) दि बद, बर' थुनलाइ आफाद